

Handwritten text in red ink, possibly a date or reference number, including "1936" and "1937".

წ. 1000

ქართული ქრისტომატია

ს ნ უ

გამოკრებილნი ადგილები ქართულთა წერილთაგან

დავით ჩუბინოვის მიერ.

ГРУЗИНСКАЯ ХРЕСТОМАТИЯ,

СОСТАВЛЕННАЯ

Д. Чубиновым.

ЧАСТЬ ВТОРАЯ.

СТИХОТВОРЕНИЯ.

САНКТ-ПЕТЕРБУРГЪ.

ВЪ ТИПОГРАФИИ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМИИ НАУКЪ.

1846.

3424

Handwritten text and a diagonal stamp, possibly a library or archival mark.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ,

по определению Совета Императорскаго С. Петербургскаго
Университета. 8 Октября 1846 года.

Секретарь Совета, Титулярный Советникъ *Мисайловскій*.

Его Превосходительству,

ПОПЕЧИТЕЛЮ

С. ПЕТЕРБУРГСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА,

ТАЙНОМУ СОВѢТНИКУ

И

РАЗНЫХЪ ОРДЕНОВЪ КАВАЛЕРУ,

МИХАИЛУ НИКОЛАЕВИЧУ,

Мусину-Пушкину.

БСБРАНЪЙШЕЕ ПРИНОШЕНІЕ

АВТОРА.

О ГРУЗИЦКОЙ ПОЭМѢ

ВЕНХИСЬ-ТКАОСАНИ или БАРСОВА КОЖА.

Судьба Литературы слѣдуетъ за судьбой народа. Литература слабѣетъ, замолкаетъ съ ослабленіемъ политической важности народа, во времена бѣдствій внѣшнихъ, разстройства внутренняго; она развивается въ эпоху блестящихъ завоеваній, преобладанія надъ враждебными сосѣдами, цвѣтущаго состоянія внутренняго. Это — фактъ, бросающійся въ глаза тому, кто станетъ разсматривать развитіе Литературъ древнихъ или новѣйшихъ народовъ.

Грузіи не суждено было никогда играть блестящей роли въ Исторіи всемірной. Но она имѣла свой золотой вѣкъ, свою эпоху славы и могущества. Это вѣкъ XII. Нація, сама по себѣ слабая, успѣшно боролась и съ Намѣстниками Халифовъ и съ могуществомъ Монголовъ, Турокъ, Селджуковъ и Татаръ, и не только успѣла сохрानить свою самостоятельность, но и распространила власть свою на Дагестагъ, Ширванъ и Сѣверную Арменію. Этотъ вѣкъ былъ золотымъ вѣкомъ и Искусствъ и Наукъ; въ этомъ вѣкѣ Грузія украсилась тѣмъ храмами, дворцами, гробницами Царей, коихъ развалины — жалкіе остатки, пощаженные временемъ, — до сихъ поръ обращаютъ на себя вниманіе наблюдательнаго странствователя. Въ этомъ вѣкѣ явились и великіе Писатели, которые возвысили народную Литературу и возвели языкъ Грузинскій до такого совершенства, что она сдѣлалась образцемъ для позднѣйшихъ Писателей. Зенитомъ славы и могущества Грузіи было царствованіе

Царицы Тамари ¹⁾, продолжавшееся отъ 1174 до 1201 года ²⁾. Блескъ ея царствованія отразился и на Литературѣ. Еще въ началѣ XII вѣка, Царь Давидъ Возобновитель положилъ прочныя основанія развитію Литературы и умственныхъ силъ своего народа, и опредѣлялъ каждый годъ посылать въ Аѳины по двадцати молодыхъ Грузиновъ для образованія, откуда они переносили на родину знанія Грековъ, бывшихъ въ то время единственными хранителями древней Греко-Римской образованности. Эти молодые Грузины распространили между своими соотечественниками любовь къ Наукѣ и Литературѣ, и содѣйствовали очищенію вкуса ихъ. Въ царствованіе Тамари, любившей славу во всѣхъ ея видахъ и покровительствовавшей Ученымъ, являютея замѣчательные Писатели; Прозаики: Мосей Хонель ³⁾, Сергісъ Тмогвели ⁴⁾ и другіе; Поэты:

¹⁾ Память Тамари, дочери Грузинскаго Царя Георгія III, славной красотою, умомъ, побѣдами, священна для Грузинъ; но имя ея имѣетъ интересъ и для насъ Русскихъ: потому что къ ея царствованію относятся древнѣйшія сношенія Русскихъ съ Грузією. Первымъ супругомъ Тамари былъ сынъ Андрея Боголюбскаго. Онъ отличался храбростію, содѣйствовалъ Тамари во многихъ предпріятіяхъ, прославившихъ ея царствованіе; но скоро потерялъ любовь Царицы, и Духовенство, послушное волѣ ея, расторгнуло первый бракъ, въ 1180 году, и благословило ее на второй съ Давидомъ Сосланомъ, Княземъ изъ дома Багратидовъ, который господствовалъ въ Осетіи и воспитывался вмѣстѣ съ Тамарию, а Русскаго Князя посадили на корабль и отправили въ Константинополь. Вскорѣ онъ опять явился въ Грузію, возмолвалъ Имеретію, грозилъ свергнуть съ престола Царицу, отвергнувшую его, и, быть можетъ, исполнилъ бы свою угрозу, если бы неудачная битва не рушила его замысловъ: онъ былъ выдавъ Тамари, котораю, помня въ немъ перваго супруга своего, пощадилъ его. Черезъ нѣсколько времени онъ опять явился въ Грузію, и опять потерпѣлъ неудачу. Разбитый на голову и спасенный бѣгствомъ, онъ исчезаетъ изъ глазъ Исторіи.

²⁾ См. Вахунга Исторію Грузій. Нѣкоторые Армянскіе Писатели говорятъ, что эта Царица жила еще въ 1208 году; но имѣя точныхъ свѣдѣній, мы не можемъ опровергать ни того, ни другаго.

³⁾ Онъ написалъ романъ подъ заглавіемъ: Дареджауани, т. е. Похожденіе Дареджана

⁴⁾ Онъ написалъ романъ подъ заглавіемъ Висрамѣани, т. е. похожденіе Виса и Рамина.

Шавтель и Чахруха ¹⁾. Но выше всѣхъ ихъ стоитъ Руставель, Авторъ Поэмы, съ которою мы хотимъ познакомить нашихъ читателей.

Шота Руставель родился въ незначительномъ городѣ Рустави, въ провинціи Ахалцыхской. О жизни его сохранилось мало свѣдѣній. Известно, и то по преданію, что онъ получилъ образованіе въ Левдахъ, и, возвратясь оттуда, стихотвореніями своими обратилъ на себя вниманіе Царицы Тамари. Главный предметъ его дѣятельности составляло прославленіе Царицы Тамари. Лучшее произведеніе его — Вепхизь-Ткаосани или Барсова кожа, написанная по славу Великой Царицы, získала ему цовня милости Тамари, которая сдѣлала его своимъ Казнохранителемъ. Въ послѣдствіи времени Поэтъ, вступилъ въ монахи. По словамъ Грузинскаго Митрополита Тимофея ²⁾ послѣдніи дни своей жизни онъ провелъ въ

¹⁾ Поэмы ихъ подъ заглавіемъ: Тамириани, заключаютъ въ себѣ хвалу Царицы Тамари. Онѣ напечатаны въ двухъ книжкахъ, въ Тифлисъ, въ 1859 г. Иоселианиомъ, Учителемъ Тифлисской Семинаріи. Первый изъ нихъ, Шавтель, какъ говорятъ, былъ Секретаремъ и однимъ изъ отличившихъ Министровъ Царицы Тамари. Второй же Чахруха, былъ Царскимъ Казнохранителемъ. Поэма послѣдняго въ честь Царицы Тамари отличается необыкновенною звучностію и весьма труднымъ размѣромъ стиховъ; она все почти состоитъ изъ однихъ только прозваній и нарицательныхъ именъ, приписываемыхъ Тамари. Для примѣра приведемъ 24 стихъ.

Тамарь цкнари, шесацкнари, хма парнари, шир-мцанари,
Мзе мцнари, санцнари, цкала мкнари, момдицари.

Это значить:

Тамарь кроткая, пріятная, сладкогласная, улыбающаяся,
Солнце-блестательная, царявая, тиховодная, рѣчью полной подобная.

Можно замѣтить, однакожь, что обѣ Поэмы такъ сходны одна съ другою, что ихъ можно считать произведеніемъ одного Поэта.

²⁾ Митрополитъ Тимофей жилъ въ началѣ XVIII столѣтія. Онъ ходилъ на поклоненіе Св. Мѣстамъ и описалъ свое путешествіе. Изъ этой книги Г. Муравьевъ извлекъ статью, которую помѣстилъ въ концѣ своего Путешествія подъ заглавіемъ: Описаніе Грузинскаго монастыря въ Іерусалимѣ.

Иерусалимѣ, и погребенъ тамъ же въ монастырѣ Св. Креста. Митрополитъ Тимоѳей говоритъ въ своемъ путешествіи, что въ его время въ этомъ монастырѣ хранился портретъ Руставеля. Вотъ все, что мы знаемъ о жизни Автора «Барсовой кожи».

Ведясь-Ткаосани сдѣлалась Поэмою народною, многія изрѣченія ея обратилась въ пословицы, послѣдующіе Писатели заимствовали изъ нее и мысли и самыя выраженія, какъ изъ творенія единственнаго и образцоваго въ своемъ родѣ. До начала XVIII столѣтія она существовала только въ рукописяхъ. Въ первый разъ она напечатана въ 1712 году Царемъ Вахтангомъ VI, который замѣчательно въ Исторіи Грузинской заведениемъ первой типографіи въ Тифлисъ и особенно начертаніемъ для Грузинъ законовъ, принятыхъ по Высочайшему Повелѣнію въ руководство, по присоединеніи Грузинъ къ Россіи. При изданіи Поэмы Руставеля разсмотрѣны и списаны были многіе рукописные экземпляры. Въ началѣ книги Вахтангъ упоминаетъ о себѣ: «Слavia Святую Тропцу», — говоритъ онъ — «я, потомокъ Давида ¹⁾, внукъ знаменитаго Вахтанга ²⁾, племянникъ славнаго Арчила ³⁾ и преславнаго Карталинскаго Царя Георгія ⁴⁾, сынъ великаго Царя Грузинъ Левана (Льва) и Самодержецъ Грузинъ, Вахтангъ вынудилъ изъ Валахій типографщиковъ и основалъ типографію во спасеніе душъ упомянутыхъ Царей, отца и матери моей Туты, дочери Правителя Гурин и во спасеніе души моей и души супруги моей, дочери Черкесскаго Князя Царцды Русудани и для познания дѣтей нашихъ.

¹⁾ Давидъ, упоминаемый здѣсь Вахтангомъ, есть Царь Иудейскій; отъ него Цари Грузинскіе изъ дома Багратидовъ ведутъ свой родъ.

²⁾ Вахтангъ этотъ происходилъ отъ Мухранскихъ Князей, и былъ усыновленъ бездѣтнымъ Ростомъ Хаюмомъ, по смерти котораго получилъ престолъ и царствовалъ съ 1633 по 1675 г.

³⁾ Арчилъ былъ въ Россіи и пріобрѣнулъ къ покровительству Царей Иоанна и Петра Алексѣевичей въ 1635 году; объ немъ см. Енциклъ Лекс. Т. III. стр. 292.

⁴⁾ Георгій X царствовалъ съ 1676 по 1686 годъ. Этому Царю Шахъ Хуссейнъ поручилъ усмирить Правителя Кандагарскаго Мирвейса, который и убилъ его измѣнически.

Въ Типографіи, заведенной съ такою пабожною цѣлю, печатались болѣею частію книги церковныя и правоучительныя. Это же направленіе выразилось и при изданіи Поэмы Руставеля. Пабожному Вахтаугу непріятно было, что обыкновенные читатели преимущественно обращаютъ вниманіе въ этой Поэмѣ на изображеніе страстей чловѣческихъ, и лобуются увлекательными картинками любви, которыя могутъ возбуждать въ душѣ помыслы печальныя. Поэтому онъ думалъ и утверждалъ, что сія Поэма есть аллегорія, вымышленная для назиданія людей; что Руставель, какъ Христіанскій Поэтъ и Философъ въ глазахъ пабожной Царицы Тамари, двухъ Католикосовъ и множества ровнующаго о нравственности Духовенства, не осмѣлился бы написать что либо неимѣющее цѣли нравственной, и что главная цѣль его была — представить немолодебимую вѣрность супруговъ при всѣхъ превратностяхъ жизни чловѣческой и другія Христіанскія добродѣтели. Убѣжденный въ этомъ, онъ присоединилъ къ изданію Ветхевъ-Тмаосани свои примѣчанія, въ которыхъ толкуетъ по своему выраженію Автора и сводитъ ихъ съ текстомъ Священнаго Писанія и правилами Евангельскаго ученія. Дѣйствительно, нельзя отвергать, что въ Поэмѣ Руставеля въ основаніи лежитъ мысль нравственная, и что цѣль Вахтауга въ издаваемыхъ имъ примѣчаніяхъ была бы не благонамѣренная. Тѣмъ не менѣе, однакожь, справедливо, что, объясняя Руставеля, Вахтаугъ вдается въ явныя натяжки, примѣняетъ текстъ Св. Писанія къ такимъ мѣстамъ, гдѣ подлинникъ совершенно удаленъ отъ нихъ, — гдѣ Авторъ очевидно думалъ вовсе не о томъ; однимъ словомъ: странно и даже нецрплично было бы видѣть въ этомъ созданіи какою то мистическую Христіанскую Поэму.

Издавая Вахтаугомъ Поэма состоитъ изъ 1589 четверстишій и занимаетъ 285 страницъ; съ примѣчаніями вся книга состоитъ изъ 359 страницъ.

Рассматривая Поэму Руставеля, мы находимъ съ одной стороны многія мѣста, напоминающія намъ Священную Поэзію Евреевъ, Гомера и писателей Западныхъ, а Философы, называемые собственными именами или скрытые подъ памѣками, кои не трудно угадать, показываютъ въ Авторѣ знаніе классической Литературы: съ

другой стороны, разсматривая языкъ Поэмы Руставели, находимъ въ ней на каждомъ шагѣ черты сходства съ Литературою Восточною, и преимущественно съ разказами «Тысячи и одной ночи». То же преувеличеніе страстей, тѣ же гиперболическія выраженія. Герой Руставели, какъ и всѣ герои Восточные, въ горести посылають прахъ на свою голову; такъ же брилліантъ блещетъ во мракѣ, соловей чаруетъ дубравы. Тѣ же эпитеты, странныя для воображенія Европейца. Солнце, Луна, Левъ играютъ роль мѣстоимѣній. И не по одной вѣщности сходствуетъ Поэма Руставели съ романами Восточными, но и по внутреннему своему составу. Это сходство до того поражаетъ читателя, что нѣкоторые полагали, будто главное содержаніе Вепхисъ-Ткаосани—исторія Таріеля создана не Руставелемъ, а заимствована имъ съ Востока, переведена съ Арабскаго или Персидскаго. Самъ Руставель говоритъ, что Таріель, этотъ таинственный перлъ, какъ одъ выражается, найденъ имъ въ Персіи, что онъ полагалъ въ немъ необыкновенную цѣну, снялъ съ него Персидскую оболочку и отдѣлалъ его по вкусу своего народа. Не трудно угадать, что Руставель хотѣлъ придать болѣе цѣны своей Поэмѣ: ибо извѣстно, что чужеземное всегда цѣнится гораздо дороже своего. Мы, съ своей стороны, замѣтимъ, что Исторія Таріеля не находится ни въ Индіи, ни въ Персіи. Первый издатель Вепхисъ-Ткаосани, Царь Вахтангъ, жившій довольно долго въ Персіи, знавшій языкъ и Литературу ея и переводившій многія Персидскія книги, свидѣтельствуетъ, что въ Персіи нигдѣ не нашелъ онъ повѣсти о Таріелѣ. Но, отвергая заимствованіе этой Поэмы отъ Восточныхъ Писателей, можно согласиться, что она составлена по образцамъ Восточныхъ. Имена героев ея болѣею частію имѣютъ значеніе на языкахъ Персидскомъ и Арабскомъ, какъ напр. Ростеванъ, Рамазъ, Сариданъ, Фатма, Парсадацъ и другія; имена же главнѣйшихъ героевъ: Таріель, Автадилъ, Тинатишъ суть Грузинскія.

Относительно мѣста дѣйствія героевъ Руставель дозволяетъ себѣ такуюже вольность, какъ и всѣ Поэты и разсказчики Восточные. Всѣмъ извѣстно, каковъ ходъ Восточныхъ повѣстей. Они рѣдко согласуются съ Географіею, и то развѣ тогда только, когда дѣй-

ствують историческія лица. Писатели Восточные обыкновенно от-правляютъ героевъ своихъ Поэмъ некатъ приключеній въ странахъ отдаленныхъ, которыя обозначаютъ они совершенно произвольно и украшаютъ всеми богатствами Природы, или превращаютъ въ ди-кія пустыни: ибо они увѣрены, что читателя не будутъ покрѣять ихъ описаній. Руставель поступаетъ точно также, и трудно начер-тать вѣрную карту его Поэмы, главное дѣйствіе которой происхо-дитъ въ Индіи.

По нашему мнѣнію, Руставель не заимствовалъ сюжета своей Поэмы у Писателей Восточныхъ: она создана имъ самимъ, и, какъ замѣтили выше, направлена къ прославленію Великой Царицы Та-мири. Дѣйствительно, сравнивая жизнь Царицы съ событіями, описываемыми въ Поэмѣ, находимъ разительныя черты сход-ства, которыя подають поводъ думать, что подъ именемъ глав-ной героини Нестанъ-Дареджанъ скрывается сама Тамарь. Укажемъ нѣкоторые пункты этого сходства. Нестанъ-Дареджанъ была един-ственною дочерью Индійскаго Царя Парсадана точно такъ же, какъ Тамарь была единственною дочерью Царя Георгія III. Вос-питаніе Нестанъ-Дареджани Парсаданъ поручилъ сестрѣ своей Да-вари, воспитаніе Тамари поручено было Георгіемъ III сестрѣ его Русудани, которая была въ супружествѣ за Осетинскимъ Княземъ; она воспитывала ее вмѣстѣ съ своимъ родетвенникомъ по мужѣ Давидомъ Сосланомъ точно такъ же, какъ и Нестанъ Дареджанъ съ Таріеломъ. Слѣдствіемъ совокупнаго воспитанія Нестани и Та-ріеля была взаимная любовь ихъ; такъ, вѣроятно, и Тамарь по той же причинѣ была привязана съ малолѣтства къ Давиду Сосла-ну, хотя Грузинскія Лѣтописи ни слова не говорятъ о томъ, и хо-тя первымъ супругомъ Тамари, какъ мы упомянули выше, былъ Русскій Князь. Не эта ли привязанность къ Сослану была причи-ною расторженія брака съ храбрымъ сыномъ Андрея Боголюбска-го, который былъ заключенъ по неизвѣстнымъ намъ разсчетамъ политическимъ. Далѣе, разсматривая содержаніе самой Поэмы, мы увидимъ, что Парсаданъ, по видамъ Государственнымъ, хотѣлъ вы-дать свою дочь за могущественнаго Шаха Хоразмійскаго, и что Нестанъ воспротивилась этому плану; если вѣрить Лѣтописцамъ

Грузинскимъ, то Шахъ Хоразмійскій искалъ также руки Царицы Тамари, и получалъ такой же отказъ, какъ предшественникъ его отъ Цесташи, хотя не подвергался такой ужасной участи, какаю постигла Хоразмійскаго Шаха въ Поэмѣ Руставели.

Кромѣ сего сходства исторіи Таріеля и Нестанъ-Дареджани съ исторією Тамари, есть также отчасти сходство относительно мѣста дѣйствія Поэмы — Индія. Руставель раздѣляетъ ее на семь Царствъ. Я имѣлъ случай видѣть древнѣйшія Грузинскія грамоты, въ которыхъ Цари Грузинскіе величаютъ себя Царями семи Царствъ. Извѣстный Историкъ Грузинскій Вахуштъ подтверждаетъ это. Дѣйствительно, отецъ Тамари Георгій III, подобно Царедану, владѣлъ семью Царствами. Вотъ имена ихъ: Абхазское, Геретинское, Саатабагское, Карталинское, Кахетинское и Ранское. Сюда же можно причислить и Царство Осетинское, гдѣ господствовала отрасль властвовавшей въ Грузіи Династіи Багратидовъ. Упоминаемая въ Поэмѣ крѣпость Каджта-Цихе, въ кою заключена была Нестанъ-Дареджани, по картамъ Грузинскимъ, находится въ Имеретіи, въ Ахалцихской Области.

Поэма Руставели, какъ замѣтилъ я выше, сдѣлалась народною Поэмою Грузиновъ. Одно уже это обстоятельство служитъ доказательствомъ, что она имѣетъ высокое достоинство поэтическое. Произведеніе ничтожное не могло бы доставлять удовольствія нѣсколькимъ поколѣніямъ, въ теченіе нѣсколькихъ шести вѣковъ. Нельзя сравнивать эту Поэму съ Поэмами Гомера, Виргилія, Тасса и другими вѣковыми созданіями. Руставель жилъ не въ Европѣ, не Европейскіе образцы имѣлъ онъ предъ глазами, и языкъ и ходъ его Поэмы могутъ показаться странными Европейцу, коротко знакомому съ Литературой классической. Строгіе классики пожалуй откажутъ творенію Руставели даже въ названіи Поэмы, потому что въ немъ нѣтъ единства времени и дѣйствія. За то Поэтъ соблюлъ главное основаніе правила Поэмы: единство мысли и единство интереса. Не смотря на множество и разнообразіе дѣйствующихъ лицъ, не многіе сосредоточиваютъ на себѣ вниманіе читателя. Таріель и Нестанъ-Дареджани закрываютъ собою всѣхъ дѣйствующихъ втѣ

ростенныхъ, и судьба ихъ исключительно привлекаетъ къ себѣ участіе читателя.

Для примѣра здѣсь помещаю отрывокъ изъ Иллюстраціи № 6—7 за 1855 годъ, Переводъ сего отрывка, въ которомъ я былъ участникомъ, принадлежитъ Г. Бартаццескому.

ТАРИЕЛЬ, БАРСОВА-КОЖА

ПОЭМА.

Въ предисловіи Авторъ обращается къ Богу, Творцу величавыхъ, и молитъ Его подкрѣпить Своею Божественною силою; за тѣмъ воспоминаетъ прежнія свои творенія, посвященныя Тамари, и, высказавъ предметъ настоящаго пѣснопѣнія, говоритъ о Поэзии вообще и особенно о Грузинской, и наконецъ приступаетъ къ самому повѣствованію.

1. Въ Аравіи былъ Ростѣванъ, государь возлюбившій Богомъ,
Великій, и щедрый, и кроткій, и мощный народомъ и войскомъ,
Прозорливый, умный судья, любившій и правду и милость,
Умѣвшій владѣть и меча и рѣчи властительной силой.
2. Имѣлъ онъ одну только дочь, юное солнце Востока,
Которое въ сонмѣ планетъ поражамо могуществомъ блеска;
Она отнимала у всѣхъ, и разумъ, и сердце, и душу;
Хвалить ее могъ лишь мудрецъ языкомъ, многозвучно-высокимъ
3. Царевна звалась Тинатиной ¹⁾. И вотъ, когда перси прекрасной
Вноляѣ развились, и она стала соперницей солнца,
Возсѣвъ величаво на тронъ, среди визирей своихъ вѣрныхъ,
Поведъ съ ними ласковой царь благосклонныя царскія рѣчи.
4. Онъ началъ къ нимъ такъ: «Я желаю узнать ваше общее мнѣніе.
«Когда въ ароматномъ саду засохнетъ увядшая роза,

¹⁾ Тинатина, собственное имя у Грузинъ. Оно означаетъ отраженный блескъ солнца.

- «На мѣсто изчезнувшей тамъ появится роза иная.
«Свѣтило ужъ гаснетъ. . и вотъ вы видите сумракъ безлунный.»¹⁾
5. «Я старъ, я съ педугомъ борюсь, который лотѣе болѣзней;
«Не пынче, такъ завтра умру,—таковъ нашъ удѣлъ въ этомъ мѣрѣ.
«И что за свѣтило, когда его поглащаетъ ужъ сумракъ!
«Не лучшель возвестъ намъ на тронъ младую соперницу солнца?»
6. Вельможи сказали царю: «Государь, что смущаетъ васъ старость?
Когда бы царица садовъ и увяла — довольны мы ею:
«Ея ароматъ и краса плѣняли насъ долго и пышно ...
«И можетъ ли спорить звѣзда съ потухающей полной луною?»
7. «Не думайте такъ государь,—онъ живъ еще, цвѣтъ вашей розы;
«И дряхлый совѣтъ вашъ намъ лучше чужаго. Желали
«Вы только излить полноту умиленнаго сердца — и лучше
«Избрать вамъ въ наслѣдницы дочь, владицицу яркаго свѣта.»
8. «Она хотъ и дѣва²⁾, но даръ, народу низослапный Богомъ,
«И царствомъ съумѣетъ владѣть,—о томъ ужъ судили мы прежде.
«Ея красота и дѣла ея чисты, какъ свѣтлое небо;
«А полъ львиной крови, пусть тотъ иль друго, что за нужда!»
9. Рожденъ отъ вождя, Автандилъ былъ первымъ вождемъ Ростевана.
Онъ станомъ стройнѣй кипариса, а ликомъ свѣтель, и ясенъ;
Еще безбородъ—а душой подобенъ кристалу алмаза.
Густые рѣсницы царевны терзали въ немъ пылкую душу.
10. Таилъ онъ на сердцѣ любовь, — и въ долгой разлукѣ съ пре-
красной,
Ланитъ его розы гасили свой пурпуръ, а встрѣтаеь, —
Румянцемъ онъ вспыхивалъ вновь — и рана суровѣй болѣла...
Печальна нѣмая любовь, мертвитъ она юное сердце!

¹⁾ Царь объясняетъ, что онъ угасаетъ безъ наслѣдника престола.

²⁾ На Востокѣ женщины не наслѣдуютъ престола. Потому воцареніе Ти-
натины случай необыкновенный. У Грузинъ жена царя называется «Дело-
палц», а царствующая женщина Мепе, следовательно для Тинатины, избира-
емой на престолъ, нѣтъ пристойнаго нѣнцъ царицы.

11. Когда Аравійскій престолъ назначенъ былъ юной царицѣ,
Сокровищемъ вѣсти такой въ немъ сердце исполнилось; думалъ
Онъ: часто теперь я могу любоваться кристаломъ базальта; ¹⁾
Быть можетъ, грядущее вновь оживитъ потухающій цвѣтъ мой!
12. Владыка Аравіи, такъ обнародовалъ царскую волю:
«Я, Ростеванъ, Тиватину мою возвожу на престолъ свой.
«Да свѣтитъ народомъ она, какъ ликъ лучезарнаго солнца!
«Теките—и зрите ее, достойные славить царицу!»
13. Текуть, и стеклись племена, умножилось множество храбрыхъ
Тогда Автандилъ солнцеликій, какъ вождь многочисленной рати,
И визирь Сократъ, какъ одинъ изъ ближайшихъ сановниковъ трона,
Поставили пышвыи престолъ неспаслимой цѣнности злата.
14. Ведетъ Тиватину отецъ, — ликъ его блещетъ весельемъ;
Возвелъ на престолъ, возложилъ корону на голову дѣвы,
И юныя плеча одѣлъ въ багряныя ткани порфиры....
Свѣтла Тиватина, какъ солнце, — и взоръ ея мудрости полонъ.
15. Тогда отдаляются всѣ, и, воздавъ поклоненье, царицей
Ее парфкаютъ. Пришельцы, странъ чуждыхъ, хвалы ей приносятъ.
Кимвалы и трубы звучатъ торжественнымъ, сладостнымъ гласомъ.
Окранны враповыхъ крыль ²⁾ колеблются — плачетъ царица!...
16. Она почитала себя недостойною отчаго трона, —
И полонъ слезою росы садъ пышно-рѣбющей розы. ³⁾
Отецъ говоритъ Тиватинѣ:—а сладки отцовскіе рѣчи!
«Пока не сбылось это, жегъ непрерывный огонь мою душу!»
17. «Не плачь моя дочь, продолжая онъ, и что говорить буду,—
слушай:
«Отнынѣ царицею ты къ могуществу призвана мною;
«Отнынѣ Аравію всю тебѣ: моя дочь, поручаю.
«Будь мудрой и кроткой въ дѣлахъ, и славу сниси себѣ въ мірѣ.»

1) На Востокѣ скрываютъ женщины свои лица. Но царь не можетъ править народомъ, скрывая свое лице. Вотъ надежды Автандила.

2) Локоны.

3) Лице.

18. «На прахъ и на розу равно сіяетъ роскошное солнце, —
 «И ты изливай свою милость равно на могущихъ и слабыхъ.
 «Щедротой привяжешь ты всѣхъ; а какъ тотъ, кто привязанъ,
 ужъ связанъ,
 «То щедро даруй; есть приливъ, есть и отливъ въ Океанъ».
19. Щедроты царей даютъ плодъ, какъ чинары цвѣтущаго рая;
 «Онѣ палагаютъ узду даже на правъ вѣроломный.
 «Нашитки и явства полезны, но тщетно хранить ихъ безъ нужды:
 «Подать ихъ—себѣ же въ добро; чего не подать, то пропало».
20. Такіе совѣты отца Тиматина вѣвала разумно,
 Склонивъ къ нимъ весь слухъ,—и они не казались ей долги и скучны.
 Царь дѣлаетъ ширь и на немъ веселится радушно. Царица
 Въ тотъ день краше солнца, а солнце въ тотъ день соревнуетъ царицѣ.
21. Призвавъ передъ трономъ свой олугу, надежнаго вѣрой и заслугой,
 Она повелѣла ему: «Изь сокровищницъ прежнихъ царевны,
 «Поди принеси всѣ богатствъ».—Посланникъ пошелъ, и принесть ихъ.
 Взяла разсыпала ихъ рукой безмѣрной и полной...
22. Въ тотъ день раздала ойѣ хранимое съ ранняго дѣтства,
 Такъ что исчерпалась вся кошница сокровищъ обильныхъ.
 Потомъ повелѣла, сказавъ: «Послушна я отческой волѣ,
 «И нынѣ, изъ прежнихъ богатствъ, да не будетъ ничто мною скрыто.»
23. «Подите, раскройте, гдѣ есть, мои всѣ сокровища злата!
 «Конюшій! иди и вернись дикихъ коней съ табунами!»
 Исполнено. Всѣ раздала безмѣрно..... Щедрота слобилась!
 Сокровища хитилъ народъ, какъ ненасытный грабитель...
24. Расхитили все, что дано, будто добычу отъ боя:
 И тучныхъ арабскихъ коней, и груды камней многоцвѣтныхъ....
 Такъ вихри и мычуть и рвутъ даanye обильное сѣга....
 Ни кто не забыть на ширу, ибѣтъ гостя съ пустыми руками!
25. Минуль пиршества первый день. — цли и ѣли роскошно:
 Воиновъ много съ царемъ толпами сидѣли на ширѣ.
 Вдругъ голову царь опустилъ и чело его наемурно стало...
 Взглянулъ гости, и каждый спросилъ тревожно: что случилось?

26. Сидѣлъ впереди Автандиль, онъ цѣль и желаніе взоровъ,
 Вождь арміи, быстрый, какъ тигръ, и сильный, какъ левъ мно-
 гомощный...
 Арядомъ сънимъ, старецъ ужъ дряхлый, визирь Сократъ. Разсуждали
 Они межъ собой: отчего государь такъ задумчивъ и мраченъ?
27. И, зная, что тутъ на шру онъ не былъ ничѣмъ опечаленъ,
 Рѣшили, что царь увлеченъ какой нибудь грустною думой.
 Сократу сказалъ Автандиль: «Пойдемъ къ государю, да спросимъ?
 «Или потребуемъ шутку, — быть можетъ и то намъ удастся!»
28. Поднялся согбенный Сократъ, всталъ Автандиль солнцеликій;
 Налили кубки виномъ, тихо пошли къ государю,
 И стали предъ нимъ на колѣна. Съ улыбкой веселой,
 Краснорѣчивый Сократъ началъ шутить съ Ростеваномъ:
29. «Владыка Арабовъ! О чемъ бы такъ много печали глубокой?
 «Не тщетно ль растрачены здѣсь богатства казны твоей царской?
 «Царица ихъ мечетъ въ народъ рукою раскошной.... ну что же:
 «Вольно же было тронъ отдавать, вольно уязвлять себѣ сердце!...»
30. Услыша все то, Ростеванъ посмотрѣлъ смѣючись на Сократа;
 Казался дивомъ ему такія отвага и дерзость....
 «Хитро поступилъ ты; спасибо». Слова ободрили придворныхъ....
 «Но кто говорилъ, что я скупъ, тотъ вѣрно желалъ сказать шутку»
31. «Не то огорчаетъ насъ, визирь,—ниная забота на сердцѣ:
 «Нашъ кравчій сѣдой, паша старость, изчерпала дни молодые!...
 «А нѣту въ Аравіи всей такого надежнаго мужа,
 «Ктобъ могъ замѣнить вамъ меня привычкою ратнаго дѣла»
32. «Одна у меня только дочь. царица возросшая въ нѣгѣ,
 «А сына Богъ не далъ,—и то печалью мой вѣкъ коротаетъ....
 «Хоть тѣнь бы мѣтателя стрѣлъ, иль въ мячъ игрока удалаго!
 «Кой-какъ Автандиль.... да и то отъ того, что воспитанъ онъ мною.»
33. Молча и гордо внималъ юноша царскія рѣчи, —
 И тихо склоняясь, улыбулся.... Прекрасенъ былъ смѣхъ Автандила:
 Блѣснула зубовъ бѣлизна—и рассыпался лучъ ея въ полѣ!..
 «Чему засмѣялся ты вдругъ, и что ты скрываешь въ улыбкѣ?»—

34. Потомъ повторилъ: «Но, мой глазъ! что тебя такъ забавляетъ?»
 — «Скажу, государь, если вы повелите; но только боюсь
 «Тѣмъ огорчить ваше сердце, навѣсть на досаду, прогнѣвать.
 «Не сдѣлайте смѣлымъ меня, и если скажу, не взыщите.»
35. — «Но развѣ случалось, чтобъ ты меня своею смѣлостію гнѣвалъ?
 «Клянуся лучемъ Тинатины, соперницей солнца, клянуся!»—
 И сталъ говорить Автандилъ: «Не хвастаясь меткой стрѣльбою,
 «Я скромно свое, государь, осмѣлюсь сказать вамъ условье:
36. «Великій стрелець съ тетивы! Я прахъ передъ вами... однакожъ,
 «Позвольте закладъ предложить. Свидѣтелемъ намъ будетъ войско.
 «Слова: кто сравнится со мною!—одинъ только звукъ безъ побѣды,
 «Пусть споръ объ искусствѣ рѣшатъ: мячъ, да открытое поле!»
37. — «Смотри Автандилъ, не спущу я даромъ подобной отваги!»
 — «Такъ будемъ стрѣлять, государь;—но слова назадъ не возьмете!
 «Надежныхъ людей изберемъ въ свидѣтели нашего спора, —
 «И послѣ увидимъ, кому достанется слава побѣды?»
38. Царь, принявъ условье вождя — и договоръ былъ окончанъ.
 Шутли, смѣялись, и вѣхъ равно увлекало веселье.
 Когда назначили закладъ, то условились такъ межъ собою:
 Чтобы побѣжденный ходилъ три дня безъ чалмы въ наказанье ¹⁾.
39. Двѣнадцать наѣздниковъ царь назначилъ себѣ для прислуги:
 Они помогаютъ ему подачею стрѣлъ на охотѣ.
 Одинъ Шермандинъ Автандилу; но онъ стоитъ дюжины цѣлой!—
 И вѣмъ имъ вѣрише считать подстрѣленныхъ или убитыхъ
40. Охотникамъ царь повелѣлъ объѣхать обширное полѣ
 И высмотрѣть больше звѣрей; за тѣмъ и послалъ ихъ немедленно.
 Глядѣть, на теченіе игръ пригласили все войско толпами;
 Окончили пиръ торжества; — и, все ликовало весельемъ.
41. Съ зарею явился ужъ огъ, стройная лилія сада,
 Одѣянный въ пурпуръ, съ лицомъ, подобнымъ кристалу рубина;
 Украшенъ оружемъ, чело увито чалмою золотою,
 На бѣломъ кошѣ, подъ окномъ стоялъ огъ—и звалъ государя..

¹⁾ Величайшій позоръ на Востокѣ.

42. Скоро, явился и царь и, съезъ на коня, съ нимъ поѣхалъ.
 Поприще вокругъ обошли; толпы любопытныхъ съѣшлись;
 Разсыпались воицы въ полѣ; все звучно, торжественно было...
 Чтобъ выиграть смѣлый закладъ, много стрѣляли и били!
43. Прислугѣ велѣлъ государь слѣдовать ближе, и быстро
 Давать имъ тугіе луки и пернатые стрѣлы, да вѣрный
 Счетъ вести выстрѣламъ всѣмъ и сравнивать рапы въ охотѣ.
 Вотъ ужъ стекается дичь, гонимая шумной облавой...
44. Пестро и огромно все стадо! Тутъ прыгаютъ легкія серны,
 Ветвисто-рогатый олень и канжаръ и пугливыя козы;
 Соперники прынули къ нимъ.... Смотрите картина прекрасна!
 Вотъ луки и стрѣлы въ рукахъ, вращаемыхъ съ ловкою силой.
45. Копытами взрытая пыль клубится и день омрачаетъ;
 Свистящія стрѣлы лѣтятъ, бьютъ, — и кроваветъ поле;
 Пустые колчаны царя и вождя наполняютъ стрѣлами,
 Подстрѣленный звѣрь недвижимъ, онъ падаетъ тутъ же намѣтѣ.
46. Помчались по лугу, согнали звѣрей въ необъятную кучу, —
 И били ихъ грудами тутъ, такъ что прогибали Бога.
 Багровѣло поле отъ крови; соперники облиты ею;
 Младой Автандилъ, какъ чинаръ, багряно-цвѣтущій въ Эдемѣ!
47. Но вотъ Ростеванъ съ Автандиломъ ужъ минули поле до края;
 За полемъ струится рѣка и скалы нависли надъ нею;
 Пугливыя звѣри бѣгутъ и кроются въ лѣсъ недоступный;
 Отстали отъ нихъ Автандилъ и царь, утомленные битвой...
48. Они говорили другъ другу съ улыбкой: побѣда за мною!
 И шутки мѣнялись у нихъ, какъ у равныхъ товарищей поля.
 Подѣхали слуги, они обратились къ нимъ съ общимъ вопросомъ,—
 Сказавъ: говорите намъ сущую правду, безъ лести.
49. И слуги осмѣлились имъ отвѣчать: «Не дерздемъ ошибиться,
 «Но царь, мы не можемъ сказать, что сравнились вы съ Автандиломъ.
 «Во гнѣвѣ властны вы казнить насъ, но это не дастъ вамъ побѣды!
 «Мы видѣли мѣткость вождя: отъ стрѣлъ его падали звѣри.

50. «Убитыхъ въ облавъ звѣрей начли мы двѣ тысячи ровно;
«И противу васъ, государь, Автандиль двадцатью убилъ больше.
«Стрѣлы съ его тетивы безъ промаху сыпались въ стадо;
«А вашихъ, поднятыхъ съ земли, довольно пустили мы въ дѣло!»
51. Царь, слушая эти слова, цѣнилъ ихъ какъ выигрыши въ нарди ¹⁾.
Отрады для старца хвалы питомцу его молодому.
Любуется имъ государь, какъ соловей своей розой,
И шутить съ улыбкой: нашель онъ радость печальному сердцу.
52. У дерева сели они оба подъ тѣнию прохладной,
Войско стекалось вокругъ — и стало, какъ тучная жатва.
Двѣнадцать храбрѣйшихъ изъ слугъ, столпились отъ нихъ не далеко,
И живо шутя межъ собой, глядѣли на волны потока...
- АРАВІЙСКІЙ ЦАРЬ ВИДИТЪ ЮНОШУ, ПОСЯЩАГО БАРСОВУ КОЖУ.
53. Смотрятъ, а юноша дивный сидитъ надъ потокомъ и плачетъ;
Покоясь какъ левъ, въ поводу онъ держитъ коня вороного:
Оружье, сѣдло и приборъ разубраны жемчугомъ пышно...
Плачь сердца слезами тоски обыневилъ свѣжую розу ²⁾.
54. Могучіе члены красавца окинута кожейю барса,
И барсовой кожей покрыто чело молодого героя,
Съ нимъ крѣпкій окованный кнутъ, толще руки Голиаѳа...
Узрѣли — и взоровъ отвести не могли, удивляясь видѣнью.
55. И посланъ слуга пригласить юношу, полного скорби,
Поникшаго блѣднымъ челомъ, съ очами безъ жизни и взора.
Слезы хрустальнымъ дождемъ капаютъ съ гебеновыхъ шерловъ ³⁾..
Слуга подошелъ, и молчитъ: не до рѣчей ему стало!
56. Тутъ море тоски—онъ не можетъ слышать посланника рѣчи,
Ни криковъ веселыхъ отъ войскъ, разсыпанныхъ вдоль по зарѣчью,
Непостежимо рыдало то сердце, упавшее въ пламя.
Плачь съ кровью прохлынывалъ въ очи, какъ волны сквозь щели
преграды.

¹⁾ Особая игѣа въ шапки.

²⁾ Сдѣлалъ ее блѣдною. Отъ индл.

³⁾ Червые камни, которымъ авторъ уподобляетъ глаза.

57. Пропкнутый ужасомъ рабъ, не смѣетъ пачать къ нему рѣчи,
И долго глядитъ съ изумлешемъ, хоть сердце въ немъ тверже алмаза;
Но вотъ, подошедъ со смрепьемъ, донесъ ему царскую волю;
А юноша, плача, не внемлетъ! онъ чуждъ впечатлѣннѣ жизни!
58. Далекъ металъ онъ душой подъ мрачнымъ влїянемъ думы.
Осмѣлился посланный вновь донести ему зовъ государя...
Но онъ его вновь не услышалъ, онъ слезъ и тоски не покинулъ,
Онъ устъ не раскрылъ — этихъ устъ, подобныхъ младенчеству
розы.
59. Когда онъ оставилъ слугу безъ отвѣта, слуга воротился,
И такъ Ростевану донесъ: «Приглашенья онъ слышать не можетъ;
«Померкли глаза мои, будто отъ солнца, — а сердце печально:
«Не могу я дозваться его, хотя и промѣшквалъ такъ долго».
60. Прогнѣвался царь удивленный, всплѣло въ немъ сердце обидой.
Двѣнадцать онъ стражей позвалъ, стоявшихъ при немъ безотлучно,
И отдалъ такой имъ приказъ: «Возьмите оружье для боя,
«Идите привести мнѣ сюда того, кто спитъ у потока.»
61. И войны быстро пошелъ, послушался звукъ оружій...
Очнулся тогда только онъ, полный и слезъ и печали!
Окинувъ глазами вездѣ, увидѣлъ идущихъ онъ стражей —
И! тяжко, и тяжко вздохнулъ... Но встрѣчу имъ слово немолвилъ.
62. Руку лишь поднялъ къ очамъ; слезы горячія выжалъ;
Поправилъ оружье, потомъ ободрилъ мускулетыя руки;
Сѣлъ на коня — и поѣхалъ сторожкой... не бросивъ на стражу
Ни взора внимающа, царю не вымечивъ сердца въ недугѣ!
63. Но войны руки простерли, чтобъ взять молодаго упряма...
Горе! что съ нимъ сбилось, что видѣтъ врагу быlobъ жалко!
Онъ билъ другъ объ друга ихъ всѣхъ — для помощи не было мига...
Иныхъ убивалъ онъ кнутомъ, разсѣкая по самбѣ груди...
64. Безъ мѣры прогнѣвался царь: «За нимъ!» онъ скомацдовалъ войску.
А юноша также безпеченъ, покамѣсть его не нагнали.
Но тѣхъ, кто его настигалъ, онъ въ прахъ превращалъ — и могучій,
Людьми въ людей онъ металъ, и тѣмъ уцижалъ Ростевана...

XVIII

65. Возсѣлъ государь съ Автандиломъ на быстрыхъ коней, — и погнались.

А юноша, гордъ и беспеченъ, ѣдетъ, да зыблется станомъ...

Конь его движется тише, чѣмъ лучъ, разостлавшійся въ полѣ,
Но чувствуетъ всадникъ: за нимъ звучно несется погоня!..

66. Увидѣвъ ужъ близко царя, стегнулъ онъ кнутомъ свою лошадь,
И мигомъ отъ взоровъ исчезъ, какъ молнія. Похоже то было,
Что онъ, иликъ небу взлетѣлъ, или вдругъ провалился сквозь землю.
Искали слѣдовъ, — не нашли и слѣда, забытаго въ полѣ!..

67. Ходили по лугу они и смутно дивилися чуду:

Какъ человѣку пропасть, подобно крылатому духу!

Войско плакало по мертвымъ, а раненымъ помощь давали...

И молвилъ задумчивый царь: «конецъ моихъ радостей близокъ!»

68. «Вижу, паскучило Богу веселіе дней моихъ долгихъ;

«Время смѣнить ихъ душѣ раскаянья скорбными днями.

«Отнынѣ я въ гробъ понесу неисцѣлимую рану...

«Но воля да будетъ Творца — то воля Его благодати!»

69. Сказавъ это, царь омраченнѣй тихо поѣхалъ въ палаты.

Ни звука на мѣстѣ забавъ: горе лишь множилось горемъ,

Охота разстроилась, слышенъ шопотъ въ народѣ; шныре

Думаютъ: правъ государь... другой уповаетъ на промыслъ!

70. Мраченъ задумчивый царь, вошелъ въ почивальнѣй чертогъ свой.

Любимѣй какъ сынъ, Автандилъ одинъ при монархѣ печальномъ.

Изчезли веселья столицы, притихли семейства въ народѣ,

Уныніе царствуетъ вкругъ, — сладостнѣй арфа и лютня!

71. Едва Тиватина узнала о томъ, что родитель печаленъ,

Пришла ко дверямъ почивальни и, тихо позвавъ казнодара,

Спросила его: «Государь не спитъ?» — Отвѣчалъ царедворецъ:

«Изволитъ сидѣть у себя задумчивѣй, ликъ его блѣденъ».

72. «Сего дня съ нимъ юноша дивнѣй встрѣтился послѣ охоты;

«И это его огорчило. Теперь онъ одинъ съ Автандиломъ».

Царица сказала: «Не время; уйду. Но когда государю

«Будетъ угодно спросить обо мнѣ, то скажи, что была здѣсь».

73. Время прошло и спросилъ: «А желанная дочь моя гдѣ же?
«Вода моя мирная, радость, веселіе дней моихъ долгихъ!»
Придворный сказалъ: «Приходила. Но свѣдавъ о вашей печали,
«Встревожилась тѣмъ, и пошла слезами умытъ свою розу». —
74. «Иди же; какъ могъ я безъ ней песть мое бремя печали!
«Скажи ей — души моей жизнь, за чѣмъ не вошла она прежде?
«Пусть горе развѣтетъ мнѣ лаской; пусть язву мнѣ сердца излечитъ;
«Предъ ней я раскрою мой духъ, утратившій свѣтлую радость!»—
75. Послушна родительской волѣ, вошла въ почивальню царица,
Подобная лику луны, когда она въ полномъ сіяньи.
Отецъ посадилъ ее подлѣ п, лобызая въ ланиты,
Сказалъ ей: «за чѣмъ не при мнѣ; за чѣмъ ожидала ты зова?»—
76. И дочь отвѣчала ему: «Государь, кто увидитъ васъ грустнымъ,
«Отваженъ какъ ни былъ бы онъ; и хотя бы вознесся гордыней
«Къ планетамъ небесъ — и тогда повергнетъ его ваше горе.
«Но мудрому лучше искать средствъ, чѣмъ предаться печали.»—
77. «Дитя мое, — царь говорилъ, — я боленъ глубокою скорбью;
«А взоръ твой и жизнь молодая дышатъ весельемъ и счастьемъ,
«Они уврачуютъ мнѣ скорбь, какъ яхонтъ цѣлительной пылью; ¹⁾
«Послушай: быть можетъ сама, узнавъ, ты поймешь мое горе.
78. «Сегодня, охотясь, я встрѣтилъ юношу чуднаго вида;
«Лицомъ своимъ онъ озарилъ небо и землю до края.
«Незная, о чемъ онъ рыдалъ, и что его такъ угнетало;
«Но онъ не пришелъ на мой зовъ — я распалился отъ гнѣва!
79. «Завидѣвъ меня, онъ отеръ слезу и вскочилъ ужъ на лошадь,—
«Какъ я повелѣлъ его взять... А онъ, истребивъ мое войско,
«Изчезъ предъ глазами, какъ духъ... О, такъ не встрѣчаются
люди!
«Понять не могу: на яву то было, или грезу я видѣлъ!»

¹⁾ Яхонтный порошокъ почитался цѣлительнымъ. Изъ него составляли роль каши и такимъ образомъ употребляли.

80. «И сладость даровъ всемогущаго стала мнѣ горечью мотой;
 «Забылъ я тѣ дни, когда жизнь улыбалась мнѣ кроткимъ весельемъ.
 «Всѣ лица, всѣ люди мнѣ въ тягость,—ни что не порадуешь старца;
 «Влачить мнѣ подъ бременемъ скорби дней оскудѣвшій остатокъ!»
81. И дочь говоритъ: «Доложу мое неразумное слово.
 «Къ чему, Государь, безъ нужды роптать на судьбу и на Бога?
 «Къ чему искать горечи тамъ, гдѣ сладость находятъ другіе?
 «Свершится ли бѣдствіе съ тѣмъ, кто былъ лишь виновникомъ
 блага?»
82. «Отецъ мой! Вы царь надъ царями, обширна Аравія ваша,
 «И звукъ царской рѣчи достигъ не можетъ до граней далекихъ.
 «Пошлите повсюду гонцовъ развѣдать о томъ незнакомцѣ, —
 «И скоро вы будете знать, человекъ онъ, или духъ безтѣлесный.»
83. Призвали рабовъ и вельми: «Идите отъ края до края,
 «Ищите по всѣмъ сторонамъ, всѣ мысли на то устремите,
 «Несите труды, не щадя головъ, — и найдите мнѣ радость.
 «Гдѣ сами не можете быть, туда посылайте указы». —
84. Гонимы полетѣли, — и годъ минулъ со дня ихъ отъѣзда.
 Искали, обшарили всюду, не знали конца переспросамъ,
 И видѣли весь Божій міръ, — а о юношѣ ни слуху, ни духу!
 Съ стыдомъ и печально въ сердцахъ вернулись гонцы къ Ростевану,
85. Они доложили царю: Всею сушь обошли мы до края,
 «А юноши дивнаго нѣтъ, даже нѣтъ и людей такихъ въ царствѣ,
 «Кому бѣ онъ встрѣчался когда нибудь.—Этой службой не можемъ
 «Порадовать васъ, государь; придумайте средства иныя.»
86. Царь выслушалъ все и сказалъ: «Мудро судила царица.
 «Скитающій духъ то предсталъ, отверженный высѣми небѣ;
 «И онъ то меня обоялъ навожденіемъ силы нечистой.
 «Покішемъ же грусть и печаль.—и будемъ счастливы, какъ и прежде!»
87. Сказалъ—и воскресло веселіе, умножились игры и радость;
 Фигляровъ, свирѣльщикъ всѣхъ нашихъ и собрался отвсюду;
 Дворецъ былъ отворенъ гостямъ, царь сыпалъ дарами по-царски;
 Кто въ пышности ровенъ ему, океану богатева и силы?

88. Тѣмъ временемъ вождь Автадилъ побережешъ сидѣлъ въ своей
спальнѣ
Безпечно онъ спѣлъ; подъ рукой звучала стогласная арфа...
Вдругъ быстро вбѣжалъ къ нему негръ, посланникъ и рабъ Ти-
натцы:
«Чинаровый стагъ,—онъ сказалъ,—встань и иди къ лунолдой!»
89. Судьба привела наконецъ, Автадилу быть позвану къ милой.
Онъ всталъ и отдѣлся въ кабу драгоценнѣйшей ткани Востока.
Онъ радъ, онъ снѣшитъ въ первый разъ на свиданіе къ розѣ...
О, сладко любезную видѣть и сердцемъ быть близко къ желанной!
90. Съ достоинствомъ чистой души идетъ Автадилъ величавый
Къ тѣмъ взорамъ, чей лучъ непорочный такъ много далъ слезъ
ему тайныхъ,
Она, несравненная, краше луны перловидной, сидѣла, —
И будто сурова, красуясь, какъ молнія блистала очами.
91. На перен нагія нескромно упалъ горностаѣ пуховидный;
Безцѣпной чалмою побережью увито чело молодое;
Такъ цѣпкъней движенья рѣспницъ, длинныхъ, пронзающихъ сердце;
И черныя пряди волосъ вкругъ шеи змѣями вилея.
92. Потупясь, сидѣла она въ роскошныхъ волнахъ багрянницы...
И воина съѣсть приглашала движениемъ кроткимъ и тихимъ.
Рабъ съльви поставилъ ему, — благоговѣйно съѣлъ воинъ, —
И цолкъ благодати восторга, возводитъ свой взоръ на царицу...
93. Онъ молвилъ: «что смѣю сказать? Ужасаюсь коснуться до рѣчи!»
«Луна исчезаетъ въ лучахъ свѣтозарно горящаго солнца!»
«Страшусь за себя самого и мыслей собрать не могу я...»
«Повѣдайте вы мнѣ, царица, о томъ, что вашъ духъ угнетаетъ!»
94. И дѣва съ нимъ рѣчь повела увлекательно, тихо, пристойно:
«Отъ нуждъ моихъ ты удаленъ былъ всегда. Удивляюсь, какъ нынѣ
«Вдругъ довелось тебѣ знать то, что таилось такъ долго.
«Но прежде открою тебѣ то, чѣмъ больна я на сердцѣ.»
95. «Помнишь охоту, когда съ царемъ вы зѣрей истребляли?
«Тамъ юноша встрѣвился вамъ: онъ утиралъ себѣ слезы...»

- «Думы объ этомъ видѣны растроили такъ мою душу,
«Что пынь рѣшаюсъ просить: ници его съ края до края».
96. «Хотя на устахъ у тебя лежитъ заповѣдная тайна,
«Но слухи дошли до меня о чувствѣхъ, хранимомъ тобою:
«Знаю, глаза непрерывно свой жемчугъ кропятъ на ланиты;
«Ты розой уколотъ, ты любишь, страждетъ въ плѣту твое сердце.»
97. Исполни же просьбу мою, вдвойнѣ я владѣю тобою:
«Ты поданный мой—и тебѣ пѣть соперника въ царствѣхъ;
«Потомъ... Говорятъ ты влюбленъ. Но надежны ли слухи объ этомъ? —
«Ищи же, далеко ли, близколь, гдѣ бь ни былъ исчезнувшій воинъ.»
98. «Заслуга и преданность мощны, они укрѣпляютъ твое чувство.
«Чтобъ дать облегченье мнѣ въ грусти, низвергни печистаго духа.
«Будь сердцу падеждой, сажая фянку, осыпь ее розой, —
«И послѣ иди, мой левъ, къ солнцу: мы встрѣтимъ другъ друга
привѣтно.»
99. «Три года даю тебѣ сроку: ници, выполняй порученье.
«Отыщешь, лети побѣдитель, съ веселою вѣстью къ царицѣ,
«Не сыщешь—повѣрю, то правда онъ духъ безтѣлесный, незримый.
«И розу тебѣ сохрани, какъ даръ непорочный и чистый.»
100. «Даю тебѣ клятву: иной не будетъ супругомъ мнѣ въ жизни.
«Хоть солнце явись во плоти, необрачу ему сердца.
«Или пусть рая лишусь я, пусть адъ поглотитъ меня въ бездну,
«И страсть твоя сердце мнѣ мучитъ, какъ пожаръ обоюду язвлящій.»
101. Юноша молвилъ ей: «Солнце, чьи черные камни ¹⁾ мигали мнѣ!
«Что я осмѣлюсь сказать? Что могу говорить предъ тобою?
«Съ трепетомъ смерти я ждалъ, а ты призвала меня къ жизни...
«Какъ рабъ предаюсъ я тебѣ, вдвойнѣ. Я слуга твой отнынѣ!»
102. «Солнце;—примолвилъ онъ, — вижу Богъ избралъ тебя быть свѣтиломъ,
«Которому бь солнца земли раболѣпно служило во прахѣ.

1) Глаза.

«Что слышалъ изъ устъ я твоихъ—пензрѣчаяя милость!

«Увянетъ ли роза моя; когда лучь твой такъ щедръ благодатью!»

103. Условились. Клятвы слетѣли взаимно отъ устъ на уста ихъ;
Рѣзвыя шутки векипѣли,—и рѣчь побѣжала потокомъ.
Забыта печаль Автадила: онъ веселъ, онъ блещетъ улыбкой;
Зубовъ бѣлизна отражаетъ сіянье прозрачнаго свѣта.
104. Умножа веселье и ласки, они сѣми вмѣстѣ, и скоро
Снизались четою кристалы рубина и чернаго шерла ¹⁾....
И юноша молвилъ ей: «Солнце! Ты взоромъ мрачнѣе мнѣ разудокъ,
Чудно объялъ меня огнь твой, опъ жжетъ, опъ палитъ мое сердце!...
105. И тихо пошелъ... Только мысль не могла оторваться отъ мимой
Часто назадъ озирается опъ: взоры блуждали безумно...
Кристалы росили о розѣ ²⁾, а статное тѣло дрожало...
О, сердце опъ сердцемъ сроднилъ, любовь ужъ была неразрывна.
106. «Солнце!—мечталъ опъ,—для розы разлуки вотъ будетъ примѣта:
«Рубина румяный кристалъ превращу я въ яитаръ желтоцвѣтный!
«Что будетъ со мной, если я не увижусь съ тобою такъ долго?
«Но смерть за роднаго сладка,—то радость, то долгъ человека!...
107. Рыдая, на ложе опъ палъ—и можешь унять эти слезы?
Какъ тополь отъ вѣтра: то сложить, то взмечетъ тоскливые чледы;
Едва позабудется сномъ, и образъ любезной предстанетъ....
Вздрогнетъ опъ и воскреснетъ.... Любовь волненіемъ мпожитъ
страданье.
108. Разлука съ подругою сердца томила въ немъ ревностью душу.
Пусть катится жемчугъ очей и пѣжитъ тоскливую розу!
На утро съ зарей опъ всталъ, и богато убравшись въ доспѣхи,
Поѣхалъ въ палаты царя, предстать передъ свѣтлыя очи.
109. Эджиби былъ посланъ допестъ такія слова Автадила:
«Аравія вся, государь, полна вашей царственной славы;

¹⁾ Восточные писатели ничего не скажутъ безъ удобовѣрія, Тутъ надо понимать поцѣлуй Тинатина и Автадила.

²⁾ Опять употребленіе: *глаза плакали.*

«Народы Аравии всей цокорны мечу Ростевана,
Пусть вѣдаютъ славу его — и вострепещутъ о себѣ!»

110. «Да будетъ позволено мнѣ противустать и сразиться:
«Я сердце враговъ поражу могущимъ мечемъ Тигатины.
«Кто станетъ покорнымъ, тѣмъ благо, по горе врагамъ непокорнымъ!
«Дары за дарами пришло вамъ, и съ ними поклонъ за поклономъ.
111. Царь слушалъ его благословещи, и такъ отвѣчалъ Автадилу:
«Я знаю, мой левъ молодой, не тебѣ уклонятъ отъ битвы;
«И вижу, порывъ твой вполне соответствуетъ доблести юной.
«Ступай! Но прискорбно душѣ не видать тебя долгое время.»
112. Вошелъ Автадилъ къ Ростевану съ поклономъ за царскую милость.
Онъ молвилъ: «Я радъ государь, удостоенъ похвалъ вашихъ мудрыхъ.
«Быть можетъ, Господь озаритъ мнѣ невѣдомой дальности сумракъ,
«И, возвратясь, я найду свѣтлый вашъ ликъ также свѣтлымъ.»
113. Царь далъ ему руку и самъ цѣловалъ его въ очи, какъ сына,
Единоутробны были и царь и воспитаникъ, вождь его юный,
Ушелъ Автадилъ. Этотъ день вполне походилъ на разлуку:
Разумный и добрый монархъ самъ прослезился съ печали.
114. Отправился юноша въ путь; и путешественникъ бодрый,
Онъ двадцать, и дней, и почей, ѣхалъ дорогою дальною.
И былъ онъ веселиемъ всехъ, безцѣннымъ предметомъ усердья.
И всюду была съ нимъ она, чей пламень горѣлъ въ его сердцѣ!
115. Когда онъ на родину прибылъ, восторгъ разлился повсемѣстно.
Вельможи встрѣчали его съ дарами богатыми. Каждый
Изъ нихъ ощущалъ передъ нимъ въ очахъ своихъ радости перлы,
Но Автадилъ солнцеликій здѣсь путь не замедлилъ свой дальный.
116. Онъ городъ имѣлъ на границѣ крѣпкой и страшный сосѣдямъ;—
Вокругъ него скалы вздымались нерукотворной оградой.
Въ этомъ привольѣ охоты онъ пробылъ три дня, и туда же,
Сбирался въ безвѣстный свой путь, призвалъ на совѣтъ Шермандина.
117. Юный слуга Шермандинъ выросъ подъ сѣнью чинара,
Онъ преданъ и служитъ вождю, не щадя головы своей вѣрной.

Скрывалъ отъ него Автадильтъ любовь къ пезабвенной... Но пыгѣ
Упалъ благовоиный покровъ съ этой сладостной тайны свѣтила...

118. Юноша молвилъ ему: «Шермандилъ, я стыжусь тебя. Прежде
«Ты зналъ все дѣла мои, зналъ — и всегда выполнялъ ихъ
усердно.»

«Но ты не видалъ еще слезъ, кинѣвщицхъ на сердцѣхъ падимомъ.
«Та кѣмъ терзалось оно, теперь его нежить надеждой.»

119. «Она мнѣ сказала: иди, отыскивай скрывшійся призракъ;
«Когда возвратишься ко мнѣ, утолю ѣ любви твоей жажду,
«Все чуждыми будутъ мнѣ, ты лишь будешь супругомъ желаннымъ.
«О, какъ цѣлебна была та рѣчь изцѣвившему сердцу!»

120. «Усердье обязанность слугъ; безъ службы нельзя быть слугою.
«Я молодъ: я жажду служить лучезарной царицѣ Арабовъ.
«Она утолила мой огонь сладкимъ елеемъ надежды. —
«И я-ль уклонюсь отъ бѣды, я-ль не пойду къ ней отважно!

121. «Мы ближе съ тобой, чѣмъ все рабы и владыки вселенной.
«Внемли же въ сей часъ, Шермандилъ; быть можетъ, послѣдній
мой голосъ.»

«Останься намѣстникомъ здѣсь и вмѣстѣ начальникомъ войска,
«Другому подобную власть, ты знаешь, вручить не могу я.»

122. «Вожжами и войскомъ моимъ предводи ты къ добычѣ и славѣ
«Надежныхъ гонцовъ отъ себя къ царю посылай за вѣстями;
«Пищи къ нему вмѣсто меня, или роскошно дары за дарами,
«И всякую мысль устрани, что цѣтъ меня здѣсь, на границѣ.»

123. «Въ охотѣ и битвахъ своихъ старайся быть сходнымъ со мною;
«Свято храни мою тайну, и жди меня ровно три года;
«Если Чинарь не падеть, — онъ вновь осѣнитъ тебя тѣпью;
«Если же въ срокъ не вернусь, — имачъ по мнѣ воплемъ по-
смертнымъ.»

124. «Тогда отнеси ты къ царю вѣсть нежеланную мою;
«Повѣдай кончину, и будь какъ фѣалка, колеблема бурей,
«Скажи, что постигла меня неотразимая участь,
«И бѣднымъ раздай по душѣ богатую милость казною.»

125. «По смерти старайся мнѣ быть еще больше полезнымъ и добрымъ,
«Не забудь меня, милый! и вспоминай о мнѣ чаще.

«Распорядивъ все, какъ должно, покись о душѣ моей скорбной,
«И сердце свое уподобь ты любящему сердцу родимой!...

126. Когда Шертадинъ то услышалъ, объялъ его ужасъ и трепеть.

«Горячій, обильный жемчугъ покатился на блѣдныя щеки.

Онъ возрыдалъ: «Безъ тебя какое-жъ мнѣ, сирому счастье?

«А воля твоя непреклонна, я знаю, и стражду тѣмъ болѣ!»

127. «Остатся намѣстникомъ мнѣ! Какъ вымолвилъ ты это слово?

Могли быть вождемъ твоихъ войскъ? И чѣмъ же я схожденъ съ
тобою.

«Я стану жить памятью сердца, земля здѣсь одромъ моимъ будетъ!..

«Недучше ли скрется намъ вмѣстѣ? Пусти меня въ слѣдъ за
тобою!...

128. Юпоша молвилъ ему: «Я правду скажу тебѣ, слушай:

«Однѣ я царицею пошлать, однѣ и свершу мое дѣло.

«Несыплется даромъ жемчугъ намъ, когда онъ пекупленъ трудами:

«Да будетъ истерзанъ копьемъ лжеязычный измѣнникъ любимой!»

129. «И тайну свою, Шертадинъ, кому же другому я ввѣрю?

«Кто будетъ намѣстникомъ здѣсь, когда ты поѣдешь со мною?

«Останься, и будь на границѣ грозой непокойныхъ сосѣдей!

«Если угодно то Богу, я возвращусь невредимымъ.»

130. «Бѣдствіе губить равно одного человѣка и многихъ.

«Паду-ль и однѣ, если Богъ сохранитъ меня силами неба?

«Я выдаю указъ, чтобъ народъ узналъ волю мою, волю,

«Если же въ срокъ не вернусь... облеки себя, въ ризу печали!..»

УКАЗЪ АВТАНДІЛА КЪ ПОЛДАНИМЪ.

131. «Добрые слуги мои; народъ, возмелѣянный мною!

«Вы, чьи усердіе и вѣрность тысящелюбивой сѣбно

«Пріосѣлили мой умъ, полный заботами блага, —

«Стекитесь на голосъ мой всѣ: да повѣдаю вамъ волю!»

132. «Узнайте вы, что Автадилъ, земля ваша, ¹⁾ пишеть къ вамъ нынѣ.

«Собственной мыслью своею, своею рукою и сердцемъ:

«На время рѣшился я бросить радости игри и чаши,

«А пицу свою возложить на промышль, да лукъ съ тетивою.

133. «Лежить на мнѣ бремя и долгъ покинуть родимыя горы,

«И, можетъ быть, нѣсколько лѣтъ одинокимъ быть стращикомъ
въ мѣрѣ

«Добрые слуги мои, народъ возлюбляемый мною! —

«Храшите мнѣ царство мое отъ крушепы вражды и крамолы.

134. Да будетъ вамъ вмѣсто меда Шармандинъ мой памѣтникомъ
царства,

«Пока отъ меня не получатъ онъ вѣсть о судьбѣ моей темной

«Да свѣтитъ на васъ онъ, какъ солнце, и прозуснѣжитъ безувадно, ²⁾

«И топить крамолу, какъ воскъ, ополяя огнемъ правосуднымъ.»

135. «Вѣдомо вамъ, Шермандинъ возросъ при мнѣ братомъ любимымъ;

«Будьте жъ покорны ему, какъ быля бы мнѣ покорны.

«Когда захохочетъ набать, онъ поведетъ васъ къ побѣдѣ..

«А если я въ срокъ не вернусь — плачте о мнѣ мои слуги!..»

136. Кончивъ указъ этотъ, онъ водозвучный и сладкорѣчивый,
Собрался въ безвѣстный свой путь, всталъ, опоясаяся златомъ ³⁾,
Велѣлъ себѣ вывести копя въ поле, гдѣ собрано войско, —
И въ ту же минуту пошелъ, стараясь не мѣшкать напрасно.

¹⁾ Это выраженіе соотвѣтствуетъ русскому: кормилецъ, батюшко.

²⁾ Обременяетъ себя заботами правленія и трудится неистощимо.

³⁾ Еще и теперь есть на Русси насъ въ употребленіи остатокъ обычая татарскихъ — длинные кожаные мѣшки, служащіе вмѣстѣ и кушакомъ и кнесою. Народная поговорка: — нука распоясывайся! — употребляемая простолюдинами къ понужденію кого-нибудь слѣдять расходу, подтверждаетъ это.

137. Придворныхъ своихъ отпустилъ оль же мая остаться безъ свиты.
 Выйдя на дугъ, оль вкочилъ на коня, повернулъ его локко,
 И быстро помчался въ свой путь одинокій.. И въ мысляхъ не-
 чальныхъ,
 Всюду была еъ нимъ она, чей пламень горѣлъ въ его сердцѣ..
138. Промчавшись по полю одинъ, оль удалился отъ войско.
 И кто изъ смертныхъ возмогъ слѣдить за нимъ взоромъ яль мыслью,
 Когда его въ путь повела десница повидимой силы,
 А бремя твоей пажити тряска трудъ и заботы?
139. Войны, копивъ охоту, искала своей славы..
 Но оль, оцѣдивъ, невидимъ; ихъ взоръ не нашель его въ полѣ.
 Тогда, дивясь, криковъ дѣлала, вѣли послышались всюду:
 Войны брѣлись въ поискъ, куда коней быстроногихъ...
140. Рыскали долго они и вѣстинковъ брѣди повсюду.
 Тщетно! Ужъ вождь на границѣ... Въ недоумѣнии великомъ,
 Войско, убитое сердцемъ, утратило мужество духа.
 О левъ! Провидѣнье кого помлетъ имъ взамѣну утраты?
141. Придворныхъ собравъ и вельможъ, Шермадинъ съ оуманен-
 нымъ взоромъ,
 Передать имъ указъ и рѣчи пропавшаго друга.
 Эта влозатная вѣсть всѣхъ поразила глубоко:
 Не было оца безъ слезъ, не было сердца безъ раши.
142. Подумавъ, рѣшили они: «Хоть намъ безъ царя и прискорбно,
 «Но кромѣ тебя, Шермадинъ, тропь свой кому бы оль вѣбрилъ?
 «Будемъ покорны тебѣ, свято почитимъ твою волю!..
 И тутъ же призналъ весь народъ Шермадина ламѣстникомъ
 царства.

ამა ამბის დასაწყისი შირგელი,

ამო და სასმენელად შეგნიერი სწავლისათვის მოშარიეთას.
ცარიელს და ნესტან-დარეჯანს გეფსვის ცვათხლობით
უხმობენ.

რომელმან შექმნა სამყარო ძლითა მით ძლიერითა,
სეგარდმო არსნი სულითა ჭეუნა ზუციით მოსაბერიითა,
ჩვენ გაცოთა მოგვცა ქვეყანა, გვაქვს უოვალავი ფერიითა.
და მისგან არს ყოველი გელმწიფე, სასითა მის მიერითა:

ღე ღმერთო ერთო, შენ შექმენ სასე ყოველისა ცანისა.
შენ დამიფარე, ძლევა მეც დათრგუნვად მე სატანისა.
მომეც მიჯნურთა სურვილი, სიკვდიდმდე გასატანისა
და ცოდვითა შემსუბუქება, მუნ თანა წასატანისა:

გის ჭშეკის ღომსა გამრება შუბისა, ფარ-შიმშერისა,
მეფისა მზის თამარისა, ღაწვ-ბაღასშ თმა-გიშერისა,
მას არა ვიცი შეგკადრო შესსმა სოტბისა სშირისა.
და მისთა მჭურჭეტელთა ყანდისა მიწითა ჭკამს მართ მშიერისა:

თამარს ვაქებდეთ მეფესა, სისსლისა ცრემლ-დათსეული,
ვითქვენით ქებასი ვისნიძე, არ ავად გამოჩეული.
მელნად ვიკმარე გიშრის ტბა და გაღმად მინა რსეულებ,
და გინცა ისმინოს დაეხვას ღასვარი გულსა სეული:

მიბრძანეს მათდა საქებრად თქმა ლექსებისა ტბილისა,
ქება წარბთა და წამწათა, თმათა და ბაკე-გბილისა,
ბრალ-ბაღასშისა თლილისა, მით მიჯრით მიწყობილისა,
და გასტესს ქვასაცა მაგარსა გრდემლი ტევიისა ღბილისა:

აწ ენა მინდა გამოთქმად, გული და გელოვნება,
ძალი მომეც და შეწვენა შენგნით ძაქვს, მიესტე გონება.

მით შევეწივნეთ ცარიელს, ტურფადცა უნდა სსენება,
და მათ სამთა გძირთა მსაობთა ჭსჭირსთ ერთმანერთის მონება:

მოდავსდეთ, ცარიელისთვის ცრემლი გგდის შეუშრობილი,
მისებრი მართ დახადებით ვინცა ყოფილა შობილი.

დავხვე რუსოველმან, გაუღექსე, მისთვის გულ ლსხვარ-სობილი,
და აქამდის ამბად ნათქვამი, აწ მარგალიტი წუობილი:

მიჯნურსა თვალად სატურფე ჭმართებს მართ ვითა მსეობა.
სიბრძნე, სიმდიდრე, სიუსკე, სიუმე და მოცალეობა,
ენა-გონება, დაომობა, მძლეთა მებრძოლთა მძლეობა,

და ვინცა ეს სწულად არა სჭირს აკლია მიჯნურთ ზნეობა:

მიჯნურობა არის ტურფა საცოდნელად ძნელი გვარი,
მიჯნურობა სსვა რამეა, არ სიძვის დასადარი.

იგი სსვაა, სიძვა სსვაა, შუა უსის დიდი მსღვარი,

და ნურ-ვინ გარეგო ერთმანერთსა, გესმისთ ჩემი ნაუბარი:

ჭსამს მიჯნური სანიერი, არ მეძავი, ბილწი მრეში.

რა მოშორდეს მოუვარესა, გაძმავლეს სულთქმა უში,

გული ერთსა დაჯეროს, გუშტი მისვდეს თუნდა ქუში.

და მძულს უგულოდ სიუვარული, სვეენა, კოცნა, მტლასა მკლუშია

ამა საქმესა მიჯნურსი ნუ უსმობთ მიჯნურობასა,

დღეს ერთი უნდეს, სვალე სსვა, ჭსომობდეს გაყრისა თმობასა.

ესე მღერასა ბედითსა ჭგავს ვაყთა უმაწვილობასა.

და კარგი მიჯნური ივია, ვინ იქს სოფლისა თმობასა:

არს ზირველი მიჯნურობა არ დახენა, ჭირთა ძაღვა,

თავის წინა იგონებდეს, ნიდაგმცა ჭქონდეს საღვა,

შორით ბნელა შორით კდომა, შორით დაგვა, შორით აღვა,

და დახომოს წერომა მეფეთაგან, მისი ჭქონდეს შიში კრძალვა:

ჭსამს თავისსა სვაშიადსა არვის თანა ამულავნებდეს,

არ ბედითად ჭაი ზმიდეს, მოუვარესა აყივნებდეს,

არსით უხნდეს მიჯნურობა, არა სადა იფერებდეს,

და მისოვის ჭირი ლხინად უხნდეს, მისთვის ცეცხლსა მოიდებდეს;

მას უშმაგო ვით მიენდოს, ვინ მოუვარე გაამყდევნოს,
 ამის მეტი რაძინა ირგოს, მას ანოს და თუითანც ივსოს,
 რათამცადა ასასულოს, რა სიტყვითა მოაყივინოს,

და რა გავა თუ მოუვარესა კაცმან გუელი არ ატყვივინოს:

მე რუსთველი სელობითა ვიქმ საქმესა ამაღარი,
 ვის მოწილობს ჯარი სპაია, მისთვის კსელობ, მისთვის მკვლარი.
 და ვუძღუდოდი მიჯნურთაოვის, კვლავ წამალი არსით არი,

და ასე მომცეს განგურნება, ასე მიწა მე სამარი:

ესე ამბავი სპარსული ქართულად ნათარგმანები,
 ვით მარგალიტი ობოლი სელისხელ საგოგმანები,
 ვზოკე და ლექსად გარდავთქვი, საქმე ვქმენ საჭოჭმანები,
 და ხემძან სელამქნელმან დამმართოს, ლადმან და ლამაზმანები:

თვალთა მისგან უნათლოთა ენატრამცა ასლად ჩენა,
 აჭა გუელი გამოვსურდა, მისდომია ველთა რბენა,
 მიაჯეთ, ვინ გორცთა დაწვა, კმარის მისცეს სულთა ღხენა,

და სამთა ფერთა საქებელთა ღამის ლექსთა უნდა ლექსა:

რაცა ვის რა ბედმან მისცეს, დასჯურდეს და მას უბნობდეს,
 მუშა მიწვივ მუშაკობდეს, მეომარი გულოვნობდეს,
 კვლავ მიჯნურსა მიჯნურობა უეუარდეს და გამოსწნობდეს,
 და არცა ვისგან დაიწუნოს, არცა სხვათა უწონებდეს:

შაირობა პირველადვე სიბრძნისა ერთი დარგი,
 საღმრთო საღმრთოდ გასაგონი, მსმენელთათვის დიდი მარგი,
 კვლავ აქაცა იამებინ, ვინცა ისმენს კაცი ვარგი.

და გრძელი სიტყვა მოკლედ ითქმის, შაირია ამაღ კარგი:

ვითა ცხენსა შარა გრძელი და გამოსტდის დიდი რბევა,
 მობურთაღსა მოედანი, მართლად ცემა, მარჯვედ ქნევა,
 მართა აგრევე მელექსეთა ლექსთა გრძელთა თქმა და სევა,

და რა მისჭირდეს საუბარი და დაუწეოს ლექსმან ლევა:

მაშინდა ნასეთ მელექსე და მისი მოშაირობა,
 რა ველარ მისვდეს ქართულსა, დაუწეოს ლექსმან ძვირობა,
 არ შეამოკლოს ქართული, არა ქმნას სიტყვა-მცირობა,

და სელამარჯვედ სცემდეს ჩოგანსა, ისმაროს დიდი გმირობა:

- ა^ა მოშაირე არა ჰქეიან, თუ სადმე ჰსთქვას ერთი ორი.
 თავი ყოლას ნუ ჰგონია მეღექსეთა კარგთა სწორი.
 განადა ჰსთქვას ერთი ორი, უმსგასო და შორი შორი,
 და მაგრა იტყვის ჩემი სჯობსო, უცილობლობს ვითა ჯორი:
- ა^ბ მეორე. ლექსი ცოცხალი ნაწილი მოშაირეთა.
 არ ძალუძს სრულ ქმნა სიტყვათა გულისა გასაგმიროთა,
 გამსგავსე მშვილდი ბედითი უმაწვილთა მონადიროთა,
 და დიდსა ვერ მოჰგვლენ, სელად აქვს სოცა ნადიროთა მცირეთა:
- ა^გ მესამე. ლექსი კარგი არს სანადიმოდ, სამღერეულად,
 სააშეგოდ, სალაღობოდ, ამხანაგთა სათრეველად,
 ჩვენ მათიცა გვიამების, რაცა ოდენ ჰსთქვან ნათელად,
 და მოშაირე არა ჰქეიან, ვერას იტყვის ვინცა გრძელად:
- ა^დ ჰსამს მეღექსე ნაჭირვებსა მისისა ცუდად არ აბრკობდეს,
 ერთი უჩნდეს სამიჯნურო, ერთსა ვისმე აშეკობდეს,
 ყოულსა მისთვის კელოვნობდეს, მას აქებდეს, მას ამკობდეს,
 და მისგან კიდე ნურა უნდა, მისთვის ენა მუსიკობდეს:
- ა^ე ჩემი აწ სცანით, ყოველმან, მას ვაქებ ვინცა მიქია,
 ეს მისანს დიდად სასელად, არ თავი გამიქიქია,
 იგია ჩემი სიტყვსლე, უწყალო ვითა ჯიქია,
 და მისი სასელი შეფრქვევით ქვემორე მითქვამს, მიქია:
- ა^ვ ვთქვა მიჯნურობა პირველი და ცომი გვართა ზენათა,
 ძნელად სათქმელი, საჭირო გამოსაგები ენათა.
 იგია საქმე საზეო, მომცემი აღმა ფრენათა,
 და ვინცა ეცდების თმობათა ჰქონდეს მრავალთა წყენათა:
- ა^გ მას ერთსა მიჯნურობასა ჰგვიანნი ვერ მისვდებიან,
 ენა დაშვრების, მსმენლისა უურნიცა დავალდებიან.
 ვთქვენ სელობანი ქვეანსი, რომელნი სორცთა ჰსვდებიან,
 და მართ მასვე ჰბამვენ, თუ ოდეს არ სიძვენ, შორით ბნდებიან:
- ა^დ მიჯნური შმაგსა გვიქიან არაბუღითა ენითა,
 მით რომე შმაგობს მისისა ვერ მისვდომისა წყენითა.
 ზოგთა აქვს სადმერთო სიხსლე, დაშვრების აღმა ფრენითა,
 და კვლავ ზოგთა ქვე უძსთ ბუნება კველუცთა ზედან ფრენითა:

მიგვიჩს კაცი რად იფერებს სავეარლისა სიუვარულსა,
ვინცა უეკარს რად ავიუნებს, მისთვის მკვდარსა, მისთვის წყლულსა.
თუ არ უეკარს, რად არა ჭსძულს, რად ავიუნებს, რაცა სძულს.

და ავსა კაცსა, ავი სიტყვა უჩხეუნია სულსა გულსა:

თუ მოუვარე მოუვარისათვის ჭსტირს, ტირილსა ემართლებს, და
სიარული, მარტოობა შვენის, გაჭრად დაუთვლების,
იგონებდეს მისგან კიდე, სურს ოდეს მოეტლების,
და არ დახსნდეს მიჯნურობა, ჭსჯობს, თუ კაცთა იასლებს.

ამბავი პირველი როსტეკვან არაბთა მეფისა:

იყო არაბეთს როსტეკვან მეფე ღვთისაგან სვიანი,
მღალღი, უსვი, მღაბალი, დაშქარ-მრავალი უმიანი,
მოხსმართლე და მოწყალე, მორჭმული, განგებინი,
და თვით მეომარი უებრო, კვლავ მოუბარი წყლიანი:

სხვა ძე არ ესვა მეფესა, მართ ოდეს მარტო ასული,
სოფლისა მსათი მსათობი, მზისაგა დასთა დასული,
მან მისთა მჭერეკთა წაულის გული, გონება და სული.
და ბრძენი ჭსამს მისად მაქებრად და ესა ბეკრად ასული:

მისი სასელი თინათინ არს, ესე საცოდნარია:
რა გაიზარდა, გაივსო, მზე მისგან საწყუნარია:
მეფემან ისმნა ვაზირნი, თვით ჭზის ღალი და წუნარია,
და გვერდსა დაისსნა, დაუწყო მათ ამო საუბარია:

უბრძანა. „გვითსავ საქმესა ერთგან სასაუბარობსა.
რა ვარდმან მისი ყვაილი გახსმოს, დაამკვნარობსა,
იგი წავა და სხვა მოვა, ტურფასა საბაღნარობსა.
და მზე ჩაკვისვენდა, ბნელსა ვსჭერეკთ, ღამესა ჩვენ უბოვარობსა:

„ძე გარდავსრულვარ, სიბერე მჭირს ჭირთა უფრო ძნელია.
დღეს, არა სვალე მოუკვდები, სოფელი ასრე მქნელია:
რადღა იგი ხინათლე, რასაცა ასლავს ბნელია.

და ჩემი ძე დავსვათ კელმწიფედ, ვისგან მზე საწყუნელია:“

- ღ^ს გეზირთა ჰკადრეს. „მეფეო, რად ბძანეთ თქვენი ბერობა.
 ვარდი თუ გასმეს, ეგრეთა გეძახებენ რასომცა ჯერობა.
 მისივე მეტობს ყოველსა სული და ტურფა იფრობა,
 და მოვარესა მცხრალსა ვარსკვლავმან ვითამცა ჰკადრა მტერობა:
- ღ^ს „ძაგას ნუ ბძანებ, მეფეო, ჯერ ვარდი არ დაგტკუნობია.
 თქვენი თათბირი, ავიცა, სხვისა კარგისა მჯობია.
 ჰსმდა განაღმცა სათქმელად, რაცა თქვენ გულსა გლმობია.
 და ჰსჯობს და მას მიეც მეფობა, ვისგან მსუე შესაფლობია:
- ღ^ს „თუცა ქალია, კელმწიფედ მართ ღმთისა დანაზადია.
 არ გათნეო, იცის მეფობა, უთქვენოდ გვითქვამს კვლავ დია.
 შუქთა მისთაებრ საქმეცა, მისი მსებრ განაცხადია,
 და ლეკვი ლომისა სწორია, ქუ იყოს თუნდა სვადია:“
- ღ^ს ავთანდილ იყო სჯანსუტი, მე ამირ სჯანსაღარისა,
 საროსა მჯობი ნაწარდი, მსმაგვი მზისა და მოვარისა,
 ჯერ უწვერული, სადარო ბროლ-მინა საცნობარისა,
 და მას თანათინის შევება ჰკლეკდის, წამწამთა ჯარისა:
- ღ^ს გულსა მისა მიჯნურობა მისი ჰქონდა დამალულად,
 რა მოშორდის, ვერ მტკრეტელმან ვარდი შექმნის იფერ-ნაკლულად.
 ნანის, ცეცხლნი გაუასლდის, წყლული გასდის უფრო წყლულად.
 და საბრალთა სიყვარული, კაცსა შექმს გულ-მოკლულად:
- ღ^ს რა მეფედ დასმა მეფემან ჰბრძანა მისისა ქალისა,
 ავთანდილს მისვდა სიამე, ვსება სჭირს მისო ქალისა:
 ჰსთქვა. „ზედაზედა მამსვდების ნახვა მის ბროლ-იქაღლისა,
 და ნუთუ ვით ვპოვო წამალი მე ჩემი იფერ-გამქრქალისა:“
- ღ^ს არაბეთს გასცა ბძანება, დიდმან არაბთა მთელობელმან.
 „თინათინ ჩემი კელმწიფედ დავსვი, მე მისმან მშობელმან.
 მან განანათლეს ყოველნი, ვით მსემან მანათობელმან.
 და მოდით და ნახეთ ყოველმან შემსხმელმან, შემამკობელმან:“
- ღ^ს მოვიდეს სრულნი არაბნი, ჯარი გამრავლდეს სასისა.
 ავთანდილ, პირ-მსუ სჯანსუტი ლაშქრისა ბერ-ათასისა,
 გეზირი სოცრატე მოასლე მეფისა დასთა დასისა.
 და მათ რომე დასდგეს საკდომი, თქვენ უთქმელთა იყახისა:

თინათინ მიჭყავს მამას ჰირითა მით სათელითა.

91

დასუა, და თავსა გვირგვინი დაადგა თავის სელითა,
მისცა სვიპტრა და შეძინა მეფეთა სამოსელითა,

და ქალი მსებრ უჭვრეტს ყოველთა ცნობითა შემსედველითა:

უკუდგეს და თავიანი-ჭსტეს მეფეთა და მისთა სპათა,
დალოცეს და მეფედ დასვეს, ქება უთხრეს სსვანით სსვათა,
ბუკსა ჭვრეს, და წინწილანი დაატკობდეს ტკობილთა სძათა,

92

და ქალი ჭსტირს და ცრემლსა აფრქევებს, ჭსტის ყოჩისსა ბოლო ფრთათა:

მამისა ტასტსა სავდომად თავი არ ეღიწსებოდა,
ამად ჭსტირს, ბადი ვარდისა ცრემლითა აივსებოდა,
მეფე ჭსწვრთის. „მამა ყოველი მისვან ითავსებოდა,

93

და ამისად ქმნამდის დამწველი ცუცხლი არ დამეკსებოდა:“

უბრძანა. „სე სტირ, ასელო, ისმინე ჩემი თხრობილი.

94

დღეს შენ სარ მეფე არაბეთს, ჩვენგან კელმწიფედ სმოხილი,
აქათგან ესე სამეფო მართ შესია მოხდობილი,

და სარმცა ბრძნად მქმნელი საქმისა, იუავ წყნარი და ცნობილი:

„ვარდთა და სესვთა ვინათგან მსე სწორედ მოეფისების.

95

დიდთა და წვრილთა წყალობა შესმცა სე მოგეწეისების,
უსვია სსნილსა დაახამს, იგი თვით ების ვინ ების,

და უსვად გასტემდი, სღვათაცა შესდის და გაედინების:

„მეფეთა შიგან სიუსვე, ვით ედემს ალვა რგულია,

96

უსვსა მოწილობს ყოველი, იგიცა ვინ ორგულია.

სმა, ჭამა დიდად შესარგი, დება რა სავარგულია,

და რასაცა გასტემ შესია, რაც არა დავარგულია:“

ამა მამისა სწავლასა ქალი ბრძნად მოისმინებდა,

97

უერსა უზფრობდა, ისმენდა, წვრთნასა არ მოიწეინებდა.

მეფე სმასა და მღერასა იქს, მეტად მოილხინებდა.

და თინათინ მსესა სწუნობდა, მაგრამ მსე თინათინებდა:

მოისმო მისი გამწრდელი, ერდგული, სავროთგულიკი

98

უბრძანა. „ჩემი სჭურჭლე შესვან დანახეჭდულიკი,

მომართვით ჩემი ეველია, ჩემი სავოფლისწულიკი.“

და მოართვეს, გასცა უსომო, უსვარისო, ულევი:

- მას დღე გასტემს ეველავას სივარდის მოკებულსა.
 რომე სრულად ამოაგებს მცირეს და დიდებულს.
 მეორე ჰბრძანა, „ვიქმ საქმეს მამისაგან სწავლებულს,
 და ხემს ნუ ვინ ნუ დამდავს საჭურჭლეს დადებულს“
 უბრძანა. „წადით,“ გასხენით რაცა სად საჭურჭლენია.
 ამილასორო, მოასსი რემა, ჯოგი და ცხენია.“
 მოიღეს, გასცა უსომო, სიუსვე არ მოსწყენია,
 და ლარსა ჰსვეტდიან ლაშქარსი, მართ ვითა მეკობრენია:
 ალაფობდეს საჭურჭლესა შინს, ვითა სათურქაღსა,
 მას ტაიქსა არაბულსა, ქვესაბამსა, სასუქაღსა,
 რომე ჰგვანდა სიუსვითა ბუქსა ზეცით საბუქარსა,
 და არ დაარჩენს ცარიელსა, არ ყმასა და არცა ქაღსა:
 დღე ერთი გარდასდა ზურობა, სმა, ჭმა, იყო სიღობა:
 ნადიდად მჯდომთა ლაშქართა, მუნ დიდი შემოყრილობა:
 მეფემან თავი დაჭკიდა, და ჰქონდა დაღრეჯილობა,
 და „ნეტარ რა უძიმეს, რა სჭირსო.“ შექნეს ამისი ცილობა:
 თავსა შინ ჰირ-მსე ავთანდილ, მჭკურტოვან მოსხნდომია.
 სპათა სპასვეტი ჩაუქი, ვითა ვეფსვი და ლომია:
 ვეზირი, ბერი სოგრატი, თვით მასთანავე მჯდომია.
 და ჰსთქვეს, თუ „რა უძიმეს მეფესა, ანუ რად ფერი ჰკრთომია?“
 ჰსთქვეს, თუ „მეფე ცუდსა რასმე გონებასა ჩავარდნილსა,
 თვარე აქა სამძიმარი მათი ყოლე არა ქნილსა.“
 ავთანდილ ჰსთქვა „სოგრატ ვკითხოთ, გვითხრას რაცა შეგვეცია.
 და ვკადროთ რამე სალაღობო, რასათვისცა გაგვაწობილსა.“
 ადგეს სოგრატ და ავთანდილ, ტანითა მით კენარითა,
 თვითო აივსეს ჭიქები, მივლენ ქცევითა წუნარითა,
 წინა მიუსხდეს მუსლ-მოყრით, ჰირითა მოცინარითა.
 და ვეზირი ლაღობს ენითა წულანად მოუბნარითა:
 „დაგიღრეჯია, მეფეო, აღარ გეცინის ჰირიო,
 მართალსარ წასდა საჭურჭლე თქვენი შიმი და მვირთო,
 ეველასა გასტემს ასული თქვენი საბომვარ-გშირთო,
 და ყოლამცა მეფედ ნუ დასვი! თავსა რად უგდე ჭირთო.“

- და მეფემან მოისმინა, გაცინებით შემოსედნა,
 გაუკვირდა. „ვით მკადრო, ან სიტყვანი ვით გაბედნა.
 კარგა ჰქმენო.“ დაუძაღლა, ბრძანებანი უიმედნა.
- და „ჩემი ძრასეა სიძუნწისა ტყუვის ვინცა დაიუბედნა:
 „ეგე არ მიმიძმს, ვესირო, ესეა რომე მწყენია,
 სიბერე მასლავს, დავლიე სიემაწვილისა დღენია.
 გაცი არ არის სითგანცა საბრძანებელი ჩვენია,
 და რომე მას ჩემგან ესწავლეს სამამაცანი ზსენია:
 „ერთიან მიზის ასული, ნახარდი სათუთობითა,
 ღმერთმან არ მამცა ემა შეილი, ვარ საწუთროსა თირობითა,
 ასუძცა მკვანდა მშვილდოხსნად, ასუ გვლავ ბურთაობითა,
 და ცოტასა შემწევს ავთანდილ ხემგახვე განსწდობითა.“
 ემა მეფისა ბძანებასა, ღალი წყნარად მოისმენდა,
 თავმოდრეკით გაიღიმნა, გაცინება დაუშვენდა,
 თეთრთა გბილთა გამომკროთალთა შუქსა ველთა მოაფენდა,
 და მეფე ჰკითხავს. „რას იტინი ასუ ჩემგან რას შეკრცხვენდა?“
 გვლავ უბძანა. „თავსა ჩემსა რას იტინი, რა დამკმეო.“
 ემამან ჰკადრო. „მოგახსენებ და ფარმანი მიბოძეო,
 რაცა გკადრო, არ გუწეინო, არ გარისხდე, არ გასწერეო,
 და არ გამხადო კადნიერი, არ ამიგლო ამაზეო.“
 უბძანა. „რამცა ვიწეინე თქმა შენგან საწყინარისა.“
 ფიცა მზე თინათინისა, მის მზისა მოწუნარისა:
 ავთანდილ იტყვის. „დავიწეო კადრება საუბარისა,
 და ნუ მოკვეს მშვილდოხსნობასა, თქმა სჯობს სიტყვისა წყნარისა:
 „მიწამცა თქვენი ავთანდილ, თქვენს წინა მშვილდოხსნია,
 ნაძლევი დავსდვათ, მოვასხნეთ მოწმად თქვენივე სჯანია,
 მოასხარესედ ვინ მგავსო, ცუდიდა უკუთქმანია,
 და გარდამწევეტელი მისიცა ბურთი და მოედანია:
 „მე არ შეგარჩენ შენ ჩემსა მაგისა დაცილებასა,
 ბრძანე, ვისროლოთ, ნუ იქმო შედრეკილობა კლებასა,
 კარგთა გაციასა ვაქმოდეო მოწმად ჩვენთანა სღებასა,
 და მეჩმე გამოხსნდეო მოედანს, ვისძი უთხრობდენ ქებასა.“

ა.ო ავთანდილსა დამოწმებდა, საუბარი გარდასწყვიტეს.
ივინოდეს, უმწვილობდეს, საუფარლად და კარგა ზმიდეს,
ნამღევიცა გაანინეს, ამა პირსა დასკვნიდეს.

და „ვინცა იუოს უარესი, თავ-შიშველი სამღევე კლიდეს:“

კვლავ ბრძანეს. „მონა თორმეტი შეკსსათ ჩვენთანა მარებლად
თორმეტი ჩემად ისრისა მამრთმელად, მოსასმარებლად.
ერთი: შენი შერმადინ, არს მათდა დასადარებლად,

და ნასროლ-ნაკრავსა სთვალვიდენ უტყუვრად, მიუმცდარებლად.“

მონადირეთა უბძანა. „მინდორი მოიარენით,
დასტეკით ჯოგი მრავალი, თავნი ამისთვის არენით.“

და შქარნი სამსოდ აწვივნეს. „მოდით და მოიჯარენით.“

და გაუარეს სმა და ნადიმი, მუნ ამოდ გავისარენით:

დილასა ადრე მოვიდა იგი ნაზარდი სოსანი,
მოწყულთა მოხილი, პირად ბროლ-ბაღასნოსანი,
პირს ოქრო რიდე ესვია, ჭშვენოდა ქარქაშოსანი,

და მეფესა გასლვად აწვევდა, მოდგა თეთრ-ტაიჭოსანი:

შეკაზმა, მეფე შეჭხდა, ნადირობას გამოვიდეს,
მკერველიც მინდორსა მოჭხდგომოდეს, ალყად გარე შემოჭკოდეს,
სეიმი და ზარი იყო, სვანი ველთა დაფარვიდეს,

და ნამღევისა მათისათვის ისროდეს და ერთგან ჭხვრიდეს:

უბრძანა. „მონა თორმეტი, მოდით, ჩვენთანა კლიდითა,
მშვილდსა ფიცსელსა მოგვეცემით, ისარსა მოგვართმიდითა,
ნაკრავსა შეადარებდით, ნასროლსა დასთვალვიდითა.“

და დაიწყო მოხვლა ნადირთა ყოველთა მინდორთა კიდითა:

მოვიდა ჯოგი ნადირთა, ანგარიშ-მიუწომელი,
ირემი, თსა და კანჯარბ, ქერცილიც მადლა მსტომელი,
მას ჰატრონ-ყმანი გაუსდეს, ჭვრეტადმცა ჭხვობდეს რომელი,

და აჭა მშვილდი და ისარი და მკლავი დაუშრომელი:

ცხენთა მათთა ნატურფალნი მზესა შუქთა წაუხმიდეს,
მისოდეს და მიესროდეს, მინდორს სისხლსა მიახსმიდეს,
რას ისარნი დაეღვივნეს, მონანი ყე მოართმიდეს,

და მხეცნი მათგან დაკოდინნი წაღმა ბიჯსა კერ წაჭხდგმიდეს;

იგი ველი გაიზინეს, ჯოგი წინა შემოისსეს,
 დასოცეს და ამოხწევიტეს, ცათა ღმერთი შეაწინსეს,
 კელნი წითლად შეეღებეს, ნადირთაგან ხასხლი ისეს,
 და ავთანდილის შემსედგელთა, ჰტავს ალგაა, ედემს ისეს:

იგი მინდორი დაღივეს, მართ მათგან განარბენია,
 მინდორსა იქით წყალი ჰხდის და წყალსა პირსა კლდენია,
 ნადირნი ტყესა შეესწრნეს, სადა ვერა რბის ცხენია,
 და იგი მასურაღნი ორნივე, მოხწედეს რაზომტა მსენია:

ერთმან ერთსა, „თუ მე გჯობო,“ სიცილით ეუბნებოდეს,
 ამხანაგობდეს, ღადობდეს, იქით და აქათ დგებოდეს,
 მერმე მოვიდეს მოხანნი, რომელი უგან ჰქეუბოდეს:

და უბრძანა. „სიქვითო მართალი, ჩვენ თქვენგან არ გკეთებოდეს.“

მონათა ჰგადრეს. „მართალსა გკადრებთ და სუ გემცდარებთ.

მეფეო, ყოლა ვერ ვიტყვიტ შენსა მაგისა დარებით,
 აწვეცა დაგვსოც, ვერა ჰტავ, ვერათ ვერ მოგეკმარებით,
 და ვისგან ნაგრავი გვინასაჴს მსეცნი ვერ წადმა წარებთ:

„ორთავე ერთგან მოკლეული ეველაი ასჯერ ოცია,
 მაგრა ავთანდილს ოცითა უფროსი დაუსოცია,
 არ დასტომდია ერთიცა რაც ოდეს შეუტყუოცია.

და თქვენი მრავალი მიწითა დასვრილი დაგვიბოცია.“

მეფესა ესე ამბავი უხანს ვით ძღერა ნარდისა,
 უსარის ეგრე სიკეთე მისისა განაზარდისა,
 აქვს მიჯნურობა ამისი, ვითა ბუღბუღსა ვარდისა,

და სიცილით ღადობს, მიეცა გულით ამოხკლა დარდისა:

იგი ორნივე ხაგრილად გარდასდეს ძირთა სეთასა,
 დაშქართა შექქმსეს მოდენა, მოჰხდგეს უფროსა ბზეთასა,
 ასლეს უთქს მონა თორმეტი უმხნესი სსვათა მსენათსა,

და თამაშობდეს და უჭერეტდეს წყალსა და პირსა სეკეთასა:

ნასვა არაბთა ძეფისაგან მის ყმისა გეფსგის-ტყაოხსნისა:

ნასეს უცხო მოუძე ვინძე, ჯდა მტირალი წყლისა ჰირსა,
შავი ცხენი სდავითა ჰევა ლომსა და ვითა გძირსა,
სშირად ესსა მარგალიტი ლაგამ-ახარ-უნაგირსა,
და ცრემლსა ვარდი დაეიროთვილა, გუღსა მდუღრად ასატირსა:

მას ტანსა კაბა ეძოსა, გარე თმა გეფსგის ტყავისა,
გეფსგის ტყავისა ქუდივე იყო სარქმელი თავისა,
კელთა ნაჭედი მათრასი ჰქონდა უმსხრისი ძეღავისა,
და ნასეს და ნასვა მოუნდათ უცხოთა სანასავისა:

მოვიდა მონა საუბრად მის ყმისა გულ-მდუღარისად,
თავ-ჩამოგდებით მტირლისა, არ ჰკრეკით მოღისღარისად.
მუნვე ჰსწვიმს წვიმა ბროლისა, ჰგია გიშრისა ღარისად,
და ასლოს მივიდა მოსცალდა სიტყვისა თქმად აღარისად:

გერა ჰკადრა საუბარი, მონა მეტად შეუზარდა,
დიდ-სანს უკრეკეს გაკვირვებით, თუცა გული უმაგარდა,
მოასხენა. „გიბრძანებსო,“ ასლოს მიღვა, დაუწყნარდა.
და იგი ჰსტირს და არა ესმის, მისგან გაუშეცარდა:

მის მონისა არა ესმა სიტყვა, არცა საუბარი,
მათ ლაშქართა ძასილისა იყო ერთობ უგრძნობარი,
უცხოდ რამე ამოჰსკუნოდა გული ცეცხლთა ნადებარი,
და ცრემლსა სისხლი ერეოდა. გასდის ვითა ნაგუბარი:

სსვავან ჰქრის მისი გონება, მისმან თავისა წონამან,
ესე მეფისა ბრძანება ერთსელ კვლავ ჰკადრა მონამან.
არცა დააგდო ტირილი, არცა რა გაიგონამან,
და არცა გასლიხნა ბაგეთათ თავი ვარდისა გონამან:

რა ჰასუსი არა გაჰსცა, მონა გარე შემობრუნდა,
როსტენს ჰკადრა. „შემიტყვი, იმას თქვენი არა უნდა,
თვალნი მხეებრ უამირეტდეს, გული მეტად შემეწუნდა,
და ვერ ვასმინე საუბარი, მით დავეუბნე ხანი მუნდა:“

მეფე გაჭკვირდა, გატასწერა, გული უძს მისთვის მწერლობაჲ.
გაგზავნა მონა თორმეტი, მისი წინაშენ მდგომარე,
უბსანა. „სელთა აიღეთ აბჯარი თქვენ საომარე,

და მიდით და აქა მომგვარეთ, ვინ არის იქი მჯდომარე:“

მონანი მიჭსდგეს, მივიდეს, გაჭსდა აბჯარისა ხსარია,
მასინდა შეჭკრთა იგი უმა, ჭსტირს მეტად გულ-მდუღარია,
ოვალნი მოარნა ყოველგან, სსსა ლაშქართა ჯარია,

და ერთ-სელ ესე ჭსთქვა „კამეო.“ სსკად არას მოუბარია:

თვალთა გელნი უგუივლო, ცხელნი ცრემლნი მოიწურნა,
სმაღ-კაპარჭი მოიმაგრა, მკლავნი გაიმაძცურნა,

და სსკასა მსარსა გაემართა, მათნი ჭირნი არ განჭკურნა:

მონათა გელი გამართეს მის უმისა შესაპრობელად,

მან გლას იგინი დასადნა მტერთაცა საწყალობელად,
ჭკრა ერთმანერთსა, დასოცნა, თავის სელ აღუპრობელად,
და ზოგსა გარდაჭკრის მათრასი, მკერდამდის განაპრობელად:

მეფე ვასწერა, ვაგულისდა, მონანიცა შეუსასნა,

მან მდეკართა მიწევნამდის, არ უჭკრიტნა, არცა ნასნა,
რაზომნიცა მიეწივნეს, ყოვლნი მკვდართა დასასნა,

და კაცი კაცსა შემოსტეორცა, როსტენ ამაღ ივაგლასნა:

შეჭსსდენ მეფე და ავთანდილ, მის უმისა მისაწეველად,

იგი ლალი და უკადრი მივა ტანისა მრსეველად,

ტაიჭი მიუქს მერანსა, მიეფინების მზე ველად.

და შეიგნა მისვლა მეფისა მისა უკანა მდეველად:

რა ჭსცნა მეფე მოვიდაო, ჭკრა მათრასი მისსა ცხენსა,

მასვე წამსა დაიკარგა, არ უნახავს თვალსა ჩვენსა,

ჭკვანდა ქვესკნელს ჩამრომილსა, ანუ ზეცად ანაფრენსა,

და ეძებდეს და ვერ ჭპოვებდეს კვალსა მისგან წანარბენსა:

კვალი ჭსძებნეს და უგვირდათ ვერ პოვნა ნაკვალევისა,

აგრე კვალ-წმინდად წარსდომა კაცისა, ვითა დევისა.

ლაშქარნი მკვდართა ჭსტიროდეს, სწრაფა აქვსთ წელულთა სეკვისა

და მეფემან ბრძანა. „უნახეო მიზეზი ღსინთა ლევისა:“

- 70 ბრძანს. „დმერთსა მოეწეინა აქანამდის ჩემი შუკება, ამაღ მიეო სიამისა ზიმწართა დანადგლებს, სიკვდილამდის დამაწელულა, კერკის ძალ-უმს განკურნება, და მსხვე მადლი, ესე იყო წადილი და მისი ნება:“
- 80 ესე ჭსთქვა და შემობრუნდა, დაღრეჯილი წამოვიდა, არცაღა ჭკრა ახვარესსა, ვაძი ვამსა მოურთვიდა, ეველაკაი მოიშალა, სადაცა ვინ მსეცთა ჭსრვიდა, და ზოგთა ჭსთქვეს თუ „მართალია,“ ზოგი „დმერთო“ „ურსრსვიდა:
- 85 მეფე საწოლს შემოვიდა სევდიანი, დაღრეჯილი, მისგან კიდე არვინ შეჭყვა, ავთანდილ უჩნს ვითა შვილი: ეველაკაი გაიყარა, ჯალაბი ჭსჩანს არ დაჯრილი, და გაბედითდა სისარული, ჩაღანა და ჩანგი ტკბილი:
- 90 თინათინს ესმა მამისა ეკეთი დაღრეჯილობა აღჭსდგა და კარსა მივიდა, ჭქონდა შზინსა ცილობა. მოლარე ისმო, უბრძანა. „ძილია, თუ დვიძილობა.“ და მან მოასსენა. „დაღრეჯით ჭზის, ჭსჭირსო ფერ-შეცვლილობა:
- 95 „ერთიღა ასლავს ავთანდილ, წინაშე უზის სკამითა, უცხო ემა ვინმე უხანავს, ასრე დაღრეჯით აძითა.“ თინათინ ბრძანა „აწ წავალ, შესულა არს ჩემგან უძითა. და მიკითხოს, ჭკადრე, იყო თქო აქა ერთისა წამითა:“
- 100 ხანი გამოხდა, იკითხა. „ნეტარ რასა იქს ქალიო.“ ჩემი ლხინი და ჯავარი, ჩემი სოფლისა წყალიო.“ მოლარე ჭკადრებს. „მოვიდა აწაღა ფერ-ნამკრთალიო:“ და დაღრეჯით გცნა და მიბრუნდა წინაშე მომავალიო:“
- 105 უბრძანა თუ „წადი, უსმე, უმისობა ვით გაკძლეო, მოასსენე. რად დაბრუნდი, შენ მამისა სიცოცხლეო. მოდი, ჭმუნვა გამიქარვე, გულსა წელულსა მექამლეო, და გითხრა ჩემი სამიზესო, მე თუ ლხინთა რად დავლეო:“
- 110 თინათინ აღჭსდგა, მოვიდა, მიჭყვა მამისა ნებასა. უგავს ზირისა სინათლე მთვარისა მოვანებასა: მამამან გვერდსა დაისვა, აკოცა ნება ნებასა, და უბრძანა. „მასღავ, რად არა მოკლი მოეკანებასა:“

ქალმან ჭკადრა. „სელმწიფეო, დაღრეჯილსა ვინცა გცნობდეს, 64
 ვინცა გნასა კადნიერად, რაზომ გინდა ამაყობდეს,
 თქვენი აგრე დაღრეჯანი მნათობთაცა დაამსობდეს,
 და კაცმან საქმე მოიგვაროს, ვეჭვ ჭმუნვასა ესე ჭსჯობდეს:“

უბძანა. „შვილო, რაზომცა მჭირს საქმე სავაგლასია, 65
 შენი ჭკრეტა და სიცოცხლე ღსინადვე დამისასია,
 მომაქარეუბი სეკდისა, მართ ვითა შუფარასია.

და ვეჭვ, რა ჭსცნო შენცა მამართლო ჩემი სულთქმა და ასია:

„უცხოესა და საკვირველსა უძასა რასმე გარდვეკიდე, 66
 მისმან შუქმან განანათლა სამყარო და სმელთა კიდე,
 რა უმძიდა არ ვიცოდი, ან ჭსტიროდა ვისთვის კიდე,
 და ჩემად ნასვად, არ მოვიდა. გავკულისდი, წავეკიდე:

„მე რა მნასა, ცხესსა შეჭსჯდა, თვალთა ცრემლნი მოიხოცნა, 67
 შესაპყრობლად შეუსახენ, სპანი სრულად დამიხოცნა,
 ვითა ეშმა დამეკარგა, არ კაცურად გარდამეოცნა,
 და ჯეროცა ესე არა ვიცი ცხადი იყო, თუ შეოცნა:

„ცკობილნი მისნი წყალობანი ბოლოდ ასრე გამემწარნეს, 68
 დამავიწყდა რაცა დღენი მხიარულსა წამეარნეს,
 ყოვლმან პირმან კაცლას მიუღს, კელარამან მინეტარნეს,
 და სადამდისცა დღენი მესხნეს, კელარამან გამსარნეს:“

ქალმან ჭკადრა. „მოგასხენებ მე სიტყვასა დანაუბედსა. 69
 ჭე მეფეო, რად ემდურვი, ანუ ღმერთსა, ანუ ბედსა,
 რად დასწამებ სიმწარესა ყოველთათვის რკბილად მსედსა,
 და ბოროტიმცა რად შეექმნა კეთილისა შემომქმედსა:

„თუ ყოფილას იგი მოუძე სორციელი, სმელთა ძელელად, 70
 მას ნასვიდა სსვაცა ვინმე, გამოჭსხნდების მასწავლელად.
 თვარემ ეშმა გჩვენებია, ღსინთა შენთა შეცამშლელად:

და სეკდისაგან მოიცალე, რად შექმნილსარ მოუღსენლად. 71
 „მე ამას ვარჩევე. მეივე სარ, მეივეთა ზედან მიჯლობელი,
 შორს არას თქვენი სამძღვარი, ბრძანება მიუთხრობელი,
 გავზავსე გაცი ყოველგან მისთა ამბავთა მცნობელი,
 და ადრე ჭსცნობთ არის იგი ემა შობილი, თუ უშობელი:“

- 160 მოასხნეს კაცნი, გაჭკუანეს ოთხთავე ცისა კიდეთა,
 უბრძანეს. „წადით, ჰატყუთა თავიძცა რად დარდიეთა,
 მონასეთ, ჭსძებნეთ იგი ყმა, სსვად ნუ რად მოიცლიდეთა,
 და მისწერეთ წიგნი სადაცა, ვერ მისწვდეთ, ვერ მისვიდეთა:“
- 161 კაცნი წავიდეს, იარეს მათ ერთი წელიწადი,
 მონასეს, ჭსძებნეს იგი ყმა, იკითხეს კვლავ და კვლადია,
 ვერცა თუ ჩასეს მნასველი ღმრთისაგან დანახადია,
 და ცუდად მაშვრალნი მოვიდეს მათსავე გუფსა სადაი:
- 162 მონათა ჭკადრეს. „მეფეო, ჩვენ სმელნი მოვიარენით,
 მაგრც ვერ ვპოვეთ იგი ყმა, მით ვერც გავისარენით,
 მისა მნასავსა სულ-დგმულსა კაცსა ვერ შევეყარენით,
 და ჩვენ ვერც გარგეთ საქმენი, სსვანი რამ მოიგვარენით:“
- 163 მეფე ჭბრძანებს. „მართალ-იყო ასული და ჩემი ძეო,
 ვნასე ვინმე ეშმაკისა სიტყუდე და სიბილწეო,
 ჩემდა მტერად წამოსული, გარდმოჭრილი ზეცით ზეო,
 და გამიშვიან შეჭირვება, არა მგამა ყოლა ძეო:“
- 164 ესე ჭსთქვა და სინარულით თამაშობა აღიდა,
 მგონანი და მუშაითი უსმეს, ჭპოვეს რაცა სადა,
 დია გაჭსცა საბოძკარი, ყველა დარბაზს შემოსადა,
 და მისი მსგავსი სიუხვითა ღმერთმან სსვამცა რა დახადა:
- 165 ავთანდილ ჭსჯდა მარტო საწოლს, ეცვა ოდენ მართ ჰერანგი
 იძღერდა და ისარებდა, წინა ედგა ერთი ჩანგი,
 შემოვიდა მას წინაშე თინათინის მონა ზანგი,
 და მოასხენა. „გიბძანებო ტანი აღვა, ჰირი მანგი:“
- 166 ავთანდილს მიჭსვდა მოსმენა საქმისა ხანატრელისა,
 აღჭსდგა და კაბა ჩაიცვა, მჯობი ყოვლისა ჭრელისა,
 უსარის ჩასვა ვარდისა, არ ერთგან შეუყრელისა,
 და ამოა ჭერეცა ტურფისა, სიასლე საყვარელისა:
- 167 ავთანდილ დადი, უკადრი, მივა, არ ვისგან ჭრცსვენოდა,
 მას ნასავს, ვისთა ვამთაგან ცრემლი მრავალჯერ ჭხდენოდა,
 იგი უებორო ქუშად ჭსჯდა, ელვისა მსგავსად ჭშვესოდა,
 და მოვარეს მისთა შექთაგან უგუნე გარდაჭოვენოდა:

- გაცრცვილსა ტანსა ემოსნეს ჟარჟუში უხაპირონი, რკკ
 ებურნეს მოშლით რიდენი ფასისა თქმად საჭირონი,
 ჭშეკენოდეს შავნი წამწამნი გულისა კასაგმირონი,
 და მას თეთრსა ეელსა ესკივსეს გრძლად თმანი, არ უსშირონი:
- დალრეკვით იურ მჯდომარე მოწუელითა რიდითა, რკდ
 ავთანდილს უთხრა დაჯდომა წუნარად, ცნობითა მშვიდითა.
 მონამან სელნი დაუდგნა, დაჭხჯდა კრძალვით და რიდითა,
 და პირის-პირ პირსა უჭკრეტდა, სავსე ლხინითა დიდათა:
- ყმამან ჭკადრა. „სასაროსა ჩემგან თქმდა, ვით იქნების, რკე
 მზესა მთვარე შეეყაროს, დაილევის, დაცასტკენების,
 ასრად არად აღარა მცალს, თავი ჩემი მეგონების,
 და თქვენვე ჭბრძანეთ, რაცა გიმძიმსთ, ანუ რაცა გეკვირვების:“
- ქალმან უთხრა საუბარი, გეკლუც-სიტყვა, არ დუხჭირად, რკვ
 იტყვის. „თუმცა აქანამდის ჩემგან შორს სარ დანამჭირად,
 მიკვირს, მოგსვდა წამის-ყოფად საქმე შენგან საეჭვირად,
 და მაგრა გითხრობ პირველ სვალმე ხენი მე მჭირს რაცა ჭირად:
- „გასსოვს, ოდეს შენდა როსტანს მინდორს მსეცი დაგესოცა. რკზ
 ყმა გენასა უცხო ვინმე, რომე ცრემლი მოესოცა,
 მასუგანით გონებამან მისმან ასრე დამამსოცა,
 და შენ გენუკვე მონასვასა კიდით კიდე მოლასოცა:
- „აქანამდის საუბარსა თუცა ვერას ვერ გეტყვი. რკტ
 მაგრა შორით სიუვარული შენგან ჩემი შემიტყვი,
 ვიცი რომე გაუწევეტლად თვალთა დაწვი გისეტყვი,
 და შეუპური-სარ სიუვარულსა, გული შენი დაუტყვი:
- „ასრე გითხრა, სამსახური ჩემი გამართებს ამაღ ორად. რკთ
 პირველ ყმა სარ სორციელი, არვიჩა გეყავს შენად ჭხწოწად.
 მერმე ჩემი მიჯნური სარ, დასტურია, არ ნაჭოწად.
 და წა და იგი მოემე ჭხსეხსე, ასლოს იეოს, თუნდა შორად:
- „შენგან ჩემი სიუვარული ამით უფრო გაამყარე. რკი
 რომე დამსნნა შეჭირვება, ეშმა ბილწი ასაპყარე,
 გულსა აგრე საიმედო ია მორგე, კარდი ჭყარე,
 და მერმე მოდი, ღოდო, მზესა შეგეყრები, შემეყარე:“

- რ.ლ. „სამსა ჭსძებნე წელიწადსა, იგი შენი სამებარი.
ჭზოჲო, მოდი გამარჯვებით, მსიარული მოუბარი,
ვერა ჭზოებ დავიჯერებ, იჲო თურმე უხინარი.
- რ.ს გოგობი და დაუფრჭკენელი ვარდი დაგვდე დაუძკენარი:
რ.ლ. „ფიცით გითხრობ შესგან კიდე, თუ შევიროთ რაცა ქმარი,
მზეტა მამხედეს სოცრეული ჩემთვის კაცად შესა ქმარი.
სრულად მოეჭსწედუ სამოთხესა ქვესკნულს ვიჲო დანსანიქმარი.
- რ.ს შენი მგლევედეს სიუკარული, გულსა დანა ასაქმარი:“
რ.ლ. მოასხენა ფამან. „მზეო, ვინ გიშეობი აწამწამე,
სხვა ზასუენი რამცა გკადრე, ანუ რამცა შევიწამე,
მე სიკუდილსა მოკულოდი, შენ სიცოცხლე გამიწამე,
რ.ს ვითა მონა სამსახურად, გაღანამცა წაკეწამე:“
- რ.ლ. გვლავცა ჭკადრა. „აჭა მზეო, რადგან ღმერთიან მხედ დაგბადა,
მით გმოწილობს სეციერი მნათობია რაცა სადა.
მე რომ თქვენგან მოვისმინე, წყალობანი მეღიდა,
რ.ს ვარდა ჩემი არ დასკვნების, შექი შენი იეუადა:“
- რ.ლ. გვლავ შეჭიფიცეს ერთმანერთსა, დააზირეს ესე პირი,
გასაღდეს და გაამრავლეს საუბარი, სიტყვა სშირი,
გაადვილდა აქანამდის, გარდესადა რაცა ჭირი.
რ.ს თეთროთა კბილთა გამოჭკრთების თეთრი ელვა, ვითა ჭკირი:
რ.ლ. ერთგან დაჭსნდეს, ილაღობეს, საუბარი ასადაგეს,
ბროღლ-ბაღასში შესვეული და გიშეობი ასადაგეს.
ემა ეტევის. „თუ შენთა მჭკრეტთა თავი გელი ასადაგეს,
რ.ს ცეცსლთა მანდით მოღებულთა, გული ჩემი ასადაგეს:“
- რ.ლ. ემა წავიდა, სიშორესა თუცა მისსა ვერა ჭსძლებდა,
უკუღმავე ისეღვიდა, თვალთა რეტად აყოლებდა,
ბროღლსა სეტყვს და ვარდსა აზრობს, ტანსა მჭკერსა ათროლოება,
რ.ს გული ჭქონდა გულისა თვის სიუკარულსა ავალებდა:
რ.ლ. ჭსთქვა. „მზეო, ვარდსა სიშორე შენი დამაჩნდეს ეს ღრე,
ბროღლი და ღალი გაკნრულ ვარ, ქარვისა უევითლესადრე.
მამინ რაღა გჭქმნა, ვერსჭკრეტა რა მამხედეს გვლავ უგრძესადრე.
რ.ს სამს მოუვარისთვის სიკვდილი, ესე მე დამიძს წესადრე:“

საწოლს დაწვა, ჭსტირს, მტირალსა ცრემლი მსეფად ეკოცების, ^{რლო}
კითა ვერსვი ქარისგან ირსევის და იკეტების.

რს მიღუწის, სიასლევე საყვარლისა ეოცების,

და შეჭკრთის, დიდი დაიზასის, მით პატყი ეოცების:

მოშორება საყვარლისა მას შეჭქნოდა მისად დაზოდ, ^{რე}

ცრემლსა კითა მარგალიტსა ჭურის კარდისა დასანაზოდ.

რს გათენდა, შეეკაზმა მისთა მჭერეტთა სალამაზოდ,

და ცხენსა შეჭსჯდა, გაემართა, დარბაზს მივა სადარბაზოდ:

დარბაზს ეჯიბი შეჭგზავნა, მართ მისგან შენარონია. ^{რმა}

შეჭსთვალა. „გკადრებ, მეფეო, მე ესე გამიგონია,

ეოკული პირი მიწისა თქვენ სრმლითა დაკომონია.

და აწ თუ ჭსჯობს ესე ამბავი, ჭსტნან რაფა გარემონია:

„მე წავიდე, მოვიარო, ვილაშქრო და ვინაპირო, ^{რმა}

თინათინის კელმწიფობა მტერთა თქვენთა გულისა ვჭკმირო.

მოწილ ქმნილთა გავასარო, ურნი ყველა ავატირო,

და ძღვენნი გკადრე ზედა ზედა, არ სალამი დავაძვირო:“

მეფესა ეთქვა ამისი დიადი მადრიელობა: ^{რმა}

ებრძანა. „ლომო, არა გჭირს შენ რითა გამდრეველობა,

აწ მაგა შესსა თათბირსა ჭკავსო შენივე ქველობა.

და წა, მაგრა მამსვდეს რაღა გჭქმნა თუ სიშორისა გრძელობა:“

ყმა შევიდა, თაყვანისჭსტა, მადლი რამე მოაკსენა. ^{რმა}

„კელმწიფეო, მიკვირს ქება რად იკადრეთ ჩემი თქვენს,

აწ ნუთუ კვლავ სიშორისა ღმერთმან ბნელი გამითენს,

და პირი თქვენი მსიარული მსიარულსა კვლავ მიჩვენს:“

მეფე კელსა მოკვიდა, გარდაჭკოცნა კითა შეილი, ^{რმა}

სსვა მათებრი არ ყოფილა, არ გამსრდეელი, არ გაზრდილი.

ყმა აღსდგა და წამოვიდა, მას დღე მათი ჩანს გაურლი.

და როსტან მისთვის აატირა. გონიერი, გული ღზილი:

გამოემართა ავთანდილ, მოემე მგნე, ლაღად მაკალი, ^{რმა}

ოც დღე იარა, დამესა დღესედა წართო მჩაკალი,

იგია ღზინი. სოფლისა, იგია სიკოთი და ვალი,

და არ მისცილდებს თინათინ მისი მას ვისგან ჭსწკავს. ალი:

616

რა მოვიდა სისარული შიგან გაჭხდა სამეუფოსა.

მოეგებნეს დიდებულნი, ძღვენსა ჭხძღვნიდეს იეუფოსა.

იგი პირ-მზე არ მოჭხცდების სისარულსა სასწრაფოსა,

და მიჭხვდეს მეოფი მას წინაშე სისარულსა სადაფოსა:

617

ქალაქი ჭქონდა მაგარი სასაროდ სასაპიროსა,

გარეთ კლდე იყო, გაიმბობ ზღუდესა უჭკითვიროსა.

უმამან მუნ დაჭყო სამი დღე ამოსა სასაღიროსა.

და გაზრდილი მისი შერმადინ დაისვა საკაზიროსა:

618

ესეა მონა შერმადინ ზემოთცა სასელ-ღებული,

თანა შეზრდილი, ერთგული და მისთვის თავ-დაღებული.

მან არ იცოდა აქამდის მის უმისა ცეცხლი ღებული,

და აწ გაუცხადა სიტყვები მის მზისა იმეღებული:

619

უბძანა. „აჭა შერმადინ, აძად მე შენგან მრცხვენთან.

ჩემნი საქმენი ყოველნი გცოდნიან, გაგიუღენიან.

მაგრს არ იცი აქამდის, რანიცა ცრემლნი მდენიან,

და მე ვისგან მქონდეს პატაყნი, აწ მასვე მოუღსენიან:

620

„მოუგლავარ თინათინის სურვილსა და სიუკარულსა.

ცხელნი ცრემლნი ასველებდეს, ნარგიზოთაგან კარდსა ზრულსა.

გერ კახენდი აქამდისინ, ჭირსა ჩემგან დაფარულსა,

და აწ მიბძანა საიმელო აძად მსედავ მსიარულსა.

621

„მიბძანა. „მიცან ამბავი მის უმისა დაკარგულისა.

მოსვიდე, სრულ-გჭქმნა მაშინლა შენი წადილი გულისა.

ქმარი არ მინდა უშენო, მამხვდების სისა რგულისა.“

და მომცა წამალი გულისა აქამდის დადაგულისა:

622

„პირველ ყმა ვარ, წასულა მინდა პატრონისა სამსახურად,

ჭხამს მეუფეთა ერთგულობა, ყოფა გვმართებს ყმასა უმურად.

მერმე ცეცხლი დაუესია, აღარა მწკავს გულსა მურად,

და ჭხამს თუ კაცი არ შეუდრკეს, ჭირს მიუგდეს მამაცურად:

623

„გართ უმოყურესი მე და შენ, ყოველთა პატრონ-ყმათასა,

ამისთვის გნუგავ სმენსა შენ ამა ჩემთა სმათასა.

ჩემ წილ დაგაგდებ პატრონად თავადად სსვათა სსვათასა,

და ამა საქმესა ვერა ვიქმ მე განდობასა სსვათასა:

„ღაშქართა და დიდებულთა ღაშქრებდი, ჰმატრონობდი, და რბაზს კაცსა გაჭგზავნიდი და ამავესა მათსა ჰსცნობდი, წიგნსა ჰსწერდი ჩემაგიერ, უფასოსა ძღვენსა ჰსძღვნობდი, და აქა სადმე არ უფათსა ჩემსა მათმცა რად ავრძნობდი:“

„ღაშქრობა და ნადირობა შენი ჩემსა დასასე, აქათ საძველ მომიცადე, სვაშიადი შემიწასე, მე ნუთუმცა შემოვბრუნდი, ალვა ჩემი არ დაჭსტნასე, და არ მოვბრუნდე მამიგლოვე, მიტირე და მივაგლასე:“

„მაშინლა ჰკადრე მეფესა არ საქმე სასურველია, აცნობე ჩემი სიკვდილი, იუავ მართ ვითა მოვრადია. მისვდათქო საქმე, რომელი უფულთათვინ გარდუგალია, და გლასავთა მიეტ საჭურჭლე, ოქრო, ვერცხლი და რვალის:“

„მაშინ უფრო მომესმარე, ამისგანცა უფრო მსნედრე, ნუთუ ადრე დამივიწყო, მასსენებდე ზედა ზედრე. მეტად კარგად დამიურვე, სული ჩემი შეიგედრე, და ზრდანი ჩემნი მოიგონე, გული შენი მოიბდედრე:“

რა მონამან მოისმინა, გაუკვირდა, შეესარა, თვალთა ვითა მარგალიტი ცხელნი ცრემლნი გარდმოჰყარა, მოასსენა. „უშენომან გულმან რამცა გაისარა, და ვიტი რომე არ დაჭსდგები, მაგას გიშლი ამაღ არა:“

„განა აქვს ღომსა იმედი, დაგედვას რაცა მზესადა, მეფისა ცამდის მადლისა, მზისაცა უფრო მზისადა. უშენოდ მეფეთი არ ვარგვარ, არცა თუ აქა ვზი სადა, და მარტოსა თავი რად დაგიცხ საკვდავად მაგა მზისადა:“

„ჩემდა ნაცვლად დაგავდებო ესე სიტყვა რად მიბრძანე. რავგარა ვჭქმნა ჰატრონობა, რამც გიფურე, რამც გიკვანე, შენ მარტოსა გიგონებდე, შემცა მიწა ვიაკვანე. და ჰსჯობს ორნივე გავიზარნეთ, წამოგუგები, წამიტანე:“

ყმამან უთხრა. „მამისმინე, მართლად გითხრობ არა ჭრელად. რა მივზნური ველთა ჰბობდეს, მარტო უნდა გასაჭრელად. მარგალიტი არვის მიჭსვდეს უსასუილო, უვაჭრელად. და კაცი ცრუ და მოღალატე ჰკამს ღასკრითა დასაჭრელად:“

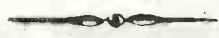
რ.ა.ე „მისი ტეტსლი გუღსა ჩემსა მოძებია, დამდებია,
მას ერთსაცა ვერ გაუტეს, რაცა შეიმედებია.

შენგან კიდე არვინ მივის ძმანი, არცა მე დებია,
და შენ იქმოდ იღეთა შენთა, რაცა გიმოქმედებია:

რ.ა.დ „ვისმცა უთხრა სვაშიადი, შენგან კიდე არვინ ვარცა.
უშენოსა პატრონობა ვის მივანდო, ვინ იქმს კარცა.
სანაპირო გაამაგრე, მტერმან ასლეს ვერ იბარცა,

და კვლას ნუთუძცა შემოვიტე, ღმერთმან სრულად არ დამკარცა:

რ.ა.ე „ფათეჩაჲ სწორად მოჭკლავს ერთი იუოს, თუნდა ასი,
მარტოობა ვერას მიზამს, მცავს თუ ცისა ძალთა დასი,
აქათ სამს წელს არ მოვიდე, მაშინ გამართებს გლოვა ფლასი,
და წიგნსა მოგცემ გმორჩილობდენ, ვინცა იუოს ჩემი სასი:“

აქა წიგნი ავთანდილისა ემათა მიმართ:

რ.ა.ე დაჭსწერა, თუ „ჩემნო, დაზრდილნო უმანო და ზოგნო ზრდილნო,
ერთგულნო და მისანდონო, ამაზედან გამოცდილნო,
თქვენ ჩემისა საწყადისა მიდგომილნო, ვითა ჩრდილნო.

და წიგნი ჩემი მოისმინეთ ყოვლნო ერთგან შემოყრილნო:

რ.ა.ხ „მიწამცა თქვენი ავთანდილ, ისმინეთ გიწერ მე რასა,
თვით ვიქმ კელითა ჩემითა ამა წიგნისა წერასა,
ცოტასა სასნა ვირჩივენ გაჭრა სმასა და ძლერასა,

და ზურად და საჭმლად მივესდეკ ჩემსა მშვილდსა და ცერასა:

რ.ა.წ „საქმე რამე მიმს თავისა სე სამ კარდასსხვეწელი,
დავჭყო მარტო და ღარიბად ესე წლეული მე წელი,
გემუდარები, ამისთვის ვარ თქვენი შემომსხვეწელი,
და მე დამასხვედროთ სამეფო მტერთაგან დაუღეწელი:

რ.ა.თ „მე შერმადინ დამიგდაი, ჩემად კერძად ჰპატრონობდეს,
სიკვდილსა და სიცოცხლესა სადამდისცა ჩემსა ჰხსნობდეს,
ყოვლითა მხეებრ მოგუყენოს, კარდსა ზერიდეს, არდაჭკნობდეს,
და შემცოდესა ვეკლავასა, ვითა ცვილსა დაადნობდეს:

„თქვენცა იცით გაშისრდია, ვითა ძმა და ვითა შვილი.
ამას ასრე მოაჩილებდით, არის ვითამც აკოასდილი.

რომ

ბუკსა იკრას, აქმსევსეთ უოკლი საქმე სემგან ქმნილი,

და მე თუ დრომდის არ-მოვიდე, გლოვა გამართებთ არ სიცილი:“

ესე წიგნი დასწრულა წყლიანმან და სიტყვა-საზმა.

რომ

წელთა ოქრო შემოირტყა, საღარიბოდ მოეკასმა.

ჭბრძანა. „მინდოროს შეგჭსჯდებოთ ლაშქარიცა დაერაზმა.“

და მასვე წამსა წამოვიდა, შინა ხანი არა დაზმა:

ჭბრძანა. „წადით ეველაგაი, აქა მომსრედ არვის მინა.“

რომ

ძონებიცა მოიშორა, თავი გაითავისწინა,

მარტო გარე შემოჭბრუნდა, შამბი შიგა გაიჩინა,

და მიწევი მისად საგონებლად მისი მკვლეელი თინათინა:

იგი კელი გაიჩინა, ლაშქართაგან გაეკიდა.

რომ

ვინმცა ნასა სულიერმან, ასუ ვინმცა გაეკიდა,

ვის მასვილი ვერას ავნებს, მისი მკლავი გაეკიდა,

და მისგან ტვირთი გაეშინა ტვირთად ვარგად აეკიდა:

რა ლაშქართა ინადირეს და ზატრონი მოითვალებს,

რომ

იგი ჰირ-მსე ვეღარ ჭბოკეს, ჰირი მათი იფერმკრთალებს,

მათსა დიდსა სინარულსა სამძიმარო ასაცვალებს.

და უოკლგან ჭბრბოდეს საძებარად ვინცა იყო უტსენმალებს:

ღმერთი, ღომო, შენდა ნაცვლად სსვასა ვინმცა დანერგვიდეს.

რომ

დარბოდეს და სსვანით სსვათა მოამბეთა მოასსმიდეს,

ვეღარა ჭსცნეს მისი საქმე, გაიარა აქათ კიდეს,

და მისნი სხანი გულ-მოკლულნი ცრემლსა ცსელსა გარდმოჭყრიდეს:

შერმადინ ერთგან შეჭყარა ხასა და დიდებულები,

რომ

უჩვენა იგი უსტარი, ამბავი მისი თქმულები.

რა მოისმინეს ეველაი დარჩა გულ-დანაწყლულები,

და თავსა იტყმდეს, არ იყო გული უცრემლო ულები:

შერმადინ თქვა, დიდებულნო, მართაღისართ თუ ცრემლსა ღვრიდეთ.

რომ

მაგრან გვიჯობს, რომე მისსა ბრძანებასა დაკმოაჩილდეთ,

არ დავაგდოთ სამსასური, მის წინაშე არ დაკსწილდეთ,

და ცხადად გვინდეს სინარული, სამძიმარსა გარდაესცვლიდეთ.“

როს უკვლთა ჰკადრეს. „თუცა უოთა ჩვენ უმისოდ გვეკარძისცა, უშენოსა სავდომი და ტასტი მისი ვისმცა მისცა. გაღანამცა გმორჩილობდეთ, თუ გვიბრძანო რაცა ვისცა.“
და იგი მონა აწატროხეს ეკელაგამან თაყვანის-ჰსცა:.

წარხლგა ავთანდილისა ძებნად ტარიელისა:

ამ საქმესა მემოწმების დიონოსი ბძქენი ესროს. საბრალთა ოდეს ვარდი დაეთრთვილოს, დატაესროს, ვის ბალასში არა ჰგვანდეს და ლერწამი ტანად ესროს, და იგი სადმე გაღარიბდეს, სამყოფთაგან იაბესროს:
ავთანდილ იგი მინდორი ოთხ ასმით გარდაიარა, დააგდო მძღვარი არაბთა, სსკათ მძღვართა არე იარა, მაგრა მის მზისა გაყრამან სიტოცსლე გაუსიარა, და ჰსთქვა. „თუ მე მასმცა ვიასელ აწ ცსელსა ცრემლსა ვღვრი არა:“
ასაღმან ოფიექმან დაჰსთოვა, ვარდი დასთრთვილა დანასა, მოუნდის გუღსა დაცემა, ზოგჯერ მიმართის დანასა. ჰსთქვის. „ჭირი ჩემი სოფელმან ოთხმოც და ათი ასასა, და მოვშორდი ღსინსა ეკელასა, ჩანგსა, ბარბითსა დანასა:“
გარდი მის მზისა გაყრილი უფრო და უფრო ჰსჰკსებოდა. გუღსა უთხრის თუ „დაჰსთმეო,“ ამაღ არ დია ბნდებოდა. უცსო უცსოთა ადგილთა საქებრად იარებოდა.
და მგსავრთა ჰკითხვიდის ამაჰვთა, მათ თანა ემოუწრებოდა:
მუნ ეძებს ცრემლით მტირაფსა, ჰსდის სღვათა შესართავისად, უჩინდის ქვეყანა ტასტად და მგლავი სადებლად თავისად. ჰსთქვის. „საყვარელო, მოვშორდი, გული შენ დაგრჩა ვჰსთქვა ვირად. და შენთვის სიკვდილი მეყოფის ღსინსად ჩემისა თავისად:“
უკვლი ჰირი ქვეყანისა მოვლო, სრულად მოიარა, ასრე რომე ცასა ქვეშე არ დაურჩა, არ იარა. მაგრა იგი მის ამბისა მსმენელსაცა ვერ მიმხვდა რა, და ამაშიგან წელიწადი სამი სამხ თთგედ მიიყარა:

მისვდა რასმე ქვეყანასა უგემურსა, მეტად მქისსა, 49
 თთვე ერთ გაცსა ვერა ნასავს, ვერას შვილსა ადამისსა.
 იგი ჭირი არ უნსავს არ რამინს და არცა ვისსა,
 და დღე და ღამე იგონებდა საუვარელსა მასვე მისსა:

მას მისვდა წვერი სადგურად მადლისა მთისა დიდისა, 50
 გამოჭხნდა მუნით მინდორი საუალი დღისა შვიდისა,
 მის მთისა ძირსა წყალი ჭხდის, არათ სანდომი სიდისა,
 და ორზნითვე ტყეას შეეკრა ნაზირი წყლისა კიდისა:

ზედ წაადგა, შეექცევის, დროთა დღეთა ანგარიშობს. 51
 თთვენი ესსნეს ორნიდაა, ამაღ სულთქვამს, არა იშობს.
 ვაითუ საქმე გამიმჟღავნდეს კვლავ ამისთვის გულამოშიშობს,
 და ავსა კარგად ვერვინ შეჭსცვლის, თავსა ასლად ვერ-ვინ იშობს:

საგონებელი შეექმნა, დაჭსდგა საქმისა მჩხეველად. 52
 ჭსთქვა. თუ „დავბრუნდე, ეზომი სანი რად დავჭყავ მე ველად,
 ჩემსა რა ვკადრო მნათობსა, ვიყავ რად დღეთა მღეველად.
 და მისი ვერა ვსცნა ჭორონიცა, ვარ ვისთა გზათა მკვლეველად:

„თუ არ დავბრუნდე, საქებრად დავჭყევნე სსვანიცა სანანი, 53
 რომელსა ვეძებ, ვერა ვსცნა ამბავნი მე მისთანანი,
 დრო გარდაუწედეს შერმადინს, შერჩეს დაწვისა ბანანი.
 და მივიდეს, ჭკადროს მეფესა საქმენი დასაგვანანი:

„უამბოს ჩემი სიკვდილი, თვით ჩემგან დავკადრებული. 54
 მათ შეჭქმნან გლოვა ტირილი, ჭქმნან საქმე გამწარებული.
 მეჩმე მივიდე ცოცხალი სსვავან მე სადმე რებული.“
 და ამას იგონებს ტირილით, გონება შეიწრებული:

იტყვის. „დმერთო, სამართალნი შენნი ჩემთვის რად ამტოდენს, 55
 მე ეზომი სიარული კიდე რად გლას გამიცუდენ.
 გულით ჩემით სისარულნი აღფსვრენ ჭირთა დაბუდენ,
 და დღეთა ჩემთა ცრემლნი ჩემნი ვერათ ოდეს დავიუედენ:“

კვლავცა იტყვის. „დათმობა ჭსჯობს, და თავსავე ეუბნების. 56
 „დღეთა მეტად ნუ მოკვდები, გული ჩემი ნუ დაჭსდნების,
 უღმერთოდ ვერას ვერ მოვაწევ, ცრემლი ცუდად შედინების.
 და განგებასა ვერვინ შეჭსცვლის, არ საქმენელი არ იქმნების:“

- რ.გ. თავსა უთხრა. „მოჰკვე გიჯობს სიცოცხლეს აუგინსა. მისვალ დაგვდების თინათინ, ანათებს დღეს მზიანსა. გკითხოს მის მზისა ამაჟი, რა გმართებს ვაგლასიანსა.“
- და იგონებს, წამწამ მიჭყეების ტყის-პირსა შამბონაწულაინსა:
- რ.გ. „ყოვლნი არსნი ცათ ქვეშეთნი ერთობ სრულად მომივლიან, მაგრა საქმე იმ კაცისა ვერა სადა შემივიან. უღონოდ მართალ იყვნეს, რომელთაცა ქაჯად ჰსთქვიან.
- და აწ ტირილი არას მარტებს, ცრუად ცრემლი რასა მდიან:“
- რ.გ. იგი პირად მსგავსი მზისა ერთობ მოკლის სრულად სძულთა, უდაბურთა ქვეყანათა, ოსურთა და ცარიელთა, არ დააგდებს უნასავად წყალთა, კლდეთა, ტყეთა, ველთა.
- და მადრიბს ჰკითხეს ძაშრიეულთა, რომს ჩინელთა მახინელთა.
- რ.გ. მთით ჩამოვიდა ავთანდილ, გაგლო წყალი და ტყენია. მინდორს აცოროვებს ტაიჭსა, შეუღრენით მონაწყენია, გაჭსტუდებოდეს მკლავნი და მისი სიამაყენია,
- და ბროლისა ველსა ჰსტურფობდეს გიშრისა მუნ საყენია:
- რ.გ. მობრუნებს დააპირა, სულთქმნა, მერმე ივაგლასა, მას მინდორსა დაეძართა, გზა თვალითა გამოასასა. თთვეს ერთსა სულიერი კაცი არსად არ ენასა,
- და მსეცნი იყვნეს საშინელნი, მაგრა არა შეუზასა:
- რ.გ. თუცა მსეც ქმნილი ავთანდილ გულ-ამოხკენით და კენესით, ეგრეცა ჭამა მოუნდის ადამის ტომთა წესითა. ისრითა მოკლის ნადირი, რომსტომის მკლავ-უგრძესითა,
- და შამბისა პირსა გარდაჭსდა, ცეცხლი დააგზო კვესითა:
- რ.გ. ცხენსა მიჭსტა სამოვარი, ვირემ მწვადი შეიწოდეს. ექვსნი რამე ცხენოსანნი ნასა მისკენ მივიდოდეს. ჰსთქვა. თუ „ჰგვანან მეკობრეთა, თვარე კარგი რამც იცოდეს,
- და აქა კაცი გოცტიელი კვლავ უოფილა არა ოდეს:“
- ჩვენ ასრე მეოთხნი არ ვარგვართ, ვინც გვნასვენ ვეჯასებით. შეირტყა წელთა აბჯარი, შეჯდა ტანისა ჯანებით, მზად აქვს მშვილდი და ისარი, სრმალი მოიკრის ჯანებით, და მისმან მებრძოლმან ეველამან გაურამცა იაჯა ნებით:

გელთა ჭქონდა იხარ-მშვილდი, მათკენ მივა მხიარული.
ორთა კაცთა წვეროსნათა ძმა მოჭყვანდათ უწვერული,
თავსა იყო დაკოდილი, შეეხნიდა სისხლსა გული.

და ჭსტიროდეს და იჭირვოდეს, ცოტა ედგა მას გლას ხული:

უვიკლა. „თუ ძმანო, ვინ ხართ, მეგობრეთა დაგამსგზავსე.“

მათ მიუგეს. „დაგვიწინარდი, ბვიშველე რა, ცეტსლი ავსე,
გერა გვარგო, მოგვიმატენ, ჭირი ჭირით მოგვისავსე,

და სატირელნი მოგვიტირენ, ღაწენი შენცა დამისავსე:“

ავთანდილ მიჭსდგა, ეუბნა მათ კაცთა გულ-მდულარეთა.

მათ უთსრეს მათი ამბავი ტირილით მოუბარეთა.

„ჩვენ ვართო ძმანი სამნივე, მით ვიდესთ ცრემლთა მწარეთა,

და ღია გვაქვს ცისე ქალაქი სატაეთს არემარეთა:

„გარგი გვეხმა სანადირო, ნადირობას წამოვედით.

გვევეს ღაშქარნი უთვალავნი, წყლისა პირსა გარდავჭსედით.

სანადირო მოგვეწონა, თთვესა ერთსა არ წავედით,

და ვჭსოცეთ მსეცი უსაზომო მინდოროთ. და მთით და ქედით:

„ჩვენ სამთა ძმთა ჩვენთანა მესროლნი დავაწბილენით,

მით ერთმანერთსა სამნივე, ჩვენ კიდე დავეცილენით.

მე უგეთ მოვჭკვლავ, მე გჯობო, სიტყვანი ვავაქილენით,

და ვერ გავაჩინეთ მართალი, ვისარჩლეთ, ვითაგილენით:

„დღეს ავყარენით ღაშქარნი, სავსენი ირმის ტყავითა!“

გჭსთქვით. გავაჩინათ მართალი, ვინ ვჭსჯობთ თავისა მკლავითა,

თავსა ვიასლნეთ მარტონი, დავჭსდგეთ თავისა თავითა,

და თვით დანას-ულსა მოვჭკლეიდეთ ნუ ვესვრით დამნასავითა:

„ჩვენ ვიასლენით სამთავე სამნივე მუბჯრენია,

ღაშქართა წასლვა ვუბრძანეთ, მით არას მოაზრენია.

მოვინადირეთ მინდორო ისი, ტყენი და ღრენია,

და დავსოცეთ მსეცნი, მივრინველნი არცა ზე გარდაგვივრენია:

„ანაზდათ მოყმე გამოჭსჩნდა, გუშტი, პირ-გამქუშავია,

ზედა ჭსჯდა შავსა ტაიჭსა, მერანი რამე შავია.

თავსა და ტანსა ეძოსა გარე თმა ვეფხვის ტყავია.

და ჭერ მისი მსგავსი შეკნება კაცთაგან უნასავია:

სთ „უტკვრიტეთ, მისთა ელვათა შუქნი ძლივ გავიცადენით, კვსთქვით, თუ მზეაო, ქვეყანად ნუ ვეუბნებთ ცადენით. მისი მოგვინდა შეპყრობა, ვკადრეთ დაშევეცადენით,

და ასრე სუფთქმით და ვაებით მით ვართ ცრემლისაც დადენით:

სი „მე უსუცესმან უმცროსსა, კაცი და უსთხოვე ქენებით, ჩემსან შემდეგმან ტაიჭი მისი მით აქო სსენებით, ამან მართ ოდენ მოარევნა გვთხოვა უაღეთ ჩვენებით.

და მივმართეთ, იგი აგრევე წყნარად მივა და შევენებით:

სი „ბროლმან ლაღსა გარეულმან ვარდნი თხელნი ანატიფენა, იგი ტკბილნი გონებანი ჩვენთვის მეტად გაამყიფენა, არა გვიხუნა, არცა დაგვსხნა, ყოფე არად ამოგვკერიფენა, და მისნი მკვასეთ მოუბარნი მათრასითა შეგვამწიფენა:

სი „უმცროსსა ძმასა მივეცით, უფროსსა დავეზიდენით, კელი მოჭკიდა, დადეგო, ესეცა ჰკადრა კიდენით.

და მან კრმაღსა კელი არ მიჭყო, ჩვენ ამად დავეკრიდენით, და თავსა გარდაჭკრა მათრასი, ვნახეთ სისსლისა კიდენით:

სი „ჩვენი ძმა გლას დაკოდილი, მასვე წამსა ჩამოვარდა. მისმან შიშმან დაგვაწყნარა, იგი ყოფე არ აჩქარდა, მასმცა მიღმა რაღა ვკადრეთ, ვისგან ყოფა გაგვიმწარდა.

და კვსთქვით. თუ უსრმლოდ მოგვეკრია, კრმლითა დაგვჭკრის თვარათვარდა.“

სი „მით ერთითა მათრასითა თავი ასრე გარდაჭფერიწა, ვითა მკვდარი უსულო ჰქმნა, ვითა მიწა დაამიწა, მისა რასმე მკადრეხელი მოამდაბლა, მოამიწა,

და თვალთა წინა წაგვივიდა ლაღი, გუშტი, ამყიწა:

სი „აღარ დაბრუნდა, წავიდა წყნარად და აუჩქარებლად. აგერა მივა, ნახეო, იგი მზეებრ და მთვარებლად.“ შორს უჩვენებდეს ავთანდილს მტირალნი გაუსარებლად, და ოდენ ჩნდა შავი ტაიჭი მისი მის მზისა მარებლად:

სი „აჭა მიჭსუდა ავთანდილსა დაწვთა ცრემლით არ დათოვნა, რადგან ცუდად არ წაუსდა მას ეზომი გარეთ ყოვნა. გაცსა მიჭსუდეს სწაღელი, რას ექებდეს უნდა ზოვნა, და მაშინ მისგან აღარა ჰკამს გარდასწოფათა ჭირთა ჰსსოვნა:

- უთხრა თუ „ძმანო, ვარ ვინმე ღარიბი უადგილოცხ.
 მე იმა ყმისა საძებრად მოვშორდი საგასრდილოცხ.
 აწ თქვენგან მივსვდი საქმესა ყოლას არ საადგილოცხ.
 და ღმერთიძცა ნურას ნულარ იქმს თქვენსა დასადრეჯილოცხ:
 „ვითა მე მივსვდი წადილსა, ჩემის გულისა ნებასა,
 აგრემცა ღმერთი ნურას იქმს ძმისა თქვენისა ვნებასა,
 უხვენა მისი სადგომი მიდითო ნება ნებასა,
 და ჩრდილსა გარდასუით, მასურალნი მიეცით მოხვენება:“
 ესე უთხრა და წავიდა, ცხენი გაქუსლას დეზითა,
 ვითა გაკაზი გაჭეურინდა, არ გაშეკბული სეზითა,
 ან მთვარე მზისა შემყრელი, მზე სინათლითა ზეზითა,
 და დაივსო ცეცხლი შემწველი მისითა მან მიზეზითა:
 მიეწურა, იგონებდა ახლოს შეურა ვითა აგოს.
 საუბარმან უმეცარმან შმაგი უფრო გააშმაგოს.
 ჭკამს, თუ კაცმან გონიერმან ძნელი საქმე გამოაგოს,
 და არ სიწყინარე გონებისა მოიძულოს, მოიძაგოს:
 „რადგან ისი არის სადმე უცნობო და ისე რეტად,
 რომე კაცსა არ მიუშეკბს საუბრად და მისად ჭკრეტად.
 მივეწვევი, შევიყრებით ერთმანერთის ცემა ულეტად.
 და ანუ მომკლავს ანუ მოკვლავ, დაიმაღვის მეტის-მეტად:
 „მე იმა ყმისა საკრავად სრმალსამცა ვით მივსტე ნები.
 არ მოკვლავ, არცა მოკვდევი, არც ვავენებ, არცა ვივენები,
 შორის თვალითა მივსწურავ, უგანა დავედევენები.“
 და იარეს, გაველს მრავალი მინდორი, შამბი სევენები,
 ავთანდილ იტყვის. „ეზომი ჭირნიძცა რად ვაცუდენი,
 რაცადა არის არა არს, თუმცა არ ედგნეს ბუდენი.
 სადაცა მივა მივიდეც, რამცა მოკვლიდეც ზღუდენი,
 და მუნითგან ვძებნე ღონენი ჩემნი არ დასამრუდენი:“
 წინა უგანა იარეს ორნი დღენი და ღამენი.
 დღისით და ღამით მასურალნი, არ შეჭამათა მჭამენი.
 არსადა სანი არ დაჭევეს ერთნი თვალისა წამენი,
 და მათ თვალითა ცრემლნი ჭსდიოდნენ მინდორთა მოსაღამენი:

ს.ბ

ს.ბ

ს.ბ

ს.ბ

ს.ბ

ს.ბ

ს.ბ

ს.ბ

- ს_{კე} დღიხით ვლეს, და საღამოხ ყამხ გამოუნდეს დიდნი კლდენი,
კლდეთა შიგან ქვაბნი იყვნენ, შირსა წყალი ჩანადენი.
წყლისა შირსა არ ითქმოდა, შამბა იყო თუ რაკდენი,
და სე დიდრონი თვალ-უწითომი, მალლა კლდემდის ანაურდენი:
- ს_{კვ} მან ყმამან ქვაბსა მიჭმართა, გავლნა წყალნი დაკლდენია.
ავთანდილ ცხენსა გარდაჭკდა მონასა დიდნი სენია,
მას სუდა ჭკრეტად გაუიდა, ძირსა დააბა ცხენია,
და მუნით უჭკრეტდა, იგი ყმა მივა ცრემლ-მინადენია:
- ს_{კზ} რა ტყენი გავლნა მან ყმამან მოსილმან ვეფხვის ტყავითა,
ქვაბისა კარსა გამოჭსდგა ქალი ჟუბითა შავითა.
ატირდა მალლად ცრემლითა ზღვათაცა შესართავითა,
და იგი ყმა ცხენსა გარდაჭსდა, უელსა მოეჭდო მკლავითა:
- ს_{კც} ყმამან უთხრა. „დაო ახმათ, სიღნი ზღვასა ჩავიცივდეს,
ველარ მივსვდით ყამიერად, ჩვენ ვისიტა ცეცხლნი გავწვიდეს.“
ესე ჭსთქვა და მკერდსა გელნი იგონა, ცრემლნი გარდმოჭსწვიმდეს,
და ქალი შებნდა, მოესვივა, ერთმანერთსა სისხლი ჭსწმინდეს:
- ს_{კძ} იგი ტყერი გაესშირა დანაგლეჯსა მათსა თმასა,
ერთმანერთსა ესგეოდეს ყმა ქალსა და ქალი ყმასა.
იზასდიან, მოჭსთქმიდიან, მოჭსცემდიან კლდენი სმასა,
და ავთანდილ ჭსჭკრეტს გაკვირვებით მათსა ეგრე ქცევა სმასა:
- ს_{კწ} სული დაიღო მან ქალმან, დაჭსთმო გულისა წყლულობა.
ქვაბს შეიყვანა ტაიჭი, მოჭკადა აღკასმულობა.
მას ყმასა შეჭსსნა, შეიღო აბჯრისა წელ-მორტყემულობა,
და შინა შევიდეს, მას დღესა გარდაჭსდა გამოსრულობა:
- ს_{კჭ} ავთანდილს უკვირს, ამბავი ისი თუ ვსცნაო მე რითა.
გათენდა, ქალი გამოდგა მოსილი მითვე ფერითა.
შავსა აუდვა ლავამი, ჭსწმენდდა რიდისა წყურითა,
და შეჭკასმა, მოაქვს აბჯარი წუნარად არ რამე ჩსერითა:
- ს_{კხ} შის მოყმისა წესი იყო მეტსა თურე არას ეჯდა.
ქალი ჭსტირს და მკერდსა იცემს, თმისა ტყერსა გაიგლეჯდა.
ერთმანერთსა მოესვივნეს, ავოცა და ცხენსა შეჭსჯდა,
და ახმათ აგრე დაღრეჯილი კვლავ უფრორე დაიღრეჯდა:

ავთანდილ ხლოხ გვლავ ნასა სასე მიხივე კაციხსა, სლგ
 ულვაშაშლილი წვერ გამო, ნუთუ მსეაო, ჭსოქვა ცისა.
 ეხონსა სული ალვისა ქართაგან მონატაცისა,

და ასრე უხსს მოკლვა ლომისა, მართ ვითა ლომსა კაცისა: სლგ
 მასვე გზასა წამოვიდა, რომე გუშინ შეიარა,
 შამბი გავლო, გაემორა, თავი მინდოროს გააგარა.

ავთანდილ ჭსჭვრეტს გაკვირვებით, მალვით სესა მოეფარა.
 და ჭსოქვა. თუ „ღმერთმან ესე საქმე მეტად კარგად მომიგვარა:“ სლგ
 „აწ ამას ჩემთვის ღმერთისგან სსვა საქმე რა ვამჯობინო,
 ქალი შევიპურა, მის ყმისა ამბავი მას ვამბობინო.

ჩემიცა უთხრა ყველანი, მართალი გავაბჭობინო,
 და მას ყმასა სრმალი არა ვერა, არცა მას დავასობინო:“ სლგ

ჩამოვიდა, ცხენი ადსსნა მისგან სესა გამობმული, სლგ
 ზედა შეჭსჯდა, გაემართა, ქვაბი იყო კარგანსმული.
 მუნით ქალი გამოიჭრა გულ-მღუღარე, ცრემლ-დასსმული,
 და ეგონა. თუ დაბრუნდაო პირი ვარდი, ბროლ-ბაკმული: სლგ

გერ იცნა სასე, არ ჭგვანდა მისი მის ყმისა სასესა. სლგ
 ფიცხლავ გაიქცა, მიჭმართა ზასილით კლდესა და სესა.
 ყმა გარდაიჭრა, დააბა, ვითა კაკაბი მასესა,
 და სმას ჭსტემდეს კლდენი ქალისა ზასილსა მუნ ერთ-სასესა: სლგ

მას ყმასა თავი არ მიჭსცა, ჭვრეტადცა ებილწებოდა, სლგ
 ვითა კაკაბი არწივისა ქვეშე მიდამო ჭვრთებოდა.
 ტარიელს ვისმე უსასდა მწედ, თუმცა არ ემწებოდა.
 ავთანდილ მუნლთა უყრიდა, თითითა ესუქებოდა: სლგ

ეტყოდა. „სულე რამც გიყავ, კაცი ვარ ადამიანი, სლგ
 უიუერო ქმნილი მინასვან ვარდნი და ინი იანი.
 მისი რამ მითხარ, ვინ არის ტან-სარო, პირ-ბაკმიანი,
 და სსვად არას გიზამ, ნუ გეშის, ნუ ჭვივი ავრე სმიანი:“ სლგ

ქალი ეტყოდა ტირილით, საჩხელი უგავს ბჭობასა. სლგ
 „თუ არ შმაგი ხარ, დამესსენ, შმაგი ხარ, მოდი ცნობასა.
 აწ მეტად ძნელსა საქმესა მნუგავ ადვილად თხრობასა,
 და ცუდად ნუ ჭსტდები, ნუ ელი მაგა ამბისა თხრობასა:“ სლგ

1.23

გვლავ ეტყვის. „ეჲ, რა გინდა, ანუ მენუგავ მე რასა, მაგა საქმესა ვერა იქმს, ვერცა კალამი წერასა.

შენ ერთსელ იტყვი მითხარო, მე ასჯერ გითხრობ ვერასა, და ვითა სიცილი ტირილსა მიჯობს ვაგლასი მღერასა:“

1.24

ემა ეტყვის. „სედავ, სისხლისა თვალთა მდის ცრემლთა წაღები, დრო გაშიგრძელდა, მიმჭირდა, მახინია მითა წაღები.

ვიცი არ მომკლავ ღარბსა, ღარბი შეგებრალები, და მაგა ამბითა დამივსე ცეცხლისა მე ფიაღები:“

1.25

„ქალო, არ იცი სით მოვალ, რა ჭირი მომითმენია, ოდიდგან ვეძებ ამბავთა, ესე არ ვისგან მსმენია.

შენ მიპოვნისარ, სიტყვისანი ჩემი რაზომცა გწყენია, და ვერ დაგკესნები, მიაძბე, ჩემგან ნულარა გრცხვენია:“

1.26

ქალმან უთხრა. „რას შეგესწარ, მე ვინ ვარო ანუ შენო. მზე არ მასლავს, შეგეტყვების, თრთვილო, ასრე მით მაწყენო.

გრძელი სიტყვა საწყენია, ასრე მოკლედ მოგასსენო, და ვერასათვის ვერ გაიმბობ, რაცა გინდა იგი ჭქმენო:“

1.27

გვლავცა ჭკითსა ზენარობით, მიუყარნა მუსლნი წინა, მაგრა ვერა ვერ დაჭყარა, მუდარობა მოეწყენა,

პირსა ზედა გაგულისდა თვალთა სისხლი მოედინა. და აღჭხდგა თმითა წამოზიდნა, ყელსა დანა დაბრჯინა:

1.28

ეგრე უთხრა. „მე ესომი ჯავრი ვითა შეგარჩინო. როგორა თუ ამატრო, ცრემლი ცრუდად დამადინო,

გიჯობს მითხრა, ამის მეტი მართ აღარა არ გაწყენო, და თვარა დმერთმან მტერი ჩემი მოჭკლას, ვითა მოგაკვდინა:“

1.29

ქალმან უთხრა. „ეგე ღონე მოიგონე მეტად ავი, თუ არ მამკლავ, არ მოკვდეები, მრთელი ვარ და მოუგლავი.

რად რა გითხრა სადამდისცა ვიყო ჭირთა უნასავი, და გვლავ თუ მამკლავ სასაუბროდ აღარ მედგას ზედან თავი:“

1.30

გვლავ ეტყვის. „ემაო, რად მპოვე, ვინ მეუბნები მე ვინო, ეგე ამბავი ცოცხალსა ენითა ვერ მათქმევინო.

მე თავი ჩემი ნებითა ჩემითა მოგაკვლევენო, და ვითა უსტარი ბედითი ადვილად დაგასკვინო:

„ჩემი სიკვდილი შენ ჩემად ჰატყვად ნურად გვინათ, მით რომე დამსსნი ტირილსა, შემშრების ცრემლთა ფინათ. ჩაღად მჩანს უოღრი სოფელი, მისთუისჲე შემაწონია, და ვერ გიცნობ, ვინ ხარ, ვის გითხრა სიტყუანი მისანდონია.“

ყმაძან ჰსთჳვა. თუ „არ ეგებოს აწ იმისა ასრე თქმუა, სსკასა რასმე მოვიგონებ, ჰსჯობს საქმისა გამოჩხევა.“ გაუშვა და ცალკე დაჰსჯდა, ჰსტირს, დაუწყო ცრემლთა ფრქვევა. და ქალსა უთხრა. „გაგარისსე, აწ არ ვიცი ვით დავჩხევა.“

ქალი დაუჯდა გუშტ გვარად, ქუშობს, ჯეროთ არ დამტკვარია. ავთანდილ ქვე ზის ტირილად აღარას მოუბარია, ვარდისა ბაღსა მტკუბდა ცრემლისა საგუბარია, და კვლავ იქით ქალი ატარდა მისთურს გულ-ნაღმობარია.

ყმა მტირალი შეებრალა, ამაღ ცსელნი ცრემლნი ჰღვარსა, მაგრე უჯდა უცხარს უცხო, არ ენანი აუბარსა. ყმაძან ჰსტრო, თუ გონებანი ჩქარნი ჩემთვის დააწუნარსა. და ცრემლ-დენილი შეესვეწა, აღჰსდგა მუხლნი მოუწარსა:

უთხრა. „ვიცი აღარ ვარგსარ შენ აწ ჩემად დასანდობლად, გაგარისსე, დაგჩომივარ ღარბად და ამაღ რბლად. აწ ეგრეცა თავი ჩემი დამიძს შენთურს დასანდობლად, და ამაღ რომე შეცოდება შეიდ-გზის თქმულა შესანდობლად.“

„თავი ჩემი სამსასურად თუცა ავად მოგაწონე, მიჯნურისა შეობლება ჰქამს, ესეცა გაიგონე. სსკატნით უოვლგნით უღონოვარ, არ ვინ არის ჩემი ღონე, და სულთა მოგცემ გულისათვის, სსკა მეტიმცა რა გაქონე.“

რა ქალსა მისჯდა ყმისაგან მიჯნურობისა სმინება, გულ ამოსვინჩით დაიწყო ას კეტო-ცრემლთა დინება. კვლავ გაამაღლა ზასილით ტირილი, არ გატინება. და ავთანდილს ღმერთმან წადილი მისცა გულისა ღსინება:

იტყვის. თუ „ამა სიტყუითა მას ფერი შეეცვალეობის, ვისთვისმე ხელი უცილოდ მას ცრემლი ემაღმაღეობის.“ კვლავ უთხრა. „დაე, მიჯნურე მტკერთაცა შეებრალეობის, და ესეცა იცი, სიკვდილსა თვით ეძებს, არ ეგრძალეობის.“

ს.ნ.ბ

„გარ მიჯნური, სელი გინმე, გაუძღვებლად სულოთ დგმიხად,
ჩემან მზემან გამომგზავნა საქებაჩად ამა ყმისად,
ღრუბელიცა ვერ მისვდების მე მიესუღვარ სადა მისად.

და გული შენი მიპოვნია, მისი შენდა შენ იმისად:

ს.ნ.ბ

„მისი სასე გულსა ჩემსა, სატად ასე გამოვჭსატე,
მისთვის სელმან, გამოჭრილმან ლხინი ჩემი ვაალქატე.
ორისგან ერთი მიყავ ტყვე მქმენ, ანუ მასატე,

და ან მაცოცხლე ანუ მამკალ, ჭირი ჭირსა მომიმატე.“

ს.ნ.ბ

ჭალმან უთხრა ყმასა სიტყვა პირველისა უამესი.

„ეგე სიტყვა მოიგონე და რამე უკეთესი,
წელან საქმე მტერობისა გულსა ჩემსა შთამოსთვისი,

და აწ მოყვარე გიპოვნივარ დისაგანცა უფროდესი.“

ს.ნ.

„მაშა რათგან მიჯნურობა შენად ღონედ მოიგონე.

არ ეგების ამას იქით, თუცა თავი არ გამოჩე,
არ შენ მოგეტ თავი ჩემი, დაგაბნივე, დაგაღონე,

და შენთვის მოგჭკვედე, ამისებრივე მემცა საქმე რა ვიღონე:

ს.ნ.ბ

„აწ რაცა გითხრა, თუ ამა საქმესა დამმოჩნილდები,
რასაცა ექებ, მიჭსკვდები უცილოდ, არ ახტილდები.
თუ არ მამისმენ, ვერ ჭპოვებ, რაზომსა ცრემელსა მილდები.

და მოგსვდების მღურვას სოფლისა, მოჭკვედები, გაცასწილდები.“

ს.ნ.ბ

ყმამან უთხრა. „ეგე საქმე ამას გაესო, არა სხვასა.

ორნი კაცნი მოდიოდეს, სადაური, სადმე გზასა
უკანამან წინა ხასა ჩავარდნილი შიგან ჭასა,

და ზედ მიადგა ჩაჭყიოდა, ჭსტირს იძისინ ვაგლას ვასა:

ს.ნ.ბ

„ეგრე უთხრა. ამხანაგო, იყავ მანდა, მომიცადე,
წავალ თოგთა მოსასმელად, მწადსო თუცა ამოგზიდე.
მას ქვეშეთსა გაეცინა, გაუგვირდა მეტად ვიდე.

და შემოჭყივლა, არ გელოდე, სად გაგექცე, სად წავიდე:

ს.ნ.ბ

„აწ, დაო, შენსა გელსა ჩემი საბული ყელისა,
სხვად უღონოა უშენოდ ჩემგან აღზურობა გელისა,
რასაცა მიზამ შენ იტი, შენ ხარ წამალი სელისა,

და თვარ ვისმცა ექმნა გორლითა შეგვრა თივისა მრთელისა.“

ქალმან უთხრა. „მამეწონა, ყმაო, შენი ნაუბარი.

საუ

სარ უცილოდ კარგი ვინმე, მოყმე ბრძენთა საქებარი,
სარ ვინადგან აქანამდის, მაგა ჭირთა დამთმობარნი,

და რაგა გითხრა მომისძინე, გიპოვნია საქებარი:

„იმა მოყმისა ამბავი არსად არა იპოვების,

საუ

თვით თუ არ გითხრობს, არ ითქმის, არ ვიზგან დაიჯერების.
მოილოდინე, მოვიდეს, რაზომცა დაგეყოვნების,

და დაჭსდემდი, კარდსა ნუ აზრობ, ცრემლითა ნუ ითოვნების:

„გითხრა, თუ ცოდნა გწადიან ჩვენისა შენ სასკელისა.

საუ

ტარიელ არის სასკელი იმა მოყმისა სკელისა.

მე ასმათ მტკიან, რომელსა წვა მაქვს ცეცხლისა ცხელისა,

და სულთქმა სულთქმისა ბევრისა, მაშა თუ არ ერთსკელისა:

„ამის მეტსა ვერას გითხრობ მე სიტყვასა ამითანსა,

საუ

ისი მინდორს არონინებს ტანსა მჭევრსა მე მაჯანსა.

ვჭსჭამ გლას მარტო ნადირისა მისგან სორცსა მონატანსა,

და აწვე მოვა არა ვიცი, თუ დაჭყოვნის დიდსა ხანსა:

„ამას გვედრებ, მოიცადო, თავი სსვკან არსად არა.

საუ

რა მოვიდეს, შევესკეწო, ნუ თუ ვით რა მოვაგვარო,

ერთმანერთსა შეგამეცნე, თავი შენი შევაუვარო.

და თვით გაიმბოხ საქმე მისი, საუვარელსა გასარო:“

ქალსა ყმამან მოუსმინა, დამორჩილდა, დართო ნება.

საუ

ამას ზედა მოისკელს, გვეით ესმათ ჩსაპუნება,

მთვარე წყალსა გამოსული, ვნახე შუქთა მოფინება,

და უკერიდეს, აღარა ჭქმნეს მუნ ხანისა დაყოვნება:

ქალმან უთხრა. „ყმაო, ღმერთმან მოგცა ყამად რაგა გინა.

საუ

მაგრა თავი უჩინო ჭქმუნ, დამალული იყავ შინა,

იმა ყმისა მეუნებლე კორციელი არა ვინა,

და ნუთუ, ვითარ მოვაგვარო, შენი ნახვა არ ეწინა:“

ავთანდილ ქვაბსა დამალა ქალმან მალვითა მალითა.

საუ

იგი ყმა ცხენსა გარდაჭკდა, ჭშკენოდა კაპარტ-კრძალითა.

ასტირდეს მალა ცრემლითა, ზღვათაცა შესამალითა,

და ავთანდილ სარკლმიო უჭკრეტდა ჭკრეტითა იღუმალითა:

სოფ

ამარტის თუგად შეჭსცვალა ბროლი ცრემლისა ხანამან,
დიდს სასს იტირეს ყმამან და მან ქაღმან შაოსანამან.

შესსნა, შეიღო აბჯარო, ცხენიცა შეიუგანა მან,

და დაჭსდუმდეს, ცრემლნი მოჭკვეთნა შავმან გიშრისა დანა მან:

სოფ

ავთანდილ საჩემლით უჭკვეტდა ტყვე სახნით ნააზატები.

მან ქაღმან ქვეშე დაუგო ვეფსვის ტყავისა ნატები,

მას ზედა დაჭსჯდა იგი ყმა, სულთქვამს ჭირ-მოხანმატები,

და სისხლისა ცრემლსა გაეწნა შუა გიშრისა სატები:

სოფ

მან ქაღმან კელ-ჭყო კვესითა შება ცეცხლისა ნელისა,

ეგონა ჭამა კორცისა შემწვრისა, შეუქნელისა.

მიუპურა, ერთი, ასლინა, ქმნა საჭმისა ძნელისა,

და ძალი არ ჭქონდა, დაუწყო გამოურა უცოსხელისა:

სოფ

ცოტად მიწვა, მიიძინა, თუცა ყოლა ვერა მეტი,

შეჭკროთ, დიდი დაიზახსა, წამოვარდა ვითა რეტი.

იზახდის და წამწამ აჭრის გულსა ლოდი, თავსა კეტი.

და ცალ-კერძ სის და პირსა ისოკს ქალი მისი შენამჭკრეტი:

სოფ

„რად დაბრუნდი, მოაგსენა. მითხარ რაცა წაგკვიდა:“

მან უბრძანა: „მონადირე მეფე ვინმე გარდმეკვიდა,

ჭუკეს ლაშქარნი უთვალავნი, ბარგი მძიშედ აკვიდა,

და იგი მინდოჩს ნადირობდა, დაეფანხა მარეკვიდა:

სოფ

„სეკდა მეცა გაცთა ნახვა, ცეცხლი უფრო გავიალე.

არ მივეო ასლოს შეურად, თავი ჩემი შევიწყალე,

მათგან მკრთალი შემოვბრუნდი, ტყესა შიგან დავიძალე.

და ჭსთქვა, ნუთუმცა უკუმრიდა, რა გათუნდეს წავალ სვალე:“

სოფ

ქალსა ცრემლი გარდმოჭსცვივდეს ას-ნაკეტი ბეკრის ბეკრად.

მოაგსენა. „მკეტთა თანა იარები მარტო ტეკრად,

არას კაცსა არ იასლებსა ჰაუბრად და შემაქტეკრად,

და მან მაგითა ვერას არგებს, დღეთა შენთა ცუდად ჭლეკ რადა:

სა

„ყოფდი პირი ქვეყანისა ერთობ სრულად მოგივლია,

ერთი კაცად შემაქტეკლად შენად ვითა დაველია,

გიასლოს და არ გაშმაგდე, თუცა ჭირი არ გავლია,

და შენ მოჭკვედე და იგი წარკვდეს, ესე შენთვის რა მადლია:“

უბრძანა. „დაო, ეგვა მსგავსი შენისა გულისა,
მაგრც არ არის ქვეყნად წამალი ამა წყლულისა.

სა

ვის ძალ-აქვს პოვნა კაცისა, თვით სოფლად არ მოხრეულის,
და ჩემი ღვინისა ხიკვდილი, გაურა გორცთა და სულისა:

„ღმერთმან სსკამცა ეტლსა ჩემსა რადმცა კაცი, რად დაბადა,
სიასლე და საუბარნი თუძცა მისი მე მეწადა,
ვინმცა გასძლნს ჭირნი ჩემნი ანუ ვინმცა შეეცადა,
და შენგან კიდე გორციელი, დაო, მივის არა სადა.“

სა

ქალმან ჰკადრცა. „არ გამიწყრე, ვიშიშვი და ვიჯდის.
რადგან ღმერთსა ვეზირობა შენი ჩემსე მოუგდის,
ვერ დავძლავ უკეთესსა, რაცა საქმე გამიცლია,
და არც ვარცა უსაზომო, თავი ზომისა გარდგისლია:

სა

„მისი მძებნელი იუომცა ჭკუითა მეტის მეტითა,
შენ კაცთა ნაცულად ნადირთა ასლავ, ცნობითა რეტითა,
ჭსჯობს ერთი კაცი იასლო, ილხენდე მისის ჭკრეტითა,
და ვით იადონი არ მოკვდე ბუმბულას თესლითა გვნეტითა:“

სა

უძამან უთხრა. „რას მენუგეუ არა ვიცი, გამიცსადე,
კაცი ჩემად სამსასურად უღმერთოდ მეძცა ვით დავბადე.
ღმერთსა ჩემი უბედობა უნდა, მამცა რას ვუცადე,
და გაღანამცა გავნადირდი, თავი ასრე გავიკადე.“

სა

ქალმან კვლავ ჰკადრცა. „გავსაჯე მეტითა შეგონებითა,
მაგრც თუ კაცი მოგგვარო, მოგუვეს თავისა ნებითა,
იგი გაასლოს, ილხენდე მისითა შემეცნებითა,
და ჰფიცე, არ მოჰკლა, არ იყო, არ სავნებლისა ნებითა:“

სა

მან უბრძანა. „თუ მახევენბ, გნასავ, დიდად გავისარებ.
სიუვარულმან მისმან, ვისთვის სელი მინდოდას თავისა ვარცბ,
არას უზამ უგემურსა, არათ ოდეს გავამწარებ.
და რაცა ჩემგან იამების, ვაამებ და შევიუვარებ:“

სა

ქალი აღჭხდვა და წავიდა მის უძისა მოსაუვანებლად.
„არ ეწეინაო, უამბობს, არს მისად მაგულაოვნებლად.“
კელი მოჰკიდა, მოჰუვანდა, ვით მოვარე მოსაგანებლად.
და იგი რა ნასა ტარიელ, ჰსთქვა მზისა დახაკანებლად:

სა

- ს²⁰⁰ გამოეკება ცარიელ, ჰმართებსთ ორთავე მზე დარად,
 ანუ ცით მივარე უღრუბლოდ შეუქთა მოჭყენდეს ქვე ბარად,
 რომე მათ თანა ალვისა სეცა ვარკ იუოს სედ არად.
- და ჰგვანდეს შვიდთავე მნათობთა, სსკადმცა რისა ვჭსთქვი მე დარად:
- ს²⁰¹ მათ აკოცეს ერთმანერთსა, უცხოობით არ დარიდეს.
 ვარდსა ჰსლექდეს ბაგეთაგან, კბილნი თეთრნი გამოჭსტვირდეს,
 უელი უელსა გარდასტკედეს, ერთმანერთსა აუტირდეს.
- და ქარვად შექქმნეს იაგუნდი მათნი, თუცა ლაღად ღირდეს:
- ს²⁰² მობრუნდა, უძამან ავთანდილს კელი შეუპყრა კელითა,
 ერდგან დაჭსსდეს დაიტირეს დიდს სანს ცრემლითა ცსელითა.
 ასმათი სულსა უღებდა სიტყუითა საკვირველითა.
- და „თავთა ნუ დასოცთ, ნუ ბნელაქმთ მძესა თქვენისა ბნელითა:“
- ს²⁰³ ცარიელის ვარდი იუო დათრთვილული, არ დასრული.
 უძასა უთსრა. „მესწრაფების, მითსარ შენი დაფარული.
 ვინ სარ ანუ სით მოსულ სარ, სადაური, სით მოსრული,
- და მე სიკვდილსა აღარ ვაკსოვ, ვარ მისგანცა გაწირული:“
- ს²⁰⁴ ავთანდილ გასცა ჰასუსი, სიტყუები ლამაზებია.
 „ლომო და გძირო ცარიელ, ვის თავი გინაზებია.
 მე ვარ არაბი, არაბეთს არს ჩემი დარბაზებია,
- და მიჯნურობითა დამწვარ ვარ, ცეცსლი უშრეტი მგზებია:
- ს²⁰⁵ „მე ჰატრონისა ჩემისა ასული შემეგვარებია,
 თვით მეფედ მათად მას ჰსედვენ მონები მკლავ-მარგებია.
 თუცა არ მიცნობ, გინასავ, თავი კით გინაზებია.
- და გაჭკოსოვსცა, ოდეს დაჭკოცე მონები მკლავ-მარგებია:
- ს²⁰⁶ „შენ მინდოარს გინასეთ გაჭრილი, ჩვენ ზედა გარდგეკიდენით,
 ჰატრონი ჩემი გაგიწყრა, ჩვენ საფად წაგეკიდენით.
 გიგმეთ, არ მოსკველ, ლაშქარნი უკანა გამოგეკიდენით,
- და შენ კელნი წითლად შეღებენ სრულად სისსლისა კიდენით:
- ს²⁰⁷ „უველავასა მათრახითა თავი უკრძლოდ გარდაკვეთეთ.
 მეფე შეჭსჯდა, დაგვეგარგე, კვალი შენი ვერ მოგჭკვეთეთ,
 ვითა ქაჯი დამალე, მონებიცა დავაფეთეთ,
- და ამან უფრო დაგვაშმაგა, თავი სრულად გაგაშეთეთ:

„ჭმუნვა შექმნა, თქვენც იცით გელმწიფე ნებიერია, სეზ
 მოგნასეს, გუბნეს უოველგან, მათ რუკა დაუწერია.
 ვერ ნასეს შენი მნახველი, ვერცა უმა, ვერცა ბერია,
 და აწ გამოგზავნა, რომელსა ვერ მზე ჰგავს, ვერც ეთერია:“

„მიბძანა. მიტან ამბავი მის მზისა წარუდომილისა, სეზ
 მასინ ვარ მქნელი საქმისა მის შენგან მონდომილისა.
 სამს წლამდი მითსრა დადენა, უმისოდ ცრემლთა მილისა,
 და არ გიკვირს, გაძღვე ვერ ჭკრეტა მისისა მე ღიმილისა:
 „აქანამდის მნასავიცა კაცი შენი არ მენასა, სეზ
 ქურდნი ვნასე, რომე თქვენთვის სიტუკა რამე გაემგვასა.
 მათრასითა ჩამოგუგდო, ერთი მკვდართა დაგესნა,
 და მათ მასწავლეს ძმა რომელსა სულ-მობრძავი სამე გლასა:“

„ცარიელსაც აესხენა ომი მათი მასინდელი. სეზ
 იტუვის. „მაკოვს ეგე საქმე, თუცა არის აღრინდელი,
 ერთგან გნასენ ნადირობას შენ და შენი მე გამზრდელი.
 და მით ვსტიროდი, მამეგონა მე გლას ჩემი წამწემუნდელი:
 „რას მასწავლით, რა გინდოდათ, ერთმანეთსა რითა ვგვანდით. სეზ
 თქვენ მორჭმულნი თამაშობდით, ჩვენ მტირალნი დაწვსა ვბანდით.
 რა მონანი მომწიენით, შესაზერობლად დაგულოვნდით,
 და აწ ვეჭვ რამე ჩემად ნაცვლად თანა მკვდართა მიიტანდით: სეზ

„მოვისედე, მომეწია, რა პატრონი შენი ვნასე,
 გელმწიფობით შემებრალნეს, ამაღ გელი არ შევასე,
 თვალთა წინა გამოვექტე, მეტი არა შეუზრასე,
 და ჩემი ცხენი უჩინოსა ჰგავს, და სხვასმცა რად ვასასე:
 „კაცმან ვერ ასწრას თვალისა დაფახვა დაწამწამება. სეზ
 მას გავექტევი, ვისგანცა ჩემი არა ვჭსტრო ამება,
 მათ თურქთა მიდმა გამეგო მე არას არ შეწამება:
 და ავად ჰშეენოდა მორკენა და ჩემი დათამამება:
 „აწ ვაშად მოხველ, მიამა, ნახვა შენისა პირისა. სეზ
 ტანად სარო და პირად მზე, მამაცად მსგავსი გმირისა.
 მაგრამ გარჯილ-ხარ, არა სარ გარდუსდელი ჭირისა.
 და მხელთა პოვნა კაცისა ღუთიკ. ზეცით განაწირისა:“

- ტა ავთანდილ უთხრა. „ვით მაქებ, საქები ბძქენთა ენისა,
 მაგისად ნაცვლად რადმც ვიყავ ღირსი ქებისა თქვენისა,
 სასე სარ მზისა ერთისა ზეცით მნათისა ზენისა,
 და რადგან ვერ შეგცვლის ჰატყვი ეგ ზომთა ცრემლთა დენისა:
- ტა „მოკნრულვარ, შენდა შეურამდის ვრეჲვ ამბისა მძებნელი,
 რა გნასე შენმან სასმილმან ბნელსა მიმატა მე ბნელი.
 ეგე მეც ვიცი, მეცა ვარ მაგა ღასკართა მსობელი,
 და ბოლოდ ვიცოდი სიკვდილი ჩემის გულისა მღსენელი.
- ტა „ამა დღემან, დამავიწყა, გული ჩემი ვინ დაჭბინდა.
 დამიგდია სამსახური, იგი იქმნას რაცა გინდა,
 იაგუნდი ეგრეცა ჭსჯობს ათას ჯერცა მინა მონღა,
 და შენ გაიხლო სიკვდილამდის, ამის მეტი არა მინდა:“
- ტა ცარიელ უთხრა. „მე შენი გული აწ მემკურვალების.
 მიკვირს, თუ ნაცვლად მაგისად შენ ჩემი რა გევალების.
 მაგრა წესია, მიჯნური მიჯნურსა შეებრალების,
 და შენ საყვარელსა გაგუარო, ესე რად გენაცვალების:
- ტა „წამოხელსარ ჩემად ძებნად, ჰატრონისა სამსახურად.
 ღმერთმან ჭქმნა და გიბოუნვიარ, შენცა ჭსცდილსარ მამაცურად.
 მაგრა ჩემსა რა გაიმბობს გამოკჭრილვარ ასრე თუ რად,
 და მე თუ ვიტყვი დამწკავს ცეცხლი ცხელი, შემიქმნ ალად მურად:“
- ტა ასმათ უთხრა. „ცრემლით, ღომო, მაგა წელულს არა ეგრების
 მე ვითა ვთქვა წვევა თქმისა, რადგან ეგე არ ეგების.
 ვხედავ ესე მოყმე ვინმე, კელი შენთვის წაეგების.
 და ჭსცნას მიზეზი შენთა წელულთა, ქნას რა ღონე აეგების:“
- ტა ესევებოდა, ღამოდა მისგან რასამე სმენასა.
 „ნუ ჭეოხო ღმერთმან გაძლება, მემცა ვით მივცე ენასა.
 თუ რას სცნობს, თქვენგან ვეკვ რასმე, შენსა ამისგან ღხენასა,
 და არს უკეთესი რაცადა სწადს განგებისა ზენასა.“
- ტა ამას დაეძუნდა ცარიელ დამწვარი, დაკალებული.
 ასმათს უბრძანა. „მას აქეთ შენ სარ ჩემთაზა სლებული,
 რად არა იცი, უწამლო არს ლები ესე ლებული.
 და კვლავ ესე ყმა მწვავს მტირალი ცრემლითა დაკალებული:

„კაცმა ვით ჰპოოს ღუთისაგან რაც არა დანახადია, ტ. 6
 მით გული ჩემი სავიღამს, აწ ასრე დანახადია,
 კვლავ გზასა მიკრავს, მიჭირავს, მითქვს პადე დანახადია,
 და აწ კელთა ნაცვლად ღზინისა ჩალა მაქვს დანახადია:

„მაგრა ღმერთმა მონაწილემ მით ცნობითა ერთი მშენთა ტ. 7
 რი მისი მონაწილეს დღესცა მამცა ამა გზითა.

პირველ შეჭერის მოუვარულთა ჩემით რითმე მიზეზითა,
 და კვლავ ნუთუმიცა სრულად დამწვა ცეცხლთა ცხელთა ანაგზითა:“

უმათს უთხრა. „ვინცა კაცმა ძმა ანუ თუ დაცა იდოს, ტ. 8
 ჰკამსო მისთვის სიკვდილსა და ჭირსს თაჟი არ დარიდოს.

ღმერთმა ერთი რად აცხროუნოს, თუ მეორე არ წაწყმინდოს:
 და შენ ნამენდი, მე გაიმბობ, რაღა გინდა წაშევიდოს.“

ასმათს უთხრა. „მოდო, მოჭსჯე, თანა წყალი მოიტანე, ტ. 9
 დაბნედილსა მამკურები, გული მითა გარდამბანე.

მკვდარი მნასო დამიტირე, სულთქმა გაათანისთანე,
 და მე სამარე გამითსარე, აქა მიწა მაკვანე:“

დიდ-ჩაკნინილი საამბობლად დაჭსჯდა, მკარნი ამოყარსა, ტ. 10
 ვითა მზე ჰსჯდა მორღებლებით, დიდს სანს შუქი არ აღარსა.

ვერ გაასუნა სასაუბროდ მან პაგენი გაამყარსა.
 და მერმე სულთქმსა, დაიმასნა, ცხელნი ცრემლნი გადმოჭყარსა:

მოჭსთქვამს. „აჭი, საუვარელა ჩემო, ჩემთვის დაკარგულა, ტ. 11
 იმედო და სიცოცხლეო, გონებაო, სულა, გულა.

ვინ მოგაკეთა, არა ვიცი, ხელა, ქლემს დანერგულა,
 და ცეცხლმა ცხელმა ვით ვერ დაგწვა, გულა ასჯერ დაღვუნდა“

ცარიელისაგან თვინისა ამბავის მბობა, ოდეს
ავთანდილს უამბო პირველი.

- ტა¹ „ისმენდი, მიეც გონება ჩემთა ამბავთა სენსა,
ხაუბართა და საქმეთა, ვითა ძლივ ვათქმევ ესასა.
იგი ვინ გელ-მქმნა, მოველი მისგან აროდეს ღსენასა,
და ვისგან შეუტავ სევდათა, სისხლისა ღვართა ღენასა:
- ტა² „ინდოეთს შეიღთა მეუეთა ყოველი გაცი ხართ მცნობელი.
ექვსი სამეფო ფარსადანს ჰქონდა, თვით იყო მპყრობელი,
უხვი, მდიდარი, უკადრი, მეუეთა ზედა მთელობელი,
და ტანად ლომი და პირად მზე, ომად მძლე, რაზმთა მწყობელი:
- ტა³ „ამა ჩემი ჰხვდა მეშვიდე, მეფე მებრძოლთა მესარავი,
ხარადან ერქვა სასელი, მტერთა სრვად დაუფარავი,
ვერვინ ჰკადრებდა წყენასა ვერ ცხადი, ვერცა მესარავი,
და ნადირობდის და იშვებდის, საწუთრო გაუმწარავი:
- ტა⁴ „ხალვა მოჭსმულდა, შექქმნა გულს გაემანთა ჯარები.
ჰსთქვა. „წამიღია მტერთაგან ძლევეთ ნაპირთა არები,
ყოველგნით გამისხმან, მორჭმიო, ვზი, მაქვს ზეიმი და ზარები.“
და ჰბრძანა. „წავალ და მეუფსა ფარსადანს შევეწყნარები.“
- ტა⁵ „ფარსადანს წინა დასკვნა გაგზავნა მოციქულისა.
შეჭხოვალა. „შენ გაქვს მეუობა ინდოეთისა სრულისა,
აწ მე მწადს, თქვენსა წინაშე მეცა ვსცნო ძალი გულისა.
და სასელი დარჩეს ჩემისა ერთგულად სამსახურისა:“
- ტა⁶ „ფარსადანს შექქმნა ზეიმი, ამა ამბისა მცნობელმან.
შეჭხოვალა. „ღმერთსა მადლობა შევსწირე გმელთა მთელობელმან,
რადგან ეგე ჰქმენ მეუემან, ჩემებრ ინდოეთს მჯდომელმან,
და აწ მოდი, ასრე პატრიუ-გცე, ვითა ძმამან და მშობელმან:“
- ტა⁷ „ერთი სამეფო, საკარგემო, უბოძა ამირბარობა.
თვით ამირბარსა ინდოეთს აქვს ამირ-სპასალარობა.
მეფე რა დაჭხვდა, არა ჰსჭირს კელისა მიუმცდარობა,
და სხვად პატრონია, მართ ოდეს არა აქვს კეისარობა:

„თვით მეფემან მამა ჩემი დაიჭირა ხწარად თავსა. ღმ
 ჭსთქუა. „ჩემებრივ ამირბარი ნამლევი ვარ ვინცა ჭყავსა.
 ლაშქრობდის და ნადირობდის, აძლევიან მტერნი ზავსა,
 და მას არა ვჭბავ, ასრე ვითა მე სხვა კაცი არა მტავსა:“

„მე არ ესვა მეფესა და დედოფალსა მზისა დარსა. ღმ
 ჭმუნვა ჭქონდათ, ყამი იყო, მით აესენეს სპანი ზარსა.
 ვაი კრული დღემცა იგი მე მივეცი ამირბარსა.

და მეფემან ჭსთქვა. „შვილად გაეზრდი, თვით ჩემივე ტყარი არსა:“

„მეფემან და დედოფალმან მიმიყვანეს შვილად მათად. ღმ
 სავაგრონოდ მზრდიდეს სრულთა ლაშქართა და ქვეყანათად,
 ბრძენთა მიმცეს სასწავლებლად კემწიფეთა ქცევა ქმნათად.

და მოვიწიფე, დაკემცავსე მზესა თვალად, ლომსა ნაკეთად:

„ასმათ, მითსრობდი რაცა ჭსცნო ჩემგან აშობა ცილისა. ღმ
 სუთისა წლისა შევიქენ, მსგავსი ვარდისა შლილისა.

ჭირად არ მიჩნდის ლომისა მოკვლა, მართ ვითა სირისა,
 და არა ჭგაოდის ფარსადანს მისი არა სმა შვილისა:

„ნადიმსა შიგან მოუმენი სიცილით მეუბნებიან. ღმ

მოასპარეზად მესროლთა ღონე ჩემგანვე ძეხნიან,
 ბრძოლათა შიგან მებრძოლნი ვერავინ შემომებიან,

და თვით შუბოსანნი ჩემებრი, არა ვინ არ ეკებიან:

„ასმათ, შენცა ხარ მოწამე ჩემისა ფერ-მიკდილისა, ღმ
 მზესა მე ვჭსჯობდი შევენებით, ვით ბინდსა ყამი დილისა.

იტყოდეს ჩემნი მნასავნი, მსგავსია ედემს ზრდილისა,

და აწ მაშინდლისა ჩემისა სასე ვარ ოდენ ჩრდილისა:

„მე სუთისა წლისა ვიყავ, დარსულდა დედოფალი.“ ღმ

ესე რა ჭსთქვა, ყმამან სულთქმნა, ცრემლით ჭბრძანა „შობა ქალი.“
 დაბნედასა მიეწურა, ასმათ ასსა გულსა წყალი.

და ჭსთქვა. „მაშინვე მზესა ჭტვანდა, აწ მედების ვინგან ალი:

„წიგნი წიგნსა ეცემოდა, დედოფალი ოდეს შობდა,
 მოციქული მოციქულსა, ინდოეთი სრულად სცნობდა. ღმ

მზე და მთვარე განსცხრებოდა, სისარულთ ცა ნათობდა,

და ყოველი არსად შემოსრული, მსიარული თამამობდა:

ტლ^ა „ქება არ ითქმის ენითა, აწ ჩემგან ნაუბარითა.
 ფარსადან დაჭსჯა სარებად ზეიძითა დაზარითა,
 ყოველგნით მოვიდეს მეფენი, ნიჭითა მრავალგვარითა.

და საჭურჭლე კასტეს, აივხნეს დაშქარნი საბომკარითა:

ტლ^ა „საშობელი გაიყარა, ზრდა დაგვიწიეს მე და ქალსა,
 მართ მასინვე ჭკვანდა იგი მზისა შუქთა წასამდლსა,
 უუკარდით და სწორად უხნდით, მეფესა და დედოფალსა.

და აწ ვაკსენებ, ვისგან ჩემი დაუდაგავს გული აღსა:

ტლ^ა „ემა დაბნდა, რა სასულისა კსენებასა მიეწურა
 ავთანდილსცა აეტირა, მისმან ცეცხლმან გულსა ჭმურა.
 ქალმან სულად მოაქცია, მკერდსა წყალი მოაპკურა.

და ჭსთქვა „ისმენდი, მაგრა ჩემი სიკვდილისა დღე დასტურა:

ტლ^ა „მას ქალსა ნესტან დაწყევან იყო სასულად სმობილი.
 შვიდისა წლისა შეიქმნა ქალი წყნარი და ცნობილი,
 მოვარისა მსგავსი, მზისაგან შვენებით არ შეიფარბილი.

და მისსა ვით გაჭსძლეხს გაურახა გული აღმასი წლბილია:

ტლ^ა „იგი ასრე მოიწითა, მე შედეძლო შეხლვა რმსა.
 მეფე ქალსა, ვით ჭხედვიდა მეფობისა ქმნისა მწოლმსა,
 მამასავე გელთა მამცეს, რა შევიქმენ ამა ზომსა,

და კბურთობდი და ვთამაშობდი, ვით კატასა ვკოცდი ღრმსა:

ტლ^ა „მეფემან სასლი აავლო, შიგან სამეფოვი ქალისა.

ქვად თაზარი ჭსნდა დათლილი, იავუნდისა ლალისა,
 პირისა ბაღისა საბანლად სარავი ვარდის წყალისა,

და იგი მუნ იუვის, მედევის ვისგან საკმილი აღისა:

ტლ^ა „დღე და დამე მუჯამრითა ეკმეოდის აღვა თლილი.

ზოგჯერ კოშკს ჭხვდის, ზოგჯერ ბახხას ჩამოვიდის, რა ჭსდვის
 დავარ იყო და მეფისა, ქეჩივი, ქავეთს გათხოვილი, [ჩრდილი.

და მას სიბრძნისა სასწავლებლად, თვით მეფემან მისცა შვილი:

ტლ^ა „სრა ედვა მოფარდაგული ოქსინოთა და შადითა,
 ვერ-ვინ ვჭხედევდით, შეიქმნა პირითა მინა-ვარდითა,
 ასმათ და ორნი მოხანნი ჭევიან, იმდევრდის ნარდითა.

და მუნ იზრდებოდის ტანიითა გაბაონს განაზარდითა:

„თსუთმეტისა წლისა ვიყავ, მეფე მზრდიდა ვითა შეილსა. ო¹⁸
 დღისით ვიყვი მის წინაშე, გამიშეებდის არცა ძილსა,
 ძალად ლომსა, თვალად მზესა, ტანად გვტყანდი ედემს სრდილსა,
 და სროლსა და ახზარებსა აქებდიან ჩემგან ქმნილსა:“

„რა მინდორს შევჯდოი ზარი და კმა იყვის ბუეთა ცემისა, ო¹⁹
 ჭერეტად ქალ-უმანი დაჯრილნი, დგას თემისა და თემისა.
 მუნ იყვის სხათა სიმრავლე, მსგავსი ფუტკართა რემისა,
 და ვინც მნასის, იტყვის ერთ წლამდის გვეს ნახვისა ჩემისა:“

„მოსრის ბეცენი და ნადირნი ისარმან ჩემმან სრეულმან. ო²⁰
 მერვე ვიბურთი მოედანს მინდორით შემოქცეულმან,
 შევიდი, შევქმნი ნადიმი, ნიადგ ლსინთა ჩვეულმან,
 და აწ საწუთროსა გამყარა ზირმან ბროლ-ბალას შეულმან:“

„მამა მომიკვდა, მოვიდა დღე სიკვდილისა მისისა, ო²¹
 ქმნა გაუცუდდა ფარსადანს ნიშატისა და ნიშისა.
 მათ გაესარნეს, ვის ზარი დალევდის მტრისა შიშისა,
 და ერთ-გულთა შექქმნეს ვაება, მტერთა გსენება იშისა:“

„მე წელიწდამდის ბნელსა ვჭხე, საწუთრო გაცუდებული, ო²²
 დღისით და ღამით ვვაკბდი, კერვისგან სულ-დაღებული
 გაევანად სასნი მოვიდეს, მითსრეს მეფისა მტნებული.
 და ებრძანა. „შვილო ცარიელ, ნუ ხარ შავითა ღებული:“

„ჩვენ უფრო გვეტვივის იგი ვინ დაგვაკლდა სწორად თავისა, ო²³
 ასი ებოძა საჭურჭლე, ებრძანა ახდა შავისა.
 ბომება მისეულისა სრულისა საკარგავისა,
 და შენ გქონდეს ამირბარობა, ქმნა მისვე საურავისა:“

„ავენთი, დამწვეს მამისა საკბილთა დაუშრეტელთა. ო²⁴
 უგუნის გამომიევანეს სასთა მათ წინამდგომელთა.
 გამოსვლისათვის ზეიმი შექქმნეს ინდოეთს მიფლობელთა.
 და შორს მომეტებნეს, მაკოცეს ჰატივით, ვითა მშობელთა:“

„მათ საჯდომთა ასლას დამსვეს, ჰატივს-მცემდეს მისა დარად. ო²⁵
 მით გელისა საურავი მათ ორთავე მითსრეს წყნარად,
 ურჩ-ვექმენ და მისეულთა წესთა ქცევა მიჩნდა ზარად.
 და არ მამეშენეს, დაკომრჩილდი, თაყვანის-ვეც ამირბარად:“

ტ⁶ „თავადობა ინდოთა და მრავალთადა მქონდა ხსათა.
გაპირობდი, თუ ვინ იუვის მავნებელი მისთა ხსათა.
სალვად დავსჯე. გვატრონობდი, ზეიმი ვქმენ მღერა ხსათა,
და ხსათა კმოსდი, ვნადირობდი, ქება ჭსთქვიან ჩემთა ქნათა:

ტ⁵ „აღარ ვიცი, დამავიწყდეს თუცა დიადი წელთა.
გიაშობ ჩემი ამბავი, განა რაზომცა ძნელია,
ცრუ და მუსთალი სოფელი, მიწუივ ავისა მქნელია,
და მისთა ნაკვეთთა წინწალი დამეტეს, ხანგრძლად მწველია:“

ამბავი ცარიელთა გამიჯნურებისა, შირველ რომ გამიჯნურდა:

ტ² კვლავ დაიწყო თქმა ამბისა მან, რა ხანნი მოიტირა.
„დღესა ერთსა მე და მეფე მოვიდოდით, გკენადირა.
მიბრძანა. თუ „ქალი ვნასოთ.“ კელი კელსა დამიჭირა,
და მის უამისა მესხებელი მე სულ-დგმული არ გიკვირა:“

ტ³ ცარიელს თვალნი სისსლისა ცრემლითა დავალებიან:
თქვა. „ნახვისდა უღირსსა, ვისგან ხანძირი მხდებიან,
უმიხოდ, ძმანი რად მშობენ, ანუ რად დანი მღებიან.
და აწლა ვახსენებ მე დღესა, როდიდგან ცეტსლნი მღებიან:

ტ⁴ „ბახხა ვნახე უტურთესი ყოვლისავე სალსინოსა.
მფრინველთაგან კმა ისმოდა უამესი სირინოსა,
მრავლად იყო სარაჯები ვარდის წელისა აბანოსა,
და კარსა ზედა მოჭფარკიდა ფარდაგები ოქსინოსა:

ტ⁵ „ზღუდედ მოვლიდა ზურმუსტი, სე ალვა დარბეგბითა.
მეფე გარდასდა მუნ სადა კოშკია ბაზარბეგბითა.
შინა შეკედით, სრა დაგესკდა, მოცული ფარდაგებითა,
და მამინ სასობთა ღასკართა, სულა, ვით დაუდგებითა:

ტ⁶ „მეფემან ასმა დურაჯთა, მითსრა მიტანად ქალისა.
გამოუხვენ და წაკედით ჩემად სადებლად აღისა,
მამინ დავიწეე, გარდაჭკდა მე საწუთროსა ვალისა,
და აღმასინა ჭკამს ღასკარი ღასკრად გულისა სადისა:

„გიგოდი, ჭსწადლა ან ვისგან ნასკა მის მზიხა დარისა. ტ⁵⁶
 მე გარეთ ვსდებ და მეფემან შეელო ფარდაგი კარისა,
 ვერას ვსედვიდი, ოდენ სმა მესმოდა საუბარისა,
 და ასმათს უბრძანა გამოსმა დურაჯთა ამირბარისა:

„ასმათ ფარდაგსა აზიდნა, გარეთ ვსდებ მოფარდაგულსა. ტ⁵⁷
 ქალსა შევსედე, ლასვარი მეცა ცნობასა და გულსა
 მოვიდა, მიუსტენ დურაჯნი, მთხოვს ცეცხლითა დაგულსა,
 და ვამე, მას აქათ საკმილსა დაუწვავ ნიადაგულსა:

„აწ წარკდეს იგი ნათელი მზიხასა მოწუნარენი.“ ტ⁵⁸
 მისი ვერ გასძლო გსენება, დაბნდა და სულთქმნა მწარენი.
 ემა და ასმათი ჭსტირადეს, სმას ჭსტემდეს იგი არენი,
 და ჭმუნვით ჭსთქვებს. „მკლავნი ცუდ ქმნილან, ვაი გმირთ მემუქარენი:“

ასმათმან წყალი დაასსა, ცნობად მოვიდა ტარია. ტ⁵⁹
 დიდს სანს ვერა ჭსთქვა, სეკლამან გული შეუერა დარია.
 დაჭსჯდა და მწარედ სულთითქვნა, ცრემლი მიწასა გარია.
 და ჭსთქვა. „ჩემგან მისი გსენება, ვამე, რა დიდი ზარია:

„მიმდომნი საწუთროსანი მისთა ნივთთაგან რჩებიან, ტ⁶⁰
 იშვებენ, მაგრამ უმუსთლოდ ბოლოდ ვერ მოურჩებიან.
 ვაქებ ჭკუასა ბრძენთასა, რომელნი ეურჩებიან.
 და ისმენდი ჩემთა ამბავთა, თუ სულნი შელამჩრებიან:

„დურაჯნი მთხოვნეს, გავილე სსკა ვერა გზადა თავისა. ტ⁶¹
 დავეცი, დავბნდი, წამისდა ძალი მკართა და მკლავისა.
 რა სულად მოვე, შემესმა სმა ტირილისა თავისა.
 და გარე მომრტემოდეს ჯალბანი, ვითა ჩამსხდომი ნავისა:

შიგან ვსწევ დიდთა დარბაზთა ტურფითა საგებელითა. ტ⁶²
 ზედ დამტიროდეს მეფენი ცრემლითა უშრობელითა,
 ჰინსა ისოკდეს კელითა დაწვისა გამზობელითა.
 და მუყრნი მოასსეს, სენითა მთქვებს გამაბელზებელითა:

„მე რა მნასა თვალასმული მეფე ეელსა მომესვია. ტ⁶³
 ცრემლით მითხრა. „შვილო, შვილო, ცოცხალდა სარ, სიტყვა ჭსთქვია.“
 მე ზასუსი ვერა გავეც, ვითა შმაგი შეკერთი დია.
 და კვლავ დავეცი დაბნედილი გულსა სისხლი გარდმეთისა:

- ტაე ,,ხრულნი მუერნი და მუელიბნი მე გარეშემო მტვიდიან.
მათ გელთა ჭქონდათ მუსათი, უოკელნი იკითსვიდიან,
მტერ-დაცემული ვეკონე, არ ვიცი რას ჭხმასვიდიან,
და სამს დღემდინ ვიყავ უსულა, ცეცსლნი უშრეტნი მწვიდიან:
- ტაგ ,,აქიმნიცა იკვირებდეს, ესე სენი რაგვარია.
სამკურნალა არა სჭირს რა, სევდა რამე შემოჭურია,
ზოგჯერ შმაგად წამოვიტრი, სიტყვა მტლანი წამურია.
და დედოფალი ზღვასა შეიქმს, მას რომ ცრემლი დაუღვრია:
- ტაზ ,,სამსა დღესა დარბაზს ვიყავ, არ ცოცსალი, არცა მკვდარი.
მეჩმე ცნობა მომივიდა, მოხუდი რასმე მიუმხუდარი.
ვსთქვი თუ, ჭია რაშიგან ვარ, მე ზიტარსლე გარდამკლარი,
და თიობა ვსთხოვე შემმოქმედსა, ვკადრე სიტყვა სამუდარი:
- ტაწ ,,კვსთქვი თუ, დემართა, ნუ გამწირავ, აჯა ჩემი შეისმინე,
მომეტ ძალი დათიობისა, ცოცად, ვითა აღმადგინე,
აქა უოფნა გამამუდვენებს, სახლსა ჩემსა მიმაწვინე.
და მანვე ჭქმნა და მორევსჯობდი, გული წულელი გავიგურნე:
- ტათ ,,მე წამოვე, მეფისაგან კაცი დია მოვიდოდა,
ასარებდეს. ,,წამოჭხუდაო.“ დედოფალი გამოჩნდა.
მევე მოჩბის თავუშიშეკელი, არ იტოდა რას იქმოდა.
და იგი დემართსა აღიდებდა, სსვა ეველანი უჩუმობდა:
- ტაბ ,,იქით და აქით მომიხსნდეს, მასვნიტეს სახვეტელისა.
მე მოვაგესსე, ზატრონო, გული აწ უფრო მრთელა,
ცხენსა შეკლამა მოძინდა, ვნასა წყალი და კელია.
და ცხენი მომგვარეს, შეტავსჯე, მევე ჩემთანა მსლველისა:
- ტაბ ,,გამოვედით, მოვიარეთ მადანს და წულსა პირსა,
ჩემსა მივე, დავაბრუნვე, მევე მამევა სახლთა ძირსა.
შინა მივე, უარ გავსე, სსვა დემართო ჭირი ჭირსა,
და კვსთქვი თუ, მოკვდე ბუდი ჩემი ამის მეტსა რაღას ღირსა:
- ტაბ ,,ზაფრანის ფერად შესცვლა ბროლი ცრემლისა ზანამან,
გული უფრორე დამიჭრა ათი ზასმან დანამან.
საწოლს მეგარე შემოდგა, მოლარე გაიყვანამან.
და ვსთქვი თუ, რა იტის ამბავი, ნეტარ ან იმან ან ამან:

„მონათა სხმათისი, რა იცისა, ვარქვი ჭკითსე. ტ-8
 შემოვიდა, სასშიგო წიგნი მომცა, წავიკითსე.
 გამიკვირდა, სხვად ვითამცა ვქენ გულისა მწკელთა სითსე,
 და მისგან ეჭვი არა მქონდა, სკვდად მსწვა გულსა მით სე:

„მე გამიკვირდა სით უყვარ, ანუ ვით მკადრებს თხრობასა. ტ-9
 მიუყოლობა არ ვარცა, დამწამებს უზრასობასა,
 ჩემგან იმედსა გარდაჭსწევეტს, მერმე დამიწეებს გმობასა.
 და დავსწერე, რაცა ჰასუსად ჰმართებდა აშიგობასა:

„დღენი გამოკდეს და გული უფრორე დამწეეს მე ალთა, ტ-10
 კელარ უჭვრეტდი ლაშქართა, მინდორს თამაშად მკვალთა.
 დარბაზს ვერ მიველ, მკურნალთა დამიწეეს მოხლვას მრავალთა,
 და მაშინ დავიწევე გარდაკდა სოფლისა ღსინთა და კალთა:

„მათ ვერა მარგეს, მე გულსა ბინდი დამეცა ბნელისა, ტ-11
 სხვამან ვერავინ შემატყო დება ცეტსლისა ცსელისა,
 სისხლი დამწამეს, მეფემან ჰბრძანა გასსნევა კელისა.
 და გავისხენ ფარვად ჰსტიჟთა არვისგან საეჭველისა:

„კელ-გასსნილი, სეუდიანი, საწოლს ვიყავ თავის წინა, ტ-12
 ჩემი მონა შემოვიდა, შევსედენ, თუ ჰსთქვას რა მინა.
 მონათა სხმათისა, შემოევანა უთხარ შინა,
 და გულსა შინა დაუზრასე, რა მხოვალა ანუ ვინა:

„მონამან წიგნი მომართვა, მე წავიკითსე ნებასა. ტ-13
 წიგნსა შევიტევე, ლამოდა მოხლვისა მოსწრათუებასა.
 ჰასუსად ვსწერდი. ჟამია, მართალ სარ, გაკვირვებასა,
 და მოხვალ, თუ მიკმობ მე, ნუ მეჭვ მოხლვისა დაზარებასა:

„გულსა ვარქვი, თუ ლასკარნი ეტე ვით დაგადონებენ, ტ-14
 ამირბარი ვარ გელმწიფე, სრულად ინდონი მმონებენ.
 აზრად შეიქმენ საქმესა, ათასჯერ შეაწონებენ,
 და თუ შეიგებენ მე მათთა არეთა არ მარონებენ:

„კაცი მოვიდა მეფისა, ჰსწადსო ამბისა სმინება. ტ-15
 მოევანა ვუთხარ, ებრძანა, ქმნაცა სისხლისა დინება.
 მე კვადრე, კელი გავისხენ, დამიწეო მოჯობინება,
 და წინაშე მოვალ, ამისთვის კვლავ უფრო მმართებს ღსინება:

ტ^ბ „დაბნახს მივე, შეფე ჭბრძანებს ამის მეტსა ხუ იქმ ახა.
 ცხენსა შემხვა უკანარგო, წელთა არა არ შემახა.
 შეჭსჯდა, ქარნი მორუტყუნა, დურაჯები დაინახა,
 და მშვიდდოხსები გასავახნა, ცტყოდიან შახა შახა:

ტ^ბ „შინა დავსხედით ნადიმად მას დღესა მინდოარს რებულნი.
 მომდერალნი და მუტრბინი არ იყენეს ხელ-დაღებულნი.
 მეფეებან გაჭსუნა მჩავალნი თვალნი დარბიდა ქებულსა,
 და აუგსებულნი არ დარჩნენ მას დღესა მათნი ხლებულნი:

ტ^ბ „ჟეტდებოდრ, არა მცაღდა სკვდისუან თავის კრძაღვად.
 ვიგონებდი, ტეტსელი უფრო შედებოდა გულსა ალვად,
 ჩემნი სწორნი წავიტანენ, ჩემსა დავსჯე, მხოქვიან ალვად.
 და შექქენ ხმა და ნადიმობა მატყითა და ჭირთა ძაღვად:

ტ^ბ „მოლაჩქმან შინა ურძმან ყურსა მითსრა ჩაუბარი.
 „ქალი ვინმე ჩვიტსავსო, მხახვისცა ამირბარი,
 შეწართა მოუხურჩეს ჰირი ბრძენთა საქებარი.“
 და ვარქვი, საწოლს წაფუკაჩე ჩემგან არის ნაკმობარცა:

ტ^ბ „აღვსდგე მსხდომნი ნადიმობით შემსადნეს ასაერვლად.
 შარდი ვუთხარ, ჩუ ხლდგებთ მოვალ ხანსა დაუხმელად.
 გამოკე, და საწოლს შეეულ, მონა დაჭსდგა კარსა მტველად,
 და გული მივეც თმობა ქმნათა აუგისა საცრძაღველად:

ტ^ბ „კარსა შევსდგე, ქალი წინა მომეგებს, თაყუანისხმცა.
 მითსრა, „მოხვლა თქვენს წინაშე, ჭურთსეულ არს რამან ღირსმცა.“
 გამიკვირდა, მიჯნურისა თაუჯანება, წქმნა ვისმცა.
 და ვსთქვი, არ იცის აშუკობა, თემც ხცოდა წყნარად სისმცა:

ტ^ბ „მიველ, დავსჯე ტახტსა ზედა, ქალი მოდგა ჩონსა-პინსა,
 ჩემსა ახლოს დასაჯდომლად თავი მისი არ აღიჩსა.
 ვარქვი, მანდა რად ზი, შენ თუ ხიევარული ჩემი უჭირხა:
 და მან ვახუხი არა მითსრა, ჩემთვის ზგანდა სიტყუა-მგარსა:

ტ^ბ „მითსრა. „დღე ეგე სირცხვილად შედების გულსა ალობა,
 გგონია ჩემგან წინაშე მავინთვის მომავლობა.
 მაგრა აწ მიდებს იმედსა, შენგან ცდიხადა მალობა,
 და ამას თუ ვდძრსვარ ვერ ვიტყვი, მკელია ღუთისა წყაღობა:“

„აღვსდებ, მითხრა, თქვენსა მკრძალსა ჩემგან ცნობა უბნევია, თუ
 ნუ მეჭვ რაცა პატრონისა ბრძანებასა უთქმევია,
 ეზომ დიდის შემართება: გუფსა მისსა უთნევია,
 და ამან წიგნმან გაცგონოს, ჩემთვის ვისცა უთქმევია.“

**წიგნი ნესტან დარეჯანისა საეგარელისადმი
 მიწერილი პირველი:**

„ასმით დგა ჩემთვის მისისა წიგნისა წასაკითხევად. ტა
 თქვა, ძოდან შენი ამავე, მითხრის, ვისცა კვითხევად,
 გიბძანებს. მესმის, მოკლენო ლაშქარნი შენდა მკითხევად,
 და ღომსა მით მართებს ვაგლასი, თუ მისი თავი ითხევად.“

„წიგნი ვნასკე მისი იყო, ვისი მდაგავს ცუცსლი გუფსა. ტა
 მოეწერა, მისისა შექსა, ნუ დაინეკ, ღომო, წელულსა.
 მე შენი ვარ, ნუ მოკვდები, მაგრამ ბნედა ცუდი მძულსა,
 და წა ასმადი, მოგახსენებს ყველაგასა ჩემგან თქმულსა:

„ბედითი ბნედა, სიკვდილი, რა მიჯნურობა გბონია. ტა
 ჰსჯობს საეგარელსა უზენსე საქმენი საგმირონია.
 სატაეთს მეოფნი ყველანი ჩვენნი სასარაჯობისა.

და აწ მათი ჯავრნი ჩვენ სედა ჩვენგან არ დასათმონია:

„შენგან ჩემისა ქმრობისა, წინასაც ვიყავ ძღომია. ტა
 მაგრამ აქამდის საუბრად კვლავ ყამი არ მომხდომია,
 ძედან ხელ-ქმნილსა გიჭერეტი, გუბოსა შიგან მჯდომია,
 და მანდა ყველაი მასმია, რაცა შენ გარდაგდომია:

„მართლსა გითხრობ, მომხმინე, ესე რაცა მოგახსენე. ტა
 წა, შეები სატაველთა, თავი კარგად გამახვენე,
 გიჯობს, ცუდად ხულარა ჰსტარ, ვარდა კვლამცა რად დაჰსტენე,
 და მსემან მეტი რადა გიუოს, აჰა ბნელი გაცითენე.“

„ასმითი მეუბნებოდა უშიშრად, არ მეკრძალოდა. ტა
 ჩემი რა გითხრა, რა ვიყავ, ლხინი რად დამეთვალოდა,
 გული მიდამო მიარდა, ჰკრთებოდა, დაძემალოდა,
 და მით პირი ჩემი გაბროლოდა და ღაწვი გაილალოდა.“

წიგნი ცატიელისა საეგარელისა დმი პირგელად
მიწერილი:

- „თვალთა დავიდეკ უსტარი, მე მისგან მონაწერია.
 ჰასუსად ვსწერდი. მოვარეო, შენმცა მზე ვით მოგერია.
 მე ღმერთმან იგი ნუ მომცეს, რაც არა შენი ფერია,
 და სიზრმად მგონია დარჩომა, ჩემი ვერ დამიჯერია:“
- „ასმათს ვუთხარ. მე ჰასუსსა ამის მეტსა ვერ მივხვდები
 ესე ჰკადრე,, მზეო, რადგან ჩემთვის ნათლად აღმოკდები.
 აჰა მკვდარი გამაცოცხლე, ამას იქით აღარ ვხვდები,
 და რაცადაა სამსასურსსა ვსტყუევი თულა ვერიდები:
- „ასმათ მითხრა. „მე მიბრძანა, ესე ვქმნათო, ესე ჰსჯობდეს,
 ვინცა გნახოს, ჩემგან მისსა საუბარსა ვერა ჰსტნობდეს,
 ჩემდ ნასკად მოვიდოდეს, შენ ვითამცა გაშიუობდეს,
 და დამცავედრა, ამირბარსა უთხარ, ასრე ნამუსობდეს:“
- „მეკეთა ესე თათბირი, სიბრძნე გულისა მისისა,
 მისი მზისცა რიდება ჰქონდის ნასვისა ვისისა.
 მისგან მომცა მოხმენა, არ საუბრისა მქისისა,
 და ვისთა შუქთაგან უგუნსა ჰგვანდის სინათლე დღისისა:
- „ასმათს მივართვი რჩეული თვალი. ოქროსა ჯამითა.
 მან მითხრა. „არა, არ მინდა, ვარ გამძღარი ამითა.
 ერთი აღიღო ბეჭედი, მართ აწონილი დრამითა,
 და ესე კმა ნიშნად, სავსე ვარ სხვას კელის შესახამითა:“
- „ქალი აღჰსდგა, წამოვიდა, მე ლასვართა გულსა მრიდეს,
 ლხინმან ბნელი განმინათლა, დაშრტეს რომე ცუცხლი მწვიდეს.
 შეკველ დავსჯე ნადიმადვე, ჩემნი სწორნი სადა ჰსმიდეს,
 და მსიარულმან საბოძვარი გავეც. ზამი გაადიდეს:“

წიგნი ცარიელისა საცაგელთა თანა მინაწერი და
კაცი გაკზავნა:

„გაკზავნე კაცი საცაგელთს და წიგნი ჩემგადიერი. უბ
მივსწერე. მეფე ინდოთა არსმცა ღუთისაგან ძლიერი,
მათი ერთგული გაჭსძლებიხს ყოველი სული მშვიერი,
და ვინცა ურჩ ექმნას, იქმნების თავისა არ მადლიერი:

„ჩვენო ძმაო და პატრონო, თქვენგან არ გავიმწარებით, უბ
ესე რა ნასლოთ ბრძანება, აქამცა მოიარებით,
თქვენ თუ არ მოსვალთ ჩვენ მოვალთ, ზედა არ მოგეზარებით.
და ჰსჯობს რომე გენახე, თავისა სასლთა ნუ ეზიარებით:

„კაცი გაკზავნე, მე გულსა მომეცა უფრო ღსინები. უბ
ღარბაზს ვიშვებდი, დამეკსო ტეტელი წვად მოუთმინები.
მასინ სოფელმან საწუთრომ მიუხვის რაცა ვინები,
და აწ სელ მქმნა, რომე სასლოდ მკეტაცა მოგეწინები:

„შირველ გაჭრისა პირობა, მერმე დაჭსწენარდეს ცნობანი, უბ
ჩემთა სწოროთაგან იყენიან ჩემს წინა ნადიმობანი.
მაგრს დამშლიდეს ღსინთაგან სურვილთა დიადობანი,
და ზოგჯერ შემცვიან სეგდათა, კსთქვი, საწუთროსა გმობანი:

„დღესა ერთსა საწოლს მოველ, მეფისა სრით წამოსრული. უბ
ესჯე და მასვე ვიგონებდი, არ მიეცა თვალთა რული,
წიგნი მქონდა საიმედო, ამაღ ვიყავ მსიარული.
და კარსა მტველმან მონა უსმო, უთსრა საქმე დაფარული:

„მონააო ასმათისი, საწოლს ვუთსარ შემოეყანა. უბ
მოეწერა, გიბრძანებსო, ვინი მესვა გულსა დანა.
ღსინმან ბნელი განმინათლა, ამიფოლსვა ჟაჭკობა მანა.
და წაველ, მონა წავიციანე, რამცა ვუთსარ ამისთანა:

„ბადჩა შეველე, არა დამსვდა კაცი ჩემი მოუბარი, უბ
ქალი წინა მომეგება მსიარული, მოცინარი.
მითსრა. „კაშად ამოგიდე, არ გასვია გულსა ნარი.
და მოდი, ნასე ვარდი შენი უფრჭკუნელი და დაუმტკნარი:“

- უ^ა „ამიგდო ქალმან ფარდაგი მძიმე თავისა ძალითა,
 სადა ჭუნდგა გუბო შემკული ბალახშითა და ლაღითა,
 შინაგან ჭხვდა იგი ზირითა მზისაებრ ელვა-მერათაღითა
 და მე შემომსედის ლამაზად, მის შელნის ტბისა თვალითა:
- უ^ბ „დიდ სან კსდეკ და არა მითსრა სიტყვა მისსა მონასურსა,
 ოდენ ტკბილად შემომსედის, ვითამცა რა შინაურსა.
 ასმათ უსმო, მოუბნესა ქალი მოჭხდგა, მითსრა უურსა.
- და „აწ წადიო, ვერას გითსრობს, აძუ კვლავ მიძცა ჯდმან მურსა,
 უ^ა „ასმათ გამოძევა, წამოველ, ფარდაგი გამოვიარე,
 ვსთქვი, საწუთროლო, ვის წელან გული დარმანთა მირე,
 მასინ მოგეტა იმედი, ღსინი რად გამიზიარე.
- და გულმან გაყრისა სიძნელე, კვლავ უფრო დამიტარე:
 უ^ბ „ასმათ ღსინსა მიქვდებდა, ჩაკვიარეთ შიგან ბალი.
 მითსრა, „ეგრე წარსლვისათვის, ნუ გაჩნია გულსა დალი,
 სიძიძილთა ერდო დასუე, სისარულის კარი ალი.
- და სირცხვილთა აქვს საუბრისა, მერმე თავსა კრძალავს ლალი:“
 უ^ა „ძე ვუთხარ, დრო, შენგან ვეჭვ ამა გულისა წამალსა,
 ზენაარ სულთა ნუ გამერი, ამითა მშრეტდი ამ ალსა.
 ჩემთანა წიგნსა ნუ გასწევედ, შენ ზედა-ზედა მავალსა.
- და თუ რას ჭსტნობ ჩემთვის, არა ვეჭვ, მე შენგან არ დანამალსა
 უ^ბ შევსჯე, წამოველ, მდიოდა ნაკადი ცრემლთა ძილისა.
 საწოლს შემოველ კელ-ქმნილსა, ღონე არ მქონდა ძილისა,
 ბროლი და ლალი შევიქმენ მე, უღურჯესი ღილისა.
- და დამე მერხია, მეწადა, არ გათენება დილისა:
 უ^ა „სატკვეთს მეოფნი მოვიდეს, მათგან მოსლვისა დრონია.
 სიტყვანი შემოეთვალნეს ლალი და უკადრონია,
 „არცა რამ ჩვენ ვართ ჯაბახსნი, არც ცისე უმაგრონია.
- და ვინ არის თქვენო კემღმწითე, ჩემ ზედა რა ზაკრონია.“

წიგნი ზატაგელთა მეფის ტარიელს წინაშე
მოწერილი ზახუსად:

„მოეწერა. „რამაზ მეფე წიგნსა გიწერ ცარიელსა. უა
გამიკვირდა, რა ეწერა წიგნსა შენგან მონაწერსა. უა
რაგუარა, თუ მხნდა გეგმე, ვინ ჰმატრონობს ბეგრსა ერსა,
და ამის მეტსა ნულარ ვნასავ, კვლავდა წიგნსა შენ მოერსა:“
„გუბრძანე წვევა ლაშქართა, გავუზავნე მარხაზანია. უა
იგი უარსკვლავთა ურცხვი მოურდეს ინდოთა სხანია,
შორით და ახლოს უგელანი მართ ჰემქენ მონასსრზანია.
და ერთობ ლაშქრითა აივსო მიხდორი, კლდე, ვაზანია:
„ფიცნდავ მოვიდეს, არ ექმნათ მათ შინა სან-დასმულობა. უა
აღლუმი ვნასე, მეკეთა ლაშქართა მოკასმულობა,
სინაუქე და სიკეთე, გეგლუფად ღრასმულობა,
და ტაიჭთა მათთა სიკეთე, აზჯრისა სუარასმულობა:
„ავმართე დროშა მეფისა, აღმითა წათულ-შავითა. უა
დილასა ვბრძანე გამართვა ლაშქრითა უთვალავითა,
თავსა ვსტორილი, ზიტყოლი ბედითა მეტად აუითა,
და მზე თუ არ ვნასო, არ ვიცი ვიარო ვითა და უითა:
„შინა მიველა, დაღრეჯილსა გულსა სეკდა მიიფუდა. უა
თვალთა ვითა საგუბარი ცხელი ცრემლი გარდმოხქეფუდა.
ბედი ჩემი უბედური, ვსთქვი, ჯერითაც ვერ ვამეფუდა,
და ცვლმან ვარდი რად იუფლთა, რადგან ასრე ვერ მოჰკრეფუდა:
„მონა შემოვხსდვა, მიუციე საქმესა ვაკვარეუბულსა. უა
ასმთის წიგნი მომართვა, მე მეტად შეჭირვებულსა.
ეწერა. „გიკმობს შენი მსე, შენ მისთვის მოსურვებულსა,
და მოდი, ჰსჯობს მანდა ტირილსა საქმესა ბუდით ვებულსა:“
„გითა მმართუბდა ეგზომი, ჩამც ვითა ვაკვისარეო. უა
შედამდა, წაქელა ბაღისა მე ვარი შევიარეო.
სად ასმათ ვირველ მუნასა, მუნეუ ჰსჩნდა მდგომარეო.
და სიცილით მიხსრა. „წამოკლე, მოკლავს დროშა-მიუარეო:“

- შაბ „შემოვლო სასლი ნაკები გეგლეუცად ბანის-ბანიითა.
გამოსჭსხნდა მთვარე ნათლითა, გარე შუქ-მონავანიითა.
ფარდაცსა შიგან მჯდომარე, შესამოსლითა მწვანითა,
და სკამდალავი და ღარიბი უცხო პირით და ტანითა:
- შაგ „შევე, წავდეგ ნოსთა პირსა, მე დამიწყო ცეტსლმან შრეტად,
გუელსა ბნელი განმინათლა, ზედა ღსინი ადგა სვეტად.
მას ბალიში შემოვდო, მზისა შუქსა ჭსჯობდა მეტად,
და ჩემგან პირსა იფარვიდა, ახედის წამის ჭერეტად:
- შაი „უბრძანა, თუ, მოასხენე, ასმათ, დასჭედეს ამირბარსა.“
მან ბალიში დამართებით დასჭედვა მას მზედ საქებარსა.
დავსჯე, მივსცენ გუელსა ღსინი, საწუთროსა დამგმობარსა.
და მიკვირს, სულნი რადლა მიდგან, ვიტყვი მისგან ნაუბარსა:
- შაბ „მიბრძანა. „ძულან გეწინა, გაგზავნა უუბარისა.
მშემან გაყრითა დაგაჭენე, ვითა უვაილი ბარისა,
დაგსჯიდა დენა ცრემლისა ნარგისთათ ნაგუბარისა.
და მაგრა ჭკამს ჩემგან სირცხვილი და რიდი ამირბარისა:
- შაგ „თუცა ჭმართებს დედაგაცსა მამკაცის დიდი ვრძალვა.
მაგრა მეტი უარია, არა თქმა და ჭირთა ძალვა.
მე თუ ზეპირ მიცინია, ქვე ქვე მითქვამს იღუძალვა.
და ძულან ქალი გამოვგზავნე, ვქმენ მართლისა შემოთვალვა:
- შაგ „ერთმან ერთისა მას აქეთ, რაცა ერთავე ვიცითა,
აწცა მიცოდი საშენოდ, მითვე პირითა მტკიცითა.
ამას შევსჯერდი დიდითა ზენარითა და ფიცითა,
და გეტრევი, ღმერთმან მიწა მქნას, ნუმცა ცსრითავე ვზი ცითა:
- შაი „წა, შეები სატაველთა, ილაშქრე და ინაპირე,
ღმერთმან ჭქმნას და გაგიმარჯვდეს მორგმულიმცა ჩემგერმ ირე
მაგრა რა ვქმნა გვლავცა ნახვა მომხვდებოდეს შენი ვირე.
და გული მომეტ გაუერელად, ჩემი შენთვის დაიჭირე:“
- შაგ „მოვასხენე. არ მეწყალვის თავი შენთვის დასაწველად.
მასა რადგან დამარჩინე, არ გამოსხნდი ჩემად მკვლელად,
შენ სინათლე თვალთა ჩემთა, მიხნდი მზეებ სასედველად,
და აწ შეეება სატაველთა, მუნ გამოვჩნდე ღომი ქველად:

„აწ რასაცა მე მადიწხებ, გორციელი არა დიწხა,
მოწყალებს იჩქითია, ღუთისა ამაღ არა მკვირსა.

ულა

შენთა შუქთა შემომადგა ბნელსა გულსა ზედან მკვირსა.

და შენი ვიყო, სადამდისცა დამიყოფდეს მიწა ჰიწხა:

„ზედან წიგნსა საფიცარსა შევფიცე და შემომფიცა,
მისგან ჩემი სიყვარული, ამით უფრო დასმტკიცა.

ულა

„უშენოსა მოწონებს, ვისიცაო გულსა მიცა,

და დიერთი მამკლავს, ამას იქით თავსა ვეტყვი, ამას ვსწვრთიცა:“

„დავუავ ხანი მას წინაშენ, სიტყვანიცა ტკბილნი ვსთქვენით,
ვსტამეთ ამო სილი რამე, ერთმანეთისა ვეუბენით.

ულა

მერმე ავდეგ წამოსაკლად ტირილით და ცრემლთა დენით,

და მისთა შუქთა შევენებანი სათლად მადგეს გულსა ფენით:

„მექნელებოდა სიშორე მისი ბროლ-ბაღასშ-მინისა,
მე გამიასლდა სოფელი, მქონდა სიმრავლე ღხინისა,
ჩემად ჰხნდა იგი სინათლე ეთერთ მზედ ნანინისა.

ულა

და აწ მიუვარს მისი გამყრელი, გული მიძს კლდისა ტინისა:

„დილასა შევსჯე, ვუბრძანე. ჰკარით ბუკსა და ნობასა,
სრულთა სზათასა ვერ გითხრობ არ შესასდომლად მზობასა.

ულა

ლომძან მივმართე სატავეთს, ვერ ვინ მიზრასავს მკრდლობასა,

და უცზოდა კლიდეს ლაშქარნი, არ გაივლიდეს გზობასა:

„დავაგდე მზღვარი ანდოთა, მეკლო ჰსშტაი ხანია.
რამაზის კაცი შემთხვია, სატავეთზედა ხანია.

ულა

მან მითხრა მოციქულობა გულისა მოსაფხანია,

და „ჩვენთა მკელთაცა დასტამენ თქვენნი ანდოთა თხანია:“

„მე შემამძღვნეს რამაზისგან ძღვნად საჭურჭლე საშინელი.
გითხრობს. „გკადრებს ნუ ამოგვწყვედ, არის შენგან არ საქნელი.

ულა

ზენაარი გამოგვიდე, მით გვაბია უელსა წნელი,

და მოურბეკლად მოგაკახენნეთ თავნი, შეილნი, საქონელი:

„რაცა შეგცოდეთ შეგვინდე, თვით ჩვენვე შეგვინანია.

ულა

თუ ღუთითა შეგვიწყალებდეთ, აქა ნუ მოვლენ სზანია,

ქვეყანა ჩვენი არ ასწყდეს, რისხვით არ დაგეტყდეს ცანია,

და შენ მოგცეთ ცისე ქალაქი, მოგვეგნენ ცოტანი უმანია:“

ლო „გუერტა დავისსენ ვეზირნი, ვიუბნეთ, გავიზრასენით. მითხრეს, თუ, „სარო უმაწვილო, ბრძენნი მით გკადრებთ გლასენით, არიან მეტად მუსთაფნი, ჩვენ ერთსულ კვლავცა ვნახენით, და არამცა მოგკლან დალატად, არამცა ვივაგლასენით.“

უ¹ „ჩვენ ამხვ კარჩევთ, წავიდეთ კარკითა მართ მამცითა, ლაშქარნი ასლოს გეკვიდნენ, ჭსტნობდენ ამბავსა კაციითა, გულ-მართლად იუენენ, მიენდე, აფიტე ღმთითა და ცითა, და არ დაგმორჩილდენ, შერიხსდი რისხვითა კვლავ და კვლავცითა:“

უ² „შეკეთა ესე თათბირი ვეზირთა ნავაზირები. შეესთვალე. რამაზ მეფეო, ვსტან შენი დანაპირები, სიკვდილსა გიჯობს სიტოცსლე, დაგვიდგამს ვერ ქვითვირები, და ლაშქართა დავერი ცოტათა, წამოვალ, შენ კერძ ვირები:“

უ³ „მათ ლაშქართაგან სამასი კარგნი მოუშენი ქველანი, თანა წამოძევეს, წაწაკელ, დავეარენ სვანი ვეკლანი. დავეკედრე, სადა მე შევლოს, ვლენით იგივე ვეკლანი. და ასლოს მომდევდით, მიშველეთ, გისმობ თუ მინდეს შევლანი:“

უ⁴ „სამ დღე ვიარე, შემთხვივა სხვა კაცი მისვე სანიისა. კვლავ ეძღვნა უცხო მრავალი შესამოსელი ტანიისა. ებრძანა. „მწადლო სიასლე შენ ლადისა და ვანისა, და რა შეგეყარო, მაშინ ჭსტნო შენ ძნობა ამისთანისა:“

უ⁵ „კვლავცა ეთქვა. „მართალია, ეზომ ჩემი მონაკენი, შე თვით წინა მოგებები, მესწრაფების ნახვა შენა.“ მოასსენე. დია, დმერთო, ბრძანება ვქმნა მეცა თქვენი. და ტობილად ვნახეთ ერთმანერთი, ვიუენეთ ვითა მამა ძენი:“

უ⁶ „მუნით წასული ჩამოვკე ტევრისა რასმე კიდესა, კვლავ მოციქულნი მოვიდეს, სალამად არ დამრიდესა, წინა ტურფათა ტაიჭთა ძღვნად ჩემთვის მოზიდვიდესა. და „შენსა ნახვასა შეუენი, ჭსთქვეს, მართლად ინატრნიდესა:“

უ⁷ „მითხრეს. „მეფე მოგასსენებს, მეცა შენ კერძ ვიარები, სასლით ჩემით წამოსული სვალე ადრე შეგეყრები.“ მოციქულნი დავაუენენ, სარგა დავსდგი არ მოზირები, და მეტად ამოდ უაღერსე, კრდგან დაწვენეს ვით მაყრები:“

„ჩარგი საქმე კაცსა ზედა აზომ თუემე არ წარკლებიხ,
ერთი წყატი უგმორესწოთა, მოდგა, მალეით მეუბნების.

უმზ

„დიდი მაცხო თქვენი ვალი, ჩემგან ძნელად გარდიკლებიხ,
და გაწირვა და დავიწყება ჩემგან შენი არ იქმნების:

„მე მამისა თქვენისაგან ვარ ცოტაი განაზარდო,
თქვენი მესმა საღლატო, საცნობელად გამოკვარდი.
მკვლარი მიმძიმს ხანასავად ტანი მტკეერი, პირი ვარდი.

უმზ

და უკელასავე მოგაკსენებ, გამიგონე, დამიწყნარდი:

„რომე ცუდად არ მოდორდე, ისი კაცნი გღაღატობენ,
ერდგან შენთვის დამალულნი სხანი ასჯერ ათასობენ,
გვლავ სხვაგან გითქს ზამი ბევრი, ასრე თვისლად მით გიგმობენ.

უმზ

და აწვე თავსა არ ეწვი, ფათურაგსა შეგასწრობენ:

„მეფე ცოტად მოგებების, ვის მტკერეტი ვერ გელევიან,
მალეით ჩაიცმენ აზჯარსა, მიენდო ვით გეთევიან.

უმ

კვამლსა შეიქმენ ლაშქარნი, ყოველგნით მოგესვევიან,
და რა ერთსა გცემენ ათასნი, ეგრეცა მოგერევიან:“

„მას კაცსა ამოდ ვეუბენ და მადლსა გარდვიკდიდა,
რომე არ მოკვდე, შემოგზდო, შენ ამას ინატრიდა.
აწ ამხანაგთა არ გიგრძნან, წადი, მათ თანა მიდია,

უმზ

და თუ დაგივიწყო, უთუოდ მეცა ვარ განაჟიდა:

„მას კაცსა დია უმუქფე, ვერვინ თქვას ჩემი ბარობა.
სიგლითა მივეც მამული, არა ვქენ მიუმსდარობა,
ინდოეთს ცისე მადალი, ყარყუმსა მთა და ბარობა,

უმზ

და დავსწერე, ხელი ჩავურთე ინდოთა ამიღბარობა.

„არვის გაკენდეუ სულ-დემულსა, დავმალე ვითა ჭორია,
რაცა იქმნების, იქმნების ყოვლი თათბირი ზწორია.
მაგრა სხათაგენ გაკვზავნენ კაცნი, თუ გზაცა შორია,

უმზ

და შეკსთვალე. თვისლავ წამოდით, მოგრაგნეთ მთა და გორია:

„მე დილასა მოციქულთა სიტყვა ტკბილი შეკუთვალე.
რამსს ჭკადრეთ, მოგებები, მოდი, მოვალ მეცა მალე.
ჩასკვარ დღე სხვა ვიარე, ჭირსა თავი არ ვავრძალე,

უმზ

და განგებას დღესცა მამკლავს, ქვემცა სდა დავიმალე:

- უნ^ა „ქედსა რასმე გარდავადეკ, მინდოარს მტკვერი ღვინისსე.
ვსთქვი, თუ მოვა რამას მეფე, ჩემთვის უდგამს თუცა მასე,
ჩემი გაჭკვეთს კორცსა მათსა კრძალი, ბასრი შუბისსე.
- და ჰაშინ ვუთხარ სხათა ჩემთა, სასე დიდი დაუხსასე:
- უნ^ბ „გსთქვი თუ, ძმანო, იგი კაცნი ჩვენ ღალატსა გვიდგებიან,
მკლავთა თქვენითა სიმაგრენი, ამისთვისცა რად დაღბიან,
ვინმცა მოჭკვედეს მეფეთათვის სულნი მათნი ზეცას რბიან,
- და აწ შეკებნათ სატაველთა კრძალი ცუდად რად გვაბიან:
- უნ^გ „გუბრძანე ჩაგმა ახჯრისა, ღაღმან სიტყუითა საფითა,
დავეკასმენით საომრად ჯაჭვ-ჯავშანითა, ქაფითა.
რასმი დავაწყევ, მიუძართე, წაკულ დიდითა სწრაფითა,
- და მას დღესა ჩემი მეზრძელი ჩემძანვე კრძალმან დაფითა:
- უნ^დ „მივეასლენით, შეგვატყუებს მათ ტანსა ახჯარ-ცმულობა.
კაცი მოვიდა, მოძართვა მეფისა მოციქულობა.
ეთქვა, თუ „უამად გვანინა ჩვენ თქვენი არ ორგულობა,
და ახჯრითა გსედავთ, შეგქმნია, აწ ამაღ გულ-ნაკლულობა:“
- უნ^ე „შეკსთვალე, თუ მეცა ვიცი, რაცა ჩემთვის გაგიგია,
თქვენ რასაცა სთათბირობდით, არ იქმნების, არ იგია.
ბრძანეთ, მოდით, შემებენით ვითა წესი და რიგია,
- და მეც რა თქვენთვის დასაკრცლად კელი კრძალსა დამიგია:
- უნ^ვ „რა მივიდა მოციქული, კვლავმცა რაღა გამოგზავნეს.
კვამლი შექმნეს ღაშქარითათვის, დამალული გაამედანეს,
სამალავით გამოვიდეს, თავნი ორგნით აქარავნეს,
- და შექმნეს რასმი მრავალ-კეცი, თუცა, დმერთო, ვერა მანეს:
- უნ^ზ „შუბი ვსთხოვე, კელი ჩავუვ მუხარადის დასაქმელად,
საომარად ატესილი ვიყავ მათდა გამტესელად,
ერთსა წავსწვდი უტევანსა, წავგრძელი, და წაკულ გრძელად,
- და მათ ურიცხვი რასმი ეწოთ, წუნარად ჰხდებს და აუშლელად:
- უნ^ა „ახლარს მიველ, შემომხედეს, „შმაგიაო ესე,“ ჰსთქვეს.
მუნ მიუძართე მკლავ-მაგარძან, საღ უფროსი ჯარი ჰხდებს.
კაცს შუბი ვკარ, ცხენი დავეტ, მართ ორნივე მიჭკვედს შხესა.
- და შუბი გაჭსტყდა, კელი ჩაჭყვავ, ვაქებ, კრძალო, ვინცა გლესა:

- „შიგან ასრე გავეჩვიე გნოლის ჯოგსა, ვითა ქოჩი, უ^ა
 კაცი კაცსა შემოვსტოვრტე, ცხენ-კაცისა დავსდგი გოჩა.
 კაცი ჩემგან განატოვრტი ბრუნავს ვითა ტანა ჯოჩი.
- და ერთობ სრულად ამოვსწევიტე, წინა კერძი რაჲსმი ოჩი: უ^ა
 „ერთობილნი მომესვივნეს, მგრგულივ შეიქმნა ოძი დიდი. უ^ა
 კერი რასაცა ვერ დამიდგის, სისხლსა მჩქეფრსა აღმოვლკრიდი.
 ცხენსა კაცი გავეკეთილი, მანდიკურად გარდავკიდი.
- და სითაც ვიუვი, გამექციან მათ შექმნიან ჩემი რიდი: უ^ა
 „საღამოს უამს დაიხასა ქედით მათმან დარაჲმან,
 „ნუღარა ჭსდგათ, წავედითო, კვლავ მოგვსედნა რისსვით ცამან.
 მოვა მტვერი საშინელი, შეგვაშინა ამაღ ამან,
- და ნუთუ სრულად ამოგვწევიტნეს, უთვალავმან, ბუგრმან სჰამან:“ უ^ა
 „ჩემნი ლაშქარნი, რომელნი წარმომეტანნეს მე არა.
 რა ეცნოთ, წარმოხუღიყვნეს, დამე წამოართვით ეარა.
 ვერ დაიტკვდა მინდოჩი და არე მათათა ეარა.
- და გამოჩნდეს, ჭსტემდეს ტაბლავსა, ბუგრმან კმა გააზიარა: უ^ა
 „იგი ნასეს გასაქცევლად, გაემართნეს, შეკვივლენით.
 ველნი ჩვენგან ნაომარნი, ოძითავე გარდავლენით.
 რამაჲ ძეგუე ჩამოვადე, ერთმანერთსა გავეკრმლენით.
- და მისნი სჰანი ვეკლანივე დავიპყრენით, არ მოკვლენით: უ^ა
 „უკანანიცა ლაშქარნი, მოესწრნეს მათ გაქცევულთა,
 დაუწეეს ჰერობა, ჩამოყრა შეშინებულთა, ძლეულთა.
 ძილისა მისვდა ნაცვალი, ძილ-მკრთალთა დამე-თეულთა,
- და ტევეთა მრთელთაცა არ აკლდა კვნესა, მათ ვითა სნეულთა: უ^ა
 „მას ადგილსა ნაომარსა გარდავკედით მოხვეწებად.
 კელსა კრმლითა დავეკოდე, წულულად მანნდა, არ ნაღებად.
 ჩემნი სჰანი მოვიდიან, საჭვრეტლად და ჩემად ქებად,
- და ვერ იტყვიან, ვერ მიმკლარან ქებასაცა მოსხენებად: უ^ა
 „ერთსა კაცსა ეყოფოდეს დიდებანი რომე მჭირდეს,
 ზოგთა შორით დამლოციან, ზოგნი კოცნად გამიპირდეს,
 რომელთაცა გავესარდე დიდებულნი ამიტირდეს.
- და ჩემგან კრმლითა განაგვეთი ნასეს, მეტად გაუგვირდეს: უ^ა

უოა „ტაკვო სავნე ყოკლგან ღაშქარნი ალაფი ავადებინე,
 ერთობ სავსენი მოვიდეს, თავი ვაალადებინე,
 სისხლსა მიკბნელთა ხემთასა მინდოთი შევადებინე,
 და არ ვბრძოლე ვარი ქალაქთა, უომრად ავადებინე:

უობ „რამაზს „ვარქვი. შემიგნია საქმე შენი სამუხთაფი
 აწ ეგრეთა შეპყრობილმან თავი გამოიმართალე,
 სიმაგრეთა ნუ ამაგრებ, ყველა კელთა მოძთვალე.

უოგ და თვარე შენი შეცოდება მეძცა ზედა რად წავსთვალე:
 „რამაზს მითხრა. „აღარ არის ამის მეტი ჩემი ღონე,
 ერთი ჩემი დიდებული ძამეც, ზედა მავტრონე,
 ცისოვანთა გაეუგო სავნო. საუბარი გამავონე“

უოდ და კელთა მოგცემ ყველაგასა, გაღანამცა შენ გაქონე:“
 „მივეც ერთი დიდებული, თანა უმანი წავატანენ,
 ცისოვანნი ერთობილნი ჩემს წინაშე მოვიყვანენ,
 კელთა მომცეს სიმაგრენი, ომი ასრე შევანანენ,

უოე და საჭურჭლენი სიმრავლითა, რასამცა ვით დავაკვანენ:
 „მაშინდა შეველ სატაკეტს, მოკლად და მოსათვალავად.
 კლიტენი საჭურჭლეთანი, მომართვნეს დაუმალავად,
 ქვეყანა ჩავსნი, ვუბრძანე. იუვენით თქვენ უგრძალავად:

უოგ და მზემან არ დაგწვენ, იცოდით, დაგყარენ გაუგავლავად:
 „საჭურჭლენი გარდავანსენ თავის-თავის, კიდის-კიდე,
 უცხო ფერთა საჭურჭლეთა დავშვრები, თუ მოვსთვალვიდე.
 ერდგან ვნასენ საკვირველი ყაბაჩა და ერთი რიდე.

უობ და თუძცა ნასენ სასელისა ცნობასაცა ინატრიდე:
 „კერა შევიგენ რა იყო, ანუ ნაქმარი რაულად,
 ვისცა უჩვენი უკვირდის, ღუთისა ჭსოქვის მან სასწაულად.
 არცა ღარულად ჭებოდა მას ქსელი, არ ორსოულად,

უოვ და სიმტკიცე ჭკვანდის ნაჭედსა, ვსოქვი, ცეტსლსა შენართაულად:
 „იგი საძღნოდ მისად დავსსენ, ვისი შუქი მანათობდა,
 მეფისათვის დავარჩივე საარმადნოდ, რაცა ჭსჯობდა.
 ჯორაქლეში ათჯერ ასი ყველაგაი წვიკ-მაგრობდა.

და დატვირთული გაეუგო სავნე, ამბავსაცა კარგსა ჭსცნობდა:..

წიგნი ტარიელისა ინდოთ მეფისადმი, ოდეს
გაიმარჯვა სატაველთა ზედა:

- „წიგნი დაესწერე. მეფეო, სვემცა არს თქვენი სვიანად, უ^ა
მე სატაველთა მიმუხთლეს, თუცა მათ ეცა ზიანად,
ჩემი ამბავი დასტური, ამაღ გაცნობე გვიანად.
- და მეფე შევიპყარ მოგიკალ, მე ალაფიან ტყვიანად: უ^ბ
„რას ეველთაი დავიურვე, სატაველით გავემეზავრე,
წამოვიხვენი საჭურჭლენი, საკელმწიფო დავიურე,
ვერ მოვიყავ აქლემითა, აზავრები ვააზავრე,
- და მოვირჭმენ და მოვივლინე რაცა მწადდა, აგრე ვუარე: უ^ბ
„სატავეთისა გელმწიფე მამეკანდა შეჰყრობილია,
ინდოთს მოველ, მეგებს ჩემი გამზრდელი ტკობილია.
რას ქება მითსრა არ ითქმის, ჩემგან სათქმელად წბილია,
- და გელი გამისხნა, შემაკრა მან სასვეველი ლბილია: უ^ბ
„ჩხდგანან ტურფანი კარავნი მოედანს ჩამოდგომილსა,
საუბრისა და ჭკრეტისა ჩემისა მას შონდომილსა,
მას დღესა ედვა ნადიში მას შიგან გარდასდომილსა.
- და მიაღერებდა, მიჭკრეტდა წინაშე ასლოს ვდომილსა: უ^ბ
„მას ღამით ვსხედით ნადიდად, მუნ ამოდ გავისარენით,
დილასა ქალაქს შევედით, მოედნით ავიყარენით.
მეფემან ჰბრძანა. „ღაშქარნი უგემენით, შემოხჯარენით,
- და დღეს სატაველნი მიჩვენეთ, ტყვენიცა შემომგვარენით:“ უ^ბ
„რამაჲ მეფე მას წინაშენ შეჰყრობილი მოვიუყანე,
ტკობილად ნასა გელმწიფემან, ვითა შვილი სააკვანე,
ორგული და მოღალატე ნამსახურსა დავაგვანე,
- და ესე არის მამაციისა მეტის-მეტი სიმგულვანე: უ^ბ
„მას მეფესა სატაველსა უმასზინძლა, უაღერსა.
ყამიერად უბრძანებდის საუბარსა მათსა ფერსა,
ცისკრად მიკმეს, მიბრძანებდეს მე სიტყვასა ღმობიერსა.
- და „შეუნდობო სატაველსა, მას აქამდის შენამტერსა!“

- უ²⁶ „შეკვადრე. ღმერთი ვინადგან შეუნდობს შეცოდებულსა, უყავით თქვენცა წყალობა, მას ღონე-გაცუდებულსა. რამაზს უბრძანებს. „იცოდი, გაგზავნი შეწყალებულსა. და მაგრს ნუ განახავთ კვლამცადა ჩვენს წინა გაწილებულსა.“
- უ²⁷ „ხარაჯი დასდევს, შეკვეთეს დრავანი ასჯერ ასია, კვლავ სატაური ათასი სსკა სტავრი, სსკა ატლასია, მერმე ყველაი დამოსა იგი და მისი სსსია, და შეწყალებული გაგზავნა, უყო რისხვისა ფასია:
- უ²⁸ „სატაელმან დაუმაღლა, დასდრკა, მდაბლად ეთაყვანა. მოასსენა. „ორგულობა თქვენი ღმერთმან შემანანა, თულა ოდეს შელაგცოდო, მაშინ მამკალ მემცა განა.“ და წავიდა და ყველაკაი მისი თანა წაატანა:
- უ²⁹ „მოვიდა კაცი მეფისა ცისკრობს, არ დახაღამია. ებრძანა. „შენგან გაყრილ ვარ მას აქეთ თთვეო სამია, მინდორს მოგლული ისრითა ნადირი არ მიჭამია. და არ დამაშვრალ ხარ, წამოდი, თუცა დაშრომის სსსია.“
- უ³⁰ „შეკვავამე, დარბაზს მიველ, დამხვდა ჯარი ავაზისა, შავარდნითა სავსე იყო სრულად არე დარბაზისა, მეფე ქუჩს ჭსჯდა შეკავამული, შეკენებითა მსგავსი მზისა და გაესარნეს მისლვა ჩემი ტურფისა და ლამაზისა:
- უ³¹ „იდუმალ ცოლსა ეუბნა, მართ ჩემგან უცოდნელია. „ომით მოსული ტაროელ საჭერეტლად სასურველია, მან განათლოს მჭერეტელთა გული, რაზომცა ბნელია, და რაცა დაგვედრო საქმელად ჭქმენ არა საზოზდნელია:
- უ³² „აწ მითქვამს საქმე უშენოდ, შენცა ჭსცან ესე მცნებული რადგან ქალისა სამეფო ჩვენგანეკ სასელადებული, ვინცადა ნახავს, აწ ნახოს აჭა დღე ედემს სლებული, და გვერდსა დაისვი ორნივე, სრას დამხვდით მოვალ შეკებული.“
- უ³³ „მოვიინადირეთ მინდორი, ძირი მთისა და გორისა, იყო სიმრავლე ძაღლისა, შავარდნისა და ქორისა, ადრე დაკბრუნდით, ვიარეთ არ ეჭვი გზისა შორისა, და აღარ იბურეთეს, დაშლა ჭქმენს თამაშობისა ორისა:

„ჩემთა მჭკრეტელთა მოეტვა ქალაქი, შუკა და ბანი,
 ომ-გარდავილსა მშვენიერდეს მე ენიანი კაბანი,
 ფერ-მიკვილ-გვარად ვშვენიერი, ვარდი ცრემლითა ნაბანი,
 და ვინცა მიჭკრეტდის ჭბნდებოდის, მართლად არს არ კატაბანი:

უილ

„რადენა რომე მეშოვნეს ქალაქსა სატაკელთასა,
 იგი მესვივნეს, მშვენიერდეს, ვასელებ გულსა სელთასა,
 მეფე გარდაჭედა, დაბასთა შევედით ჩემთა მსრდელთასა,
 და შევსედენ დავკრითი ელვასა დაწვთა მსეებრ ნათელთასა:

უიი

„მას მზესა ტანსა ემოსნეს ნარინჯის ფერნი ჯუბანი,
 ზურგით უთქს ჯარი სადუმთა, დას-დასად, უბან-უბანი,
 სრულად ნათლითა ავესო სასლი, შუკა და უბანი,
 და მუნ ვარდსა შუა ჭშვენიერდეს მოწ მარჯალიტნი ტყუბანი:

უიი

„ნაომარსა, დაკვიდილსა გელი ყელსა ჩამომება,
 დელ-ოფალი საჯდომთაგან აღჭსდგა, წინა მომეგება,
 ვითა შვილი გარდამეოცნა, დაწვი ვარდი დამილება,
 და მითსრა. „ნუ ეჭვ ამას იქით, თულა მტერი შელაგება:

უიი

„ასლელს დამისვეს ადგილსა, მუნ სადა მიაიმებოდა,
 პირის-პირ მიჯდა იგი მზე, გული ვისთვიცა ჭკვდებოდა,
 მალვით უჭკრეტდი, მიჭკრეტდა, სსვად არად მეუბნებოდა,
 და თვალნი მოვსწვეიდი, სიცოცსლე ამითა მეარმებოდა:

უიი

„შეიქმნა სმა და ჰერობა, მსგავსი მათისა ძაღისა,
 სსვა გასარება ასეთი არს უნასავი თვალისა.
 ჯამი და ჭიქა ყოველი ფირფისა და ლაღისა,
 და არ ვისი ბრძანა მეფემან, არცა გაშვება მთურაღისა:

უიი

„მე მუნა მეოფი მივეტი შებასა მეტის-მეტასა,
 რა შემომსედნის, შევსედნი, ცეცსლმან დამიწყის შრეტასა.
 გაცთა გრძალვასა გაწვევდი, გულსა შმაგსა და რეტასა,
 და რა უამეა პირის-პირ საყვარელისა ჭკრეტასა:

უი

„დაავდეს მღერა მეტრიბთა სულელთო თავი საჩიან.
 მიბრძანეს. „შვილო ტარიელ, ვით გითსრათ, ვით გვისარინან,
 ნეტარმი გვაქვსო მებრძოლნი, მით ჩვენნი ვაგლას არინან,
 და მართლად არს შენნი მჭკრეტელნი, არ ცუდათ იმკვესარინან:

უი

„აწ თუცა გემართებს შემოსა, ვის მორჭმით მოგივლენიან, არ შეგმოსთ მაგა კაბათა, არ აგსდით, ტურფად გშეენიან.

აწ გქონდეს ასი საჭურჭლე, ვის შუქი მოგიფენიან, და თვით შეიქერე რაცა გწადს, ჩვენგან ნუღანა გრცხვენიან:“

„გელავცა დაჭსჯდა მსიარული, მოიმატა სმა და მღერა, გელავ გაგრძელდა ნადიმობა, ბარბითი და ჩანგთა უღერა.

დედოფალნი წამოვიდეს, შეეყარა მწუხრსა დღე რა, და ძილ-პინამდის სისარულსა სისარული გვანდა ვერა:

„ავიყარენით, მიგვჭირდა სმა დოსტაქნისა მეტისა, საწოლს შემოველ, შემექმნა ცნობა, მართ ვითა რეტისა. ძალი არ მქონდა ტყვე-ქმნილსა მე ამა ცეცხლთა შვეტისა, და მეგონებოდა, მალსენდის გონება მისგან ჭვრეტისა:

„მონა მოვიდა, მიამბო ამბავი მე მართალთა.

„თქვენსა ამბავსა იკითხავს აჯილდოსანი ქალითა.“

მასინვე ვიტან, ავიტერ ჩქარ-ჩქარად, გულ-გამკრთალითა.

და მოვიდა, ვნასე ახმათი ჩემთანა მომავალითა:

„მე ვისთვის ვგვდები, მიამა ახმათის ნასვა მე მისად, აღარ მიეუშვი, ვაგორე ქმნადა თაყვანის-ცემისად.

გელი მოგვიდე, დავისვი ასლოს ტასტისა ჩემისად.

და ვკითხე, თუ ნეტარ მისუფა მორჩი ალვისა სე მისად:

„მიამბე მისი ამბავი, სსვად ნურად მეუბნებია.

მითხრა, თუ „გვადრებ მართალსა, აწ ჩემგან არ სათნებია,

დღეს ერთმანერთი გინასავსთ და ტურფად მოგწონებია,

და აწ გელავცა ცნობა ამბისა მას ჩემგან უბრძანებია:“

წიგნი ნესტან დარეჯანისა საყვარელსა თანა მოწერილია:

„წიგნი მომართვა, ჩავსუდენ პირისა თემთა მნათისა.

ეწერა. „ვენასე სიტურფე წყალ ჭავარისა შენისა,

ამ გარდაკდილი ჭშეენოდი, შენატევები ცხენისა.

და არ ავი მიმჩანს მიზეზი ჩემისა ცრემლთა დენისა:

„ღმერთმან თუმცა ენა ჩემი ქებად შენდა უშენოსა, უა
 შენთვის მკვდარი, აღარ ვიტყვი, მაშა მამკლავ უშენოსა.
 მსემან ლომსა ვარდ გიშერი, ბაღისა ზაღად უშენოსა,
 და შენმან მსემან, თავი ჩემი არვის ჭმარებებს უშენოსა:

„თუცა მიგდის ღვარი ცრემლთა, მაგრამ ცუდად არ იღენო, უ
 ამას იქით ნუღარ იღენ, ჭირსა თავი არიდენო.

შენნი მჭვრეტნი შენთა მჭვრეტთა აგინებენ, არიდენო,
 და რომე წედან მოგესვივნეს იგი ჩემთვის არიდენო:

„იგი მე მომეც რიდენი, რომელნი წედან გშეკნოდეს, უა
 რა მნასო, შენცა გიამოს, შენეულითა მშეკნოდეს.

ესე სამკლავე შეიბი, თუ ჩემი გადაგვლენოდეს,
 და ერთი ასეთი ცოცხალსა სსვა დამე არ გაგუთნოდეს:“

აქა მკეტ-ქმნილი ცარიელ ჭსტირს, ჭირი რათასების. უა
 ჭსტყვა. „მე მაქვს სამკრე, რომელი გვლავ წინას მკლავსა მას ების.“
 იგი შეისხნა, მოიღო, თვალვით არ დაიფასების.

და ზირსა დაიდვა, დაცაზნდა, ქვე მკვდართა დაქსასების:
 ასრე წვა, რომე არ გვანდა მკვდარი სამარის კარისა, უა
 ორგნით ჭსჩანს ლები მჯიდისა, მართ გულსა გარდნაკარისა.

ასმათს სდის ღვარი სისხლისა დაწვითაგან ნასოკარისა,
 და გვლავ წყალსა ასსამს, უშეელის, კმა ისმის მუნ წვანწარისა:

ავთანდილცა სულთქნა მწარედ, დაბნედილსა შემოსჭვრიტნა, უა
 ასმათ კანი განამრავლნა, ცრემლმან მისმან ქვანი ჭსვრიტნა.

მერმე სულად მოაქცია, ცეტსლნი წყლითა დაუშრიტნა.
 და სთქვა. „ცოცხალ ვარ, საწუთრომან აწცა ჩემნი სისხლნი ჭსვრიტნა.“

ზე წამოჭსჯდა თერ-მიგდილი, აყოლებდა თვალთა რეტად, უა
 კარდი სრულად შექმნილ იყო ზაფრანად და ვითა სხეტად.

დიდს ხანს მათდა არა სცალდა საუბრად და არცა ჭვრეტად,
 და დარჩომა და არ სიკვდილი მას უმძიმდა მეტის-მეტად:

ავთანდილს უთხრა. „ისმენდი, ცნობა მიძს თუცა სელისა, უა
 გითხრა ამბავი ჩემი და ჩემისა დამხარსველისა.

ღსინად მიხნს შეყრა მოყვრისა, მის შენგან შეყურელისა,
 და მე მიკვირს ჩემი სიცოცხლე, ასრე დარჩომა მრთელისა:

უ⁶ „სმითის ნასკა მიამა ჩემგან დად საესავისა,
წიგნი რა ვნასე, მომართვა ესე საბამი მკლავისა.
მკლავსა შევიბი მასინვე, მოვისსენ რიდე თავისა,
და იგი უცსო და ღაჩიბი მტკიცისა რასმე შავისა:

უ⁶ „რიდენი და ყაბახანი რომე მესხსეს სამღონოდ მისად,
ერდგან შეკვრენ, გაუგზავნენ, მსესა აკლდა ოდენ მისად.
ასმით დიდსანს არ გაუშვი მე იმედად სულთა დგმისად,
და მისგან გიდე მომეტალა საუბარად სხვადა ვისად:

წიგნი ცარიელისა საეფარელსა თანა მინაწერი ხასუსად:

უ¹⁰ „მიგუწერე, მსეო, შუქი შენი შენგან მონათენი
გულსა მეტა, გამიტუდღეს სინაუქე, სიაღვიენი,
სელმან შენი განვიცადენ სინატიფე, სიტურფენი,
და სულთა ნაცვლად სამსასური რამცა ვითა გიმუქიენი:

უ¹⁰ „მასინ ოდეს დამარჩინე, სულთა სულად არ გამეყარე,
აწ ჩემთვისცა ესე ყამი, მასვე ყამსა დავადარე.
სამკრე შენი მომივიდა, შემოვიბი მკლავსა გარე,
და რომე მმართობს სინარული, ეგზომიმცა რა ვისარე:

უ¹⁰ „გაღნამცა ვაწინაშე, აჭა რიდე რომე მსთხოვე,
ყაბახაცა ასეთივე, ამისებრივე ვერა ჭზოვე.
დაბნედილსა სუ დამაგდებ, მიშველე რა, მარგე, მოვე,
და სოფელს მეოფსა უშენოსა ვაცსა ვისმცა შევეზოვე:

უ¹⁰ „ქალი აღჭხდგა, გამეყარა, დავსწევ, ამოდ დამეძინა,
მაგრა შეკვრთი, საეფარელი ჩემი ვნასე ძილსა შინა.
გამეღვიძა, აღარა მევა, სულ-დგმულობა მომეწეინა.
და დამე ასრე გავათენე, მისი გამცა არ მესმინა:

უ¹⁰ „დილასა აღრე სრას მიკმეს, დღე რა ჭქმნა მწუსრმან ყამითა.
აღვსდგე, ვსტან მათი ამბავი, წარსლვა ვქმენ მითვე წამითა.
ვნასენ ორნივე ერდგან ჭხსდეს სასითა ოდენ სამითა.
და რა მიველ მითსრეს დავდომი, წინაშე დავსჯე სკამითა:

„გვიბრძანეს, თუ „ღმერთმან ასრე დაგვაბერსა, დაცაგვლია, უაღ
 უადი გვასლავს სიბერისა, სიემაწვილე გარდგვივლია.
 ემა არ მოგვცა, ქალი გვივის, ვისგან შუქი არ გვაგლია,
 და ემისა არ სმა, არად გვაგვა, ამაღ ღოდან წავგვიეთლია:

„აწ ქალისა ჩვენისათვის ქმარი გვინდა, საღ მოვნასლოთ, უაღ
 რომე მივსტოთ ტასტი ჩვენი, სასუღ ჩვენსაღ გამოვნასლოთ,
 სამეფოსა ვაზატრონოთ, საკელმწიფო შევანასლოთ,
 და არ ამოვსწყდეთ, მტერთა ჩვენთა კრმაღი ჩვენთვის არ ვამასლოთ:“

„გსთქვი. თქვენის ძისა არა სმა გუფსა ვით მიეფარების, უაღ
 მაგრა კმა ჩემად იმედად, ვინ მსესა დაედარების.
 ვისტა სოსოვთ შვილსა სასიძოდ, მას დიდად გაესარების,
 და სსვამტა რა გვადრო თვით იცით, მაგას რა მოეგვარების:

„დავიწყეთ რჩევა საქმისა გული უძს თუცა მეღია, უაღ
 ვსთქვი. ჩემგან დაშლა ამისი არ ითქმის, არ საქმსელია.
 მეფემან ბრძანა. „ხვარაზმშა კელმწიფე ხვარაზმელია,
 და თუ მოგვცემს შვილსა საჩვენოდ, მისებრივ არ რომელია:“

„რომე პირველვე დაესვენათ მათ ესე შეეცყობოდა, უაღ
 ერთმანერთსადა უჭვრეტდეს, სიტყვაცა აგრე სწებოდა:
 ჩემგან დაშლისა კადრება მართ ამბად არ ეკებოდა,
 და ოდენ დავმიწდი, დანსატრდი, გული მიდამო ჭკრთებოდა:

„დედოფალმან სთქვა. „ხვარაზმშა მეფეა მორჭმით მჯდომელი, უაღ
 მათსამტა შვილსა სასიძოდ ჩვენთვის სსვა ჭსჯობდეს რომელი.“
 შეტილებამტა ვით ვკადრე, რადგან თვით იყო მდომელი,
 და მოწმობა დავრთე, დაესკვნა დღე ჩემი სულთა მკდომელი:

„გაგ საუნეს კაცნი ხორაზმშას წინა, შვილისა მთსოველი, უაღ
 შესთვალეს. „გასდა უმიკვიდროდ სამეფო ჩვენი ყოველი,
 არს ერთი ქალი საძეო, არ გიდე გასათსოველი,
 და თუ მოგვცემ შვილსა სამისოდ, სსვასა ნულარას მოელი:“

„კაცი მოვიდა, აესო ჯუბაჩითა და რიდიითა, უაღ
 გასარებოდა ხვარაზმშას სისარულითა დიდიითა.
 ებრძანა. „მოგვხვდა ღვთისაგან, ჩვენ რომე ვინატრიდიითა,
 და თვით მაგისებრსა შვილსამტა ჩვენ გელსა რასა ვსდიდიითა:“

- უღბ „ჩველავ გაგზავნეს სხვანი კაცნი სასიძოხსა მოყვანებად,
დააკედრეს. „სუ აჟუნებთ, მოდით ჩვენად ნაბრძანებად.“
მე მასვერალი, ნაბურთალი საწოლს შეგველ მოხვეწებად,
და გულის სევდა შემეყარა, ვიწვე ჭირთა მოპოვნებად:
- უღბ „მეტმან სველამან მიმწერა გულსა დაცემად დანისად.
ასმათის მონა შემოჭსდგა, შეესჯე ლაღი და ჯანისად.
წიგნი მომართვა, ეწერა. „კინ სხან ალეისა ტანისად,
და ადრე მოდიო, გიბრძანებს დაუყოვნებლად სანისად:“
- უღბ „შეესჯე, წაველ, ბაღჩას მიველ, ვითა სტნობდე ლსინთა ზომით.
ბაღჩა შეველე, გოშკი დამსვდა, ასმათ ვნასე ძირსა დგომით.
ვნასე, ვსტკურეტლი ნატირებად, ცრემლი აჩნდა დაწვთა წომით,
და დამიძიმდა, არა ვკითხე, ჩემი სჭირდა მისლვა ნდომით:
- უღბ „იგი ვნასე დაღრეჯილი, ესე მეტად დამიძიმდა,
ვითა წინას შემომტინის, არა ეგრე გამიღიძდა,
ყოლე სიტყვა არ მომიგო, ოდენ ცრემლთა გარდმოსწვიძა.
და ამით უფრო დამწულულა, არა წულულთა მიაქიძა:
- უღბ „ჩემნი ერთნი გონებანი, მეტად შორად გამივიდნა.
სინა გოშკად შემეყანა, ფარდასაცა ამივიდნა.
შეველ, ვნასე იგი მთვარე, ჭირმან ეველამ უგუმბრინა.
და გულსა შუქი შემომადგნა, მაგრა გული არ დამიდნა:
- უღბ „იყო არ ნათლად ნათელი ფარდაგსა შემოდგომილი,
ებურა მოშლით პირ ოქრო, მე მივეც რიდე რომელი,
მითვე მწვანითა უებრო მიწოლით ტასტსა მჯდომელი.
და ცრემლისა ღვარსა მოეცვა პირი ელვათა მჯდომელი:
- უღბ „ქვე წვა ვით გლდისა ნაპირსა ვეფსვი პირ-გამესებული,
არცა მზე ჭკანდა, არც მთვარე, ხე ალვა ედემს სებული.
ასმათმან დამსვა შორს გვარად გულსა მე ლსავარ სებული,
და მერმე წამოჭსჯდა წარბ-შერტმით, გამწერალი, გარისსებული:
- უღბ „მიბრძანა. „მიკვირს რად მოხველ, მშლეელი პირისა მტკიცისა,
გამწირავი და მუნთალი, შენ გამტესელი ფიცისა.
მაგრა ნაცვალსა ზასუნსა, მოგცემსო, შენამ იცისა.“
და გაადრე, რა გაადრო ზასუნსი მის ჩემბან მე უიცისა.

„გსოქვი, ჰასუსსა ვერას გკადრებ, თუ არა ვსცნობ მე მაროალსა, უ¹
 რა შეგცოდე, რა მიქმნია უცნობობსა, აფერ-სამკროთალსა.
 გვლაცა მითსრა. „რას გეუბნა მტყუანსა და შენ მუსთალსა,
 და დიაცურად რად მოვლარდი, მე დაუწევავ ამით აღსა:

„შენ არ იცი სვარასმშასი საქმროდ ჩემად მოყვანება, უ²
 შენ ვდამილ სარ სავასიროდ, შენი რთულა ამას ნება.
 შენ გასტესე ფიცი ჩემი სიმტკიცე და იგი მტნება.

და ღმერთმან ჭქმნას და დაგარსინოს ცუდათ შენი გელგუნება:

„გასსოვს, ოდეს ჭაჲ ჭაჲ ზმიდი, ცრემლი შენნი ველოა ჭბანდეს. უ³
 მკურნალნი და დასტაქარნი წამალსაყე მოგიტანდეს.
 მამაციას სიტრუვესა ნეტარ სსვასი რამცა გვანდეს,

და რადგან დამოძე, მეცა დაგთმობ, ვინძი უფრო დასიანდეს:

„ამას ვბრძანებ, ვინცა გინდა ეპატრონოს ინდოეოსა. უ⁴
 გკრეც მე მაქვს პატრონობა, უგზოდ ვლიდენ, ოუნდა გსეთსა,
 ეგე აგრე არ იქმნების, აწ მამცდარ სარ მოსაცეოსა.

და აზრი შენნი შენვე გგვანან მტყუანსა და შენ აკეოსა:

„ცოცსაღ ვიყო, შენ ინდოეოს, ღმერთო, სანი ვერა დაყო, უ⁵
 თუ ეცადო დაყოფასა, გორცთა შენთა სული გაყო.
 სსვა ჩემებრივ ვერა ჭზოყო, ცათამდისცა კელი აყო.“

და ესე სიტყვა დაასრულა. ყმა ატირდა სეფთქმა აჭყო:

„გსოქვა, რა მესმა ესე მისგან, მეიმედა მეტის-მეტად, უ⁶
 გვლავ მიეტა თვალთა ძალი მის სათლისა გკრე ჭკრეტად.
 აწ დაკვარგე, რად არ გიგვირ, რად ვცოცსაღვარ, რად ვარ რეტად.

და გაჲ სოფელო უსანლო, რად წი სისსლთა ჩემთა სერეტად:

„შეგსედენ, ვნახენ სსხოუნაღ მუსათი გაშლით მდებარე, უ⁷
 ზიდე, აღვსდეგ ღმერთისა და მერმე მათი მქებარე.
 ვკადრე, თუ. მზეო, დაგიწევავ ჩემიცა დაწვა მზებარე.

და რადგან არ მომვლავ, ჰასუსი ერთი გკადრო მე ბარე:

„რომე გკადრებ ესე სიტყვა აწ თუ ცუდათ ნალიქნია, უ⁸
 ცამცა მრისსავს, მზისა შუქნი ყველა ჩემთვის ნაშუქნია.
 თუ მალირსებ გაკითხვასა, ავი არა არ მიქმნია.

და მან მიბრძანა. „რაცა იცი ჭსოქვიყო“ თავი დამიქნია:

- „კვლავცა ვკადრე. მე თუ, მსეო, თქვენთვის ფიცი გამეტკოს, დიკრთმან აწვე რისსვა მისი სეცით ჩემთვის გამქესო, ვისი გინდა უშენოხს, ზირი მემოხს, ტანი მესოხს.
- და მამა მამინ რეგორ დავრჩე, რა ღასვარი გუღსა მესოხს:
- „მე მეუეთა დარბასს მიემეს, შექქმნეს დიდი ვასირობა, მათ წინასხე დავიზრათ იმა ყმისა შენი ქმრობა. დამუშალა, ვერ დავშლიდი, დამჩებოდა უმეტრობა.
- და თავსა ვუთხარ, მიემოწმე, უამად გიჯობს გუღ-მაცრობა:
- „მეტა დაშლა ვითა ვკადრე, რადგან იგი ვერ მიმხვდაჩა. არ იტყვის, თუ ინდოეთი უზატრონოდ არ მომკდაჩა. ცაჩიელ არს მემამულე, სხვასა მართებს არვის არა,
- და ვის მოიყვანს არა ვიცი, ანუ იგი ვინ მომტდაჩა:
- „გსთქვი, ამითა ველაჩას ვიქმ, ღონე სხვა რამ მოვიგვარო. თავსა ვუთხარ, ნუ მოგიცავს გონებო მრავალ-გვარო. მეღვა გული მკეტისაებრ, ათახჯერცა მინდოჩს ვარო,
- და ვისმცა მივსცე თავი შენი შენგე რადმე არ წამგვარო:
- „სულთ ვიყიდდი გუღისათვის, გოშვი ამაღ გამებაჩრა. იგი წვიმა დარჩენულა, რომე პირველ ვარდი აჩრა. ვნასე მოწსა მარგალიტი, გარე ტურფად მოემასრა.
- და მიბრძანა. თუ „ეგე საქმე მეტა მართლად რად მიასრა:
- „არ დავიჯერებ მე შენსა ღალატსა, ორგულობასა, უარის ქმნასა ღვთისასა, ამისთვის არ მადლობასა. იაჯდი თავსა ჩემსა და მორტმით ინდოეთს ფლობასა,
- და მე და შენ დავსდეთ კელმწიფედ, ჭსჯობს ყველას სიძესმდლობასა:“
- „მე ღმობიერად მომიტკბა გამწყრადი, გამქისებული, ანუ მსე იყო ქვეყანად, ან მთვარე პირ-გავსებული. ასლოს დამისვა, დამიტკბა, აქამდის არ დირსებული.
- და მეუბნებოდა. „დამივსო ტეტსელი ამითა გვებული:“
- „მიბრძანა. თუ „გონიერი ჭკამს არ ოდეს არ აჩქარდეს, რაცა ჭსჯობდეს მოავაროს, საწუთროსა დაუწყინარდეს. თუ სასიძო არ მოუშვა, ვამ თუ მეფე გაგიმწარდეს,
- და შენ და ისი წაიგიდნეთ, ინდოეთი გარდაჭქარდეს:

„კვლავ თუ ხიბე შემოუშვას, მე შემიძრთხს, იეოს ასდენ, ერთმანერთსა გაკეუანეთ, ძოწეული გაგვიფლასდენ, მათ მორწმულთა მოივლინონ, ჩვენ ჰატიუი გაგვიასდენ.

და ებე ამხად არ ეგების რომე სზარსნი გაგვიასდენ:“

„მე ვკადრე. ღმერთმან აშორახ მის ყმისა შენი ქმარობა. რა შემოვიდენ ინდოეთს, შევიგნა მათი გმირობა, უჩვენო ჩემი ძალ-გული, და ჩემი მეომარობა.

და ასრე დაგვოცნე, შეეძლოხთ აღარას არ საკმარობა:

„მიზრძანა. თუ „ჭკამს დიაცი დიაცურად, საქმე დედლად, დიდსა სისსლსა ვერ შეგაქნევ, ვერ ვიქმნები შუა კედლად. რა მოვიდეს, სიბე მოგალ, მათთა სზათა აუწევეტლად,

და ქმნა მართლისა სამართლისა სესა შეიქმს გმელსა ნედლად:

„ასრე ჭქმენ, ჩემო ღომო და მჯობო უოკელთა გმიერთაო, მიზარკით მოგალ სასიძო, ღაშქართა ნუ მოიერთაო, მისთა სზათაცა ნუ დაჭკოც, ზროსათა, ვითა ვიერთაო.

და დიადი სისსლი უბრალო გაცმანცა ვით იტვიერთაო:

„იგი რა მოჭკლა, ეუბენ ჰატროსსა ჩემსა მამსა. ჭკადრე, თუ სზარსთა ვერა ვიქმ ინდოეთისა ჭამსა, ჩემია მკვიდრი მამული, არ მივსცემ არცა ღრამსა.

და არ დამეკსნები, გაგისდი ქალაქსა, ვითა ტრამსა:

„ჩემი ყოლა ნურა გინდა, სიყვარული, ნურცა ნდომა, ამით უფრო მოგეტემის სამართლისა შენ მოხდომა. ჭქმნას მეფემან ყელ-მოტესით შემოსეწა, შემოკდომა,

და კელთა მოგეტემ თავსა ჩემსა, შეგვეფრობდეს ერთგან სსდომა:

„ესე მეტად მომეწონა თათბირი და გამორჩევა, ჩემთა მტერთა დავაცადე დასასოცლად კლმისა ქნევა. მეძმე აღვს დეგ წამოსავლად, მან დამიწყო ქვე ქვე წვევა.

და მწადდა, მაგრა ვერ შეგმართე, შეჭიდება, შემოსევეა:

„ხანი დავყავ, გავეყარე, მაგრა გავეკე ვითა ხელი. ასმათ წინა ჩამომიძღვა, ჩამდიოდა ცრემლი ცხელი, ჭირი ბეკრჯეღ ვათასე, ლხინი ჩემი ვაერთხელი,

და მეძმე წასლვა არა მწადდა, ამაღ მივალ არ ფიცხელი:

„მოვიდა კაცი, სასიძო მოვაო, მოხლვა ტკანსა.
 მაგრა, თუ ღმერთი რას უსამს, არა იტოდა გლასა რა.
 მეუფსა მისვდა სიამე, არ სიტყვა ივაგლასა რა.

და მიბრძანა; ასლელს მიმისვა, მოდიო, თავი დახარა:

„მიბრძანა. „სემთვის ესე დღე ღსინი და სისარულის,
 გარდავიკადლოთ ქორწილი, ჰკამს, ვითა დახასრულის,
 კაცი გაკვზავნოთ, მოვიდლოთ ყოვლგნით საჭურჭლე სრულის,
 და უხვად ტავსტმდეთ, ვაჭხებდეთ, სიმუნწე უმეტრულის:“

„მე გაკვზავნე ყოვლგნით კაცნი საჭურჭლისა წამომსმელნი,
 სასიძოცა მოგვივიდა, იფხეს სანსა არ დამსმელნი.
 შიგნით ჩვესნი გაეგებეს, გარეთ მოხდეს სორაზმელნი,
 და მათ ლაშქართა ედგან მყოფთა, ვერ იტყუდეს, ვერცა ველნი:“

„მეუფემან ბრძანა. „მოჭვასით კარვითა მოედანია.
 გამოიხვეწოს სიძემან, დაუოს ცოტაი სანია.
 მუნ მიხდა სახვად გავიდეს უშენოდ სხანი სხვანია.
 და შეს აქა ნასენ კმარინ, აქა ნასვის კმანია:“

„მოედანს დავხდგი კარგები წითლისა ატლასებისა.
 მოვიდა სიძე, გარდავდა, დღე ტკანდა არ აღვსებისა.
 შეიქმნა გასლვა შიგნითა, ჯარია მუნ სასებისა,
 და დაიწყეს დგომს ლაშქარმან თემ-თემად, დას-დასებისა:“

„მე დაგშვერ, ვითა წესია საურაჲ გარდაკდილისა,
 შინა წამოველ მსურალი, ქმნა მომდომოდა ძილისა.
 მონა მოვიდა, მომარტვა წიგნი ახმათის ტკბილისა.
 და „ადრე მოდიო, გიბრძანებს მზგავსი აფვისა ზრდილისა:“

„ცხენისაგან არ გარდავკე, წავუელ, ფიცხლად დაემორჩილდი.
 ქალი დამსვდა ნაკირება, კვითსე, ცრემლსა რასა მილდი.
 მიოსრა. „შენა შესწრობილი, ტირილსამცა ვით ავსტილდი,
 და გაუწივეტლად. ვით გამართლო რაკვარამცა გაუაქილდი:“

„შევედით, ვნახეთ, ხალიშსა ზედა წარბ-შერჭმით მჯდომარე.
 მზე ველარას იქმს მის მეტსა, მას განენათლს რომ არე.
 წარუხდევ, მიბრძანა. „რასა სდგი, დღე მიგინს წინ საომარე,
 და ანუ გამწირე, მიტყუე და კვლავცა მოიმტომარე:“

„მე მეწიენს, აღარა ვსთქვი, ფიცსლავ გარე შემოკბრუნდი, უგუ ვეივლე, აწ გამოსჭსნდეს, არ მინდოდეს ვისცა უნდი, ქალი ომსა რაგვარ მსწევებს, აგრე ვითა დაგდაბუნდი.

70

და შინა მოკვლ, მოკვლა მისი დავაპირე, არ დავეძინდი:

„ასსა ვუბრძანე მონასა, საომრად დაემსადენით.

70

შევსხედით, გავლეთ ქალაქი, არა ვის გავეცხადენით, კარავსა შეველ, სასიძო ვითა წვა წარმცა თქმად ენით.

და უნისხლოდ მოკვალ იგი უმა, თუცა ჭკბდა სისხლისა დენით:

„კარვის კალთა ჩახლათული ჩავსტერ, ჩავაკარაბაკე, უმასა ფერკთა მოვეკიდე, თავი სვეტსა შევეტაკე.

70

წინა მწოლთა დაიძახეს, გლოვა მისვდათ საჩრაკე,

და ცხენსა შევსჯე, წამოცაველ, ჯაჭვი მეცვა საკურტაკე:

„კმა დამივარდა, შეიქმნა წასილი, მოსაწევარი.

70

წამოველ, წევნა დამიწეეს, დავკოცენ ჩემი მდეკარი.

ქალაქი მქონდა მაგარი, მტერთაგან მოურეკარი,

და მუნ შიგან შეველ მშვიდობით, ამოდ იგივე მე ვარი:

„გატი გავგზავნი, ვაწნობე ყოვლგან დაშქარსა ეველასა,

70

აქა მომართეთ ვინცაღა ჩემსა იქმოდეთ შეველასა.

არ გასწედა მოხლვა მდეკართა დამესა დია ბხელასა,

და ჩემი რა ჭსტნიან, ჭსტვიდიან თავებსა მათსა მროელასა:

„ცისკრად აღვსდეგ, შევეკაწმე, რა გაოუნდა დამე დილად,

70

ვნასენ სამნი დიდებულნი მეფისაგან მოგზავნილად.

ებრძანა, თუ „დმერთმან იცის, გამეზარდე, ვითა შეილად,

და ჩემი ასრე რად შეჭსტვალე სისარული სიმძიმელად:

„ხვარაწმმას სისხლი უბრალო სასლად რად დამადებიე,

70

თუ ჩემი ქალი გინდოდს, რად არა შემავებიე.

მე ბერსა შენსა გამხრდელსა სიცოცხლე მანამებიე,

და დღედ სიკვდილამდი შენიცა თავი არ მანსლებინე:“

„მე შევეუთვალე, შეფეო, ვარ უმაგრესი რვალისა,

70

თვარა რად მიშღის სიკვდილსა, ცეტხლი სიკვდილთა აღისა.

მაგრა თუით იცით კელმწიფე ჭკამს მქმნიელი სამართაღისა,

და მე თქვენმან მხეძამ მსმორლხ სდომს თქვერინსა ქალისა:

- „იტი ინდოთა სამეფო რაზომი სრს საჯდომია,
ერთილა მე ვარ მეძვეიდრე, ყველაი თქვენ მოგსდომია.
ამოჭსწყდა მათი ყველაი მამული, თქვენ დაგრზომია,
და დღესამდი ტასტი უხემო არავის არ მოსდომია:
- „გერ გათხევე თქვენთან კეთილმან, აწ ეგე არ მართალია.
დმერტმან არ მოგცა ყმა შვილი, გიზის ერთია ქალია,
ხვარაზმმა დასვა გელმწიფედ, დამრჩების რა ნაცვალა.
და სსვა მეფე დაჭსჯდეს ინდოეთს, მერტყას მე ჩემი გრძალია:
- „შენი ქალი არად მინდა, გაათხოვე, გამარადე
ინდოეთი ჩემი არის, არვის მივსტემ ჩემგან კიდე.
ვინცა ჩემსა დამეცილოს, მისით მასცა აღმოფუსვრიდე,
და სსვად მეშველსა გარეგანსა, მამკალ ვინცა ვინცტრიდე:

ამბიხა ცნობა ტარიელისაგან ნესტან და რეჯნის
დაკარგვისა:

- „ესე კაცი გამეგზავნეს, გონებასა გავეშმაგე,
რომე მისი ვერა მეცნა, ამას უფრო დავედაგე.
მას ზღუდესა გარდავადეგ, მინდოროთავე რომე ვაგე,
და მესმა საქმე საშინელი, რომე თავი ვერ წავაგე:
- „გამოჭსწინდეს ორნი ქვეითნი, მე მივეგებე წინარე.
ქალი ჭევა ერთსა მონასა, ვსცანმცა, თუ მოღმა ვინარე.
თავ-გაგლეჯილი ასმათი, ზირს სისსლი ჩამომდინარე,
და აღარ მიყივლა, დიძილით არცაღა გავიცინარე:
- „იგი ვნახე, დაუბნივე, გონებასი გამიშმაგნა,
შორით უგმე, რა შიგან ვართ, ანუ ცეტსლმან რად დაგკვდაგნა.
მან საბრალოდ შემომტირნა, ძლივ სიტყუანთი გამოაგნა.
და მითხრა, „დმერტმან სიმგრკველე ცისა ჩვენთვის რისხვით წამოგრაგნა:“
- „ახლოს მიველ, კვლავცა ვკითხე, რა შიგან ვართ, სთქვი მართალი.
კვლავ საბრალოდ ამიტირდა, კვლავ მოედვა ამით აღი,
დიდს ხანს სიტყუა ვერა მითხრა, მისთა ჭირთა ნათალი,
და ბგერდსა წიოლად უღებეკდა, სისსლი დაწვთა ნაწვეთალი:

„მერმე მითხრა. „მოგაკენებ, ესე რადმცა დაგიმალე.
 მაგრა ვითა გაგასარხე, შენცა აგრე შემიწყალე,
 ნუ მაცოცხლებ, ნუ დამარხენ, შემიწყალე, შემიბრალე,
 და დამსხენ ჩემსა საწუთროსა, დმერთსა შენსა მიაკალე:“

უ²⁷

„მიამბო. „ოდეს სასიძო მოკალ და გამა დაგიკარდა,
 მეფესა ესმა, აიჭრა, მართ მისგან გასატკივარდა.
 შენ დაგიძსა, მისმეო, გამა მადლად გაკამაძივარდა.
 და მოგნასეს, შინა ვერ გზოვეს, მით მეფე გამომხივარდა:

უ²⁸

„ჭკადრეს. „აქა აღარ არის, კარნი სადმე გაუკლიან.“
 მეფე ჭბრძანებს. „ვიცი, ვიცი, მეტად კარგა შემივიან.
 მას უეყარდა ქალი ჩემი, სისხლი ველთა მოუღვრიან,
 და რა ნასიან ერთმანერთი, არ შესეღვა ვერ დაჭსთმიან:

უ²⁹

„აწ თაკმან ჩემან, მას მოკვლავ, ჩემად და ვინცა მედესა.
 მე ღვთისა ვუთხარ, დაუბამს მას ეშმაგისა ბადესა.
 მათ ბოზაკურთათ, ასეთი რა მიჭსცეს, რა უქაღესა,
 და თუ დავარჩინო, დმერთი ვგმო მისად ჰატყად მსადესა:“

უ³⁰

„მის მეფისა წესი იყო, თავი მისი ძვირად ჭფიცის,
 და თუ ჭფიცის, არ გაჭსტესის, მასვე წამსა დაამტკიცის.
 ესე წყრომა მეფისაგან, ვისცა ესმა, ვინცა იცის,
 და მან უბრძანა, დავარ ქაჯსა, ვინ გრძნებითა ცაცა იცის:

უ³¹

„დავარს დასა მეფისასა, უთხრა ვინმე ღვთისა მტერმან.
 „თავი ჭფიცა ძმამან შენმან, არ დავარჩენს, იცის ერმან.“
 მან აგრე ჭსთქვა. „უბრალე ვარ, იცის დმერთმან სასიერმან,
 და ვისგან მოკვკვე, ვისთვის მოკვკვე, მიისვედროს იგი ვერმან:“

უ³²

„შატრონი ჩემი აგრევე იყო, წამოხვე შენ ოდეს,
 შენეულივე რიდენი ებურნეს, ტურფად შეენოდეს.
 დავარ მოჭსთქმიდა სიტყვათა, რომელნი არა მსმენოდეს.
 და „ბოზო, შენ ბოზო, რად მამკალ, ვეჭვ შენცა არა გლსენოდეს:

უ³³

„როსკიპო, ბოზო დაცო, საქმრო რად მოაკვლევინე,
 ასუ სისხლითა მისითა, ჩემი რად მოაზღვევინე,
 არ ცუდად მომკლავს ძმა ჩემი, რა გიყავ, რა გაქმნევინე,
 და აწ დმერთსა უნდეს ვერ მიხვე, ვის ესე დააძლევინე:“

უ³⁴

330 „კელი მიჭეო, წამოხიდნა, თმანი გრძელნი დაუფუშნა,
დაალება, დააღურჯა, მედგრად პირნი მოიქუშნა,
მან ზასუნი კერა გასცა, ოდეს სულოქნა, ოდეს უშნა.

და ქალმან შაკმან კერა არგო, კერცა წელუღნი დაუშუშნა:

331 „რა დავარ გახდია ცრემლითა, მისითა დაღურჯებითა,
წარმოჭსდგეს ორნი მოხანი, პირითა მით ქაჯებითა,
მათ კიდობანი მოჭქონდათ, ეუბნეს არ აჯებითა,

და მას შიგან ჩასკეს იგი მზე ჭტავს იქა დარაჯებითა:

332 „უბრძანა „წადით, დაკარგეთ, მუნ სადა ზღვისა ჭიზია,
რომ წმინდა წყალი ვერ ჩასოს, მუინვარე, კერცა ჭიზია.“
მათ გაესარნეს, სმა მალადა იფიკლეს იპი იპია,

და ესე ვნასე და არ მოვკვდი, არა მგავს არცა სიპია:

333 „ზღვითავეს განვლეს, საკმელნი მაშინვე გაუჩინარდა,
დავარ ჭსოქვა, „მქსელი ამისი ვინ არ დამქოლოს ვინ არდა.
ვირემ მომუღუკდეს, მოვკვდები,“ სიტოცხლე გასაწეინარდა,

და დასა დაიცა, მოცაკვდა, დაეცა გასისსლ-მდინარდა:

334 „რად არ მიკვირვებ ცოცხალსა, მე ლახვარ-დაუსობელსა,
აწ იგი მიყავ, რა მართებს ამისა მასარობელსა,
ზესანარ დამგხენ სიტოცხლე, სულთა დგმა დაუთმობელსა.“

და საბრალოდ ცრემლსა ადენდა, უკლებსა, დაუშრობელსა:

335 „მე ვუთხარ დაო, რად მოგვლა, ანუ რა შეხი ბრალია,
რამცა ვქმენ ნაცვლად თვით რომე მისი ჩემ ზედა ვალია.

აწ თავსა მისად სამებრად მივსცემ, სად კლდე და წყალია,

და სრულად გაუქვავდი, შემექმნა გული მართ ვითა სალია:

336 „მეტმან ზარმან გამაშმაგა, მომივიდა ცხრო და ოტოლა.

გულსა ვუთხარ, სუ მოკვდები, არას გარგებს ცუდი წოლა,
გივლობს გაჭრა ძუბსად მისად, გავარდნა და ველთა რბოლა,

და აჭა უამი ვისცა გინდა, ჩემი თანა წამოყოლა:

337 „შეველ, ფიცხლავ შევევანმე, ცხენსა შევკვე შევანმული,
ას სამოცი კარგი მოემე, ჩემსა თანა სახდაზმული,

წამომიკვს და წადაკედიოთ, კართა გარე დარაზმული,

და ზღვის პირს ბრეკელ, სავი დამსკდა, მენაკემან მისსა ზემელი:

„ნაკსა შევსჯე, ზღვასა შეველ, ზღვასა შიგან გავაღაგდი. ჩ
 არსით ნაკი მომავალი უნასავად არ დავაგდი.
 მოკვდილი, არა მესმა, შმაგი უფრო გავეშმაგდი,
 და რომე სრულად მამიძულვა, ღმერთსა თუჩმე ასრე ვსძაგდი:
 „რომე დაკუავ წელიწადი, თთვე თორმეტი გამეოცა, ჩ
 მაგრა მიხი მნასავიცა სიზრმივ კაცი არ მეოცა.
 თანა მეოლნი უკვლავანი ამომიწუდა, დამეკოცა.
 და ვსთქვი, თუ ღმერთსა ვერას კადრებ, რაცა ჰსწადდეს, აგრე ვეოცა:
 „ზღვა ზღვა ცურვს მომეწეინა, მით გამოველ ზღვისა პირსა, ჩ
 გული სრულად გამიძეცდა, არ ვუსმენდი, არც ვაჩირსა.
 უკვლავი დამეფანტა, დარჩომოდა რაცა ჭირსა,
 და კაცსა ღმერთი არ გასწირავს, ასრე მისგან განაწირსა:
 „ერთი ეხე ასმათი და დამწიხეს ორნი მონანი, ჩ
 ჩემნი გულისა მდებულნი, და ჩემნი შემაგონანი.
 მისნი ვერა ვცნენ ამბავნი, ვერცა დრამისა წონანი,
 და ტირილი მიჩნდის ლხინად და მდინდიან ცრემლთა ფონანი:

ამბავი ნურადინ ფრიდონისა ოდეს ცარიელ
 შემოკვარა ზღვის პირსა:

„ღამით მეგლო, მოკიდილი, ზღვისა პირსა აჩნდეს ბადნი. ჩ
 ჰგვანდეს ქალაქს, ვიასლენით, ცალ-კერძ იგვსენ კლდეთა ჩადნი.
 არ მიაძის კაცთა ნასვა, მიდაღვიდის გულსა დადნი,
 და მუნ ვარდავეკ მოსვენებად, დამხედეს რამე ხენი ლადნი:
 „ხეთა ძირსა მივიძინე, მათ მონათა ჰსჭამეს პურთ. ჩ
 მერმე ავდებ სევდიანი, მიღამებდა გულსა მური,
 ვერა მეცნა ეგ სომ გრძელად, ვერ ჭორი და ვერ დასტური.
 და ველთა ცრემლი ასოლებდა თვალთა ჩემთა მონაწური:
 „ზასილი მესმა, შევხედენ, მოემე ამყად ჰყიოდა, ჩ
 შემოირბევდა ზღვის პირ-პირ, მას თუჩმე წყლული ჰსტკიოდა.
 კმლისა ნატესი დახვრილი აქვს, სიხსლი ჩამოსდიოდა.
 და მტერთა ექადდა, ჰსწყრებოდა, იგინებოდა ჰსჩიოდა:

- † „ზედა ჰსჯდა შავსა ტაიჭსა, ესე აწ მე მყავს რომელი, მართ ვითა ქარი მოქროდა, გაფიცსებული მწყრომელი. მონა მივსწივე, მისისა შეყრისა ვიყავ მდომელი.
- და შეკსთვალე, დაჰსდებე, მიჩვენე ლომსა ვინ გაწყენს რომელი:
- † „მას მონასა არა უთხრა, არცა სიტყვა მოუხმინა, ფიცსლავ შეკსჯე ჩაკვებე, მე ჩაკუსწარ, ჩაკულ წინა. ვუთხარ, დასდებე, გამიგონე, შენი საქმე მეცა მინა.
- და შემომხედა, მოკეწონე, სიარული დაითმინა:
- † „გამიცადა, ღმერთისა ჰკადრა, შენ ასეთი სენი ვითხენ. მეჩმე მითხრა. „მოგასხენებ აწ სიტყვანი რომე მკითხენ, იგი მტკენი გამიღომდეს აქამდისი რომე ვითხენ,
- და უკაზმავსა მიღლატეს, საჭურველნი გარ ვერ ვითხენ:“
- † „მე ვუთხარ, დასდებე, დასწყენარდი, გარდაკვდეთ ძირთა სეთასა, არ შეუდრკების ჭაბუგი კარგი მასვილთა კვეთასა. თანა წამომევა, წაკედით უტკობსნი მამა-მეთასა,
- და მე გაკეკვირვე ჭერეტასა, მის ყმისა სინაზეთასა:
- † „ერთი მონა დასტაქარი მევა, და წელულნი შეუსვივნა, ისრის ზირნი ამოუსუნა, დაკოდილნი არ ატკივნა. მეჩმე ვკითხე, ვინ ხარ, ანუ მკლავმან შენმან ვისგან ივნა,
- და საამბობლად დამირიგდა, თავი მისი გაამჩივნა:
- † „ზირველ მითხრა. „არა ვიცი რა ხარ, ანუ რას გამსგავსო, ანუ ეგრე რამ დაგღია, ანუ ზირველ ვინ გაგავსო. რამან შექმნა მოყვითანოდ, ვარდ-გიშერი, რომე ჰრგავსო,
- და ღმერთმან მისგან ასთებული სანთელიმცა რად დაგავსო:
- † „მულღაზანზარის ქალაქი, ასლოს მე მაქვსო რომელი, წურადან ფრიდონ სასელ მძეს, მეფე ვარ მუნა მჯდომელი, ესე სამძვარი ჩემია, სადა ხართ გარდამკდომელი,
- და ცოტა მაქვს, მაგრე ყოველგან სიკეთე მიუთხრობელი:
- † „მამის ძმა და მამა ჩემი ჰაჰა ჩემმან გაყვნა ოდეს, ზღვასა შიგან კუნძულია, ჩემად წილად მას იტყოდეს, თვით ბიძასა ჩემსა მიხვდა, ვისთა შვილთა აწ დამკოდეს, და მათგან დარჩა სანადირო, არ მივსტყმდი, მომერჩოდეს:

„დღეს გამოველ ნადირობას, ზღვისა ზიჩსა ვინადირე,
 მუნა გასვლა მომდომოდა, მით მრეკელი არ ვასშირე.
 სჰათა ვუთხარ. მომიცადეთ, მოვიდოდე მეცა ვირე,
 და სუითა ოდენ ბასიერთა, მეტი არა დავიჭირე:

ქმ

„ნავითა გაველ, ზღვისაგან შტო რამე გამოვიდოდა,
 არა მოკერეფდი გამყოფთა, ვსთქვი ჩემთა რად დავკრიდოდა,
 დამიძახუნდეს სიმრავლე, მე მათი არ გამოვიდოდა,
 და ვნადირობდი და ვიზასდი, სმა ჩემი არ უდიოდა:

ქმ

„მართლად იჯავრეს წუნობა მათი, თუ ესე ჰკმდა ვითა,
 გამოძახარეს ლაშქარნი, გზანი შემიკრეს ნავითა,
 ოვით ბიძა-ძენი ჩემნიცა შეჭსნდეს მათითა თავითა,
 და ჩემთა გაუკდეს ლაშქართა ომად მათითა მკლავითა:

ქმ

„მათი მესმა, დავინასე სახილი და კრძალთა ელვა.
 ნავი ვსთხოვე მენავეთა, მით ვიყიველე მე ერთსელვა,
 ზღვასა შეველ, მომეგება მეომარი, ვითა ღელვა,
 და სწადა, მაგრა ველარა ჰქმნეს ჩემი ზედა წამოქელვა:

ქმ

„კვლავ სსვანი დიდნი ლაშქარნი უგანა მომეწოდეს,
 იქით და აქეთ მომიგდეს, ერთგნით ვერ მომეყოდეს,
 არ მომწეროდეს წინანი ზურგით მესროდეს მე ოდეს,
 და კრძალსა მივენდევ, გამიტყდა, ისარნი დამელოდეს:

ქმ

„მომეჯარნეს, ველარა ვქმენ, ნავით ცსენი გარდვისტუნვე,
 ზღვა ზღვა ცურვით წამოუველ, ჩემნი მჭვრეტნი გავატბუნვე.
 თანა მყოლნი ყველაგანი დამიგოცნეს, დამჩხა მუნვე,
 და ვინცა მდევდა ვერ შემამსდა, მიუბრუნდი, მივაბრუნვე:

ქმ

„აწ იგი იქმნას, რაცადა ენებოხ ღვთისა წადილსა.
 ვეჭვ ჩემი სისხლნი არ შეჩხეს, ძალი შემეწოდეს ქადილსა,
 ოკრად გაუგდი ყოფასა მათ სადამოხსა და დილსა.

ქმ

და უკომბ ევაკთა და ყოჩანთა, მათ ზედა ვაქნეე სადილსა:

„ამა ყმამან შემიკვეთა, გული მისკენ მიმიბრუნდა.
 მოვასსენე. აჩქარება, შენი ყოლა არა უნდა,
 მეცა თანა წამოგეეები, დაიგოცნენ იგი მუნდა,
 და ჩვენ ორთავე მეომართა, გაღანამცა შეგვიძრწუნდა:

ქმ

- და „აქსეცა ვუთხარ. ამაჲვი ჩემი არ გაგეგონების,
უფრორე წვრილად გაიძობ, თუ ყამი ჩვენ გვექონების.
მან მითხრა ლსინი სახემო, მაგას რა შეეწონების,
და დღედ სიკვდილამდის სიტოცლე შენ ჩემი დაგემონების:
„მივედით მისსა ქალაქსა ტურფასა, მაგრამ ცოცასა.
გამოეგებნეს ლაშქარნი, ისხმიდეს მისთვის ოცასა,
პირსა ისოგდეს, გაჭყრიდეს ნასოკსა, ვით ნათოცასა,
და ესეოდინს, ჰგონინს კრძალსა და საღტე გოცასა:
„აკვლავ მოვეწონე, ვეტურფე მე მისი გარდნაკიდარი.
შემასხმიდიან ქებასა. მზეო, შენ ჩვენთვის იდარი,
მივედით, ვნასეთ ქალაქი მისი ტურფა და მდიდარი,
და უველასა ტანსა ემოსა წარქაში განაწიდარი.“

შველსა ცარიელისა გან ფრიდონისა და გამარჯვება
მათგან მათს მეომართა ზედა:

- და „მოჭვჯობდა ომი, შეუძლო გამარება ცხენ-აბჯარისა.
დაკვასმეთ ნაჲვი ვატარლა, და რიცხვი სხათა ჯარისა,
გაცი კედა მისთა მიჭურეტათვის, ღონემცა იაჯარისა.
და აწ გითხრა ომი მოყმისა მებრძოლთა დამსაჯარისა:
„მათი მესმა დაპირება, ჩაბაღსთა ჩამობურვა.
ნაჲვი წინა მომეგება, არა ვიცი იუო თუ რვა,
ფიცსლავ ზედა შევეჯაკე, მათ დანიწეეს ამოდ ცურვა,
და ქუსლი ვკარ და დავუქცივე, დაიხასეს დიაცურვა:
„კვლავ სსვასა მიველ, მოკვიდე კელი ნაფისა ბაკესა,
ზღვასა დავანთქი, დავკოცე ომიმცა რაღა აკესა,
სსვანი გამექტეს, მიმართეს, მათ მათსა საქულებაკესა.
და ვინცა მიჭურეტდა, უკვირდა, მაქებდეს, არ მამაკესა:
„ზღვა გავიარეთ, გავედით, შემოგვიტოვეს ცხენითა,
კვლავ შევიბენით, შეიქმნა ომისა სიმარცხენითა,
მუნ მომეწონა ფრიდონის სიქეულე სიფიცხენითა,
და იბრძვის ღომი, და პირად მზე, იგი ალვისაგ სენითა:

„თვით ორნივე ბიძა-ძენი მისნი კრძლითა ჩამოყარნა, ქლბ
 კელნი წმინდად გარდაეკეთეს, იგი ასრე ასაჰყარნა,
 მოიყვანნა მკარ-დაკრულნი, ერთმან ორნი არ დაყარნა.
 და მათნი უმანი გაამტვირნა, მისნი უმანი ამაყარნა:
 „მათნი ლაშქარნი გაგვექცნეს, ვეცენით გაცავჭფანტენით, ქლდ
 ფიცსლავ წავუღეთ ქალაქი, არ თავი გაყარნატენით.
 ქვითა დავლექეთ წვივები, ჩვენ იგი გავანატენით,
 და მამკალით, ლარი დალიოთ ან აკიდებთ, ან ტენით:
 „ფრიდონ ნახნა საჭურჭლენი და ბეჭედნი მისნი დასხნა, ქლვ
 თვით ორნივე ბიძა-ძენი დაჰყრობილნი წამოასხნა,
 მისად ნაცვლად სისსლნი მათნი მოღუარნა და კელთა ასხნა.
 და ჩემი ჭსოქვეს, თუ ღმერთსა მადლი, ვინ აღვიხსა სენი ასხნა:
 „მივედით, მოქალაქეთა ზარი ჩნდა, რომე ზმიდიან, ქლვ
 აჯათა მქნელნი მჭერეკელთა, გულსა მუნ დააბმიდიან,
 მე და ნურადინს ყველანი ქებასა შეგვასხმიდიან.
 და გვითსრობდეს მკლავთა თქვენთაგან ჯეროთ მათნი სისსლნი მიდიან:
 „ლაშქარნი ფრიდონს მეფედ და მიკობდეს მეფედ მეფობით, ქლვ
 თვით თავსა მათსა მონად და ჩემსა ყველასა სეფობით,
 დადრეჯით ვიყავ, ვერ მხოვეს ვერ ოდეს ვარდის მკრეფობით,
 და ჩემი ვერ ჭსტნიან ამბავი, მუნ იყო არ იეფობით:“

ფრიდონის მიერ ნესტან დარეჯნის ამბის მბობა
 ოდეს ცარიელს უამბო:“

„დღეს ერთსა მე და მეფე ნადირობას გამოკვდით, ქლვ
 ზღვასა ზედან წაწურვილსა ქედსა რასმე გარდავდეგით.
 ფრიდონ მითხრა. გითსრობ რასმე, ვთამაშობდით ცხენსა ვსსუდით,
 და ერთი რამე საკვირველი მე ვნახეო ამა ქედით:
 „მე ვკითხევდი, ფრიდონ მეტყვის მართ ამბავსა ესოდენსა. ქლვ
 დღე ერთ მწადდა ნადირობა, შევჯე ამა ჩემსა ცხენსა,
 ზღვათა შიგან იხვსა ჭკვამდა, კმელეთს ზედან შავარდენსა,
 და აქა ვდეგ და თვალ-უგებდი, ქორსა იქით განაფრენსა:“

ქი „ზოგჯერ ზღვითვე მივიხედნი წავსდგომოდი ამა გოჩსა.
ზღვასა შიგან ცოტა რამე დავინახე, თუცა შოჩსა,
ეგრე ფიცხლსა სიარული, აჩას ძალ აქვს მისსა ჭსწოჩსა:

და ვერად ვიცან, გონებასა გავეკვირვე ამაღ ოჩსა:

ქი „გჭსთქვი, ჩაა, ჩასა გამსგავსო, მიფრინველია ანუ მკეცი.
ნავი იყო, გარს ევარა სამოსელი მრავალგეცი,
წინა გაცი მოზიდვიდეს, თვალნი ამაღ დავატეცი,

და მოვარე უჯდა კიღობანსა, ცა მეშვიდე მასცა ვეცი:

ქი „ამოძვრნეს, ოჩნი მონანი, შავნი მარო ვითა ფისანი,
ქალი გარდმოსვეს, სისხონი ვნასე მისისა თმისანი,
მას რომე ელვა ჭკრთებოდა, ფერნიცა ჭკვანდეს ჩისანი,

და მან განანათლოს ქვეყანა, გაცუდდეს შუქნი მზისანი:

ქი „სისარულმან ამაჩქარა, ამართოლა, დაცამლეწა,
იგი ვარდი შემიუვარდა, რომე თვალსა იასეწა,
დავაპირე შეტეკება, ვსთქვი, წავიდე მათკენ მეწა,

და ხემსა შავსა სულიერსა, რამცა ვითა გარდესვეწა:

ქი „ცხენი გავეუსლე იქმოდეს შამბი კმასა და სრიალსა,
ველარ მიუესწარ გამესწრნეს, რაზომცა ვსტეპიდი წრტიალსა,
ზღვის პირსა მიველ, შევსედენ, ჩნდა ოდენ მზისა ტიალსა,

და გამშორებოდეს, წამსლეოდეს, ამისთვის დავეწვი აღსა:

ქი „ესე მესმა ფრიდონისგან, მომემატა ცეცხლთა სიცხე,
ცხენისაგან გარდავიტერ, თავი სრულად გავიგიცხე,
ხემთა ღაწეთა დანადენი მე ხემივე სისხლი ვიცხე.

და მომკალ თუცა უხემოსა ენასოსმცა ვისცა ისხე:

ქი „ესე ხემგან გაუგვირდა ფრიდონს, მეტად ეუცხოვა.
მაგრს მეტად შეკებრალე, ტირილითა მესათხოვა,
ვითა შვილი დამადუმა, მემუდარა, შემეზოვა,

და თვალთა ვითა მარგალიტი ცხელნი ცრემლნი გარდმოთოვა:

ქი „გაგლას მეო, რა გაიმბე, ფათერაკად მცდარმან შმაგად.
მოვაკხენე. ნურა გაგვა, ნუ ინაღვლი მაგას მაგად,
იგი მოვარე ხემი იყო, მით მეღების ცეცხლი მდაგად.

და აწ გაიმბობ, რადგან თავი გინდა ხემად ამხანაგად:

„ფრიდონს ვუთხარ ვეკლავაი ჩემი თავსა გარდასრული. მან მითხრა. თუ რას ვიტყოდი მოცთომილი, გაბასრული. შენ მაღალი ინდოთ მეფე ჩემსა რადმე სარ მოსრული, და საკელმწიფო საჯდომი და ტასტი გამართებს სრაცა სრული:“

„აკლავცა მითხრა. ვისცა ღმერთი საროს მოჩისსა ტანად უსებს, მას ლასკარსა მოაშორებს, თუცა ჰირველ გულისა უსებს, იგი მოგვცემს წყალობასა მისსა, ზეცით მოგვიქუსებს, და ჭირსა ლხინად გაგვიცვალებს, არათ ოდეს შეგვაწუსებს:“

„წამოვედით ნატირებნი, სრას დავსსედით თავის წინა. ფრიდონს ვუთხარ. ჩემი შემწე შენგან ვიდე არა ვინა, ვითა ღმერთმან შენი მსგავსი სოფლად არა მოაგლინა, და მამა რადგან შეგემეტენ, ამის მეტი რად რა მინა:“

„არ ავი გესვა მოყვარე, ყამი თუ მომსვდეს ყამისად, ენა გონება მაკმარე გამოსარჩეველად ამისად. რა მოვაგვარო, რა მიჯობს, სალხენლად ჩემად და მისად. და თუ ვერას ვარგებ, ვიქმნები ვერ დამყოფელი წამისად:“

„მან მითხრა. ბედი ღვთისაგან მიჯობსლა ამას რომელი, მოსრულ სარ ჩემად წყალობად მეფე ინდოეთს მჯდომელი. მეძცა რად ვიყავ ამისთვის მაღლისა რასმე მდომელი, და ერთი ვარ მონა მონებად წინაშე თქვენსა მდგომელი:“

„ესე ქალაქი გზა არის ნავთა ყოველგნით მაკალთს. შემომკრეფელი ამბავთა უცსოთა რათმე, მრავალთა, აქა მოგვესმის წამალი, შენ რომე დაუწვავ აღთა, და ნუთუ ქმნას ღმერთმან გარდასლვა მაგაა ჭირთა. და ვალთა:“

„ჩვენ გაკვზავნოთ მენაგენი, რომელთაცა კვლავ უვლია, მოგვინახონ იგი მთვარე, ვისთვის ჭირი არ გვაკლდა, მუნამდისცა მოიჭირვე, გონებამან არ დაგლია, და ყოლა ჭირი არ ეგების, თუცა ლხინმან არ დასძლია:“

„კაცი უკმენ მასვე წამსა, ესე საქმე დამიურვეთ. ვუბრძანე. თუ ნაკვებითა წადით, ისღვა ზღვა მოიცურვეთ, მოგვინახეთ საყვარელსა მისსა, მისთვის მოასურვეთ, და თავთა ჭირი უათასეთ, რადმც უშვიდეთ ანუ ურვეთ:“

- ქ¹⁶ „ახინსა კაცნი სადაცა სადგური საკთა ჰსჩენოდეს.
უბრძანა. ჰსძებნეთ ყოველგან, რაცა ვის მიხი გსმენოდეს,
მოლოდნა მიხნდა სალსინოდ, პატყენი მორქმელსენოდეს,
და უმისოდ ლსინი მინასავს, ამა დღისათვის მრცხვენოდეს:
- ქ¹⁷ „ფრიდონ საჯდომნი დამიდგნა ადგილსა საბატონოსა.
მითსრა. თუ მცდარ ვარ აქამდის, ვერ მივსვდი გასაგონოსა,
სარ დიდი მეყე ინდოთა, რა ვით ვინ მოგაწონოსა,
და ვინ არის კაცი რომელმან, თავი არ დაგამონოსა:
- ქ¹⁸ „რას ვაგრძელებდე, მოვიდეს ყოველგნით ამბისა მძებნელი,
ცუდნი და ცუდთა ადგილთა თავისა დამაშრობელი,
ვერა ვერ ეცნოთ, ვერ იფინეს ვერას ამბისა მცნობელი.
და მე უფრო მდინდეს თვალთაგან კვლავ ცრემლი შეუშრობელი:
- ქ¹⁹ „გოჭვი. რა მაკლდა სასლსა ჩემსა, სჯათა ვჭკრეტ და ვსვამ ივია.
მე ვიშვებ და იგი ტყვეთ ზის, ზღვათა შიგან წამიგია.
კლდისაგანცა უმაგრესსა ესე ვითა გამიგია,
და კმალსა კელსა ვერასა ვსდი, ცუდად შიგან რას მიგია:
- ქ²⁰ „მე ფრიდონს ვუთსარ, ესე დღე ვითა მესაზაროების,
ამისად მოწმად ღმერთი მუავს, სათქმელად მეუცსოების,
უშენოდ მეოფსა დამე და დღეცა მესაღამოების.
და დავსსნილ ვარ ლსინსა ყოველსა, მით გული ჭირსა მოების:
- ქ²¹ „მაშა მე მისსა ამბავსა, რადგან ჯარას მოველი,
ველარ ვიქმნები, გამიშვი, ვარ ფარმანისა მთსოველი.
ფრიდონს რა ესმა, ატირდა სისსლითა მოერწყო კელი,
და მითსრა. თუ ძმაო, დღესითგან ცუდ ჩემი ლსინი ყოველი:
- ქ²² „თუცა ღია მოიჭირვებს, ვერცა ეგრე დამიჭირებს,
მისთა სჯათა მუკლ-მოყრითა თავი მათი ჩემ-ვერძ ირებს.
მესვეოდეს, მაკოცებდეს, ატირდეს და ამატირებს.
და ნუ წასვალაო, დაგაწამოთ სიცოცხლესა ჩემი ვირებს:
- ქ²³ „ეგრე ვუთსარ. თქვენი გაურა, მეცა ღია მეძნელების,
მაგრა ლსინი უმისოსა ჩემგან ძნელად გაიძლების.
ჩემსა ტყვესა ვერ გაავსწირავ, თქვენცა ღია გებრალების,
და ნუ ვინ მიშლით, არ დავსდგები, არცა ვისგან დამეშლების:

„მეჩმე ფრიდონ მოიყვანა, მიძღვნა ესე ჩემი ცხენი. ქ.ა.ე
 მითსრა. ჭსედავ ჰირი მზისა, თქვენ საროსა ეგე ცხენი,
 ვიცი მეტი არა გინდა, ძღვენი რამცა გაკვიცხენი,
 და თვით ამანვე მოგაწონოს სასუენობა, სიფიცხენი:

„ფრიდონ გამამეკა, წაკედით, ორთავე ცრემლნი ვღვარენით, ქ.ა.ვ
 მუნ ერთმანერთსა ვაკოცეთ, ზასილით გავიყარენით,
 სრულად ლაშქარნი მტიროდეს გულისა მართლად, არ ენით,
 და გაზრდილ გამზრდელთა უაყრასა ჩვენ თავი დავადარენით:

„ფრიდონისით წარმოხრულმან, წაკე ძეხნად, კვლავ ვიარე, ქ.ა.გ
 რომე არა არ დამირსა გმელთა ზედა ზღვათა გარე.
 მაგრა ამისსა მნასავსაცა კაცსა ვერა შევეყატე,
 და გული სრულად გამიშმაგდა, თავი მკეცთა დავადარე:

„გსთქვი. თუ ჩემგან აღარაა სიარული, ცუდი ცურვა, ქ.ა.დ
 ნუთუ მკეცთა სიასლემან უგუმყაროს გულსა ურვა.
 მონათა და ამ ასმათსა სიტყვა ვუთხარ შვიდი თუ რვა,
 და ვიცი რომე დამიჩჯისართ, ღია გამართებთ ჩემი ძღურვა:

„აწ წადით და მე დამაგდეთ, ეტყენით თავთა თქვენთა, ქ.ა.ე
 ნუღარ უტყვრეტ ცრემლთა ცხელთა თვალთა ჩემთა მონადენტა.
 რა ესენი მოისმენდეს, საუბართა ესოდენტა,
 და მითსრეს. ჭაი ჭაი, რასა ბრძანებ, ნუ მოასმენ ყურთა ჩვენთა:

„უშენოსა ნუმცა ვნასავთ, ნუ ჰატრონსა, ნუ უფალსა, ქ.ა.თ
 ნუთუ ღმერთმან არ გაგვეარსეს ცხენთა თქვენთა ნატყრფალსა,
 თქვენ გიტყვრეტდეთ სატყრეტელსა შეენიერსა, სატყრფალსა.
 და თურმე ბედი მოაღაფლებს კაცსა ეგზომ არ ღაფალსა:

„გვლარ გავგზავსენ, სიტყვანი მესმნეს მონათა ჩემთანი. ქ.ა.ი
 მაგრა დავუარენ არენი მე კაცრიელთა თემთანი,
 სასლად სამეოფნი მიმანდეს თსათა და მათ ირემთანი.
 და გავიტერ, სრულად დავსტკეპნე ქვე მინდორი და ზე მთანი:

„ესე ქვანნი უგაცურნი ვპოვე, დევთა შევეაფნეს. ქ.ა.ი
 შემოვები, ამოვსწევიტენ ყოლა, ვერას ვერ მუნაფნეს,
 მათ მონანი დამისოცეს, ჯაჭუნი ავად მოექაფნეს.
 და საწუთრომან დამაღრიჯნა, ცქაფნი მისნი კვლავ მეტქაფნეს:

- ქობ „დეკთა ყვირილი, ზასილი ზეტამდი აიწოდა,
მათითა ლასტის ტემითა ქეყანა შეირყოდა.
მსე დაბნელეს მტკვერითა, ალვის შტო შეიწსოდა,
და ასნი ერთ-გერძო მომიკდეს, დავეფრიწე, დაისოდა:
- ქობ „აჭა ძმაო, მაშინდლიდგან აქა ვარ და აქა ვკვდები.
სელი მინდოვს გაეჭრები, ზოგვერ ვტირ და ზოგვერ ვხედები,
ესე ქალი არ დამაგდებს, არს მისთვისე ტეტსლანადები,
და ხემად ღონედ სიგვიდლისა მეტსა არას არ ვეტდები:
- ქობ „რომე ვეფსვი შეენიერი სასედ მისად დამისასავს,
ამად მიუვარს ტყავი მისი, კაზად ხემად მომინასავს.
ესე ქალი შემეკრავს, ზოგვერ სულთქვამს, ზოგვერ ასავს,
და რადგან თავი ვერ მომიკლავს კრძალი ტუდად მომამსკავს:
- ქობ „მისსა ვერ იტყვის ქებასა, ყოველი ბრძენთა ენები.
მას დაკარგულსა ვიგონებ მე სიტოცსლისა მთმენები,
მას აქათ ვასლავ ნადირთა თავსა მათებრვე მკსენები.
და სხვად არას ვიავ ღვთისაგან, ვარ სიგვიდლისა მქენები:
- ქობ „აწ ათი წელიწადია ინდოეთით რა წარსრულა.
მის მთვარისა ხემგან ჰოვნა, ანუ ნასვა გარდასრულა,
აჭა მივევირს, აღმასისა გული გასძლებს ამა სრულა.“
და ემამან ზირსა გელი ივრა რა ამბავი დაასრულა:
- ქობ ზირსა იცა, გაისეთქა, დაწვი ვარდი აასეწა,
ღალი ქარვად გარდიქცია, ბროლი სრულად დაილეწა,
ავთანდილსცა ცრემლი წასდის, წამწამთაგან ერთსა სეწა.
და მერმე ქალმან დაადუმა მუკლ-მოყრილი შეესკეწა:
- ქობ ცარიელ უთსრა ავთანდილს, ასმათის დადუმებულმან.
„შენ ყველაგაი გაამე, მე ვერას ვერ ამებულმან,
გიაძბე ხეში ამბავი, სიტოცსლე გაარმებულმან.
და აწ წადი, ნასე შენი მსე, ნასვისა მოყამებულმან:“
ავთანდილ უთსრა. „მე შენი გაყრა არ მომეთმინების,
თუ გაგვერები თვალთაგან ცრემლიცა დამედინების.
მართალსა გითხრობ, ამისი კადრება ნუ გეწყინების,
და შენ ვისთვის კვდები, მაგითა მას არა არ ელსინების:

„რა აქიმი დასნეულდეს, რაჲმ გინდა საქებარი, მან სსვა იემოს მკურნალიდა და მაჯისა შემტყობარი. მან უამბოს რაცა სჭირდეს ხენი ცუცსლთა მომდებარი, და სსვისა უსსვამან უკეთ იცის სასარგებლო საუბარი:“

„რაცა გითსარ, მომისმინე, ბრძენი გეტყვი, არა სელი, ასი გმართებს გაგონება, არ გუეოფის არ ერთსელი. გარგად ვერას ვერ მოავლენს კაცი აგრე გულ-ოფიცსელი, და აწ მე მინდა ნასვა მისი, ვისგან დამწავს ცუცსლი ცხელი:“

„იგი ვნახო, სიყვარული მისი ჩემთვის დავამტკიცო. მოვასხენო რაცა მეცნოს, მეტი საქმე არა მიცო, შენ გენუკვი შემიჯერო, ღმერთი იღო, ცადა იცო, და ერთმანერთი არ გავსწიწოთ, მაფიცო და შემოდოცო:“

„რომე აქათ არ წასვიდე, შენ თუ ამას შემიპირო, მეცა ფიცით შეგიჯერებ, არასათვის არ გაგწირო. გვლავ მოვიდე შენად ნასვად, შენთვის მოგკვდე, შენთვის ვირო, და ღმერთსა უნდეს ვისთვის ვკვდები, მისთვის აგრე არ გატირო:“

მან მიუგო. „უცხო ს უცხო ეგრე ვითა შეგიყვარდი, გასაყრელად გემსელები, იადონსა ვითა ვარდი, რაკვარამცა დაგივიწყო, რაკვარამცა უკუმქარდი. და ღმერთმან. ჭქმნას და გვლაცა გნახო ალვა მორჩი განაზარდი:“

„შირი შენი ნასვად ჩემად თუ მობრუნდეს, ტანი ისოს, გული მინდოროს არ გაიჭრას, არ ირმოს და არცა ითსოს. თუ გიტყუო, მოგადორო, ღმერთმან რისსვით გამიკითხოს. და შენმან ჭგრეტა სიასლემან მომაქარვოს, სეგდა მითსოს:“

ამას ზედან შეიფიცნეს მოყვარენი გულ-სადაგნი, იაგუნდნი ქარვის ფერნი, სიტყვა-ბრძენნი, ცნობა-შმაგნი. შეუყვარდათ ერთმანერთი, ჭსწვიდეს მიწევი გულ-სადაგნი, და მას დამესა ერთგან იყვსენ შვენიერნი ამსანაგნი:“

ავთანდილცა მასვე თანა ჭსტიროდა და ცრემლი ღვარა. რა გათენდა, წამოვიდა, აგოცა და გაეყარა. ცარიელს თუ ვით ეწეინა, რა ჭქმნას, ამას ვერ მიჭსვდა რა, და ავთანდილცა ჩასტიროდა, შამბი შიგან ჩაიარა:“

- ავთანდილს ახმათ ჩამოჭევა, ზენარით ეუბნებოდა,
 მუგლთა უყრიდა, ჭსტირბოდა, თითითა ესვეწებოდა,
 ადრე მოხლავსა გედრებდა, მართ ვითა ია ჭსტკესებოდა.
 და მან უთხრა: „დაო, უთქვენოდ სხვა რამცა მეუბნებოდა:“
 „ადრე მოკალ, არ გაგწირავ, არას დაუზამ შინა სხისა.
 ოდენ სსკაგან არ წავიდე, ნუსად არებს იმა ტანსა,
 აქათ ორ თვე არ მოვიდე, ვიქმ საქმესა დაუგვანსა.
 და შეიტენით მიცემულვარ ჭირსა რასმე თანის თანსა:“

ა მ ბ ა გ ი ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ი ს ა ა რ ა ბ ე თ ს მ ი ქ რ ე გ ი ს ა
 ტ ა რ ი ე ლ რ ო მ ი მ ო ვ ნ ა და წ ა ვ ი დ ა :

- იგი მუნით წამოხული სეკდამანცა განამოკლა,
 შირსა ისოკს, ვარდსა აზობს, კელი მისი გაამოკლა,
 ნისსლსა მისგან დადენილსა მკეცნი ყოველი გაამლოკლა,
 და მისმან ფიცსლა სიარულმან შარა გრძელი შეამოკლა:
- მუნ მოვიდა სადა იგი მისნი სჰანი დაეყარეს.
 ნასეს, იცნეს, რაგვარადცა მართებთ, აგრე გაესარეს.
 შერმადისცა ასარებდეს, ფიცსლავ კაცთა თავნი არეს.
 და „მოვიდაო, აქამდისი ვისთვის ღნინნი გაგვემწარეს:“
- გაუგება, მოესვიო, ზეღან დასდვა შირი კელსა,
 აკოცებდა ხისარულით, ცრემლთა მღვრელი, კელთა მხვრელსა.
 ესე ჭსოქვა. თუ „ნეტარ, ღმერთო, ცხადსა გსედავ ანუ ბნელსა,
 და მე ვით ვღირსვარ, ამას რომე, თვალნი ჩემნი გტკრეტდეს მრთელსა:“
- ვამან მდაბლად მოიგითსა, ზედა დასდვა შირი შირსა.
 უბრძანა, თუ „ღმერთსა ვმადლობ, შენ თუ ჭირად არა გჭირსა.“
 დიდებულთა თაყვანის-ჭსტეს, აკოცებდა ვინცა ღირსა.
 და ზარსა ჭსტემდეს, უხაროდათ უფროსსა, თუ უნდა მცირსა:
- მოვიდეს, სადა სამყოფად სახლი ღვა მუნ აკებული,
 შემოკრბა ნასვად ყოველი მის ქალაქისა კრებული.
 მასინგე დაჭსჯდა ნადიმად მორჭმული, ლადი, შკებული.
 და ენა მის დღისა შკებისა ყალ კერა იტყვის კრებული:

შერმადინს უთხრა, უამბო ყოველი მისგან ნასუღი.

38a

ასუ ვით ჰპოვა იგი ჟამს მისგანვე მსუედ დასასუღი.

ავთანდილს ცრემლი უყოფდა, უბნობდა თვალ დაივასუელი.

და „უმიხოდ მეოფსა სწორად მიხნს ჩემოვის დარბაზი დასუღი.“

მუნ ამბავი შინაური ყველაგაი მოასსენა.

38b

„შენი წასკლა აჩვინ იცის, რაცა მითხარ აგრეთ ვქმენა.“

მას დღე მუნით არ წავიდა, ინადიმა განისხვენა,

და ცისკრად შეჭსჯდა, გაემართა, დღე რა მსემან განათენა:

არცაღა დაჯდა ნადიმად, არცაღა კვლავ საღვათისა.

38c

შერმადინ მასარობელი წავა მისლვისა მათისა,

ფიცსლავ წავიდა, სავალი სამ დღე ვლო დღისა ათისა,

და მას ლომსა ნასვა უსარის მის მზისა მოკამათისა:

შესთვალა. „მეფე უკადრი ხარმცა მორჭმით და დიდობით.

38d

ამა საქმესა ვიკადრებ შიშით კრძალვით და რიდობით,

მის ყმისა გერას გერ მცნობი, უკობდი თავსა ფლიდობით,

და აწ ვსტან და გაცნევ ყოველსა, მოვალ შეკებით და მშვიდობით.“

როსტკვან, მეფე უკადრი, მორჭმული, შეუზოველი.

38e

შერმადინ მოციქულობა თვით მოასსენა ყოველი.

„ავთანდილ მოვა წინაშე მის ყმისა ვისმე მპოველი.

და ბრძანან. ვსტან ჩემი დვთისაგან საჯლო და სათხოველი.“

თინათინს ჰკადრა შერმადინ, ნათელსა მას უღამოსა.

38f

„ავთანდილ მოვა წინაშე, გკადრებს ამბავსა ამოსა,

იგი მით აკრთობს ელვასა, მზისაგა უთამამოსა.“

და მას საბოძვარი უბოძა, მისი ყველაი დამოსა:

მეფე შეჯდა, გაეგება ყმასა მუნით მომავალსა,

38g

ამას ვირ-მზე მეფისაგან ივალეზა დიდსა ვალსა.

მიეგება, მოეგება მსიარული გულ-მსურვალსა,

და დიდებულთა ჯარისაგან ზოგნი გვანდენ ვითა მთვრალსა:

რა მიიასლა, გარდასდა, ყმამ თაყვანის-ჭსცა მეუესა.

38h

აკოცა როსტკენ მიმხვდარმან ხიშატთა სრიუესა.

გულ-მსიარულნი, შეკებულნი მიკლენ დარბაზსა სეუესა,

და მის ყმისა მოსლვა უსარისთ ყოველსა მუნ მიკრეუესა:

მას აკთანდილ თაყვანის-ჭსცა ლომთა ლომიან, მზეთა მზესა,
 მუნ ბროლი და ვარდ-გიშერი გაეტურთა სინაზესა,
 ჰირი მისი უნათლეს სინათლესა ზესთა ზესა,

და სასლ-სამყოფი არა მართებსთ, ცამცა გაიდარბაზენსა:

მას დღე დასსდეს ნადიმობად, გაამრავლეს სძა და ჭმას.
 ყმასა მეფე ასრე უჭკრეტს, ვითა შვილსა ტკბილი მამა.
 მათ ორთავე აშვენებდა თფიფსა თოვნა, ვარდსა ნამა.

და უხვად გასცეს საბოძვარი, მარგალიტი ვითა დრამა:

სძა გარდაკლა, თაჳის თაჳის გაიყარნეს მსმელნი შინა
 დიდებულნი არ გაუშვეს, ყმა დაისვეს ასლოს წინა.

მეფე ჭკითსავს, იგი ჭკადრებს, რაცა ჭირი დაეთმინა,
 და მეჩმე მისი უცნობოსა, რა ენასა რა ესმინა:

„მას ვაკხენებდე, ნუ გიკვირს თქმა მჭირდეს მიწყივ ასისა.
 მზე თუ ვსთქვა, მსგავსი მისი და ანუ მისისა სასისა,
 ვინ უნასავ ჭქმნის გონებს ყოველთა ვაცთა მნასისა.“

და ვარდი დამჭენარი ეკალსა შუა შორს მყოფი ასისა:

„რა ჭირი კაცსა სოფელმან მოუთმოს მოუთმინამან,
 ქაცვი ლერწამან საფრანა იმსგავსოს ფერად მინამან.“

აკთანდილ მისმან მსხენებმან დაწვი ცრემლითა მინამან,
 და წვრილად უაბოა ამბავი მან მისმან მოხსნმინამან:

„ქვაბნი ომითა წაუხმან, სასლად აქვს დეკთა სასლები.
 საყვარელისა მისისა ქალი ჭყავს თვით ნასსლები,
 კეფსვისა ტყავი აცვია, ცუდად უჩნს სტავრა ნასსლები.“

და აღარა ჭნასავს სოფელსა, ცეცხლი ჭსწავს სალასსლები:

რა დაასრულა ამბავი, საქმე მისისა ჭირისა,
 ნასვა მის მზისა ნათლისა, მის თვალად არ დუხჭირისა.
 უამა, უქქეს ვარდისა კელი მძლედ დანამჭირისა,

და ებე კმა სიმკნე სიმკნისა, რადგან სარ მამსვე ჭირისა:

გამხიარულდა თინათინ, ამა ამბისა სძენითა,
 მას დღე იხარებს სძითა, და ჭამისა არ მოწყენითა,
 კვლავ საწოლს დასვდა მას მზესა მუნცა სიტყვითა ბრძენითა.

და მისკლას ებრძანა, იამა, თქმა არ ეტკების ენითა:

უმა წავიდა მსიარული, ლომობიერი, არ გამწურალი, ლომი მინდორს ლომთა თანა, მინდორს რული, ფერ-ნამკრთალი, უმა სოფლისა სასიათი ჯავარი და სრული ლალი.

204

და მაგრამ ჰქონდა გულისათვის გული გულსა განაცვალე:

მზე უკადრი ტასტსა ზედა ზის მორჭმული, არ ნადეკრი, წყლად ეფრატსა უსვად ერწყო ედემს რგულა, ალვა მჭეკრს, ბროლ-ბაღასშსა აშეენებდა თმა გიშერი წარბი ტეკრს.

205

და მე ვინ ვაქებ, ათენს ბრძენთა ჰკამს აქებდეს ენა ბეკრი:

უმა მსიარულთ წინაშე დასვა სკამითა მისითა.

206

სსენან სავსენი ლსინითა ორთავე შესატყვისითა.

უბნობენ ლაღნი წყლიანი, არა სიტყვითა მქისითა.

და უთხრა. „ჰბოკა ჰატყენი, ნასე ძეხნითა ვისითა:“

207

ჰკადრა. „არა გაცნა სოფელმან მისცეს წადილი გულისა,

208

გსოუნა არა კამს ჭირისა, ვით დღისა გარდასრულისა,

ვზოვე ხე ტანი ალვისა, სოფლისა წყალთა რწყულისა,

და მუნ ჰირი მსგავსი ვარდისა, მაგრამ აწ ფერ-ნაკლულისა:

„მუნ სარო მსგავსი ვარდისა გნასე, მისჭირდა მინეხი.

209

იტყვის. „დავგარკე ბროლი და საღა ჰრთავს ბროლსა მინეხი,

მით ვიწვი, რადგან ჩემებრვე ცეტსლი ჰსწვავს მოუთმინეხი.“

და მერმე კვლავ ჰკადრა ამბავი მან მისგან მონახმინეხი:

ხიარულსა მისგან ძეხნად სრულ ჰატყითა მოსთვლის ჭირსა.

210

მერმე ჰკადრა. „საწადლისა ღმერთმან ჰოენა ვით აღირსა.

საწუთრო და სოფელს ყოფა კანთი უჩნსო ვით ნადირსა,

და ოღენ ხელი მკეცთა თანა ორების, მინდორს ტირსა:

„ნუ მკითხავ ქება, რა გკადრო, ჩემგან რა გავკობნების,

211

მისსა მნსავსა ნასული აღარა მოეწონების,

თვალნი მჭურეტელი ვით მზისა ციაგსა დაელონების,

და ვარდი არ ქმნილა ჰათრანად, აწ ოს შეიკონების:“

წერბლად ჰკადრა, რა იცოდა, რა ნასული რა ნასმენად,

212

ვითა ვეფხვსა წავარნა და ქვაბი აქესო სასლად, მენად,

ქალი ასლავს სასურველად, სულთა დგმად და ჭირთა თმენად.

და ვაჟ სოფელმან, სოფელს მყოფი ყოვლი დასვა ცრემლთა დენად.

- ღ... ქალსა რა ესმა ამბავი, მისვდა წადილი ნუბისა,
განათლდა ჰირი მოვარისა, ვით ნათლად სავანუბისა.
იტყვის. „რა გუთსრა ჰასუსი მას სანთებლისა თნებისა,
და რას წამალი მისისა წყლულისა განგურნებისა:“
- ღ... უმა ეტყვის. „ვის აქვს მინდობა გაცისა მამცქათვისა,
მან ჩემთვის დაწვა თავისა დაღვა არ დასაწვავისა,
დრო დამიძნ ჩემგან მისთვისა, მიტყვამს დაღება თავისა,
და მზე შემთავისა თავისა ჩემგან მზედ სასკადავისა:“
- ღ... „ჭკამს მოყვარე მოყვარისათვის თავი ჭირსა არ დაძრინდად,
გული მისცეს გულისათვის, სიყვარული გზად და სიღად.
გვლავ მიჯნურსა მიჯნურისა ჭირი უნდეს ჭირად დიდად,
და აჭა მაქვსმცა უმისოსა ღსინი არმად, თავი ფულიდად:“
- ღ... მზე ეტყვის. „მამვდა ყოველი ჩემი წადილი გულისა,
ჰირველ შენ მოხველ მშვიდობით, მხოველი დაკარგულისა,
მერმე ზრდა სიყვარულისა გაქვს ჩემგან დახერგულისა.
და ვხოვე წამალი გულისა აქამდის დადაგულისა:“
- ღ... „საწუთრო გაცსა ყოველსა, ვითა ტაროხი უხდების,
ზოგჯერ მზეა და ოდესმე ცა რისსვით მოუქუსდების.
აქამდის ჭირი ჩემზედა, აწ ესე ღსინი უხდების,
და რადგან შეგება აქვს სოფელსა, თვით რად ვინ შეუწუსდების:“
- ღ... „შენ არ გატყეს კარგი გჭირს ზენარისა ფიცისა,
ჭკამს განსრულება მოყვარისა სიყვარულისა მტკიცისა,
ძებნა წამლისა მისისა, ცოდნა ჭკამს უიიცისა.
და ჩემი თქვი, რა ექმნა ბედქმნილმან, მზე მიმეფაროს მე ცისა:“
- ღ... უმამან ჭკადრა. „სიასლითა შეერთე ჭირი შვიდსა მე რვა,
ცუდი არის დამხრალისა გასათბობლად წყლისა ბერვა,
ცუდი არის სიყვარული ქვეით გოცნა მზისა წვერვა,
და თუ გიასლო ერთხელ ვაჟ და რა მოგშორდე ათასჯერვა:“
- ღ... „ვაჟ თუ გავიჭრე გაჭრილსა სადა გლახ დამწვავს სამალი,
გული ჭქეს საგნად ჩხრისა, მესურის საკრავად სამალი,
დრო სიცოცხლისა ჩემისა დღისითლა ჭხჩხჩხ ნასამალი
და ფარვა მწადს, მაგრა გარდაკდა უამი პატყთა სამალი:“

„ქენმა თქვენი ნაუბარი, გავიგონე რაცა ბრძანე, 298
 ვარდსა ქაცვი მოაზოვებს, ეკალთამცა რად ვეფხსანე.
 მაგრა, მზეო, თავი მსესა ჩემთვის სრულად დააგვანე
 და სიცოცხლისა საიდეო ნიშანი რა წამატანე.“

ემა ტკბილი და ტკბილ-ქართული სიკეთისა კელის-მკდელი, 299
 ამაზედა ეუბენის, ვით გამზრდელსა ამო მზრდელი.
 ქალმან მისცა მარგალიტი, სრულ-ქმისა მისი საწადელი,
 და ღმერთმან ჰქმნას და გაუსრულდეს ღსინი ესე აწინდელი:

რა სჯობს, რა კაცმან გიშერი ბრალ-ლალსა თანა ასიოს, 300
 ანუ ბაღს ალვა საროსა ასლეს ჰგვოს, მოწყოფოს, ასიოს.
 მისსა მჭკრეტელსა აღსინოს, ვერ მჭკრეტსა ავაგლასიოს,
 და ვაი მოყვრისა გაყრისა, ასიოს, ეყოს, ასიოს:

ემა მხიარული, წყლანი, და აჩენს არ სიმძიმისა, 301
 მისნი გბილნი და ბაგენი დააშვენებენ ღმიღსა.
 რა მოეშორვის მოყვარე, თვალთაგან დასდებენ მიღსა,
 და მუნით აღენდა წყაროსა სოფლისა დასაწვიმიღსა:

მათ მისუდა ღსინი ყოველი ერთმანერთისა ჰგვრეტითა, 302
 ემა წამოვიდა გაყრისი, მივა გულითა რეტითა.
 მზე ჰსტირს სისხლისა ცრემლითა ზღვისადა მეტის-მეტითა,
 და იტყვის. „ვერ გძღა სოფელი, ვა სისხლთა ჩემთა სერეტითა.“

ემა წავიდა სევდიანი, მკერდსა იტემს ამაღ იღებს, 303
 რომე კაცსა მიჯნურობა აკირებს და გააფლიღებს,
 რა ღრუბელი მიეფარვის, მზე კმელეთსა დაახრდიღებს.
 და მის მოყვრისა მოშორება კვლავ აბინდებს, არ ადიღებს:

სისხლმან და ცრემლმან გარეკით დაწვი ჰქმნის ღარად და ღარად 304
 იტყვის. „მზე ჩემგან თავისა ემა დასადებლად აღარად.
 მიგვირს თუ გული აღმასი შაკმან წამწამმან დაღარად,
 და ვირე ვნასვიდე, სოფელა, მინდი საღსინად აღარად:

„გინ უწინ ედემს ნაზარდი ალვა რკმით მოწყოფა, მასია, 305
 დღეს საწუთრომან ღასვარსა მიმცა, ღანასა მასია,
 დღეს გული ცეტხლსა უშრეტსა დაბით დაბიბა მასია,
 და აწყა ვსტან საქმე სოფლისა ზღაპარია და ჩმასია.“

ღღა ამის მოსთქვამს, ცრემლსა აფრქვევს, ათრთოლებს და აწინწარებს, გულსამოხსენით, ოკრვა-სულთქმით, მისრის ტანსა მიახარებს. საყვარლისა სიასლესა მოშორება გაამწარებს.

და კამ საწუთრო, ბოლო თავსა ასუდარებს, აწეწარებს:

ღღა ემა მივიდა, საწოლს დაჯდა, ზოგჯერ ტირის და ზოგჯერ ბნდების. მაგრამ ასლავს გონებითა, საყვარელსა არ მოსწყდების, ვით მწვანილსა თრთვილისაგან პირსა თვერი მოაკლდების,

და სედავთ ვარდსა უმზეობა როგორ აღრე დაჩნდების:

ღღა საწოლს მკვდომძან პირსა ცემით ბროლი ბღუჯოს, ვარდი კონჩს. გულსა იღებს, იტყვის. „კაცმა ჭირი ღსინსა შეაწონოს. ღსინმან ჭსძლიოს გაძლება ჭსამს, ჭირი სთმოს და ღსინთა მონოს.

და ვინ ქონება არ იმადლოს მას სხვა ღმერთმან რა აქონოს:

ღღა „გული გრულია ფაცისა, ხარბი და გაუძლოძელი, გული ჟამ-ჟამად ყოველთა ჭირთა მთმო, ღსინთა მნდომელი, გული ბრძა, ურჩი სედვისა, თვით ვერას ვერ გამზომელი,

და ვერცა პატრონობს სიკვდილი, ვერცა მეფეა რომელი:“

ღღა რა გულსა უთხრა გულისა სიტყვანი საგულისონი, მან მარგალიტნი მოიხვნა მის მზისა სამეყვისონი.

მის მზისა მკლავსა ნაბამი, მათ გბილთა შესატყვისონი

და პირსა დაიდვა, აკოცა, ცრემლი სდის ვითა ბისონი:

ღღა რა გათენდა, კაცი მივა მოძკითსავი, დაბზახს მკომბი. ემა წავიდა ღალი, ნაზი, ნადვიძები, ძილ-ნაკრთობი.

ერთმანერთსა ეჯარვიან, ჭსდგას მჭკრეტელთა ჯარი მსწრობი,

და მეფე მინდორს ეკაზმოდ, მოეკაზმა დაბდაბნობი:

ღღა მეფე შეჯდა, მაშინდელი ზარი აწმცა ვით ითქმოდ, ქოს-დაბდაბთა ცემისაგან ყურთა სიტყვა არ ისმოდ,

მზესა ქორნი აბნელებდეს, ძაღლთა სრბოლა მიდამოდ,

და მას დღე მათგან დანადვარი სისხლი ველთა მოესმოდ:

ღღა ინადირეს, შემოიქცეს მსიარულნი, მინდორს რულნი, შეიტანეს დიდებულნი თავადნი და სხვანი სრულნი.

დაჯდა, დასუდეს მოკაზმულნი საჯდომნი და სრანი სრულნი.

და კმას ჭსცემს ჩანგი, ჩადანასა მოძღერადნი იყვნეს სრულნი:

ყმა ასლას უჯდა მეიქეს, ჰკითხვიდა, ეუბნებოდა, ლ²⁰
 ბაკეოა გასჭვირს ბროლ-ლადი, მათ კბილთა ელვა ჰკრთებოდა,
 ღირსნი ასლას სხდეს, ისმენდეს, შორს ჯარნი დაიჯვრებოდა,
 და უტარიელო კსენება აწვისგან იკადრებოდა:

ყმამან ვისცა აწვის იტყვის ვითხვად ვინმცა გამოვირდა, ლ²¹
 მართლას თუ საუბარსა აძვირებდა, ძვირად ღირდა.
 სმა გარდასდა „გაიყარნეს, ყმა წავიდა მიცასჭირდა,
 და კვლარ გასძლო გუელი მისი, აუჩქარდა, აუტირდა:

თქვა. „ამ ყამსა წუსილისა, მე დილა გამოთენებოდა, ლ²²
 მუნ ვიყავ, სადა სამყარო დაწვთაგან ელვა ჰკრთებოდა.
 აწ სიშორისა მომლოდნე, გუელი მისოვისმცა კვდებოდა,
 და მსემან რათ მოსცა სინათლე თუ მთვარე გაეყრებოდა:“

ყმა მივიდა გულ-მოკლეული, ცრემლი ველთა მოედინა. ლ²³
 მართ მისივე სიუვარული უარებდის თვალთა წინა,
 ზოგჯერ ადვის, ზოგჯერ დაწვის, სელსა რადმცა დაქინა,
 და რაცა აჯა დათმობისა გულმან ვისმცა მოუხმინა:

წკეს, იტყვის. „გულსა სალსინო რამცადა დაუსასეო. ლ²⁴
 მოგშორდი, ედემს მასარდო, ტანო ლეჭწამო და ხეო.
 შენთა მჭვრეტელთა ნიშატო, ვერ მჭვრეტთა სავაგლასეო,
 და ცსადად ნასვას რა ვღირსვარ, ნეტარმცა სიზრმიე გნასეო:“

ამას მოსთქმიდის ტირილით, ცრემლისა დასადვაროთა. ლ²⁵
 კვლავ გულსა ეტყვის. „დათმობა ჰკვანდეს სიბრძნისა წყაროთა.
 არ დაკსთმოთ, რა ექმნათ სეკლასა, მითხარ, რა მოუგვაროთა,
 და თუ ღსინი გვინდა ღვთისაგან ჭირნიცა შევიწყნაროთა:“

„კვლავ იტყვის. „გულო, რაზდენცა გაქვს სიკვდილისა წადება. ლ²⁶
 ჰსჯობს სიცოცხლისა გაძლება, მისთვის თავისა დადება,
 მაგრად დამალე, არ გაჩნდეს შენი ცოცხლისა კვლავ დება,
 და ავად შეჭყეორობს მიჯნურსა მიჯნურობისა ცსადება:“

დათხოვნა ავთანდილისაგან როსტევისა
და გეზირის საუბარი და სვეწნა:

- ლ^ნ რა გათენდა, შეეკაზმა, ემა გავიდა ადრე გარე.
იტყვის. „ნეტარ მიჯნურობა არ დამახინდეს, დაცაფარე
დათმობასა ეკვების, გულსა შენ რა მოუგვარე.“
- და ცხესსა შეჯდა, წამოვიდა გეზირისა სასლსა მივარე:
გეზირმან ჭსტნა, გაეკება. „ჩემსა მსკა ამოსული,
ღ^ნ ამას თურმე მასარებდა დღეს ნიშანი სისარული.“
მიეგება, თავიანის-ჭსტა, ჭკადრა სრულსა ქება სრული.
- და ჭკამს სტუმარი სასურველი, მასწინძელი მსიარული:
ემა გარდასვა მასწინძელმან არ დაფაღმან, ავამს უქმან,
ღ^ნ ფერკთა ქვეშე სატაურსა უფენენ და მიწად უქმან.
ემამან სასლი განანათლა, ვით სამყარო მზისა შუქმან,
და ჭსთქეეს. „სუნელი სუნი ვარდთა დღეს მოგვებენა ქვეწამ ბუქმან.“
დაჯდა, მისთა შემსედველთა გული მართი მართლად ჭსელეს,
ღ^ნ მისთა მჭვრეტთა მისთვის ბნედა თავისათვის ისასელეს.
სულთქმა ბეერი აათასეს, ადარა თუ აერთისელეს.
- და გაურა ბრძანეს, გაიყარეს, ჯალაბობა გაათსელეს:
რა ჯალაბი გაიყარა, ემა გეზირსა ეუბნების.
- ღ^ნ იტყვის. „შენი დამადული დარბაზს არა არ იქმნების,
რაცა გწადდეს საურავი, მეფე იქს და შენ გეთნების.
- და გაიგონე ჭიჩნი ჩემნი, მკურნე, რაცა მეგურნების:
„მის უმისა ცეცხლი მედების, წვა მჭირს მისისა მწველისა,
ღ^ნ მკლავს სურვილი და ვერ ნასვა ჩემისა სასურველისა.
მას ჩემთვის სულნი არ შურდეს შესდვა ჭკამს შეუსდველისა.
- და ჭკამს სიყვარული მოყვრისა უსვისა, უშურველისა:
„მისი სასვა გულსა ჩემსა, ვითა ბადე დაებადა,
ღ^ნ მუნვე დარჩა, დათმობაცა მასთანავე დაებადა.
რადგან დასწვავს მოასლეთა დმერთსა მსედცა დაებადა,
და მერმე ასმათ ჩემთვის დისა მართ დად უფრო დაებადა:

„ოდეს წამოველ, შეეფიცე ფიცითა საშინელათა. ღ.ს
 კვლავ მოვალ, გნასავ პირითა არ მტერთა საწუხელითა.
 შესსა მე ვეძებ ნათელსა, შენ სარ გულისა ბნელითა,
 და უძია ჩემგან წასლვისა, მით მწკავს ცეცხლითა ცხელითა:

„ეველასავე ძართლად გითხრობ, არ სიტყვასა საკვესელსა, ღ.ს
 მიძელის და ვერ მივსუფავარ, ესე მიძებს ცეცხლსა ცხელსა.
 ვერ გავუტეს სენასრსა, ვერ გავსწირავ სელი სელსა,
 და რამცა სნდა გაუძარჯვდა კაცთა ფიცთა გამტესელსა:

„რაცა გითხარ, ჩემ მაგიერ როსტანს ჰკადრე, მივედ სრასა, ღ.ს
 თაჲმან მისმან, ფიცით გეტყვი შენ ვასირსა უსტას რასა,
 არ შემიპყრობს, არ დავსდგები, თუ შემიპყრობს, მაქნევს რასა,
 და მიშეველე, რა გული ცეცხლმან არ დამიჭრას არა სრასა:

„ჰკადრე, ვინ გაქოს ყოველმან პირმან არ მეურსახემან, ღ.ს
 ვითა ვიშიშვი, გაცნობობს ღმერთმან ნათელთა სასემან.
 მაგრა მან უძამან ცეცხლითა დამწვა აღვისა სახემან,
 და გული წამსავე წამიღო, ვერათ ვერ შევირსახემან:

„აწ, მეფეო, უძიხობა ჩემგან ყოლა არ ეგების, ღ.ს
 გული მას აქვს გულოვანსა, აქა ეელი რა მეკდების,
 თუ რას ვარგებ პირველ სოღმე, თვით სასელი თქვენ მოგხვდების.
 და ვერას ვარგებ, გულსა დავსდეგ, ჩემი ფიცი არ გასტყდების:

„წასლვა ჩემი გულსა თქვენსა არ ეწყინობს, არ დაჭმუნდეს, ღ.ს
 თავსა ჩემსა გაგებული, იქმნას რაცა ღმერთსა უნდეს,
 მანვე ჰქმნას და გაგიძარჯვდეს, თქვენი თქვენვე დავებრუნდეს.
 და არ მობრუნდეს, თქვენმცა სუფევთ, მტერნი თქვენნი დამბრუნდეს:

კვლავ პირ-მზე ეტყვის ვეზირსა. „მე სიტყვა შევამცირეო, ღ.ს
 აწ ესე ჰკადრე მეფესა შევირვიდოდეს ვირეო,
 შიავე, ამოდ გაშეუბა, და თავი გაიგძირეო,
 და ასი ათასი წითელი შენ ქრთამად შეიწირეო:“

ვეზირმან უთხრა სიცილით. „ქრთამი შენ გქონდეს შენია, ღ.ს
 შენგან კმა ჩემად წყალობად, რომე გზა გაგიჩენია.
 მაგას რა ვკადრებ მეფესა, რაცა აწ თქვენგან მსმენია,
 და ვიცი უცილოდ ამოვსებს, შოგბა არ საწყენია:

და „თავმან მისმან მუნვე მოძვლავს, ვეჭვე წამიცა არ წამაროს, შენი ოქრო შენვე დაგრჩეს, მე გლას მიწა მესამაროს. მოძვალ, კაცსა სიცოცხლისა სწორად რაცა მოესმაროს, და არ ითქმის და კერცა ვიტყვი, რა გინდა ვინ მისაგმაროს:

და „გზა არ წავა თავსა წინა, სიცოცხლე გლას ვით გათიო, ამიკლებს და ანუ მოძვლავს, ეგე სიტყვა ვითა სიტყვიო, რად არ მუნვე გამოგონე, რად სარ შმაგი ავრეთიო.

და ჭსჯობს სიცოცხლე აკლებასა, ამას თავსა აწვე ვსწვროთიო:

და „თუ მეფეცა გაგიშეკბდეს, თვით ლაშქარნი რად მოღორდეს, რად გაგიშვან, რად დაღორდეს, ანუ მზესა რად მოშორდეს.

შენ წასვიდე, მტერნი ჩვენნი დაგვთამაძდეს, გაგვისწორდეს,

და ეგე ასე არ იქმნების, ვითა ჩიტნი არ გაქორდენ:“

და „ემა ატირდა, ცრემლით უთხრა. „ჭკამს თუ დანა გულისა ვიცი.

სე ვაწირო, შეგეტყუების, სიუკარული ართუ იცი,

ანუ სსვაცა არ გინასავს მოურობა და არცა თიცი.

და თუ გინასავს, უმისოსა ჩუმი ლსინი ვით ამტკიცო:

და „მზე დაბრუნდა, არ ვიცოდი მზესა რამცა დააბრუნებს, აწ უშველთ გვიჯობს იგი, ნაცვლად დღესა დაგუითბუნებს, ჩუმი ჩემებრ არ ვინ იცის, რა მამწარებს, რა მატკბუნებს.

და ცუდთა ჯატთა საუბარი, კაცსა მეტად დააჭმუნებს:

და „მეფე ანუ მისნი სხანი ნეტარ სელსა რასა მსდიან,

აწ ვითამცა გაუწვევტლად უცნობოსა ცრემლნი მსდიან.

ჭსჯობს წავიდე, არ გავსტესნე, კაცსა თიცინი გამოსცდიან.

და ჭინი მისგან უნასავნი, დია ვისმე გამოსცდიან:

და „აწ ვეზირო, მაგა პირსა გული კრული ვით მოგთმინდეს,

რკინა ჩუმი მონაცვალე, ჭკამს გაცვილდეს, არ გატინდეს,

ვერ გარდვიკდი ცრემლთა მისთა, ჯეონიცა თვალთა მდინდეს,

და მოძეკმარე, ნუ თუ ჩემგან მოხმარება შენცა გინდეს:

და „არ გამოშეგებს, გავიპარვი, წავალ მათგან შეუგნებლად,

ვით მენუგებს, ეგრე დავროთ, გული ცუცხლთა მოხადებლად,

ვიცი ჩემთვის არას გიზამს, თუ არ უნდი გასამებლად.

და ჭსთქვი, რა გინდა წაკეკიდოს, თავი დახდეკ საწამებლად:“

„ვეზირმან ჭსოქვა. „შენი ციცხლი მეცა ცეცხლად მომკლები, ლაგ
 ველარ ვუტკერეტ ცრემლითა შენთა, სოფელიცა განქარდების
 სოფჯერ თქმა ჭსჯობს ანა თქმასა, სოფჯერ თქმიოც დაშავდების,
 და ვიტყვი, მოგვედე, ანა მგამა, ჩემი მსეცა თქვენ მოგსვდების:“

რა ვეზირმან ესე უთხრა, ადგა, დაჩბაზს გაეძარათა.

ლაგ

მეფე დასვდა შეკასმული, შირი მსეებრ ეწადმართა,
 შეუშინდა, საწყენლისა მოგსესება ვერ შემართა.

და დაყრით დასდგა, იგონებდა ანა საქმეთა საომართა:

მეფემან ნასა ვეზირი დაღრეჯით დაემუნებულა.

ლაგ

უბრძანა. „რა გჭირს, რა იცი, რად მოსვე შეჭირვებული.“
 მან ჭკადრა, „აანა ანა ვიცი, მართ ვარ თავისა ვებული,

და მართალ სართ, მომკლათ რა გესმან ამბავი გაკვირვებული:

„ჩემი ჭმუნვა ჭირსა ჩემსა ანცა მატს და ანცა დიდობს,
 მეშინიან, თუცა შიშსა მოციქული ვერა რიდობს.

ლაგ

აწ ავთანდილ გეთსოვების, მოაჯეობს, ანა წამკიდობს,

და უმისემიხოდ სოფელსა და საწუთროსა მისთვის ფულიდობს:“

რაცა იცოდა ეკელაი ჭკადრა მოშიშრად ენითა.

ლაგ

ველავ მოასსენა. „რამცა სცნო სიტყვითა ესოდენითა,
 თუ რაგვარ მეოფი მანასავს, თუ რაგვარ ცრემლითა დენითა,
 და მართალ სართ ჩემთვის რისსვასი, თუმცა იასანდენითა:“

რა მეფემან მოისმინა, გაგულისდა, გაუცნობდა.

ლაგ

ფერი კრთა და გასაშიშრდა, შემსედველთა შეაშთობდა,
 შეუზასნა. „რასთვის შმაგობ, მაგას სსვამცა ვინ მითსრობდა,

და ავსა გაცსა ურჩეენია, ავსამცა რას ადრე ჭსცნობდა:

„გითამც რამე სინარული საქმე მითსარ, ვითა ლაღრად,

ლაგ

მაგის მეტი რა ვინ მიუოხ, თუ ან მომკლას მუსთლად ლაღრად,
 შმაგო, ენა ვით იკმარე, აწ მაგისად ჩემად კაღრად.

და აგრე შმაგი ანცა ვეზირად ანად ვარგსარ ანცა სსვად რად:

„ჭკამსცა გაცმან ჰატრონისა საწყინარსა ანა დაჩიდნეს,

ლაგ

ოდენ სიტყვა უმეტრული უმეტრად დაიუბდნეს,

მე მაგისად მოსმენამდის რად ანა ყურსი შემეჭედნეს,

და შენთუ მოგვლა, სასსლნი შენნი ჩემმან ქედმან მიიქედნეს:“

ღა კვლავ უბრძანა. „თუცა მისგან აწ არ იყავ მოგზავნილი, თავმან ჩემმან, თავსა მოგვეუთ არად უნდა ამას ცილი.

წა, უგუჭსდევ ავი შმაგი, უმეცარი, შლეგი წბილი,
და შაბაშ სიტყვა, შაბაშ კაცი, შაბაშ საქმე მისგან ქნილი:

ღა დადრკა, სკამნი შემოხტეორცნა, ჰკრა კედელსა შეაღეწნა.
დაცთოუნა, მაგრა მისთვის ალმსნა, აწ-აქეწნა,

უთა მიაძბე წასლვა მისი, ვინ ალვისა მოაჩი სეწნა,
და კასირისა ცრემლმან ცხელმან ღაწენი თეთრნი აასეწნა:

ღა გესიწმან გლას გამორიდნა, მართ კელარას ვერ იძწინებებს,

გამოდრწა და გამომელდა, გულსა წუელსა მოიმტკივნეს,

შეის სასობს, გაის ქუშობს, ენა ასრე მოაყივნეს,

და მტერი მტერსა ვერას ავნებს, რომელ ვატი თავსა ივნებს,

ღა ჰსთქვა. „ცოდვათა ჩემთა მსგავსი ღმერთმან მეტი რა მიჩვენოს,

რად მოკლორდი, რად დავხელდი, ნეტარ ვინდა გამითენოს,

ვინცა სსვა რა კადნიერად ვატროსნა რა მოასსენოს,

და ჩემნი დღენი მასცა ადგან, რაძინ ვითა განისვენოს:“

ღა გესირი გაწბილებული მიჯა ბედითა შავითა:

ავთანდილს უთსრა დადრეჯით, შირითა გამქუშავითა.

„მადლი რა გკადრო, აწ თქვენგან გაუსასდი მამავითა,

და ვაი, კარგი თავი, უებრო დავჰკარგე, დავამავითა:“

ღა ქრთამსა ჰხთსოვს და ამსანაგობს თუცა ცრემლსა არ იწყურებებს.

მიკვირს, რად ჰსცალს საწყლიანოდ, რად არ გულსა შეიურებებს,

ვინ არ მიჰსცეს ქადებული მოურავსა მოიმდურებებს.

და თქმულა. ქრთამი საურავსა ვოჯოხსეთსაც დაურებებს.

ღა „ვით გამსადა, რა მიბრძანა, არ ეგების ჩემგან ოსტობა,

რა სიავე, რა სირეკენე, რა შლეობა, რა შმაგობა,

მე თვით კაცად აღარ ვარგვარ, აღარა მიძს თავსა ცნობა,

და ესე მიკვირს, რად არ მომგლა, მისცა თურე ღმერთმან თმობა:

ღა „მეცა ვიცოდდი რაცა ვჰქმენ ცთომით არ წამკიდებია:

ვაიწრე, გამიწურებოდა, ჰმუნვა მით გამდიდებია,

განგებით ქმნილსა ჩისხვასა ვერავინ დაჭრიდებია,

და შინთვის სიკედელი ღხინად მისს, ჰინნი არ გამცუდებია:“

ყმაძან უოსრა. „შენი წყრომა მეცა განა დამიძიდა,
 მაცრამ ქროსამი არა გმარებებს, გაიტინა გაცალიდა,
 და რა აქიმი დახსნეულდეს, მისთვის უინლა გაექიდა:“

მოასხენს გულაჲ ვეზირმან, მე რაგინდა წამეკიდოს,
 მოიწყორომებს, შეცამინდობს, ნუ თუ გუელი გაიწმინდოს,
 და ჭკამსტა კაცი სასიკვდინო თავსა არა დაარიდოს:“

ყმაძან უოსრა. „აღარ წასვლვა, არ ეგების ჩემგან აროს,
 იაღონი მასინ მოჭკვდეს, ოდეს ვარდმან იდამჭკნაროს.
 და ჭკამს უძებნოს ცვარი წყლისა, მისთვის თავი უოკვდნით აროს,
 და ვერ უზოვოს რა ჭქმნას ანუ გუელი რათა დაიწუნაროს:“

„უმისოდ მეოფი ვერ გავძლებ ჯდომასა, ვერცა წოლასა,
 მართ ნადიროთაებრ გაჭრასა ვირჩევ, მათთანა სრბოლასა,
 ასრე გასულსა რად მნუგევს მისთა მებრძოლთა ბრძოლასა.
 და ჭსჯობს უოლობა კაცისა მოძღუწავისა უოლასა:“

მოკუსსენებ ერთხელ კვლავცა, აწ რაზომცა მეფე ჭსწყრების,
 ნუთუ გაბრჭოს გუელი ჩემი, ვით იწვის და ვით ენთების,
 არ გამიშეებს, გავიზარვი, რა იმედო გარდაჭსწყრების,
 და მე თუ მოუჭკვდე, ჩემი კერძი სოფელიცა გარდიფსწყრების:

მოიუბნეს, ვეზირმან ჭქმნა ჭამა სმანი მათნი თვერნი,
 უმასზინძლა, ძღვენი უძღვნა შევნიერსა შევნიერნი.
 მისნი მეოლნი აკეკესნა მოუძენი, თუ უნდა ბერნი,
 და გაიუწნეს. ყმა წავიდა, სასლად ჩხსდგეს მზისა წვერნი:

შეკრა წითელი ასი ათასი ჰიწად მზემან და ტანად სარომან.
 სამასი თავი სტავრა, ატლასი უსვმან, ნიადაგ მიუცდარომან,
 სამოცი თვალნი, ლაღ-იაგუნდი თვერად არ. მათმან საურწომან.
 და კაცი გაგზავნა ვეზირისასა, ესე უგელაი მისთვის არომან:

შესთვალა თუ. „რაცა გმარებებს, ვით მოგცე და ვით გაქონო,
 ვალთა შენთა გარდსასდელი, რა ჩაცვალი მოვიგონო.
 თულა დავრჩე, შენთვის მოუჭკვდე, თავი ჩემი დაგამონო,
 და სიეწარული სიეწარულსა შეგიცალო, შეგიწონო:“

„მე ვითა ვთქვა უებრობა, სიკეთე და ქება ძისი,
 კაცი იყო საქმისადა შესაფერი, შესატყვისი.
 ასრე უნდა სამსახური, ჭკავილოდეს ვისცა ვისი,
 და ოდეს კაცსა დაეჭიროს, მასინ უნდა მია და თვისი:“

შერმადინის საუბარი ავთანდილისაგან,
 ოდეს გაიზარა:

„შერმადინს ეტყვის, უბრძანებს ჰირ-მსუ, ნათელთა ძივეხელი,
 „ესე დღე არის იმედი, ჩემის გულისა მღსენელი,
 შენგან თავისა შენისა სახემოდ გამოძინელი.
 და მქებრად ამბისა მათისა ჭკამს მკითხავი და მსმენელი:“
 ეტყვის. „როსტენ არ გამოიშვა, არცა სიტყვა მამისმინა.
 მან არ იცის, რათ ვინადა სულ-დგმულია ვისგან ვინა,
 უმისომცა ნუ ვცოცხალვარ, ნურცა გარე, ნურცა შინა,
 და რაცა საქმე უსამართლო დმერთმან ვისმცა შეარჩინა:
 „თუცა მისი არ გაწირვა, ჩემგან მტკიცობს, არ სათულობს,
 უოელი ცრუ და მოღალატე დმერთსა ჭმობს და აგრე ცრუობს.
 გული მისი უნასავი, ჭსტირს და სულთქამს, ვაებს უშობს;
 და ღსინსა არას არ იასლებს, ჭკრთების, გუშტობს, ვაშობს, უშობს
 „ოდეს ბრძენთა გაიგონეთ გაგონებით მითთ და გორით.
 მიჯნური და სამიჯნური ერთმანეთსა შეკასწორით,
 ერთგან ვსთქვენით გაუყრელად, მათი არა გაკარით,
 და მოყვარესა მოყვრისაგან, მოგონება უნდა შორით:
 „სამი არის მოყვრისაგან მოყვრობისა გამოჩენა.
 ჰირველ ნდობა სიასლისა, სიშორისა ვერ მოთმენა,
 მიცემა და არას შური, ჩუქებისა არ მოწყენა,
 და გავლენა და მოკმარება, მისად რგებად ველთა რბენა:
 „მან გამისრულა ყველაი, ესე წესი და რიგები,
 აწ ჩემგან მართებს მუქათა, გულმცა ჭირსა მიგები,
 თუ ვერას ვარგებ, მას თანა მეცა წასადმევიგები,
 და რაზომ ფერი სარ, სოფელა, არვისგან არ შეიგები:“

„რადღა ვაკრძელებ სიტყვასა, ყმის შქმოკლებისა,

78

აწ განაძრება წამალი ამა გულისა სდებისა.

და შეს განაძრე დაჭირვა ჩემისა ხასწავლებისა:

„აწ მეფეთა სამსახურად პირველ თაგი დაამწადე,

79

სიკეთე და უკლებლობა შენი ერთობ განცხადე.

ხასლი ჩემი შეინასე, სხათა ჩემთა ეთადაე,

და სამსახური აქამდისა ჭელავ გავლენა გააკვლადე:

„მტერთა ჩემთა ენაპირე, ძალი ნუმცა მოგაკვლდების,

80

ერთგულთათვის კარგი ნუ გშერს, ორგულნიცა შენნი კვდების.

შემოვიქცე, შენი ჩემგან ვალი კარგად გარდიკვდების,

და შატრონისა სამსახური არა ოღეს არ წავკვდების:“

ესე ესმს, ცრემლად ცხელი შერმადინსა თვალთა ჭხდინდი.

81

მოახსენს. „მარტოობით ჭირსა რადმცა შეუშინდი.

მაგრა წა ვქმნა უშენომან, დამეტემის გულისა ბინდი,

და წამიტანე სამსახურად, მოგვემარო რაცა გინდი:

„ვის ახმა მარტოხვან ღარიბობა ეგზომ დიდი,

82

ვის ახმა შატრონისა ჭირსა შიგან უმისა რიდი.

დავარგულს გიგონებდე, რა ვიქმნებო აქა ყელიდი.“

და უძამან უთხრს. „ვერ წავიტან რაზომსაცა ცრემლსა ჭლვრიდი:

„შენგან ჩემი სიუვარული, ვითამც არა დამეკვრა,

83

მაგრა საქმე არ მოხდების, ყამი ასრე დამემტერა.

ვის მივანდა ხასლი ჩემი, შენგან ვიდე ვინც მეუერა,

და გული დადექ, დაიჯერე ვერ წავიტან ვერა ვერა:

„თუ მიჯნური ვარ ერთი ვეამ სულა მინდორთა მე რებად,

84

არ მარტო უნდა გაჭრილი ცრემლისა ხისხლს ოერებად,

გაჭრა ხელია მიჯნურთა, რად ჭხცალსთ თავისა ბერებად.

და ასრე ესე სოფელი, შესჯერდა გელა შეჯერებად:

„რა მოგშორდე მასხენებდი, სიუვარული ჩემი გქონდეს,

85

არ ვეშიშვი მტერთა ჩემთა, თავი მონად მომიმონდეს.

ჭკამს მამაცი გაგულოვნდეს, ჭირსა შიგან არ დაღონდეს,

და მძულს რა კაცსა სასუგო საქმე არა არ შესწონდეს:

„მე იგი ვარ, ვინ სოფელსა აწა მოკრეფე გიტრსა ბერად,
 ვის სიკვდილი მოყურისათვის თამაშად და მიხანს მღერად,
 ჩემსა მზესა დაკეთსოვე, გაუშვივარ, დავსდგი მე რად.
 და მას თუ დავსთმობ სასლსა ჩემსა, კელარ დავსთმობ ვისა კერად:
 „აწ ანდერძსა ჩემსა მოგცემ როსტენს წინა დაწერილსა,
 შეს შეგვედრებ, დაგიჭიროს, ვითა გმართებს ჩემსა ზრდილსა.
 მოკვდი, თავსა სუ მოიკლავ, სატანასგან ნუ იქმ ქმნილსა.
 და ამას სკდა იტვირებდი, დაიდებდი თვალთა მილსა.“

ანდერძი აგთანდილისა როსტეგვან ძეგვისა
 მიძარით, ოდეს გაიზარდა:

დაჟდა წერად ანდერძისა, საბრალოსა საუბრისად.
 „სე მეფეო, გაიზარე ძეხნად ჩემგან საძებრისად,
 ვერ დავსდგები შეუყრელად ჩემთა ცრემლთა მომდებრისად.
 და შეძინდეუ და წამატანე მოწყალება ღვთაებრისად:
 „გიტი ბოლოდ არ დამიგძობ ამა ჩემსა გაზრასულსა,
 კაცი ბრძენი ვერ გასწირავს მოყვარესა მოყვარულსა,
 მე სიტყვასა ერთსა გაადრებ ჰლატონისგან სწავლა თქმულსა.
 და სიტყუვე და ორპირობა ავნებს კორცსა, მერმე სულსა:
 „რადგან თავი სიტყუეა ყოლისა უბედობისა,
 მე რად გავსწირო მოყვარე, ძმა უმტკიცესი ძმობისა.
 აწა ვიქმ, ცოდნა რას მარგებს თილასოფოსთა ბრძნობისა,
 და მით ვისწავლებით მოგვეცეს შეერთვა ზესთ მწყობროთა მწყობრისა:
 „წარგიკითსავს სიყვარულსა მოციქულნი რაკვარ ჰსწერენ,
 ვით იტყვიან, ვით აქებენ, ჰსტან, ცნობანი მიაფერენ.
 სიყვარული აკვამალდებს, ვით ეუვანი ამას ყლერენ.
 და შენ არ ჰსჯერ სარ უსწავლელნი კაცნი რითმცა შევაჯერენ:
 „ვინ დამბადა, შეძლებაცა მანვე მომცა ძლევა მტერთად,
 ვინ არს ძალი უხილავი, შემწე ყოვლითა მიწიერთად,
 ვინ საძმევარსა დაუსაძმევრებს, ჰსინ უკვდავი ღმერთი ღმერთად,
 და იგი გაკადის წამის ყოფით ერთსა ასად ასსა ერთად:

„რაცა ღმერთსა არა ჰქადაგებს არა საქმე არ იქმნების,
მზისა შუქთა ვერ მსკრუტელი ია ჰგებების, ვარდი ჰსჭკნების.
თვალთა ტურთა სასკრუტელი ყველა რამე ეშვიდნების.

და მე ვით გავსძლო უმისობა, ან სიცოცხლე ვით გეთნების:

„რამოცა ჰსწერები შემინდეჲ, შეცვლა თქვენისა მცნებისა,
ძალი არ მქონდა ტყვე-ქმნილსა მე მაგისისა თნებისა.
აწ წასლვა იყო წამალი ჩემთა საკმილთა გზნებისა,

და სადა გინდ ვიყო, რა მგამა ყოფაცა მქონდეს ნებისა:

„რას გარგებს სიმძიმელი, უსარგებლო ცრემლთა დენა,
არ გარდავა გარდუაღად, მომავალი საქმე ზენა.
წესი არის მამათაგან მოჭირვება, ჭირთა თმენა,

და არვის ძალ-უმს გორციელსა განგებისა გარდაულენა:

„რაცა ღმერთსა გაუგია თავსა ჩემსა გარდასავლად,
გარდაძედეს და შემოვიქცე, აღარ დამჩეს გული ავლად.
თქვენვე გზასე მსიარულნი დიდებით და დავლა მრავლად.

და მას რა ვარგო დიდებად, და კმარის ესე ჩემად დავლად:

„მეოეო, ესე თათბირი, მამკალ ვინ დამიწუნოსა.

მეოეო, ნუთუ წასლვამან თქვენ ჩემმან დაგატმუნოსა.

ვერ ვეცრუვები, ვერ უზამ საქმესა საძაბუნოსა,

და პირის-პირ მარცხვენს ორნივე მივალთ მას საუგუნოსა:

„არ დავიწეება მოყვრისა არ ოდეს გვიზამს ზიანსა,

ვემობ ვაცსა უაუგოსა, ცრუსა და ღალატისა.

ვერ ვეცრუვები, ვერ უზამ მას გელმწიფესა სვიანსა,

და რა უარკა მამცნსა სულ-დიდსა წასვლა-გვიანსა:

„რა უარკა მამცნსა ომშიგან პირის მსმეჭელსა,

შემდრკალსა, შეშინებულსა და სიკვდილისა მეჭკველსა.

ვაცი ჯაბანი რითა ჰსჯობს დიაცსა ქსლისა მბეჭკველსა.

და ჰსჯობს სახელისა მოხვეჭა ყოველსა მოსახვეჭელსა:

„ვერ დანიჭირავს სიკვდილსა გზა ვიწრო, ვერცა კლდოვანი.

მისგან ყოველი გასწორდეს სუსტი და ძალ გულოვანი.

ბოლოდ შეჭყარნეს მიწამან ერდგან მოყმე და მცტოვანი,

და ჰსჯობს სიცოცხლესა ჩაზრასსა სიკვდილი სახელოვანი:

მ^ა „მერმე ვიშიშვი, მეუფო, თქვენად კადრებად ამისად,
 ჰსტდების და ჰსტდების სიკვდილსა ვინ არ მოელის წამისად,
 და თუ ვერა გნახსენ ცოცხალმან, სიტაცსლე მქონდეს უამისად;

მ^ბ „თუ საწუთრომან დამძკოს ყოველთა დამძკობელმან,
 ღარიბი მოკვდე ღარიბად, ვერ დაძვიტროს მშობელმან.
 კვდარ შემსუდროს დაზრდილთა და ვერცა მისანდობელმან,
 და მუნ შემოწალოს თქვენმანვე გულმან მოწყალე მღმობელმან;

მ^გ „მაქვს საქონელი ურიცხვი, ვერვისგან ანაწოხები,
 მიეც გლასაკთა საჭურჭლე, ათავისუფლე მონები,
 შენ დაამდიდრე ყოველი ობოლი, არას მქონები.
 და მიღწიან მომიგონებენ, დამლოცვენ, მოკვებენ:

მ^დ „დმერთსა მკედრებდენ მრავალნი გლასაკნი გულ-მსურვალები.
 დამსხსნას გორცას და სოფელსა, ნუმცა რად შევიცვალები
 კვლავ ცეცხლი ჯოჯოხეთისა, ნუ დამწომეს იგი ალები,
 და მოძტეს მე მკვიდრი მამული ჩემივე სასურველები:

მ^ე „დამსხსნას ბნელი და ნათელი, შემმოხოს ზესთა ზენოსა.
 ჩემი არ ჰქონდეს შეძლება, სოფლისა ძილთა ვბენისა.
 მუნ დამიუნჯოს წამალი, სადა ძეს სულთა ღსენისა.
 და ფრთენი მოძტეს და ძალ-მედავას შეძლება აღმაფრენისა:

მ^ვ „რაცა თქვენთვის არ კარგ იყოს საჭურჭლესა დასადებლად
 მიეც ზოგი სანაგათა, ზოგი ხილთა დასადებლად,
 ნურა ნუ გშურს საქონელი ჩემი ჩემთვის წასაკებლად,
 და შენგან კიდე არ ვინ მივის ცეცხლთა ცხელთა დამავსებლად:

მ^გ „ამას იქით ჩემგან ჩემი ამბავიცა არ გეცნევის,
 ამას გვედრებ სულსა ჩემსა, წიგნი გკადრებს, არ გეთნევის,
 არას არგებს ეშმაკისა საქმეთაგან დაჰლევის.
 და შემიხდე და შემიკედრე, მკვდარსა რაღა გარდმეკდევის:

მ^დ „გვედრებ, მეუფო, შერმადისს, მონასა ჩემსა ჩხეულსა,
 ნაკად აქვს ჭირი სამისოდ ამ წელიწადსა წლეულსა,
 ნუგეშისა ეც წყალობით, ჩემგან წყალობა ჩხეულსა,
 და ნუ დაადინებ თვალთაგან ცრემლთა სისხლითა ფრქვეულსა;

„გასრულდა ჩემი ანდერძი, ჩემგან ნაწერი კელითა. ულ
 აჭა გამზრდელა, მოგშორდი, წაგელ გულითა კელითა.
 ნუ ჰსკმუნავთ ჩემთვის მეფენი, ნუ სართ მოსილი ბნელითა,
 და სუფიევითმცა სართ თაკითა მტერთაგან საკრძაღველითა:“

მისცა ანდერძი შერმადინს, რა გაათავა წერიითა. ულ
 უთხრა. „ჭკადრეო მეგესა საქმითა მეცნიერითა.
 შენ დაგამეტუბს გერავინ მსახურებითა კერითა.“
 და მოესვია და ასტირდა ცრემლითა სისხლთა ფერითა:

ემა შეეკაზმა წავიდა, ცრემლითა მოერწყეო კელი. ულ
 მზე წამოვიდა, დაეცა აწებეთს ბნელი ყოველი.
 სამს შეპოება მალლისა ვინც არის ჭირთა მშოველი,
 და მიზგითას მივა ავთანდილ, გამარჯვებისა მთარველი:

ლოცვა ავთანდილისგან მიგზირთას
 და გაპარვა მისი:

ილოცავს იტყვის. „მალალო ღმერთო, კელითა და ცათაო ულ
 ზოგჯერ მომცემო ზატეითა, ზოგჯერ კეთილთა მზათაო,
 უცნაურა და უთქმელო, უფალო უფლებათაო,
 და მომეც დათმობა სერკილთა, მიფლობელო, გულის-თქმათაო:

„ღმერთო, ღმერთო, გიაჯები, რომელი ჭეფლობ ქვენათ ზესა, ულ
 შენ დაბადე მიჯნურობა, შენ აწესებ მისსა წესსა,
 მე სოფელმან მომაშორვა უკეთესსა ჩემსა მზესა,
 და ნუ აღმოვსვრი სიუვარულსა მისგან ჩემთვის დანათესსა:

„ღმერთო, ღმერთო, მოწყალეო, არვინ მივის შენგან ჯიდე, უ
 შენგან ვითხვო შეწვენსა, რაზომისცა გზასა ვლიდე,
 მტერთა ძლევა, ზღვათა ღელვა, დამით მავნე განმარდი.“
 და თულა დავრჩე, გამსახურებდე, შენდა მსხვერპლსა შევსწირვიდე:“

რა ილოცა, ცხენსა შეჯდა, მალვით კურნი გაიარა. უ
 შერმადინცა დაბრუნა, თუცა ვამნი აღიანა.
 მონა ჰსტირს და მკერდსა იცემს, საბრალმან ცრემლი ჭლკარსა.
 და პატრონისა კერა მჭკრეტმან, უმამან რამცა გაისანა:

აწ ამბავი სსვა დავიწყო უმასა წავეკე წამავალსა,
 არ შეექმნა დარბაზობა, მას დღეს როსტენს გულ-გამწერალსა,
 რა გათენდა ქუში ადგა, ჰგავს თუ ადენს პირით ალსა,
 და კმობა ბრძანა ვეზირისა, მიიყვანდეს შიშით მკრთალსა:.

ცნობა როსტეგან მეფისაგან ავთანდილის
 გაშარგით წასვლისა:.

- აწ რა ვეზირი მოწიწებით დარბაზს ნასა შემოსრული.
 როსტან უთხრა. „არა მავსოვს გუშინდელი შენგან თქმული,
 მაწინე და გამარისსე, ვერ დავიღე დიდს ხანს სული,
 და აზომ რომე გაგათრევე შენ, ვაზირი, გულის გული:“
- „თუ რად მავსოვს, რად უნდოდა, ისრე ავად რად გავსადე,
 მართლად უთქვამსთ მეცნიერთა, წყენასო ჭირთა ბადე.
 ესე გვარსა ნუ ოდეს იქმ, საქმე სოლე გაიტადე.
 და აწ მიოსარ. თუ რას იტყოდი, ჰსთქვი და სიტყვა გააკვლადე:“
- გვლავ მოასხენა ვეზირმან სიტყვა ნაგუშინდელევი.
 რა გაიგონა, შესთვალა პასუხი არ ნაგრძელევი.
 „შენ თუ უშმაგო მგონისარ, ვარძცა ურია მე ლევი,
 და გვლავ მაგის მეტად ნუ მასმენ, თვარე მე სულად გელევი:“
- რა გამოვიდა ვეზირმან, მეზნა, ვერ ზოვა მინანი,
 მართ გაპარვასა უთსრობდეს მონანი ცრემლთა მდინანი.
 მან ჰსთქვა. „მე დარბაზს ვერ შევალ, მასხოვან დღენი წინანი.
 და ვინცალა ჰგადრებს, მან ჰგადროს, რაცა ვსთქვი მასცა ვინანი:“
- რა ვეზირი არ შევიდა, გვლავ მეფემან კაცი ჰგზავნის.
 კაცმან ჰსტნის და გარეთ დაჰსდგის, წასვლა ვერ ვინ გამყლავნის.
 როსტანს ეჭვი შეუვიდა ჭმუნვა ამით გაათავნის.
 და ჰსთქვა. „უცილოდ გაიპარა, ვინ მარტომან ასთა ავნის:“
- თავ დადრეკით იგონებდა, გულსა ჰქონდა ჭმუნვა დიდი.
 უში ქმნა და აიხედნა უბრძანებდა მონას. „მიდი.
 მოვიდეს და აწ მიაშხოს, შემოვიდეს იგი ფლიდი.“
- და რა ვეზირი შემობრუნდა, თერი ჰგერთა და ჰქონდა რიდი:

კვლავ შევა დარბაზს კეზირი დაღრეჯით, არ მსიარულად.

უნა

მეფემან ჭკითსა. „წასრულა მზე დაუდგმრომლად მოვარულად:“

მან მოასსენა ეკელაი, კით წასულ იყო ფარულად,

და მზე აღარ მზეობს ჩვენთანა, დარი არ დარობს დარულად:

რა მეფემან მოისმინა, დაიხასნა მეტის მეტნი.

უნ

მოსთქვამს. „იტყვის, ვაჟ გაზრდილო, კელარ განსკენ თვალნი
[რეტნი.“

პირსა სოკით, წვერსა გლეჯით გააკვირნა მისნი მჭერეტნი.

და „სად წაჭსენ და სად დაკარგენ სინათლისა ეგე სვეტნი:

უნა

„თუ თავი შენი შენ გასლავს, ღარიბად არ იხსენიები,
მაგრამ მე რა ვქმნა, გაზრდილო, აწ სასლად გამართებს სენები.

გამაღარიბე, დამაგდე გულსა გლას ვისთვის ენები,

და შენად შეყრამდის ჰატიყთა ჩემთა ვერ იტყვის ენები:

უნა

„გაზრდილო, ცეცხლი მედების, ღასკრით ვარ მე დასეუელი.
გაზრდილო, ჩემთვის გამოჩნდა უამი მუნთაღი, წყუელი.

გაზრდილო, დიდით სეკდითა, ძლივლა ვცოცხლ ვარ სნეული.

და გაზრდილო, ვიდრე მოკვდები, საბრალო დღე დაღუელი:

უნა

„ოდეს განსავ მსიარულსა, ნადირობით შემოსრულსა,

კელარ გიჭვრეტ ნაბურთაღსა, ტანსა მჭევრსა, ჯავარ სრულსა,

კელარ ვისმენ კმასა შენსა, სასმენელად მე მასრულსა,

და აწ უშენოდ რა გლას ვუყო საჯდომსა და სრასა სრულსა:

უნა

„გიცი არ მოგვლავს შიმშილი, რაზომცა დია ირები,

შენ შენი მშვილდი დაგარჩენს, შენთა ისართა პირები.

ნუთუ კვლავ დმერთმან წუალობით გაგიაღვილოს ჭირები.

და მაგრამ თუ მოკვდე, გაზრდილო, ვისგანღა დავიტირები:“

უნა

ზარი გაისმა, შემოკრბა ჯარი მრავალი კაცისა,

დარბაზს სასთაგან ჯარია გელთა წვერთა ტაცისა,

იღლეჯს დაიცემს ეკელაი, კმა ისმის თავსა ტაცისა

დათქვს. „ბნელი გამართებს დღე-გრულთა, რადგან მზე მიგვიდრკაცისა:“

უნა

რა მეფემან დიდებულნი სასა, სულთქმით შემოსტირნა.

უთსრა. „სედავით, მზემან ჩვენმან შექნი სრულად დაგვიძვირნა,

რა ვაწყინეთ, რა შევსტოდეთ, რად გაგყვარა, რად გაგაწირნა,

და სხანი მისგან დაჭირულნი ვისცაღა ვით დაგვიჭირნა:“

ეს¹ ყოველი ჰსტიროდეს, მოხთქმიდეს, მერძე დაჭსწყუნარდეს გვიანად,
 მეუბნის ბრძანსა. „იკითხეთ მარტოა ანუ უმიანად.“
 მოკიდა მონა შეკმადინ მოშიშრად, სიტყვილიანად.
 და ანდერძი ჰკადრა, ატირდა, სიტყვისლე უხნდა ზიანად:
 ეს² მოასსიენსა. „საწოლს ვპოე, ესე მისგან დანაწერი.
 ჰსდგეს მონანი ნატირებინი, დაეგლიჯათ თმა და წვერი,
 იგი მარტო გაჰმარულა, ემა არ ასლავს, არცა ბერი,
 და მე თუ მამკლათ მემაროლებით, სიტყვისლე მჭირს შეუთუერი:“
 ეს³ რა ანდერძი წაიკითხეს, კვლავ იტირეს დიდო ხანი.
 მერძე ბრძანსა. „მსიარულსა ნუ ჩაიტმუნ ჩემნი სხვანი,
 კამლოცკეღესო დავრდომილნი ობოლნი და ქვრივნი სსკანო.
 და შეკვიცივთო მშვიდობისა, ნუთუ მისცეს ღმერთმან გზანი:“

**წასვლა აგთანდილისაგან მეორედ გაზარვით,
 და ცარიელის შეყრას:**

ეს¹ მოვარე მზესა მოეშოროს, მოშორება განანათლებს.
 რა იასლოს, შუქი დასწავს, გაეურების, ვერ იასლებს.
 მაგრა ვარდსა უმწყობა გააკობს და თერსა აკლებს.
 და ჩვენ ვერ ჭერეტა საყვარლისა ჭიჩსა ძველსა გაგვიასლებს:
 ეს² აწუა დავიწუებ ამბავსა მის უმისა წამავლობსა.
 მივა და მიჰსტირს გულ-მდღუღრად, ვერ იტყვის ცრემლთა მტრობასა,
 წამ-წამ მობრუნდის, აჯადის, მისთვის მზისავე მზობასა,
 და უჭერეტდის, თვალნი ვერ მოჰკნის, თუ მოჰკნის, მიჯდის ცნობასა:
 ეს³ რა მიიასლის დაბნებად ვერ ჰელ ჰუვის გაძვრად ენისად,
 მაგრა ჰსდის ცრემლი თვალთაგან, მსგავსად დილაჯის დენისად.
 სოგჯერ დაბრუნდის, იჭერეტდის ღონედ პატყთა ომენისად.
 და რა გაემართის არ იცის მას თუ არბევდის ცხენი სად:
 ეს⁴ ჰსთქვა. „ჩემო, შენი შორს მყოფი გრულია ვინაც დადუმდეს,
 რადგან შენ დაგრჩა გონება, გული შენკევე დაბრუნდეს,
 თვალთა მტირალთა შესედვა, შენივე ჰსწადდეს და უნდეს.
 და ჰსჯობს საყვარელსა მოყვარე რაჟომცა დაუძახუნდეს:“

„მე რა ვქმნა შენად შეურამდის, ანუ რას მეჭკვე ლხენასა, არ
 თავსა მოვიგლავ მე თუმცა, შენგან არ ვეჭკვე წყენასა.
 მაგრცა შენ გაწყენ ჩემისა არ სიცოცხლისა სქენასა,
 და მოდი და მივსცნეთ ცოცხალთა თვალნი ცრემლისა დენასა:“

ჭსტირს, იტყვის. „დადგა კეშანი ლასვარძან ჩემთვის ათმანო. ^{ე.ა.}
 ინდოთა რასმი ჩემდა კვლად ჭსთქვა, ესე ტყერი ვოსწათ მანო.
 თვალთა გიშერი აშეენებს. სათმან რად მომგლა სათმანო,
 და ბაგე კბილო და თვალ-წარბო, მომცემდით ზატყუთა თმანო:“

იტყვის. „ჭე მსეო, ვინ სატად გთქვის შინანისა დამასად, ^{ე.ა.}
 ერთ-არსებისა, ერთისა, მის უყამოსა ყამისად.
 ვის მოჩილებეს ციერნა ერთი იოტის წამისად.
 და ბედსა ნუ მიქცევ, მიაჯე შეურამდის ჩემად და მისად:

„ვის სატად ღვთისად გიტყვიან ფილასოფოსნი წინანი, ^{ე.ა.}
 შენ მიშეეფე, რა ტყვე ქმნილსა ჯაჭვნი მამიან რგინანი.
 ბროლ-ბაღასშისა მძებნელმან, სათნი დაკვარგუნ მინანი,
 და მამინ ვერ გაესძლე სიასლე, აწ სიშორესა გინანი:“

ამას მოსთქმიდა, იწოდის, ვითა სასოელი დნებოდის. ^{ე.ა.}
 დაფოენებისა მოშიში ისწრაფდის, იარებოდის.
 რა შეუღამდის, ვარსკვლავთა ამოსგლა იამებოდის,
 და მას ამსგავსებდის, ილხენდის უჭკრეტდის, ეუბნებოდის:.

მოვარესა იტყვის. „იფიცე სასული ღვთისა შენისა, ^{ე.ა.}
 შენ სარ მომცემი მიჯნურთა მიჯნურობისა სენისა,
 შენ გაქვს წამალი მისისა მოთმინებისა თმენისა.
 და მიაჯე შეურა პირისა შენგამო შენებრ მშეენისა:“

ღამე აღხენდის, დღე ჭსჯიდის, ელის ჩასღვასა მზისასა. ^{ე.ა.}
 რა წყალი ნასის, გარდადის, უჭკრეტდის ჭავლსა წყლისასა.
 მასთანა ჭროვიდის ჩაკადსა სისხლისა ცრემლოთა ტბისასა,
 და კვლავ გაემართის, ისწრაფდის წარვლასა მისვე გზისასა:

მარტო მოსთქმიდის, ჭსტიროდეს ტანად აღვისა სიანი, ^{ე.ა.}
 მინდორს თხა მოკლის, სადაცა ადგილი დასვდის კლდისანი,
 შეწვის, ჭამის და წავიდის, პირ-მზე, გულ-მარჩიანი.
 და იტყვის. „დაკვარენ ვარდნი, და აჭა მუნ ვაგლასიანი:“

- აწ ვერ ვიტყვი მასწინდელსა მე მის უბისა ჩაუბარსა,
მიუბნობდის, ჩას მოსთქმიდის, ჩას ტუჩფასა, ჩაზომ გვარსა.
ზოგან თვალნი გაეწითლის ვარდსა ბრჭლითა ნახკარსა.
- და ქვაბნი ნახსნა, გაესარსეს, ზე გავიდა ქვაბთა კარსა:
- აწ ახმათმან დანისსა, მოეგება, ცრემლი ჰსწვოების,
ვით იამა, სისარულსა მართ კელარს ვერ მისვლების,
ჟმა გარდაკდა, მოესვია, ავოცებს და ეუბნების.
- და კაცი გაცხა მოელოდეს მოხვლა უცხო იამების:
- აწ ემა ქალსა ეტყვის. „პატრონი ნეტარ სად არის და ვითა.“
ქალი ასტირდა ცრემლითა ზღვათაცა შესართავითა.
იტყვის. „ჩა წასველ გაიჭრა, ქვაბს ყოფა მისჭირდა ვითა,
და აწ მისი არა არ ვიცი, არ ნახვით არც ამბავითა:“
- აწ ემა დაჰმუნდა, ვითამც რამე ჰკრეს ლახვარი გულსა შუა,
ქალსა ეტყვის. „აჰა დაო, ეგეთიმცა გაცნო ნუა,
იგი ფიცი ვით გატესა, არ ვეცრუე, ვით მეცრუა,
და ვერ იქმოდა, რად მიქადა. თუ მიქადა, რად მიტყუა:“
- აწ „თუ უმისოდ სოფელს ყოფა, რადგან ჭირად არ მიღირდა,
რად დამიწყდი, რად მოკსცილდი, რად ვერ გასძლო, რა მისჭირდა,
მას გატესა ზენარისა, რად შეჰმართა, ვით გაჰჭირდა.
და მაგრა ავის ბედისაგან ჩემი რამცა გამიკვირდა:“
- აწ ემა კვლავ ქალი ეტყვის. „მართალ სარ მაგასა დამძიმებსა.
მაგრა რა გაბჭო მართალი, ნუ მეჰუ რასაცა თნებასა,
არ გული უნდა ფიცის და პირისა გასრულებისა,
და იგი უგულო მოელის, მართ დღეთა შემოკლებასა:“
- აწ „გული, ცნობა და გონება ერთმანერთზედან ჰკიდინა,
რა გული წავა, იგიცა წავლენ და მისკენ მიდიან.
უგულო კაცი ვერ გაცობს, კაცთაგან განაკიდინა,
და შენ არ გინასავს, არ იცი, მას რომე ტყცხლი ჰსწვიდიან:“
- აწ „შენ უმართლუე სარ, ემდურვი, შენ გაეყარე ძმობილსა.
მაგრა ვით ითქმის, ვით გაჰკდა ვითა გაიმბობ ცნობილსა,
ენა დაშვრების, გაცვლების, გულსა შეკლმის ღმობილსა,
და ამას მით ვაზრობ, მისასავს მე უბედურსა შობილსა:“

„ჯერით მისა ძსტავსი სასჯელი არცა ვის ამზად სმენია.
თუ არა კაცთა სასჯელი ქვათაჲცა შენამძწენია.

დიჯლადცა კმარის მას რომე თვალოთაჲს ცრემლი ჰსდენია,
და თვით რაჲცა ბრძანოთ მართალ საწოთ, სსჲს ხსენისა ომისა ბრძენისა.

„მას წარმაგალსა ვეითსეგლი, დამწკარსა, რეცხლ-მოღებულსა,
მოვიდეს, რა ქმნას ავთხდილ. მისსა დამკედრე დებულსა.
მიბრძანა. მოღმა მნასვიდეს, მე მისთვის გაცულებულსა,
და ამით არ დავჭყერი არეთა, არ გავსტყეს მის ქადებულსა:

„მას ზენარსა არ გავუტეს, მას თვისსა არ ვეცულები,
მას ზემნამდის მოვიტდი, რასომცა კამდის რეები,
თუ მგვდარი მნასახს, დამმარხოს, თქვას ვაგლასი და უები,
და ცოცხალი დავხვდე, უგვირდეს, სიცოცხლე არს სათუები:

„ჩემთვის გარდაგდა მას აქათ გაურა მისისა და ქედისა,
ოდეს მოდენა ცრემლისა მჭირს ველთა მოხალბედისა.
მსჯის გამრავლება სელ-ქმნილსა სულთქმისა ზედა ზედისა.
და დავვიწეებივარ სიკვდილსა, ნახე ნაქმარი ბედისა:

„ესე არაგი მართალი ჩინს ქვასა ზედან ჰსწერიას.

ვინ-მოუვარესა არ ეძებს იგი თავისა მტერისა,
აწ ზათურანია, ვის წინა ვერ ვარდი ჰტვანდეს, ვერც ია,
და თულა მოხასავ მოხასე, ჰქმენ რაჲცა შერი თერია:“

ყმაძან უთხრა. „უმართლე სარ, არ მამართლო მდურგად მისად,
მაგრა გაბჭეკ, რა მიქმნის სამხასური ტყვესა ტყვისად,
გამოჰჭრილვარ სახლით ჩემით, ვით ირემი ქებნად წულისად.
და მას ვეძებ და მას ვიგონებ, ვიარები ველთა ვლისად:

„ბრალ-სადაფნი მარგალიტსა ღაღის თერსა ჰსტყენ და ბურვეს,
მას მოუშორდო, ვერ ვიანსელ, ვერ ვისურვეს, ვერ ვასურვეს,
გამოჰარებით წამოხვლითა, ღვთისა სწორისი მოკიდურვეს.
და ნაცვლად მათთა წყალობათა, მათნი გულნი შევარვეს:

„ზატრონი ჩემი გამზდელი, ღვთისაგან დიდად ცხოველი,
მშობლური, ტუბილი, მოწყალე, ცა წყალობისა მთოველი.
მას უორგულე, წამოველ, მარო დავივიწეე უოველი,
და მისი შემცოდე ღვთისაგან კარგსა აღაჩას მოველი:

- 24 „ესე უკუდაი ასე მჭირს, დაო, ბედითა მისითა,
არ უტყუე და მოკსრულვარ მგზავრი ღამით და დღისითა,
აწ იგი სადმე წასრულა, ვიწვი ცეცხლითა ვისითა,
და ცუდ-მაშვრალი და მტირალი, ქვე ვზი პირითა მქისითა:
- 25 „დაო, მეტსა საუბარსა აღარ მამცემს ყაძი და დრო,
არ ვინანნი გარდასრულსა, ბრძენთა სიტყვა გაკადრო.
წავალ, ვქებნი. ანუ ვპოვებ, ან სიგვდილი მოკიადრო,
და თვარე ბედი აზნო, თურმე მიკვეთს ღმერთსა რაღა ვკადრო:“
- 26 ამის მეტი აღარა ჭსოქვა, ატირდა და წამოვიდა,
ქვაბი ჩავლო, წყალსა გაკდა, შამბი გაკლო, ველს გავიდა.
ქარი ველთა მონაქროლი ლაღის-სვერსა ვარდსა ზრვიდა.
და „რად მიმეცო ამა ჭირსა,“ ბედსა ამას“ უზრახვიდა:
- 27 იტყვის. „ღმერთო, რა შეგცოდე, შენ უთვალს არსთა მსედსა,
რად გამეარე მოყვარეთა, რად შემასწარ ამა ბედსა,
ერთი რრთა მგონებელი, ვარ საქმესა წასაწმედსა.
და მოკვედე, თავი არ მეწყალვის, ჩემი სისხლი ჩემსა ქედსა:“

ავთანდილისგან ტარიელის ძებნა, ძოთქმა და ტირილი

- 28 „მოყვარემან, ვარდის კანსა. გულსა მერა და დამიწულულა,
იგი ფიცი ჩემგან სრული, მან აღარა გამისრულა.
მას თუ გამყრი, საწუთროყო, ჩემი ღსინი გარდასრულა,
და სსკა მოყვარე თვალსა ჩემსა გავიცხულა, გაბასრულა:“
- 29 კვლავ იტყვის. „მიკვირს ნაღველი გაცისა ჭკვიანისა,
რა მგმუნვარებდეს, რას არგებს ნაკადი ცრემლთა ბანისა.
ჭსჯობს გამორჩევა, აზრობა საქმისა დასაგვანისა.
და აწ მეცა მიჯობს მონასკა, მის მზისა ლერწამ-ტანისა:“
- 30 ყმა გაემართა საძებრად, მტირალი, ცრემლთა მფრქვეველი,
ექებს, უძანის, უყვის, დღეებრ ღამეთა მთეველი,
სამს დღემდის მოკლო მრავალი გევი, შამბნარი, ტყე, ველი.
და ვერ ჭპოვა, მივა მგმუნვარე, ვერა ამბისა მცნეველი:

იტყვი. „დმერთო, რა შეგცოდე, ეზომ დიდი რა გაწინე, 20
 რად შემასწარ ბედსა ჩემსა, რა სასჯელი მომიკლინე.
 გამკითხველო, გამკითხე, აჟა ჩემი შეიბძინე,
 და დაამოკლენ დღენი ჩემნი, ჭირნი ამით გამიღსინე.“

ზოგნა ავთანდილისაგან ცარიელისა, ლომ-
 ვეფხვისნი რამ დახატნა:.

მივიდა და მიუბნობდა ემა მტირალი, ფერ შეცვლილი, 21
 ქედსა რასმე გადაადგა, კელი ახნდა მსიან ჩრდილი.
 ნახა შავი შამბთა ზირსა ჭსდგა სადამე, უეუერილი.

და ჭსთქვა. „უცილოდ იგიან, არად უნდა ამას ცილი:“

რა შესედა, ემასა გუღმან გაუფეთქნა, გაუნათდა, 22
 აქა ლსინი დადრეჯილსა უათსდა, არ უათდა,
 კარდმან ფერი განანათლა, ბრელი ბრელდა, სათი სათდა,
 და ვით გრიგალმან ჩაიბზინა, არ მოსცაღდა ჭკრეტად მათდა:

რა ცარიელ დანისაჲ, გაღანამცა დაეღრიჯა, 23
 ასლოს მეოფსა სიკვდილისად, ჯდა და ზირი დაებზინა.
 საუელონი გარდესიენეს, თავი სრულად გაეგაჩიჯა.

და მას აღარა შეესმოდა, სოფლით გაღმა გაებიჯა:

ერთკენ უძს ლომი მოკლული და კმალი სისსლამოცხებული, 24
 კვლავ სხვაგან ვეფხვი უსულა მკვდარი, ქვე დასარცხებული.
 მას წყაროსებრ თვალთაგან ცრემლი ჭსდის გაფიცხებული,

და მუნ ეგრე გულსა უნთებდა ცეცხლი მცხინვარე ცხებული:

თვალთა ახმადცა უარ ეღვა, სრულად მიხდოდა ცნობასა,
 მიახლებოდა სიკვდილსა, მოშორებოდა ნობასა.

ემა სასელ-დებით უვივის, ლამის სიტყუითა კრთობასა.

და კვლარ ასმინა, გარდიჭრა, ძმა გამოახენს ძმობასა:

კვლითა ცრემლსა უწურავს, თვალთა ავლებდა სასელსა,
 ასლოს უზის და უვივის, მართ სასელ-დებით სახელსა,
 იტყვი. „კერ მიცნობ, ავთანდილს შენთვის გაჭრილსა და სელსა.“

და მას არა დია შეესმის, რეტსა, თვალ დაუფასველსა.

ესე უკელაი ასრეა, რაცა აწ ჩემგან თსრობილა,
 ცრემლნი მოსწურნა თუალთაგან ცოტადრე მოასწობილა.
 მაშინლა იცნა, აკოცა, მოეჭდო, მოემძობილა,
 და ვიმოწიებ ბედსა ცხოველსა, მისებრივ არვინ შობილა:

უთხრა. „ძმაო. არ გიტყუებ, გიყავ რაცა შემოგფიცე,
 გნასე სულთა გაუფრელძან, ფიცი ასრე დაკამტვიცე,
 აწ დამესხენ სიკუდილადის, ვიტყრო და თავსა ვიტყო.
 და მაგრა გვედრებ დამარსვასა, მეყვთ საჭმელად არ მივიცე:“

ყმამან უთხრა. „რა შიგან ხარ, შენ საქმესა რად იქმ ავსა,
 ვინ მიჯნური არ ყოფილა, ვის საკმილი არა ჭნწკავსა,
 ვის უქნია შენი მსგავსი სხვათა ვაცთა სათესავსა,
 და რად სატანას წაუღისარ, რად მოიკლავ ნებით თავსა:

„თუ ბრძენი ხარ, ყოვლი ბრძენი ავირებენ ამა პირსა.
 გამს მამაცი მამაცური, ჭსჯობს, რაზომცა ხელად ჭსტირსა,
 ჭირსა შიგან გამაგრება, ასე უნდა ვით ქვითვირსა.
 და თავისისა ცნობისაგან ჩავარდების კაცი ჭირსა:

„ბრძენი ხარ და გამოარჩევა არა იცი ბრძენთა თქმულებ,
 მინდორს ჭსტირ და მკეტოთ ასლავ, რას წადილსა აისრულებ,
 ვისთვის კვდები, კერ მისვდები, თუ სოფელსა მოიძულებ,
 და თავსა მრთელსა რად შეიკრავ, წულულსა ასლად რად იწულულებ:

„ვინ არ ყოფილა მიჯნური, ვის არ საკმილი ჭსდებიან,
 ვის არ უნასავს ზატყენი, ვისთვის ვინ არა ბნდებიან.
 მითხარ. უსასო რა ქმნილა, სულნი რად ამოგკდებიან,
 და არ იცი, ვარდი უეკლოდ არა ვის მოუკრებიან:

„ვარდსა ჭკითხეს. ეგზომ ტურფა რამან შეგქმნა ტანად, პირად
 მიკვირს რად ხარ ეკლიანი, პოვნა შენი რად არს ჭირად.
 მან ჭსთჭვა. ტკბილსა მწარედ ჭპოვებ, ჭსჯობს აქსების რაცა ძვირად,
 და ოდეს ტურფა გაიფუდეს, აღარა ღირს არცა ზირად:

„რადგან ვარდი ამას იტყვის, უსულო და უსასკო,
 მაშა ღსინსა ვინ მოიძვის, პირველ ჭირთა. უმუშაკო,
 უბოროტო ვის ასმია რაცა კარგი საეშმაკო,
 და რად ეძღურვი საწუთრსა, რა უქმნია უარაკო:

„ისმინე ჩემი თსრობილი, შესჯე, წავიდეთ ნებსა.

7.

ნუ მიუღლისაწ თავისა თათბირსა გაგონებსა,

რაცა არ გწადდეს იგი ჭმქენ, ნუ ჭსდეუ წადილთა ნებსა.

და ასრე არ ჭსჯობდეს, არ გეტყვი, ნუ მეჭუ რასაცა თნებსა:“

მან უთსრა. „ძმაო, რა გითსრა, ძეგადცა არ ძალ-მიძს ენისა, ძალი არა ძაქს სელ-ქმნილსა შენთა სიტყვათა სმენისა.

რად აღვილად გინსს მოთმენა, ჩემთა სასჯელთა თმენისა,

და აწ მივსწურვილვარ სიკვდილსა, დრო მომყასლა ლხენისა:.

„ამას მოკუდავი ვილოცავ, არ ოდეს ვითსავ არ ენით.

7a

აქა გაყრილნი მიჯნურნი მუნამცა შევიყარენით,

მუნ ერთმანერთი კვლავ ვნასეთ, კვლავ რამე გავისარენით.

და მოი, მოკვარეთა ღამძარსეთ, მიწა მამყარენით:.

„საყვარელმან საყვარელი ვითარ სისოს, ვით გაჭსწიროს,

7b

მისკენ მივალ მსიარულთ, მერმე იგი ჩემკუძმ იროს.

მივეგები მამეგებოს, ამიტირდეს ამიტიროს,

და ჭკითსე ასთა, ჭქმენ გულისა რა გინდა ვინ გივასიროს:.

„მართ გარდაწვივით იცოდო, გეტყვი მართალსა ჰირასა,

7c

სიკვდილი მასლავს, დამეკსენ სისსაღუ დაჭყოფ მტირასა,

არ ვცოცსალ ვიყო რას ძაქსეუ, რა დავრჩე კელსა მკდი რასა,

და დამშლიან ჩემნი კავშირნი, შეროვიან სულთა ზირასა:.

რა სოქვი, რას ოტყვი, არ მესმის, არცა მცალს სმენად მაგინად,

7d

სიკვდილი მასლავს სელ-ქმნილსა სიცოცხლე არის წამისად.

აწ გამიარმღა სიცოცხლე მეტად ყოვლისა უამისად,

და მუნ მეცა მივალ ცრემლიანა მიწად სად გამდის ღამისად:.

„ბრძენი, ვინ ბრძენი, რა ბრძენი, სელი ვითა იქმს ბრძნობასა,

7e

კვ საუბარი მამის ჭკამს, ოუცადა ვიყო ცნობასა.

ვარდი ვერ არის უმსეოდ, იეოს, დაიწეებს ჭგნობასა,

და მაწეენ, დამეკსენ, არა მცალს არცაღა ვასლავ თნობასა:“.

კვლავ ეუბნების ავთანდილ სიტყვითა მრავალ-ფერთა,

7f

ეტყვის, „არ მოკვდე, გარკების სიტყვითა რა ოსკრითა,

ნუ ექმ, არა ჭსჯობს საქმითა, ნუ სარ თავისა მტყარითა.“

და ვერ წაიყვანა, ვერა ჭქმისა სიტყვითა ვერა ვერთა:

- 206 მეტყე უთხრა. „აჭა რადგან არ მამისძენ არას არა,
 არას გაწეენ, ენა ჩემი აქამდისცა ტუდად მტლარა.
 თუ სიკუდილი გიჯობს, მოჭკეე, ვარდი დაჭსტკენს დაცამტკენარა.
 და ერთსა რასმე გიჯეობი მიყავ, ცრემლი ამად ღვარა:
- 207 „სადა ინდონი ბრალ ვარდსა სარგვენ, გიშინისა სარითა,
 მას მოვეშორე, წამოვე სინქარით, არ სიწუნარითა.
 ვერ დამიჭირა მეფემან მშობლურად საუბარითა,
 და შენ არ შემოყრი, გამიყრი, აწ ჩემი ღსინი ვსთქვა რითა:
- 208 „ნუ გამგსავნი გულ-მოკლულსა, ერთი მიყავ საწადელი,
 ერთსელ შეჭსჯე ცხენოსანი, გნასო ჩემი სულთა მკდელი,
 ნუთუ მაშინ მოვიქარვო სეკდა ესე აწინდელი,
 და მე წავალ და შენ დაგაგდებ, იქმნას შენი საქადელი:“
- 209 ესევეებოდა. „შეჭსჯეო,“ აჯა სევეწითა არ გებდა,
 იტოდა რომე შეჯდომა გაეშანს მოაქარვებდა,
 ლერწმისა სრასა დასდრეკდა, გიშერსა დააკარვებდა,
 და დამორჩილა, იამა, არ ივაგლასა, არ გებდა:
- 210 ცხადად უთხრა. „შეკვხდებო, მამიყვანე ცხენი წინა:“
 მან მოჭტკარა, წუნარად შესვა, არ სინქარით ააქშინა.
 მინდოროთაგენ წაიყვანა, ტანი მტკეერი ამერეგინა,
 და სანი წარკლეს, სიარულმან მოჯობება დაჩინა:
- 211 შეაქტევეს და ეუბნების საუბართა შეყნიერთა,
 მისთავის ძრვიდა სსაუბროდ მათ ბაგეთა მოწინა-იგერთა,
 მისი სმენა გაყმობდა მსმენელისა ყურთა ბერთა,
 და მოიშორა გაეშანი დათმობავე შეაერთა:
- 212 რა შეატეო მოჯობება, მუნ სეკდისა მუფარასმან,
 განანთლა ჰირი ვარდი სისარულმან დაუსახმან,
 ცნობიერთა დასტაქარმან, უცნობოთა ოსრვა ასმან,
 და ცნობიერი სიტყვა უთხრა უცნობოსა რასმე მძრასმან:
- 213 შერასმეჭევეს საუბარსა, სიტყვა ჭკადრა არ მადელი.
 „ერთსა რასმე მოგაკსენენებ, გამიცხადე დაფარული,
 ეგე სამკრე მისეული შენ განჩია მისგან წყლული,
 და რაგვარ გიყვარს, რაგვარ გიღირს, ჭსთქვი, დავიდო მეტყე სული:“

მან უთხრა. „სახე რა გითხრა მინ უსახლსა სასისა,
ესეა ჩემი სიტყვასლე, ჩემი მომტემი ასისა.

24

მჯობი ყოვლისა სოფლისა წყლისა, მიწისა, და სისა,
და არ სასმენლისა მოსმენა არს უმკავესი წმასისა:“

ავთანდილ უთხრა. „ელმოდო მართ მაგისავე თქმევასა.

25

აწ რადგან გითქვამს, ჰას-უსსა გკადრებ და ნუ მეჭვ თნევასა.
ჰსჯობს ასმათისა არ ლევა მაგა სამკრისა ლევასა,

და ამაღ არ გიქებ საქმესა უარესისა რჩევასა:

„სამკრე გაბია რქროსა, რქრო-მტკედლისა დნობილი:

26

უასაკო და უს-ულო, არ სიტყვიერი ცნობილი,
აღარად გინდა ასმათი, ნახე მართალი ბჭობილი.

და ჰირველ გლას მისი ნაჭვრეტი, თვით მეჩმე შენი დობილი:

27

„თქვენს შუა მქმნელი საქმისა შენგან ნაკობი დობისა,
თქვენი შემყრელი მსახური, შენგან დირს-ქმნილი კობისა.

მისი გამზრდელი გაზრდილი, მისთვის მიკდილი ცნობისა,

და გლას დაგიგდია, არ ნახავ, შაბაშ მართლისა ბჭობისა:“

28

მან უბრძანა. „რაცა გითქვამს უმართლე სარ მეტის-მეტად.
საბრალთა ასმათ მისად მგონებლად და ჩემად ჭვრეტად.

მე სიტყვასლე არ მეგონა, შენ მამესწარ ცეცსლთა შრეტად,

და რადგან დავრჩი, გვალე, ვნასოთ, თუცავე ვარ ჯერცა რეტად:“

დამოჩნილდა, გაემართნეს ავთანდილ და ამირბარჩი.

29

ვერ მიგია ქება მათი ვერა ქება საქებაჩი.

კბილი ვითა მარგალიტი, ბაგე ვარდი ნაზობარჩი,

და გველსა კვრელით აღმოიყვანს ენა ტკბილად მოუბარჩი:

ამას ეტყვის. „შენთვის დავსდებ, გონებასა, სულსა, გულსა.

30

მაგრა შენცა ნუ ეგრე სარ, ნუ იწყლულებ ასლად წყლულსა.

არას გარგებს სწავლულებს, თუ არა აქმ ბრძენთა თქმულსა.

და არ იკმარებ, რას კელსა ჰჭდი საუნჯესა დაფარულსა:

„არას გარგებს შეჭირვება, რომ სჭმუნვიდე, რა გერგების,

31

არ თუ იცი, უგანგებოდ არა კაცი არ მოჭკვდების,

მზისა შუქთა მომლოდინე ვარდი სამს დღეს არ დაჭსჭენების,

და ბედი, ცდა და გამარჯვება, დმერთსა უნდეს, მოცაგსვდების:“

- ჰლდ მოასხენს. „კბე სწავლას ჩემთვის ყოვლად სოფლად ღირდეს,
 გონიერსა მწვრთელი უკვარს, უგუნურსა გულსა გპირდეს.
 მაგრა რა ვქმნა, რაგვარ გავსძლო, მეტის მეტი რა მიმჭირდეს,
 და შენცა გჭირან ჭირნი ჩემნი, არ მამართლო არ მიკვირდეს:
- ჰლთ „ცვილსა ცეცხლის სიმსურვალე უგავს აძად აენთების,
 მაგრა წყალსა არსით ასლავს, თუ ჩავარდეს დაცაშტების.
 რაცა ვისცა საქმე თვით ვსჭირს სსვათათვისცა ეკადრების,
 და თავი დაღმა რად არ იცი, გული ჩემი რაგვარ ჭდნების.“

მბობა ცარიელისა გან აგთანდილის ლომ ვეფხვთ
 დაკოცისა:

- ჰლ „რა წამეკიდა უკელაი წვრილად გიამბო ენითა,
 მერმელა გაბრჭყე მართალი მაგა გულითა ბრძენითა.
 შენ მოგელოდი, მიმჭირდა მოლოდინითა შენითა,
 და ქვას ვეღარ გავსძელ მინდორად მოვლა მომინდა ცხენითა:
- ჰლმ „იმა ქედსა გარდავადეგ, შამბი ისი მომეარნეს,
 ერთი ლომი ერთი ვეფხვი შეჭკრბეს, ერთად შეიყარნეს.
 ჭკანდეს რათმე მოუვარულთა, მათი ნახვა გამესარნეს,
 და მათ რა უყვეს ერთმანერთსა გამიკვირდეს, შემეზარნეს:
- ჰლნ „ქედსა გარდავჭხდევ ლომ-ვეფხვი მივიდეს ერდგან რებულნი,
 სასუდ ვამგზავსენ მიჯნურთა, ცეცხლნი დამეხსნეს დებულნი.
 შეიყარნეს და შეიბნეს, იბრძოდეს გამწარებულნი.
 და ლომი ჭხდევს, ვეფხვი მიურბის, იყენეს არ ჩემგან ქებულნი:
- ჰლთ „შირველ ამოდ ილადობდეს, მერმე მედგრად წაიკიდნეს,
 თვითონ ცოტი ერთმანერთსა ჭკრეს, სიკვდილსა არ დარიდნეს.
 გამორიდნა ვეფხვმან გული, დედათმცა გამორიდნეს,
 და ლომი მედგრად გაეკიდა, იგი ვერ ვინ დამშვიდნეს:
- ჰლ „ლომსა დაუტყე ნაქმარს ვარქვი, არა ხარ ცნობასა,
 შენ საუვარელსა რად აწეენ, თუ მაგა მამაცობასა.
 კმალ გამეწვდილი გაუტე, მივეცე ლასვართა სობასა,
 და თავსა გარდავკარ, მოცაგვალ, დავკენ სოფლისა თმობასა:

„კმალი გაკსტოორცუა გარდვიტურ, ვეფსვი შევიზუარ კელითა, მის გამო გოცნა მომინდა, ვინ მწკავს ცეცხლისა ცსელითა. მიღრინვიდა და მაწყენდა ბრჭალისა სისხლის მღვრელითა, და კელარ გავუძელ, იგიცა მოკვალ გულითა სელითა:
 „რასომსაცა ვამშვიდებდი, ვეფსვი ვერა დავამშვიდე, გავგულიხდი, მოგიქნივი, ვკარ, მიწასა დავაწყვიდე. მომიგონა, რადეს ჩემსა საყვარელსა წავეკვიდე,
 და სული სრულად არ ამომტკედეს, რას გიკვირს თუ ცრემლსა ვღვრდი:
 „აჰა ძმაო, მითსრობია ჭირნი ჩემნი რაცა მჭირდა, სულთა დგმაცა არა მძართებს, ასრე გასლჳა რას გიკვირდა. სიცოცხლესა გავეყარე სიკვდილიცა დამიძვირდა.“
 და ესე სიტყვა დაასრულა უმამან, სულთქნა, აცაჭსტირდა:.

აქა ცარაელისა და ავთანდილისა გან ქვაბს მისლვა და ასმათის ნახვას:

ავთანდილცა მასთანავე ჰსტიროდა და ცრემლსა ჰღვრდა. უთსრა. „დაჭსთმე, ნუ მოტკედები, გულსა სრულად ნუ დაჭსტრნიდა. ღმერთი მაგას მოწყალეობს, თუცა ჭირმან არ ვაკრიდა, და თუძე უნდოდით გასაყრელად, პირველ ერთგან არ შეგყრიდა:
 „ჭსდეგს მიჯნურსა ფათურაკი, სწუთროსა დანახველებს, მაგრა ბოლოდ ღხინსა მიჭსტემს, ვინცა პირველ ჭირსა გაჭსძლებს. მიჯნურობა საჭირთა, მით სიკვდილსა მოგაახლებს, და გასწავლელსა გააშმაგებს, უსწავლელსა გაასწავლებს.“
 იტირეს და გაემართეს, ქვაბისაკენ თავნი არსეს. რა ასმათმან დანახას, განადამცა გაესარსეს. მოეგება, მოჭსტიროდა, ცრემლმან მისმან კლდენი ჰღარსეს, და აკოტეს და აცაჭსტირდეს, კვლავ ცნობანი აჩქარსეს:
 ასმათ ჰსთქვა. „ღმერთო, რომელი არ ითქმი ვაცთა ენითა, შენ ხარ სავსება ყოველთა, აღგეავსებ მზეებრ ფენათა. გაქო, ვით გაქო, რა გაქო, არ სჩებელთ სმენითა.
 და დიდება შენდა, არ მომკალ, ამათთვის ცრემლთა ღენითა:“

- 256 ტარიელ ეტყვის. „ჰე დაო, მით ცრემლი აქა მდენია, საწუთრო ნაცვლად გვატირებს, რატ ოდენ გაგვიტინია. ძველი წესია სოფლისა, არ ასლად მოსასმენია, და ვამ შენი ბრალი და თვარე სიკვდილი ჩემი ღსინია:
- 257 „ჭსწუეროდეს წყალსა ვინ დაჭლერის კაცი უშმაგო ცნობილი, მე თვალთა ჩემთა მით მიგვირს, რად ვარ ცრემლითა ღტობილი. უწყალობა ჰკლავს, წყალი ჰსდის, არ ოდეს არ გასმობილი, და ვამ წახდა ვარდი ზობილი, ვამ მარგალიტი წყობილი:“
- 258 ავთანდილსაც მოეგონა მისი მზე და საუკარელი. იტყვის. „ჩემო, ვით ვეგები მე უშენოდ სულთა მდგმელი, შენ არ გასლავ, ჩემი ჩემთვის სიცოცხლეს სასანელი, და გითსრამცა ვინ რა მჭირს ანუ რა ცუცსლი მწვასვ როგორ ძნელი:
- 259 „ვარდი ამას ვით იარებებს მზე მოშორდეს არ დაკჭსკენეო, ანუ ჩვენ გლას რა გვერგების, რა ჩასვენდეს გორსა მზეო, გულო, გიჯობს გაუმაგრდე, თავი სრულად გააკლდეო, და ნუთუ მოგჭსვდეს ნასვა მისი სულთა სრულად ნუ დალეო:“
- 260 სული დაიღეს, დადუმდეს, ორთავე ცუცსლი ჰსდებოდა. ახმათი შეჭყვა, შევიდა, მათებრ საკმილი გსებოდა, დაუგო ტყავი ვეფსვისა, რომე კვლავ მიწევი ჰტებოდა, და ორნივე დაჭსდეს უბნობდეს, რაცა მათ იამებოდა:
- 261 მწვადი შეჭსწვეს და შეიქმნა ზურობა მსგავსი ყამისა, მუნ უზურობა ზურობა არს სიდიადე ყამისა, მას შეესვეწსეს „ჭსკამეო,“ ძალი არ ჰქონდა ჭამისა, და დაჭსცონის, ლუკმა გაჭსტუორცის, წონა ძლივ ჩანთქის დრამისა:
- 262 ამოა რომე კაცი კაცს ამოსა ეუბნებოდეს, მან გაუგორიოს, რაცა სოქვას, არ ცრუდად წაუგდებოდეს, ცოტად ეგრეფა დაგვაკსებს ცუცსლი რაზომცა ჰსდებოდეს. და დიდი ღსინია ჭირთა თქმა, თუ კაცსა მოუგდებოდეს:
- 263 მას ღამე რა ერთგან იყვნეს იგი ღომი, იგი გმირნი, იუბნეს და გააცხადეს თავთავისად მათნი ჭირნი. რა გათენდა კვლავ დაიწეს საუბარნი, სიტყვა სშირნი, და ერთმანერთსა გაუგონეს ფიცი ზირველ დანაშირნი:

ტარიელ ეტყვის. „რად უნდა სიტყვისა თქმას მრავლისა,
რაცა შენ ჩემთვის გიქმნის, ღმერთი მზღველია ვაღისა.

253

კმაჩა ზენარი ზენარად, არ ნაქმარია მთვრალისა,

და არ დავიწყება მოუვრობა მოუვრისა წარმავალისა:

„აწ შემიწყალო, ნუ დამწვაჲ კვლავ წვითა უცსელესითა,
მე რომე ცრცხლი მეღების არ ნაგზებია გვესითა,

254

ვერ დამშრეტ, შენცა დაიწვი სოფელისა ქმნისა წესითა,

და წადი, დაბრუნდი, შეიქცე მუნითვე შენი მზე სითა:

„ვინ დამზადა, განკურნება ჩემი უხანს მასცა ძნელად,
ვისცა გესმის გაიგონეთ, მით გავსჭრილვარ სელი კვლად.

255

რაცა მართებთ გონიერთა ერთსელ ვიყავ მეცა მქმნელად,

და აწ ნობათი კვლობისა მოძვდომია, მით ვარ სელად:“

ავთანდილ ეტყვის. „რა გითხრა ჰასუსი მაგა თქმულისა,
შენვე ჭსთქვი ეგე სიტყვაო, კაცისა ბრძნად სწავლულისა.

256

ღმერთსამცა ვით არ შექდლო კვლავ განკურნება წულულისა,

და იგია მზრდელი ყოვლისა დასერგულ დათესულისა:

„ღმერთსამცა ესე რად ექმსა ეკეთნი დაებადენით,

257

აღარ შეგყარნა, გაგყარნა, სელი გქმნა ცრემლთა დადენით.

ჭხდეკს ფათერაკი მიჯნურნა, გაჭსჭკრიტეთ, გაიცადენით,

და თქვენ ერთმანერთი არ მოგჭკვედესთ, მე სულნი ამომკადენით:

„ნეტარ მამაცი სხვა რაა არ გასძლოს რაცა ჭირია,

258

ჭირსა გადრეკა რად უნდა, რა სასაუბრო პირია.

ნუ გეშის, ღმერთი უსვია, თუცა სოფელი ძვირია,

და რაცა მიწვრთისარ იწვართე, გკადრო, უწვრთელი ვირია:

„თუ არ გესმის, გაიგონე, ესე კმა სწავლა სწავლად.

259

ჩემსა მზესა დავეთსოვე, თქვენს წინაშე წამოსავლად,

მოვაგსენე რადგან ჩემი შეუქმნია გული ავლად,

და არას გარგებ, არ დავესდგები, სხვა ვიუბნა რაღა მრავლად:

„მან მიბრძანა. მადრიელვარ, კარგად სარ და მამაცურად,

260

შენგან მისსა გაველენასა მე დავიჩენ სამსასურად.

მისის ვითხვით წამოსრულვარ, არ მთვრალ ვარ და არ მესმურად,

და აწ შევიქცე, რა უამბო, რად მოსკელო ვაბან კდლურად:

227 „მაგ საუბარსა ესე ჰსჯობს, ოსმინე ჩემი თხრობილი,
მქმნიელი საქმისა ძიელისა ვაწიძცა აიო ცნობილი.

ვერას ვერ შეიქმს ნაყოფსა ვარდი უმზეოდ ჭკნობილი,
და შენ ვერას ირგებ, მე მარგებ, ძმა ძმისა უნდა ძმობილი:

228 „ხადაცა გწადდეს მუნ თუკ მითვე წესითა მაგითა,
გწადდეს გუფითა ბრძენითა, გწადდეს ცნობითა შმაგითა,
მაგა ქვევითა ტურფითა, ასაგებისა ნაგითა,

და ოდეს გამაგრდი არ მოკვდე, არ დასდნე ცეცხლთა დაგითა:

229 „ამის მეტსა არას გრუგვე წელიწადსა ერთსა მზგეფსა,
აქავ ქვაბსა მომსსვილი მე ამბავსა ყოვლგნით მგრეფსა.

ამა უამსა ნიშნად მოგცემ დროსა ამას ვარდ, იეფსა,
და ვარდთა ნასვა გაგაკრთობდეს მართ ვითამცა ძაღლი ჭყეფსა:

230 „ამა დროსა გარდავსცილდე აქავ, ქვაბსა არ მოვიდე.

ჰსტას ცოცხალი არ თურე ვარ, უღონოდ მოკვდე გიდე,
ეს ზმისად ნიშნად გმარის, შენ თუ ჩემთვის ცრემლსა ჰღვრიდე.

და მაშინ გწადდეს ისარებდი, გწადდეს გმუნვა გაადიდე:

231 „აწ რაცა გგადრე, ამისთვის ნუთუ შენ აიო მჭმუნავი,

მოგშორდები და არ ვიცი თუ ცხენი დამცემს თუ ნაჟი.
არ უთქმელობა არ ვარგა, არ პირუტყვი ვარ მჭმუნავი,

და არ ვიცი დემართი რას მიზამს, ანუ ცა მიწვივ მბრუნავი:“

232 მან უბძანა. „დაწ გაწყენ, რცა სიტყვა გამიმეტდეს
არ მაშისმენ რაზომიცა საუბარი მიდიადდეს.

თუ არ მოგუგებს საუვარელი, შენ მას მიჭყეე რაცა ჰსწადდეს,
და ბოლოდ ყოველი დამაღუფი საქმე ცხადად გამოჰსცხადდეს:

233 „არ დაიჯერო, მაშინ ხცნო ჩემთა საქმეთა ძნელობა,
ჩემთვის ყველაი სწორია, გაჭრა და გაუჭრელობა.

შენ რაცა გითქვამს მაგას ვიქმ, მსჯის რაზომც გინდა გელობა,
და უშენოდ მომსკდეს რაღა ვჭქმნა არ დია დღეთა გრძელობა:“

234 საუბარი გარდაჰსწყვიდეს, დააპირეს ესე პირი.

ცხენსა შეჰსხდეს, მოიარეს, თვითო მოჭკლეს ველს ნადირი.

შემოიტცეს, აატირეს, გული კვლაცა ანატირი,

და სკალ გაურისა გონებამან სხვა უმატა ჭირსა ჭირი.

ლექსთა მიკითხველნი, თქვენიმცა თვალინი ცრემლისა მღვრელია, 202
 გულმან რა გლასა ჰქმნას, უგულოდ თუ გული გულსა ელია.
 მოშორება და მოყვრისა გაურა კაცისა მკვლეელია,
 და ვინცა არ იცის არ ესმის ესე დღე როგორ ძნელია:

დილა გათენდა, შეჭსდეს და მას ქალსა გაესალამნეს, 203
 ტარიელ, ახმათ, ავთანდილ თვალითა ცრემლი ალამნეს.
 სამოაჲე დაწვთა ალამნი არღანის ფერად ალამნეს,
 და მათ ლომთა მიწვიგ მკეც ქმნილთა თავნი მკეცთანი ალამნეს:

ქვანნი ჩაკლეს და წავიდეს წასილით ცრემლითა მდენანი. 204
 ახმით ჰსტირს, მოჭსთქვამს. „ჰე ლომნო, ვინნი ვით მოგთქმენ ესანი,
 მზემან დაგწკათ და დაგდაგნათ ცისა მსათობნი ზენანი,
 და ვაჲ ჭირნი ჩემნი ეზომნი, ვაჲ სიცოცხლისა თმენანი:“

მათ უმათა მუნიოა წასულთა იგი დღე ერთად იარეს, 205
 ზღვის ჰირს მივიდეს, მუნ დაჭსდეს, არ კმელთა არე იარეს.
 არ გაიყარნეს მას ღამით, კვლავ ცეცხლი გაიზიარეს,
 და ერთმანერთისა შორს უფთა იტირეს, იმგლოვიარეს:

ტარიელს ეტყვის ავთანდილ. „რე გაჲმა ცრემლითა დენისა, 206
 რად მოიშორე, შენ ფრიდონ, მომცემი ამა ცხენისა.
 მუნიო იცნობის ამბავი ღონე მის მზისა მშენისა,
 და აწ მე მუნ მივალ, მასწავლე გზა ძმად ფიცისა შენისა:“

ტარიელ სიტყვით ასწავლის. მკარსა ფრიდონის გზისასა, 207
 მართ გააგონა, რაც ოდენ შეეძლო ძალსა თქმისასა.
 „ადმონავლითკენ წადიო, ჰირსა იარე ზღვისასა,
 და თუ ნახო ჩემი უამბე, გკითხავს ამბავსა ძმისასა:

თსა მოვლეს და მიითრის, ცეცხლი შეჭქმნეს ზღვისა ჰირსა, 208
 ჰსვეს და ჰსტამეს, რაცა ჰმა შეჭყერობდა მათსა ჭირსა.
 მას დამესა ერთად იუენეს, ერთგან მიწვნეს ხუთა ძირსა,
 და კგომო მუნთაღსა საწუთროსა ზოგჯერ უხვსა, ზოგჯერ ძვირსა:

ცისკრად აღჭსდეს გასაყრელად ერთმანერთსა მოესვიენეს. 209
 მამინ მათგან ნაუბარნი დაჭსდნეს, ვინცა მოისძინეს.
 თვალითა, ვითა წყაროს თვალინი ცრემლინი კელთა მოადინეს,
 და დიდს ხანს იდგან შეჭედლინი, მკერდი მკერდსა, შეარკინეს:

მე გაიყარნეს ტირილით და პირსა სოკით, თმათა გლეჯით, ერთი აღმა, ერთი დაღმა, უგზოდ მივლენ შამბთა ეკით. ვიქმ უხნდათ ერთმანერთი იძასდიან პირსა ბღნეჯით, და იგი ნასეს დაღრეჯილი, მზე დაიდრეჯს მისის ღრეჯით:.

წ ა ს გ ლ ა ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ი ს ა ფ რ ი დ ო ნ ი ს ა ს , მ უ ლ ლ ა წ ა ნ წ ა რ ს ,
რ ო მ შ ე ე ყ ა რ ა :

- მე გაი სოფელა, რა შიგანსარ, რას გუაბრუნებ, რა წნე გჭირსა, უოკლიმც შენი მონდობილი ნიადაგმცა ჩემებ ჭსტირსა. სად წაიყვან სადაურსა, სად აღუფსვრი სადით ძირსა. და მაგრა ღმერთი არ გაჭსწირავს კაცსა შენგან განაწირსა:
- მე ავთანდილ მისი გაუჩილი ჭსტირს, კმა მისწუთების ცათამდის. იტყვის. თუ „ღვარი სისხლისა კვლავცა მდენია კვლავცა მდის, აწ აგრე გაურა ძნელია, ვით მაშინ შეურა ცათამდის, და კაცი არ უკვლავ სწორია, დიდი კაცით ძეს კაცამდის:
- მე გელს მაშინ მეუცნი ჭსძლებოდეს ცრემლითა მუნ ნატირითა. ვერ დაივსებდა საკმილსა, იწვის ცეცხლითა სშირითა. კვლავ თინათინის გონება ავსებს უფრორე ჭირითა, და ბავთათ ვარდსა ანათობს ბროლი მოწინა ძირითა:
- მე ვარდი სჭკნებოდა, ღვრებოდა, ალვისა შტო ირსეოდა, ბროლი და ლალი გათლილი ლაყვარდად გარდიქტეოდა. გამაგრებოდა სიკედილსა, ამისთვის არ უმეცნეოდა, და იტყვის. თუ „ბნელი რას მიკვირს, რადგან დამაგდე მზეოდა:“
- მე მზესა ეტყვის. „მზეო, გიტყვი თინათინის ღაწვთა დარად, შენ მას ჭკავ და იგი შენ გვავს, თქვენ ანათებთ მთა და ბარად. სელსა მალხენს ნასვა შენი, ამაღ გიჭკურე არ დამცდარად, და მაგრა ჩემი რად დაავდეთ, გული ციკად გაუმთბარად:
- მე „თთვე ერთისა მოშორება მზისა წამთრის გაგვაცივნებს, მე გლას ორნი დამიყრან, გული ამაღ რად არ ივნებს. მაგრა კლდესა არა შეჭსწონს, არა ოდეს არ ატკივნებს, და წელუღსა დანა ვერა ჭკურნებს, გაჭკვეთს ანუ გაამსივნებს:“

იტყვის. თუ „ჩემი კელ ქმნელი, ღმერთო, მსუდანა დარია, ან
 ვინ ჰირი მსგავსად მოვარისა შექქმნა და შეცადარია.
 უმისოდ სულდგმულობასა, გულო, ვით შეცადარია,
 და ვაი სიტუცსლისა სოფელმან, აროდეს არ დამცადარია:“

აქა ავთანდილ გარსკვლავთა ეუბნების თაგის
 ბუნებასა:

მიმავალი ტასა შეჭსტირს, ეუბნების, ეტყვის მსესა. ან
 „აჭა მსეო, გააჯები შენ უძლებთა მძლეოთა მძლესა,
 ვინ მდაბალსა გაამაღლებ, მეფობასა მისცემ სვესა,
 და მე ნუ გამყრი საყვარელსა, ნუ შემიცვლი ღამედ დღესა:“

ამას სეგდაანთა ეტლად იტყვიან:

„მო ზუალო, მომიმატე ცრემლი ცრემლსა, ჭირი ჭირსა. ან
 გული შავად შემიღებე, სიბნელესა მიმეც სშირსა,
 შემომყარე კაემანი, ტვირთი მძიმე ვითა ვირსა.
 და მას უთხარ, თუ ნუ გასწირავ, შენია და შენთვის ჭსტირსა:“

ამას მოსამართლეთა ეტლად იტყვიან:

„ჭე მუშთარო, გააჯები, შენ მართალსა, ბრჯესა სრულსა. ან
 მო, და უყავ სამართალი, გაებრჯობის გული გულსა.
 ნუ ამრუდებ უმართლესსა, ნუ წაიწემენდ ამით სულსა,
 და მართალი ვარ, გამივიტსე, რად მაწყლულებ მისთვის წულულსა:“

ამას მქნისხლეთა ეტლად იტყვიან:

276 „მოდო, მარისო, უწყალოდ დამჭერ ლასკრითა შენითა, შეცამდებე და შემსვარე წითლად სისხლისა დენითა. მას უთხრენ ჩემნი ჰატყენი, მას გააგონენ ესითა, და როგორ გავსრულვარ შენ იცი, გულისა აღარ ღსენითა.“

ამას მკურნალთა ეტლად იტყვიან:

277 „მოდო, ახპიროზ, მარგე რა მან დამწვა ტეტსლთა დაგითა, ვინ მარგალიტსა გარეშე მოსტვავს ძოწისა ბაგითა, შენ დააშვენებ კეკლუტთა დაშვენებითა მაგითა. და ვისმე ჩემბრსა დააგდებ, გახდი ცნობითა შმაგითა.“

ამას მწიგნობართა ეტლად იტყვიან:

278 „ოტარიდო, შენგან კიდე არვის მიგავს საქმე სხვასა, მზე მბრუნებს, არ გამიშეებს, შემეურის და მიმცემს წვასა. დაჭსჯე წერად ჭირთა ჩემთა, მეფხად მოგცემ ცრემლთა ტბასა, და კაღმად გიკვეთ გაწყობილსა ტანსა, წვრილსა ვით ლერწამსა.“

ამას მოწყალეთა და სნეულთა ეტლად იტყვიან:

279 „მო, მთვარეო, შემობრალე, ვილევი და შენებრ ვმჭლდები, მზეგამავსებს, მზევე გამლეკს, ზოგჯერ ვსხვდები, ზოგჯერ ვმჭლდები. მას უამბენ სჯანი ჩემნი, რა მჭირს ანუ როგორ ვბნდები. და მიდი, „უთხარ ნუ გაჭსწირავ, მისი ვარ და მისთვის ვკვდები.“

„აჰა მოწმობენ ვარსკვლავნი, შვიდნივე შემოწმობიან, 299
 მსე ოტირდი, მუშთარი და ზუალ ჩემოვის ბსდების,
 მოვარე, ახპირლზ, მარისი მოვლენ და მოწმად მუკებან.
 და მას ვაგონე რანიცა ცეცხლნი უშენოდ მდებიან:“

აწ გულისა ეტუვის. „კითამცა გდის ცრემლი არ გაგემობია, 300
 რას გარგებს მოკვლა თავისა ეშმა ძმად თუკე გმომობია.
 მეც ვიტი ჩემსა ხელმქნელსა, თმა ყოარნის ბოლო ჰსომობია.“

და მაგრა თუ ჭირსა არ დაჰსთმობ, ღსინი რა დასაოშობია: 301
 „თუ დაუჩიეო, ესე მიჯობს სიტოცსლეას ეტუვის თუისა,
 ნუთუ მამსკდეს ნსკა მზისა, ნუ ვიძისი მიწვივ უსა.“

მიიმღერის გამსა ტკბილსა, არ გასწუვეტდის ცრემლია რუსა. 302
 და მისსა გამსა თანა გამცა ბუღბუღისა ჰგვანდის ბუსა:

რა ესმოდის მღერა ყმისა, სმენად მკეტნი მოვიდიან, 303
 მისვე გამისა სიტკობსაგან წყლით ქვანიცა გამოსხდიან.
 ისმენდიან, გაჰკვირდიან, რა ატირდიან, ატირდიან.

და იმღერს ლექსთა საბრალთა, ღვარისაებრ ცრემლნი ჰსდიან: 304

მოვიდიან შესამგობლად ქვეყნით ყოვლინი სუელიერნი, 305
 ტყით ნადირნი, წყალში თევზნი, ზღვით სიანგნი, ცით მფრინველნი.
 ინდოთ, არაბთ, საბერძნეთით, მაშრიჟნი და მალრიბელნი,
 და რუსნი, სპარსნი, მოფრანგენი და მისრერით ეგვიპტელნი:“

ავთანდილისაგან ფრიდონისაჲ მისგლა ტარიელს
 რამ გაეყარა:

ყმა მტირალი სამოცდათ დღე ზღვისა ჰირსა მიკა გზასა. 306
 შორით ჩასა მენაკენი მოდიოდეს შიგან ზღვასა.

მოიცადა, ჰკითხა. „კინ ხართ, თქვენ ამისა გნუკვე თქმასა, 307
 და ეს სამეფო ვისი არის, ან მოწმილობს ვისსა გამსა:“

მათ მოახსენეს. „ტურფაო, სხსით და ანაკებითა, 308
 გვეუცხოვე და გვეკეთე მით გეუბნებით ქებითა.
 აქამდის მძღვარი თურქთაა, მომძღვრე ფრიდონის მძღვრებითა,
 და ჩვენცა ვისი ვართ გიამბობთ თუ ჭკრეტით არ დავბნდებითა:“

- 15 „ურადინ ფრიდონ მეუკა ამა ქვეენის ჩვენისა.
 მოემე, მკნე, უხვი, ძლიერი, ფიცხლად მომსტომი ცხენისა.
 ვნება არა ვის არ ძალ-უმს მის მზისა ოდნად მშვეენისა,
 და იგია ჩვენი ზატრონი, მსგავსი ცით შუქთა ფენისა:“
- 16 უმამან უთხრა. „მნანო ჩემნო, კარგთა კაცთა გარდგეკიდე,
 მე მეფესა თქვენსა ვეკებ, მასწავლეთ თუ სით წავიდე.
 რა ვიარო, ოდეს მივალ, ან გზასა აქვს რა სიდიდე.“
- და მენაკეთა უწინამძღვრეს, არ დააგდეს ზღვისა კიდე:
- 17 მოასხენეს. „ესე გზაა მუღლაზანზარს მიმაჯალი,
 მუნ დაგვდების მეფე ჩვენი, მშვილდ-ფიცხელი, მსხვილ-კმალი,
 აქადაღმე ათ დღე მისვალ, ნაკეთად სარო, ფერად ლალი.
- და კამ რად დაგეწევენ უცხო უცხომ, რად მოგვიდეკ ცეცხლებრალი:“
- 18 უმამან უთხრა. „მიკვირს, მძანო, რად ხართ ჩემთვის გუელ-მოკლულნი,
 ანუ ეგრეთ ვით გეკეთესთ ფერ-ნაკლულნი, ზამთრის ვარდნი,
 თქვენმცა მამინ გენახენით ლადნი კჭსხედით, არ საჰურულნი,
 და ჩვენნი მჭკრეტნი დავაშვენით ჩვენგან ჭსსდიან მსიარულნი:“
- 19 იგი წავიდა, დაბრუნდა უმა გზასა თავის წინასა.
 ვისი ჭკავს ტანი საროსა და ვისი გული რგინასა,
 მიაცარეკებს და მიუბნობს, მოჭსთქვამს მისსაკე ლხინასა,
 და ნარგისი ჭქუსან, ცრემლსა სწვიმს, ჩარცხის ბროლსა და მინასა:
- 20 ვინც გზასა ნახნის უცხონი მსახურებდიან, ჭემობდიან.
 მოვიდოდნიან საჭკრეტლად, მას ზედა ჭსტრფიალობდიან.
 ეძნელებოდის გაშეება, გაყრასა ძლივ დაჭსთმობდიან,
 და გზის ყულაუზი მისციან, ჭკითსის რა უამბობდიან:
- 21 მუღლანზანზარს მიეახლა, ადრე დალეკს გზასა გრძელსა.
 მინდორს ნასა სჰა ლაშქართა და ნადირთა ჭკვანდეს მსვრელს,
 ყოკლგნით ალყა შეძოეკრა, მოხდგომოდეს გარე ველსა,
 და ისკრინან და იზახიან, მკეცსა ჭსტრინან, ვითა მჭელსა:
- 22 კაცი ემთხვია, მას ჭკითსა ამბავი მის ლაშქარისა.
 უბძანა. „ისი ვისია ხმა ზათქისა და ზარისა.“
- მან უთხრა. „ფრიდონ კელმწიფე მეფე მუღლანზანზარისა,
 და იგი ნადირობს შეუერავს, ნაჰირი ველ-შამნარისა:“

მათ ლაშქართაგენ წავიდა, მით უსასოთა ქტეკითა. 6.
 გამხიარულდა, შკენება მის ყმისა ვსთქვიმცა მე ვითა
 მისთა გამყრელთა დასზრობს შეძერულთა დასწვავს მზე ვითა,
 და ნასოხ მსკერეტელთა აახლებს, ტანი ლერწამობს სე ვითა:

მათ ლაშქართა ყოლბსა შუა ორბი სითმე გარდმოფრინდა. 6.
 ყმამან ცხენი შეუტეკა, გაამაყდა, არ შეშინდა.

შესტეოვრცა და ჩამოაგდო, დაეცა და სისხლი სდინდა,
 და გარდაკდა და ფრთენი დასკრნა, წუნარად შეკვდა, არ აქშინდა:

იგი რა ნასეს მესროლნი, სროლასა მოეშლებოდეს. 6.
 ალყა დაშალეს, მოვიდეს, მოესგეოდეს, ბნდებოდეს,
 იქით და აქათ უგლიდეს, ზოგნი უკანა ჰყეებოდეს.

და კერცა ჰკადრებდეს, ვინ სარო, კერცა რას ეუბნებოდეს:

მინდოვრსა შიგან გორი ჰსდგა, ფრიდონ მას ზედან ჰსდგებოდა, 6.
 დიწხი მასთანა სროლასა ორმოცი კაცი სლებოდა.

მუნ დაემართა ავთანდილ, მასთანა ყოვლბი ჰყეებოდა.

და ფრიდონს უკვირდა, რა ქმნესო, მისთა სპათათვის ჰსწყრებოდა:

ფრიდონ მონა გამოგზავნა. წა, ნასეო იხი სპანი. 6.

რა ჰქმნეს, ალყა რად დაშალეს, სად წადიან, ვითა ბრძანი.

მონა ფიცხლავ მოეგება, ნასა სარო, მორჩი ტანი,

და დადგა, თვალნი გაურეტდეს, დაავიწყდა სიტყვის თქმანი:

ავთანდილ ჰსცნო თუ იხია მოამბუდ ჩემად რებული. 6.

უთხრა. „ჰტქვი შენსა პატრონსა ეს ჩემი დავედრებული,

ვარ უცხო ვინმე ღარიბი, სამყოფთა მოშორებული,

და ძმად ფიცი ტარიელისა თქვეს წინა მოგზავნებული:“

მონა წავიდა ფრიდონის თხრობად აშბისა მისისად. 6.

უთხრა. „მზე ვნახე მოსული, ჰსხანს მნათობელად დღისისად,

ვაზრობ იგიცა დაშმაგდენ, თუ ბრძენთა ნასონ იხი სად,

და ვარ ძმად ტარიელისა შეყრად ფრიდონის მქისისად:

რა ტარიელ მოისმინა, ფრიდონს ჰირნი უსუბუქდა, 6.

თვალთა ცრემლი გარდმოსცვივდეს, გული უფრო აუჩუქდა.

მონაქროლმან ვარდი დაზრა, წამწამთაგან ბუქი ბუქდა,

და შეიყარნეს ერთმანერთი, მათგან იქო, არ გაუქდა:

- 6.6 ოციცხლაჲ იგი ქედი ჩაკლო, ჩაკეგება ფრიდონ წინა.
 რა შესედნა, ესე ჰსთქვა თუ „არ მზეაო, ისი ვინა.“
 მას მეტობდა, რაჲცა ქება მოწინისგან მოესმინა.
- და ერთმანერთსა გარდაუგედეს, ლხინმან ცრემლი აფრქვევინა:
- 6.7 მოესვივნეს ერთმანერთსა, უტსოობით არ დაწიდონ,
 თვით უსახოდ ფრიდონს უმა და მოეწონა უმასა ფრიდონ,
 რა მჭკრეტელთა იგი ნასონ მზე მათთანა გააფლიდონ,
 და მოძკალ ბაზარს სსვა მათებრივ ივაჭრონრა ანუ ჰყიდონ:
- 6.8 ფრიდონის ებრნი მოუმენი ვინმცა ვით ვინ ეგებინა.
 მაგრა მას ახლავს ქებანი, მართ მეტი არ მიხვდებიან,
 მზე უჩინო იქმს მნათობთა, რა ახლოს შეიურებიან.
- და დღისით ვერ ნათობს სანთელი და ღამით შუქნი ჰჭრთებიან:
- 6.9 ცხენთა შეჭსხდეს, გაემარტნეს, ფრიდონისას მივლენ სრასა.
 დაიშალა ნადირობა, მოეშალნეს მკეტთა სრვასა,
 ავთანდილის ჰკრეტად სჰანი იქით, აქათ იქმან ჯრასა.
- და ჰსთქვეს. „ასეთი გორციელი შეუქმნია რაგვარ რასა.“
- 6.10 უმა ფრიდონს ეტყვის. „ისწრაფი, ვიცი ამბისა თსრობასა,
 გაიმბო ვინ ვარ, სით მოვალ, ვინადგან ღამი ცნობასა,
 ანუ სით ვიცნობ ცარიელს, ანუ რად ვიტყვი მშობასა,
 და იგი მძად მიგმობს, მძა სარა, თუცა ძლივ ვღირსვარ უმობასა:
- 6.11 „მე ვარ უმა როსტენ მეფისა, მოუძე არაბეთს ზრდილობით,
 დიდი სჰასხუეტი, ხასელად მიგმობენ ავთანდილობით,
 მე დიდებულთა დიდ-გვართა ზრდილი მეფეთა შეიღობით,
 და სავრძალაჲი და უკადრი, მყოფი არვისგან ცილობით:
- 6.12 „დღესა ერთსა მეფე შეჯდა, ნადირობას გამოვიდა,
 მინდორს ვნასეთ ცარიელი ცრემლთა ღვრიდა, ველთა რწვევიდა.
 გაკვივრიდა, გვეუცხოვა, ვაწვივით და არ მოვიდა,
 და ჩვენ გვეწვინა არ ვიცოდით მას თუ ცეცხლი როგორ ჰსწვიდა:
- 6.13 „მეფემან სჰანი შეპყრობად შეუზახნა და ჰსწვირობდა,
 მან უჭირველად დაკოცნა რძი არ მიხჭირდებოდა,
 ზოგსა მკართეძო დაღეწნა და ზოგსა, სული ჰსდებოდა.
 და მუნდა ჰსცნეს ეტლი მოვარისა, რომე არ დაბრუნდებოდა.“

მათ სპათაგან ვერ შეპერობა ჰსტნეს მეფეთა მეტად მწერალთა, ¹⁴³
თვით შეჭსსდეს და შეუტყვეს ამაყთა და აჩას მკრთალთა.

რა ცარიელ მეფე იცნო, მუნდა დაჭკრთა მათთა კმალოთა,
და ცხენთა მიჭსტნა სადაკენი, დაგვეკარგა წინა თვალთა:

„გძებნეთ და კვალი ვერ ვპოვეთ, დავსწამეთ ეშმაურობა: ¹⁴⁴
მეფე დაჭმუნდა, დაშალა სმა, ნადიმობა, პურობა.

მე ველარ გავსძელ მისისა ამბისა არ დასტურობა.

და გამოვიპარე საძებრად, მწვიდა ცეცხლი და მურობა,

„იგი ვძებნე სამსა წელსა, არ ვიამე არცა ძილი, ¹⁴⁵
მათ მასწავლეს, ხატაველნი, ვნასე მისგან დაკოდილი.

ვპოვე ვარდი მოყვითანე, შუქ-მკრთალი და თერ-მისდილი,

და შემიტკობა და შემიყვარა, ვითა ძმა და ვითა შვილი:

„ქვანნი წაუსმან დევთათვის სრულად გამესისსლეობა, ¹⁴⁶
მუნ ასმათ ასლავს მარტოსა, სხვა არვინ უასლებია.

მას მუდამ ძველი ცეცხლი ჰსწავეს, არ ასლად არ ასლებია,

და ვამ მართებს მისსა გაურჩილსა შავი სლა თავსა სლებია:

„ქალი მარტო ქვანსა შინა ჰსტირს მტირალი ცრემლ ნაწითი. ¹⁴⁷
უმა ნადირსა უნადირებს, ლომის-ლეკვსა უითამ ლომი.

მიარომეებს და აგრე არჩენს, იგი ურდგან ვერ დამდგომი,

და მისგან ვიდე სანასაკად არა უნდა კაცთა ტომი:

„მე უცხოხ უცხო მანატრა მოხმენა სანატრელისა. ¹⁴⁸

მითხრა ამბავი მისი და მისისა სასურველისა.

რა ჭირი დაჭსთმნა ვერ იტყვის, აწ ენა ესე სელისა,

და ჰკლავს სურვილი და ვერ ნასკა მისისა დამმარსველისა:

„ვითა მოვარე დაუდგრომლად არების, არ დაჭსდგების, ¹⁴⁹
მასვე ცხენსა შენეულსა ჰსის, აროდეს გარდაჭკვლების.

არას ნასავს პირ-მეტყუელსა, ვით ნადირი კაცთა ჰკროებიტ,

და ვამ მე მისსა მგონებულსა, ვამ მას ვინცა მისთვის ჰკვდების:

„მის უმისა ცეცხლი მედების, დამწვა ცეცხლითა ცხელითა, ¹⁵⁰

შემებრალნეს და გავშმაგდი, გავკე გულითა სულითა.

მომინდა მისთა წამალთა ძებნა ზღვითა და კეულითა,

და შევიქვეც ვნასენ მეფენი მეოფნი გულითა ბნელითა:

„დავეთხოვე და გამიწერა, მეფე მიეცა ჭმუნვასა,
დაუყარენ ჩემნი ღაშქარნი, მით იძასიან მუნ ვასა.

გამოვიპარე, დავეკსენ სისხლისა ცრემლთა წურვასა,

და აწ ვეძებ მისთა წამალთა, ვიქმ იქით აქეთ ბრუნვასა:

„შენი მან მითხრა ამბავი მისგან ძმობისა შენისა,

აწ მიზოგინისარ უებრო შენ საქებელი ენისა,

გამომიჩნივე სით მიჯობს ძებნა მის მზისა ზენისა:

და მისთა მჭკრეტელთა ლხინისა, ვერ მჭკრეტთა ამაზრზენისა:“

აწ ფრიდონ იტყვის სიტყვათა მის უმისა ნაუბარითა,

ორნივე სწორად მოსთქმიდეს მოთქმითა საქებარითა.

გულ-ამოხსკნილნი გულითა ჭსტირან, ვერ დამთმობარითა,

და მუნ ვარდთა წყლითა ცრემლთათა ჭრწყვენ ტვერთა საგუბარითა:

ღაშქართა შიგან შეიქმნა კმა ტირილისა დიდისა,

ზოგთაგან სოკა პირისა, ზოგთაგან სრეკა მიდისა.

ფრიდონ ჭსტირს, მოჭსთქვამს სმა ძალად გაყრილი წლისა შვიდისა,

და უხანობა, და სიცრუე ვაჲ, საწუთროსა ფელიდისა:

ფრიდონ მოჭსთქვამს. „რს შეგასსათ, ვერ საქებო, ვერ სათქმელო,

კმელთა მზეო, სამყაროსა მზისა ეტლთა გარდამსმელო.

მონასლეთა საღსინოო, სიცოცხლეო, სულთა მდგმელო,

და ცისა ეტლთა სინათლეო, დამწველო და დამანთქმელო:

„რსა მოგეშორე, მას აქათ სიცოცხლე მომძულეგებია,

თუცა შენ ჩემად არა გცაღს, მე შენთვის მომსურეგებია.

შენ უჩემობა ლხინად გჩანს, მე დია მომჭირეგებია,

და რკერ სიცოცხლე უშენოდ, სოფელი გამარძებია:“

ფრიდონ ჭსთქვა. „ესე სიტყვანი მოთქმითა შეენიერითა,

სული დაიდეს, დაღუძდეს, მივლენ არ თურე მღერითა.

ავთანდილ მჭკრეტთა აშვენებს ტურფითა ჭკერ-ფერითა,

და ძელისა ცბათა მიჯარვით ჭბრუნავს გიშრისა ჭკერითა:

ქალაქს შევიდეს, მუნ დახვდათ სრსა მოკაზმული სრულითა,

საკელმწიფოთა ყოვლითა გასაგებლითა სრულითა.

მონანი ტურფად მოხილნი, წესითა იყვნეს სრულითა,

და შეჭურფინვიდიან ავთანდილს გულითა სულ-წასრულითა:

შევიდეს და დიდი შექქმსეს ჯალაბობა, არ ხალკათი, იქით აქით დიდებულნი წარიგებით ათჯერ ათი. თვით ორნივე ერდგან დაჭსდეს, ვინცა ვინ ჭსთქვას ქება მათი, და ბროლ-ბალასშსა აშკენებდა, ზოგან მინა, ზოგან სათი:

დაჭსდეს, შეიქმნა ზურობა, განამრავლებდენ მასალსა. უმანპინძლებდეს ავთანდილს, ვითა მასალაი მასალსა, მოილებდიან ჭურჭელსა, ტურფასა ასალ ასალსა.

და მაგრა მის ყმისა მჭკრეტელთა გული მიეცა გლას ალსა: მას დღე ჭსკეს, ჭსკამეს, გარდაჭკდა ნადიმი მსმელთა დასისა. გათენდა, ჭბანეს ავთანდილ, რიტსვი ჭსკეს მუნ ატლასისა. შესამოსელი შეჭმოსეს დრავნისა ბეკრ ათასისა.

და შეარტყეს წელსა სარტყელი დაუღებელი ფასისა: ყმამან დაჭყუნა დღენი რამე, თუცა ყოვნას ვერა ჭსთმობდა, ფრიდონს თანა ნადირობად გაკიდის, და თამაშობდა.

ჭსწორად ჭკოცდა შორს და ასლოს, თურას კელსა მიაზურობდა, და მისი სროლა მშვილდასანსა ყველაკასა აწბილობდა:

ქალაქს შევიდა, კმა გახდა, მუნ სათქი იქნებოდინ. ქალნი და ყმანი დაჯარვით, მისცა საჭკრეტლად რბოდინ, იგი ნახიან, დაბნდიან, ცნობასა მისდებოდინ,

და ასლოს შეყრისა უღირსნი, რამცა ჭქმსეს იჯრებოდინ:

ყმა ფრიდონს ეტყვის. „გესმოდეს ჩემი აწ მონახუნები, მე თქვენი გაყრა სიკვდილად მიჩანს და მით თავს ვევენები. მაგრა არა მცალს დღე-გრულსა, ცეცხლი მე სხვაცა შედები,

და გზა გრძელი, საქმე სასწრაფო მიძს, დია დავიყოვნები:

„მართალ არს, შენი გამყრელი, თვალი თუ ცრემლსა ჭღვრიდეს. დღეს წარუგალი ვერა ვარ, მით ცეცხლი სხვაცა მწვიდესა, დგომა მგზავრისა ცთომასა, კარგსა იქმს თავსა ჭსწვრთიდესა,

და სადა გინახავს იგი მზე წამომევე ზღვისა კიდესა:“

ფრიდონ უთხრა. „დასაშლელი ჩემგან არა რა გეთხრობის, ვიცი რომე აღარა გცალს, შენ ლახვარი სხვა გესობის, წადი, დმერთი გიწინამძღვრებს, შენი მტერი დაემკობის,

და მაგრა ჭსთქვი, თუ უშენობა ჩემგან ვითა დათმობის:

- „ამას გკადრებ. არ ეკების მარტოსაგან წასლვა შენი,
 თანა ემთა წამოგატან, იმსახურე, იასლენი.
 აბჯარი და საქონელი, ერთი ჯორი, ერთი ცხენი,
 და არ წაიტან, გაირჯები, ღაწვი ვარდი, ცრემლთა მდენი:“
- მოასსნა ოთსნი მონანი, მისანდობელი გულისა,
 სრული აბჯარი სკაცო, ქაფითა საბარგულითა.
 სანდოცი ლიტრა წითელი აწონით, არ ნაკლულითა,
 და ერთი ტაიჭი უებრო, მით უნაგრითა სრულითა:
- ერთსა ჯორსა წვივ-მაგარსა საგებელი აუკიდა.
 წავიდა და ფრიდონ შეჯდა. მასთანავე გამოვიდა,
 აწ გაყრისა მოძლოდნესა, ეღებოდა, ცეცხლი ჰსწვიდა.
 და მოსთქვამს. „თუცა მზე გვიასლა, ჩვენ სამთარი ვერ დაგვსვრიდა:“
- შარი მის ყმისა გაყრილსა გაჭკდა, მიეცა წუსილსა,
 მოატყდეს მოქალაქენი, ლარსა ვინ ჰყიდა თუ ხილსა.
 კმა მასილისა მათისა გვანდა ჰაერთა ქუხილსა.
- და იტყოდეს. „მესესა მოკშორდით, მო, თვალნი მივსცეთ წუხილსა:“
- ქალაქი განუღეს, წარვიდეს, პირსა მივიდეს ზღვისასა.
 მან ფრიდონის ნახულსა ნასაჯდომეკსა მზისასა.
 მუნ დაადენდეს ნაკადსა სისსლისა ცრემლთა ტბისასა,
 და ფრიდონ უამბობს ამბავსა მის მნათობისა ტყუისასა:
- „აქა მათ ორთა მონათა მზე მოიყვანეს ნავითა,
 გბილ-თეთრი, ბაგე ბალასში, სასედავითა შავითა.
 ცხენი გაკჭქუსლუ, გავაგე წაკვრა კრძლითა და მკლავითა,
 და შორს მნასეს, ადრე გამექცნეს, ნავი მიფრინველი ჰსჩნდა ვითა:“
- მოესვივნეს ერთმანერთსა, განამრავლნეს ცრემლთა ღვრანი,
 აკოცეს და გაუასლდეს მათ ორთავე მათნი წვანი.
 გაიყარნეს გაუყრელნი, ძმად ფიცნი და ვითა ძმანი,
 და ფრიდონ დადგა, ყმა წავიდა შემხედველთა მკლაველი ტანი:

წარსლგა ავთანდილისა ფრიდონიდაძე, ნეხტან-
დარეჯანის სამეგრადი.

- ემა მიმაგალი, მიუბნობს, მსგავსი მოვარისა სრულისა, 119
 არს თინათინის გონება მისად სალსენლად გულისა.
 იტყვის. „მოგ შორდი სიცრუეკე, ვაჟ საწუთროსა კრულისა,
 და შენ გაქვს წამალი ხემისა მამრთელებელი წყლულისა:
 „რა სიცსე გულსა ნიადაგ მწკავს გმირთა სამსალეებისა. 120
 რად გული კლდისა ტინისა შექმნისა სამსალეებისა,
 არ შეუძლია ლახვარსა დაჩენა სამსალეებისა,
 და შენ სარ მიზეზი სოფლისა ასრე გასამსალეებისა:“
 ავთანდილ მარტო ზღვის პირსა შივა, ოთხითა მოწითა, 121
 წამალსა ცარიელისსა ეკებს ყოვლისა ღონითა,
 დღისით და ღამით მტირალი, იღვრების ცრემლთა ფონითა,
 და ჩაღად უჩნს ყოვლი ქვეყანა, მისვე ჩაღისა წონითა:
 სადაცა ნასის, ეუბნის მგზავრნი ზღვის პირსა რებულნი. 122
 ჭკითსის მის მზისა ამბავი, დღეები ვლნა გასებულნი.
 ქედსა გარდაჭდგეს, აქლემნი აუხნდეს ლარ-კიდებულნი,
 და მოქარავნენი ზღვის პირსა დაყრით დგეს შეჭირვებულნი:
 მუნ ქარავანი ურიცხვი მისდგომოდა ზღვის კიდესა, 123
 შეიჭირვებდეს, ჭმუნვიდეს, ვერცა დგეს, ვერცა ვლიდეს.
 ემამს საღამა უბრძანა, ქებასა შეასხმიდესა,
 და ჭკითსა. „ვაჭარნო, თუ ვინ სართ“ მათ საუბარი ჭკიდესა:
 უსამ იყო ქარავნისა უგუტესი, კაცი ბრძენი. 124
 მოაკუნა სოცბა სრული, დალოცა და უქმნა ზნენი,
 ჭკადრეს. „მზეო, სიცოცსლე და შენა მოკვე ხვენი ძღსენი.
 და ჩამოკე და მოგაკუნოთ ამბავი და საქმე ხვენი:“
 გარდაჭკდა, ჭკადრეს. „ხვენ ვართო მობადდადენი ვაჭარნი, 125
 მაჭმადის ჭსჯულის მჭირავნი, აროდეს უკისვამნ მაჭარნი.
 ზღვათა მეფისა ქალაქსა სავაჭროდ გარდმონაჭარნი,
 და საქონელ-სრულნი მდიდარნი, არ ლარნი გაქვან ნჭარნი:“

- 1.14 „ჩვენ აქა ვბოკეთ ზღვის ჰიჩსა გაცი უსულო მდებარე, უშეკლეთ, ენა მოეტა სიტყვისა გამოძგებარე. გკითხეთ. თუ „ვინ ხარ, ღარბო, რასა საქმისა მდებარე.“
- და გკითხრა. „თუ შესვალთ დაგკოცენ, გიდეკ ცოცხალ ვარ მე ბარე.“
- 1.15 ჭსთქვა. „ქარავანი ეგვიპტით გამოგემართეთ ერითა, ზღვასა შეგვედით ტვირთულნი ღარბითა მრავალ-ფერითა, მუნ მეკობრეთა დაგკოცეს ძელის საკნისის წვერითა, და ყველანი წასდა, არ ვიცი აქა მოკსრლელვარ მე რითა.“
- 1.16 „ლომო და მსეო, ესეა მიზეზი აქა დგომისა, დაბრუნებითა გვეტემის ზიანი ახ საზომისა. შევიდეთ, ვად თუ დაგკოცენ, ძალი არა გვაქეს ომისა, და ვერ ვდგავართ, ვერცა წასრულვართ, ღონე წაკვლავია რჩომისა.“
- 1.17 უმამან უთხრა. „ვინცა ჭსტმუნავს ცუდია და ცუდად ჭსტდების, რაცა მოვა საქმე ზენა, მომავალი არ ავტდების. მე მივინდობ სისხლთა თქვენთა, შემოვისსამ დაცაგწვდების, და ვინცა გებრძვის კრძალი ჩემი მბრძოლთა თქვენთა დააცვდების.“
- 1.18 მოქარავნენი აივსნეს სისარულითა დიდითა. ჭსთქვეს. „უმა ვინმეა ჭაბუკი, არ ჩვენებრივე რიდითა, აქვს თავისაგან იმედი, ვიყვნეთ გულითა მშვიდითა.“
- და შევიდეს, ჩასხდეს სომალდსა, გამართეს ზღვისა კიდითა: სიამოვნისა ღარბითა, იარეს არ სიძნელითა ა.
- 1.19 მათი ბადრავა ავთანდილ უძღვის გულითა ქველითა. გამოჩნდა ნავი მეკობრე, დროშითა მეტად გრძელითა. და მას ნავსა ნავთა საღეწლად საკნისი ჭკია ძელითა: ჭკიოდეს და მოდიოდეს, იზასდეს და ბუკსა ჭკრესა, შეუშინდა ქარავანი მათ ღაშქართა სიდიდესა. უმამან უთხრა. „ნუ იშიშვით თქვენ ამათსა სიალოფესა, და ანუ დაგკოც ამ ყველასა, ან სიკვდილი ჩემი დღესა.“
- 1.20 „უგანგებოდ ვერას მიზმენ შეცამებნეს კმელთა სპანი, განგებაა არ დავრჩები, ღასკარნია ჩემთვის მზანი. ვერ მიკსნიან, ვერ ციხენი, ვერ მოყვასნი, ვერცა ძმანი, და ვინცა იცის ესე ასრე ჩემებრვეა გულოვანი.“

„თქვენ ვაჭარნი ჯახანი სართ, ომისაცა უშეცარნი,
 შორს ისრითა არ დაგკოცნენ, ჩაისრჩენით თანა კარნი.
 მარტო მნახეთ ვით შევიბა, ვით ვიკმარე ლომნი მკლავნი,
 და მეკობრისა ნავისანი სისხლნი ნასეთ მონადვარნი:“

სა

ჩაიცვა ტანსა აბჯარი ქცევითა ვეფსეებრ მკრჩხალითა,
 მას კელთა კეტი რკინისა ჭქონდა კელითა ცალითა.
 ნავისა თავსა გულითა წარსდგა შიშ-შეუალითა,
 და ვითა მჭვრეტელნი ჭვრეტითა მტერნი დაკოცნა კმალითა:

საგ

ჭკვირადეს იგი ლაშქარნი, სმა მათი არ გასწყუდებოდა.
 ამგერეს ძელი, რომელსა ზედან საკნისი ჭებოდა.
 ემა ნავის თავსა უშიშრად ქვე დგა, არა თუ ჭკრთებოდა,
 და კეტი ჭკრა, ძელი მოსტესა, სსვით არა თუ მოსტეუდებოდა:

საგ

ძელი მოსტედა და ავთანდილ დარჩა ნაკ-დაუღეწელი.
 შეშინდეს იგი ლაშქარნი, გზა ჭსძებნეს გარდსასვეწელი,
 ველარ გარდესწრჩეს, გარდუსტა მტერთა მიდამომღეწელი,
 და არ დარჩა კაცი ცოცხალი, მუნ მისვან დაუფრეწელი:

საგ

მათ ლაშქართა გულ-უშიშრად, ასრე ჭკოცდა ვითა თსასა,
 ზოგი ნავსა შეანარცხის, ზოგსა ჭყრიდა შიგან ზღვასა.
 ერთმანერთსა შემოსტეორცის, რვა ცხრასა და ცხრა ჭკრის რვასა,
 და დამალულნი მკვდართა შუა იმაღვიან, მალევენ კმასა:

საგ

გაუმარჯვდა ომი მათი, ვითა ჭსწადდა გულსა მისსა.
 ზოგთა ჭკადრეს ზენაარი. „ნუ დაგკოცო შენსა სჯულსა.“
 არ დაკოცნა, დაიმონა, დაჭრომოდა რაცა წყლულსა.
 და მარტლად იტყვივს მოციქული. „შიში შეიქს სიყვარულსა:“

საგ

„კაცო, ძალსა ნუ იკვესი ნუცა მოჭკვეს ვითა მივრადი,
 არა გარგებს ძლიერება, თუ არ შეგწევს დეთისა ძალი.
 დიდთა სეთა მოერევის, მცირე დასწვავს ნაბერწვალნი,
 და დიერთი გფარავს, სწორად გაჭკვეთს შეშა ვის ჭკრა, თუნდა კმალნი:“

საგ

„მუნ ავთანდილ საჭურჭლენი მათეულნი დიდნი ნასნა.
 ნავი ნავსა შეატეუბნა, ქარავანსა დაუზანსა,
 უსამ ნასა მსიარულმან, გაესარნეს არ იასნა.
 და ჭკადრეს ხოტბა ქებად მისად, სსასხავნი დიდნი სსასნა:

საგ

- 15 ავთანდილის მსჯელებთა ათსიმცა ეს უნდა,
 ვერცა მათ ჭსთქვეს ნაომრობა, როგორ ტურფად დაუშეკნდა.
 ქარავანმან იზრიალა, ჭსთქვეს. „უფალო, მადლი შენდა.
 და მსემან შუქნი შემოგვადგნა, დამე ბნელი გაგვიოთენდა.“
- 16 მოეგებხეს, ავოცებდეს თავსა, ზირსა, ფერგთა, კელსა.
 ჭკადრეს. „ქება უსაზომო მას ტურფასა სსქებელსა.
 მისი ჭკრეტა გააშმაგებს კაცსა ბრძენსა, ვითა სელსა.
 და შენგან დავრჩით ჩვენ ყველანი ფათურაქსა ესომ ძნელსა:“
- 17 ემამან უთხრა. „მადლი ღმერთსა შემოქმედსა, არსთა მსედსა,
 ვისგან ძალნი ზეციური განაგებენ აქა ქმნადსა,
 იგი იქმან ყველაგასა იღუძალსა ზოგსა ცნადსა.
 და ჭკამს ყოვლისა დაჯერება, ბრძენი ჯერა მოწევნადსა:
- 18 „ღმერთმან სულსა ეგოდენსა თქვენ გათნივა სისხლი თქვენი,
 მე გლახ რა ვარ, მიწა ტუდი, თავით ჩემით რამცა ვჭქმენი,
 აწ დავეგრენ მტერნი თქვენნი, გაგასრულე რაცა ვჭსთქვენი,
 და ნავი სრულად სსქონლითა მომიღია ვითა ძღვენი:“
- 19 ამოა კარგსა მოემესა რა ომი გამარჯვებოდეს.
 ამხანაგთათვის ეგობნოს ვინცა მას თანა ჭსლებოდეს.
 მიულოცვიდენ, აქებდენ მათ აგრე მყოფთა ჭსწებოდეს.
 და ჭშევენოდეს დავოდლობა, ცოტაი რამე ვნებოდეს:
- 20 იგი ნავი მეგობრეთა მას დღე ნასეს არა სვალეს.
 მუნ დებულთა სსჭურჭლეთა ამარიმცა ვიფ დათვალეს,
 მათსა ნავსა გარდმოიდეს, ნავი სრულად გარდმოსცალეს,
 და დალეწეს და ზოგი დაწვეს, შეშა დრამად არ გაცვალეს:
- 21 ავთანდილს უსამ მოართვა ვაჭართა შემოთვლილობა,
 შეგან ვართ გამაგრებულნი ჩვენ ვიცით ჩვენი ფლიდობა.
 რასაცა გვაქვს იგი შენია, ამას არ უნდა ცილობა,
 და რასაცა მოგვცემ, გვიბოძე, გვიქმნია აქა ყრილობა:“
- 22 ემამან შესთვალა. „ჭე ძმნო, წელანცა მოგისმენია,
 ღმერთსა შეესმა ნაკადი, რაცა თქვენ თვალთა გდენია,
 მან დავარჩინა, მე რა ვარ, მე გლახ რა მომიღსენია.
 და რა გინდა მძეტო, რას ვაქნევ, მე ვარ და ჩემი ცსენია:

„მე თუცა რაცა მინდოდა საჭურჭლე დასადებელი,
ჩემსაცა მქონდა ურისხვი, უსასო ლარ-საკებელი. 60

რას ვაქნევ თქვენსა რას გინდა, ოდენ ვარ თქვენი მსლებელი.
და სხვაგან რამე მიძს სხვა საქმე თავისა წასაკებელი:

„აწუ რაცა აქ ვიშოვე საჭურჭლე დაუთვალავი,
რაცა ვის გინდათ წაიღეთ, არვისა ვიყო ძლალავი.
ერთს ვიავი, მიაჯეთ, სააჯო არ საკრძალავი, 61

და საქმე რამე მიძს თქვენშია თავისა დასამალავი:
„უამადლი ჩემსას ნუ იტყვიოთ, არ თქვენსა შატრონობასა,
თვით თავადია, ჩვენი ჭსთქვით ნუ მიგმობთ ტაბუგობასა. 62

მე სავაჭროსა ჩავიცვამ, დავიწეებ ჩუბანობასა,
და თქვენ შემინასეთ ნამუსი თქვენსა და ჩემსა ძობასა:“

ესე საქმე ქარავანსა გაესარნეს მეტად ღია,
მოვიდეს და თაყვანის-ჭსტეს, ჭკადრეს. „სენი იყიდა.
რაცა აჯა ჩვენ გვძარბობდა, იგი თქვენვე გიავია. 63

და მას ვმსასურლოთ ვისი შირი მშისა შირად გაგვიცდია.“

მუნით წავიდეს, იარეს, არ თურე სანსა შმიდიან,
მიხვდეს ტაროსსა ამოსა, ნიადაგ ამოდ ვლიდიან. 64

შეჭფურფინვიდიან ავთანდილს, ქებასა შეასმდიან,
და მას მარგალიტსა მას უმასა კბილითა ფურსა სძღვნიდიან: 65

ამბავი ავთანდილისაგან გულანშაროს მიხვდისა,
შღვის შირს რომ გაგიდა: 66

შღვა გაიარა ავთანდილ, შივა ტანითა მჭეკრითა,
ნასეს ქალაქი მოტული გარე ბადისა ტყეკრითა,
გვარად უცხონი ყვავილნი, ფერითა ბეკრის ბეკრითა,
და მის ქვეყანისა სიტურფე, რა გაიგონო შენ რითა: 67

მათ ბაღთა შირსა დაბეს ნავი საბლითა სამითა.
ავთანდილ ტანსა ჯუბანი ჩაიცვა, დაჯდა სკამითა,
მოასსეს კაცნი მშინდავნი დამსადებულნი ღრამითა,
და იგი უმა ვაჭრობს, თავადობს და თავსა ძალავს ამითა: 68

- 118 მოვიდა მისი მებაღე ბაღსა იასწნეს რომელსა,
მას უმასა უჭკრეტს შეფრთინვით პირსა ელვათა მკრთომელსა.
და აკთანდილ უკმო ეუბსა, გაცსა არ სიტყვის მკრთომელსა.
და „ვისნი სართ, ვინ სართ, რა ჭრქვიან მეფესა აქა მჯდომელსა:
- 119 „წვრილად მითსარე ყველაგაი, უმა მას გაცსა ეუბნების.
რა ლარია უფრო ძვირად, ან იათად რა იხსნების“
ჭკადრა. „ესედაჲ პირი შენი მზისა პირად მემეტნების,
და რაცა ვიცი მართლად გკადრებ, მრუდი არა არ გემტნების:
- 120 „ესეა ზღვათა სამეფო თთვისა ათისა სავლითა,
თვით გუღასმაროს ქალაქი, სავსე ტურფითა მრავლითა.
აქ მოდის ტურფა ყველაი ზღვა-ზღვა ნაკითა მავლითა,
და ძელიქ სურსავი გელმნიფობს სრული სვითა და დავლითა:
- 121 „აქა მოსვლითა გაყმდების კაცი, თუც იყოს ბერები,
სმა, გასარება, თამაში, ნიადაგ არს სიმღერები.
ზამთარ და საფსულ ჭსწორად გვაქვს ყვავილი ფერად ფერები.
და ვინცა გვიცნობდენ გუნაგრინან, იგიცა ვინა მტერები:
- 122 „დიდ ვაჭარნი სარგებელსა ამის მეტსა ვერ ჭზოკებენ,
აჲიდიან, გაჭყიდიან, მოიგებენ, წააგებენ.
გლასა თთვე ერთ გამდიდრების სავაჭროთა ყოველგნით ჭკრეფენ,
და უქონელნი წელიწდამდის საქონელსა დაიდებენ:
- 123 „მე ვარ მებაღე უსენის ვაჭართა უსუტვისისა,
ესეცა გკადრო ამბავი საქმე მისისა წესისა.
თვით ესე ბადი მისია, თქვენი სადგომი დღესისა.
და პირველ მას მართებს ჩვენება ყოველისა უტურფისისა:
- 124 „რა შემოვლენ დიდ ვაჭარნი, მას ნასვენ და ძღვენსა ჭსმდვინან,
უჩვენებენ რაცა ჭქონდესთ, სსვკან ლარსა ვერ გაკსნიან,
უტურფისთა სეფედ დასსმენ, ფასსა მუნვე დაუთვლიან,
და მათ მაშინვე ააზატებს, ვითა ჭსწადდესთ დაჭყიდიან:
- 125 „თქვენებრთა სავატიოთა მას ჭმართებს გამოსვენება,
დამყენებელთა უბრძანებს, მართებდეს ვის დაყენება.
აწ იგი აქა არ არის, რას მარგებს მისი კსენება.
და გამოგება და წაყვანა მას მართებს თქვენი ქენება:

„ფატმან ხათუნ შინა არის, ხათუნი და ცოლი მისი, ნრგ
ზურად კარგი მასშინძელი, საუკარელი, არ თუ მქისი.

მას ვაცნობო მოხვლა თქვენი, წაგიუკანოხ ვითა თვისი,
და წინა კაცსა მოგაგებებს, ქალაქს შესვალ ნათელი დღისი:“

ავთანდილ უთხრა. „წადიო, აგრე ჭქმენ რაცა გწადიან.“ ნრდ

მებალე მირბის, ინარებს, ოფლი მკერდამდის ჩადიან.
ხათუნსა უთხრა ამბავი. „მე ესე დამიქადიან,
და ემა მოვა, მისთა მჭვრეტელთა შუქნი მზედ გაიცადიან:“

„გაჭარი ვინმე ზატრონი არს ქარავნისა დიდისა, ნრე
ხაროსა მსგავსი ნასარდი და მთვარე დღისა შეიღისა
ჭშეკენის ჯუბა და მოსკეუნა მოწეულისა ჩიღისა,

და მე მივმო, მკითხსა ამბავი და ნიჩა ლართა სყიდვისა:“

ფატმან ხათუნს გაესარნეს, გააგება მონა ათი,
მოუკანმა ქარვანსრანი, დააყენა ბარგი მათი. ნრვ

შემოვიდა ღაწვი-ვარდი, ბროლ-ბაღასში, მინა ხათი,
და მისთა მჭვრეტთა დაუსასეს ვეფსვსა ტოტი, ლომსა თათი:

ზარი გაკდა, შემოაკროფეს ქალაქისა ერთი სრულად,
იქით აქეთ იჯრებოდეს, უჭვრიტოთო ამას სრულად. ნრზ

ზოგნი ნდომით შეეფრფინვიდეს, ზოგნი აყვინეს სულ-წასულად,
და მათთა ცოლთა მოიძულეს, ქმარნი დარჩეს გაბასრულად:“

მისლვა ავთანდილისა ადგილსა შინა ფატმანისსა,
ფატმანის მიერ მიგებება და სისარული:“

ფატმან, ცოლი უსენისა, გაეკება კაროა წინა, ნრდ
მსიარულმან უსალამა, სისარული დაიჩინა.

ერთმანერთი მოიკითხეს, შევიდეს და დასსდენ შინა,
და ფატმან ხათუნს მოხვლა მისი შევიოკატყევე არ ეწყისა:

ფატმან ხათუნ თვალად მარჯვე, არ ემაწვილი, მავრა მხმელი,
ნაკვთად კარგი, შავ-გვრემისი, პირ-მსუქანი, არ პირ-კმელი. ნრდ

მუტრიბთა და მოძულერალოთა მოუვარული, ღვინის-მსმელი.
და ეღვა სხასლუქო, დასაბურავ-ნასაცმელი:

140 მას ღამეს ფატმან ხათუნ უმასზინძლა მეტად კარგა.
 უმან უძღუნა ძღვენი ტურთა, მიმღებელთა ჭსოქვეს, თუ კარგა.
 ფატმანს მისი მასზინძლობა უღირს, ღმერთო, არ დაკარგა,
 და ჭსოქვეს და ჭსკამეს, დასაწოლად უმა გავიდა ღამით გარგა:

141 დილასა ლარი ეველთა უჩვენა, გააკხსევენა,
 ტურთანი სეფედ გარდასხეს, ფასიცა დაათუღვეინა.
 ვაჭართა უთხრეს, წაიღეთ. აჭკიდა, გააწვიენა.

142 და ჭსოქვა. „ვითა გინდა ვაჭრობდით, ნუ გამუღავნებო მე ვინა.“
 143 უმა ვაჭრულად იმოსების, არ ჩაიცვამს არა მისსა,
 ზოგჯერ უგმის ფატმან მისსა, ზოგჯერ იუგას ფატმანისსა.
 ერთგან ჭსსდინა, უბნობდინა საუბარსა არა მქისსა.
 და ფატმანს ჭკველიდა უმისობა რამინისა ვითა გისსა:.

ფატმანისა გან ავთანდილის გამიჯნურება, წიგნის
 მიწერა და გაგზავნა .

144 ჭსჯობს სიშორე დიაცისა ვისგან ვითა დაითმობის,
 გილიზღებს და შეგიკვეთებს, მიგინდობს და მოგუნდობის.
 მართ ანაზღად გიღალატებს, გაჭკვეთს, რაცა დაესობის,
 და მით დიაცსა სამალავი არასთანა არ ეთხრობის:

145 ფატმან ხათუნს ავთანდილის გულსა ნდობა შეუვიდა,
 სიყვარული მეტის-მეტი მოემატა, ცუცსლებრ ჭსწვიდა.
 დამალვასა ეცდებოდა, მაგრა ჭირთა ვერ ჭმაღვიდა.

146 და იტყვის. „რა ვჭქმნა, რა მერგების.“ აწვიმებდა, ცრემლსა ღვრიდა:

147 მიღმა უთხრა. „კაჲ თუ გაჭსწყრეს, შესედვაცა დამიძვირდეს,
 თუ არა ვსოქვა, გავსძლებ, ცუცსლი არა უფრო გამისშირდეს.
 ვსოქვა და მოკვდე ანუ დავრჩე, ერთი რამე გამიძვირდეს,
 და მას მეურნაღმან როგორ ჭკურნოს, თუ არ უთხრას რაცა ჭსჭირდეს.“

148 დასწერა წიგნი საბრალო, მის უმისა მისართმეველი
 მისისა მიჯნურობისა, მისთა ჰატყთა მცნეველი.
 მისთა მსმენელთა გულისა შემძვრელი, შემარსეველი.
 და უსტარა შესანასავი, არ ცუდათ დასასეველი:.

წიგნი ფატმანისა ავთადილისადმი სამიჯნუროდ
მიწერილი:

„მე მზეო, ღმერთსა ვინადგან მზედ ჰსწადდი დასაბადებლად, მით შენგან მოშორებულთა ლხინად, არ ჭირთა მწადებლად. ასლოს შემეყრელთა დამწველად, მათგან ცუცხლისა მადებლად, და მნათობთა შენი შესედევა ტკბილად უჩინს დასაქადებლად:

„შენ გტრფივლობენ მჭკრეტელნი, შენთვის საბრალოდ ბსდებიან, ვარდი სარ, მიკვირს ბუღბუღნი რად არა შენ ზედ ჰჭრთებიან. შენი შეკნება ევაკილთა აჭკნობს და ჩეპიც ჰსჭკნებიან, და სრულად დამწვარვარ, თუ მზისა შექნი არ მომიქსწრებიან:

„ღმერთი მეავს მოწმად, ვიშიშვი თქვენსა ამისა თსრობასა, მაგრამ ვირგო დღე-კრულმან, სრულად გაყერივარ თმობასა. გული ვერ გასძლებს ნიადაგ შავთა წამწამთა სობასა, და თუჩას მეწვევი მეწივე, თვარე მიუკლები ცსობასა:

„მე ვირე ამა წიგნისა ჰსუსი მომივიდოდეს, ვსცნობდე, გინდოდე საკლავად, ან ჩემი გაგივიდოდეს. მუნამდის გავსძლო სულთა დგმა, გული რაზომცა მტკიოდეს, და სიტოცსლე ანუ სიკვდილი გარდმიწოდეს ნეტარმი ოდეს:“

ფატმან სათუნ დაჰსწერა და გაუგზავნა წიგნი უმასი. უმასან ასრე წარაკითსა და ვინმეა ანუ თვისი. ჰსთქვა. „არ იცის გული ჩემი, ვინ მაშიგობს ვისსა ვისი: და რომე მიმიჩნს სამიჯნურო, რათ ვამსგავსო მე მას მისი:“

ჰსთქვა. „ევაკი ვარდსა რას აქნებს ანუ რა მისი იფერია, მაგრამ მას ზედა ბუღბუღლსა ვერ ტკბილად არ უძღვრია. უმსგავსო საქმე ყოველი მოკლეა, მით ოხერია, და რა უთქვამს, რა მოუჩმასავს, რა წიგნი მოუწერია:“

„ესე გვარი სამრასავი, დაუმრასავს გულსა შინა. მერმე იტყვის. „შენგან კიდე ჩემი შემწე არა ვინა, რასათვისცა გამოჭრილვარ, მისი ძებნა რადგან მინა, და რათაჯა ვით ვზოკებ მას ვიქმ გულმან სსვამცა რა ისმინა:“

ნაკვ

„ისი დიაცი აქა ჭზის კაცთა მნასავი მრავალთა,
მოსადგურე და მოუვარე მგოსავრთა უოველგნით მავალთა,
მიუვევე, მიაძობს უველასა, რაზომცა ცუცხლი მწვავს ალთა,
და ნუ თურა მარგო მე მისი, გარდასდა ჩემგან კსცნო ვალთა:“

ნაკვ

ჭსთქვა. „დიაცსა ვინცა უვეარს, გაეძესის და მისცემს გულსა,
აუგი და მოყივევნება არად შესწონს უოლად კრულსა.
რაცა იცის გაუცსადებს, სვაშიადსა უოსრობს სრულსა,
და მიჯობს მიუვევე განლა ხადმე კსცნობ სსქმესა დამალულსა:“

ნაკვ

გვლავ იტყვის. „ვერვინ ვეკასა თუ ეტლი არ მოსთმინდების,
მით რაცა მინდა არა მაქვს, რაცა მაქვს არ მამინდების.
ბინდის გვარია სოფელი ესე, თურა ამაღ ჭბინდების,
და კოკასა შიგან რაცა ჭსდვას, იგივე წამომხდინდების:“

წიგნი ავთანდილისაგან ფატმანისადმი ვახუხსად მიწერილი:

ნაკვ

„მოგეწერა, წავიგითსე, შენი წიგნი, ჩემი ქება,
შენ მომასწარ, თვარე შენგან მე უფრო მჭირს ცუცხლთა დება.
შენცა გინდა, მეცა მინდა გაუწვევტლად შენი სლება,
და შეურა არის პირიანი ღრთავკა რადგან ნება:“

ნაკვ

ფატმანისა ვერ გაძობობ, მოემტა რა სიაში.
მიუწერა. „კმარის რაცა უშენომან ცუცხლი ვადმე,
აწ ვიქმნები თავის წინა, აქა მხოვე მარტო სამე,
და მომისწრავე შეურა შენი, რა შელამდეს მოდი მალე:“

ნაკვ

მას ღამითვე სსწვეველი რა მიატოვეს წიგნი ემასა,
შელამდა და წაცავიდა, სხვა ემოსვია მონა გზასა.
„ამას ღამე ნუ მოხვალო, ვერა მხოვებ შენთვის მონასა“
და მას ეწეინა, არ დაბრუნდა, ჭსთქვა. თუ „ჭავსო ეგე რასა:“

ნაკვ

ვერული აღარ დაბრუნდა, გვლავ სვევე უგწვევითა.
ფატმან ჭზის წყენით, შევიდა ავთანდილ მარტო სვეითა,
დიაცსა წყენა შეატეო, ნასა შესლვითა შევითა,
და ვერ დაიხინა შიშითა და მისითავე ოხვეითა:

ერდგან დასხდეს და დაიწეეს გოცნა, ლაღობა წყლიანი.
შემოდგა გარსა უმა ვინმე კეკელური, ტან-საკეთიანი,
შემოვლო, ასლოს შემოჭყვა მონა კრძალ-დაჩაკიანი.

ხრლობ

და დაჭკრთა, რა სასა ავთანდილ, ჭკავსო თუ გსაა კლდინი:
ფატმან რა სასა შეშინდა, ჭხმრწის და მიეცა ძრწოლასა,
მან გაკვირვებით უჭკვრიტა მათსა ლაღობა წოლასა.

ხრლობ

უთსრა. „არ გიშლი, დიაცო, იფერთა მიდამო კრთომასა,
და გამითენდების, განსახებ მაგა მოყმისა უოლასა:

„გამკიცხე, ბოზო დიაცო, და დამდეკ განათრეველად,
მაგრა ჭხცნობ სვალე ზასუნსა მაგა საქმისა მოხვეველად.

ხრლობ

ვარ შენთა შეიღთა შენითა კბილითა დასაჭმეველად,
და დავშალო, წვერთა ფუ მიყავ, ხელიდა ვზობდე მე ველად:“

ესე ჭხთვა და კაცმან წვერთა მოიზიდნა, გავლნა გარსი.
ფატმან შეჭქმან-თავსა ცემა, დაწვნი ესხნეს ხახოკარნი,
ცრემლთა მისთა შეყვარნეს წყაროსებრ იხმნეს წვარნი.

ხრლო

და ჭხთქვა. „დამქოლეთ მოდით ქვითა, მამადგით, მომყარნი:“
მოხთქვამს, „მოკვალ ჭაი ქმარნი, ამოკსწევიდენ წვრილნი შვილნი,

ხრლო

იავარ ვეავ საქონელნი, უსასონი თვალნი თლილნი.
გაკეყარე საყვარელთა გა გამზრდელი, ვაჲ გაზრდილნი,
და ბოლოდ ვექმენ თავსა ჩემსა სიტყუანია ჩემნი წბილნი:“

ამას ვეველასა ავთანდილ იხმენდა გატბუნებულნი.
უბრძანა. „რა გკირს, რას იტყვი, რასთვის ხარ აგრე ვებული.

ხრლო

რას დაგექადა იგი უმა, რა სასა შენგან კლებული,
და დადუმიდი, მითხარ. ვინ იყო ანუ რად საქმედ რებული:“

დიაცმან უთსრა. „სე ლომო, ხელივარ ცრემლთა დენითა,
ნურას ნუ მკითხავ ამბავსა, კერცა რას ბითსრობ ენითა.
დაუჭკოცენ შვილნი გელითა, მით ვარ აღარას ლხენითა,

ხრლო

და თავი მოვიკალ უთმინოდ სიყვარულითა შენითა:“
„ესე გვარი დია მიხვდეს სიტყუა-მკადარსა, ენა-მეტსა,
სვაშიადსა ვერ დამაღავს უჭკეუოსა, შმაგსა, რეტსა.

ხრლო

ვაგლასითა მეწიკენით გეტყვი უოვლსა ჩემსა მჭვრეტსა,
და მკურსაღმანცა ვერა ჭკურსოლს თავისისა ხისხლის მხვრეტსა:

- 141 „ოჩინსაგან ერთი ჰქმენით, ამის მეტსა რედაქტორ ლამით. მოკითხველს იმა გაცხსა, წადი, მოკალ მალუით ლამით. მე და სრულსა სასლი ჩემი დაკოცხსა დაგვესენ ამით, და მოხვალ, გითხრობ ყველაგასა, მოვით მითსარ ცრემლთა ლამით.
- 142 „თვანა ლამითვე ტვირთები შენი წაიღე ვირითა, დააგდე ჩემი მიდამო, სრულად მიკრიფე მიწითა. ვეჭვ რამე ჩემთა ცოდვითა, შენცა აღგავსონ ჭირითა, და თუ დაწბასს მივა იგი უმა შეილთა დამაჭმევს ვირითა:“
- 143 რა ესე ესმა ავთანდილს ლაღსა, ბუნება-ზიარსა, ადგა და ლახტი აიღო, რა ტურფა რამე მსნე არსა, ამა საქმისა ვერ ცნობა ჭბთქვა. „ჩემი სიძუნტე არსა, და ნუ ეჭვ სულ-დგომულსა მისებრსა სხვა არცა მისებრივ არსა:“
- 144 ფატმანს უთხრა. „გაცი მომეც მასწავლელად, წინა-მძღვარად, გზასა მართლად წაჩმიყვანოს, თვანა მეშვლად მინდა არად, იმა გაცხსა ვერა ვსედავ მეომრად და ჩემად დაჩად. და რაცა ვუყო მოგაკსენებ, მამიცადე, იყავ წუნარად:“
- 145 მას მისცა მონა დიაცმან წინა-მძღვარად, წაცამეკანელად, კვლავ შეჰყიულა. „ვეინდგან ცეცხლია ცსელი ანელად, თუ მოკითხველს იგი უმა ჩემად გულისა მფხანელად, და ბეჭედი ჩემი აცვია მას გვედრებ მოსატანელად.“
- 146 ავთანდილ განვლო ქალაქი, მით უებროთა ტანითა. ზღვის-პირსა სასლი ნაკები დგეს ქვითა წითელ-მწვანითა, ქვეშეთკენ სრითა ტურფითა, კვლავ ზედათ ბახის-ბახითა, და დიდროვანითა ტურფითა, მრავლითა თანის-თანითა:
- 147 მუნ მიჰყავს პირ-მსე ავთანდილ, მას მისსა წინა-მძღვარმელსა, ხმა მდაბლად ჰკადრებს. „ისია სრა მისი ეძებ რამემელსა.“ უჩვენებს, ეტყვის. „სედა ბახსა ზედა ქვე მდგომელსა, და იქი წევს ძილად იცოდი ანუ ქვე ჰზოვებ მჯდომელსა: ვარსა წინა დაწახანი ორნი უწევს მას გლას ემასა.
- 148 უმა გავიდა, გაეზარა დააგდებდეს ვირე კმასა, თვითო კელი ეელსა მიჰყო, მუნვე მისცა სულთა კდასა, და თავი თავსა შეუტაკა, გაურია ტვირნი იმასა:

აქა ავთანდილისაგან ჩაჩნაგირისა და ღირისა მისისა
დარაჯათ დაკოცა:

იგი ყმა საწოლს მარტო წვა გულითა ჯავრისანიოთ, 142
გელ-სისხლიანი ავთანდილ შედგა ტანისა ჯახითა.
ვეღარ აესწრა, იღუმაღ მოჭკელა, გერცა თუ ვსტანითა,
და გელი მოჭკიდა მიწასა დასკუნა, დაჭკელა დანითა:

მჭკრეტელთა მზე და მეზრძოლთა მკეცი და ვითა ზანია, 143
ბეჭდითურთ თითი მოჭკეკეთა, ქვესკნელთ მიწათა გარია,
ზღვისაკენ სარკლმით გასტყორცა, ზღვისა ქვიშათა გარია,
და მისთვის არცა სად სამარე, არცა სათსარად ბარია:

ჴმა მათისა დასოცისა არ გაისმა არსით არა. 144
წამოვიდა ვარდი ტკბილი, რასამცა ვით გაემწარა,
ესე მიკვირს სისხლი მისი ასრე ვითა მოიპარა,
და რომე წელან წამოეკლრა, გზა იგივე წაიარა:

რა ფატმანისას შევიდა ლომი, მზე, მოჴმე წულანნი. 145
უბრძანა. „მოგკალ, მან ყმამან დღე ვეღარ ნასოხ მოიანნი,
თვით მონა შენი მოწმად მეავს, ფიცი აფიცე ღმერთიანი.
და აჭა თითი დაწებეჭედი და დანა მაქვს სისხლიანი:

აწ მითხარ. „თუ რას იტყოდნი, რას გაშმაგდნი ისრე მეტად, 146
რას გექადდა ისი კაცი მესწრაფების მეტის-მეტად.“
ფატმან ფერკოთა მოესკია. „არა ვღირსვარ ჰირსა ჭკრეტად,
და გამიმრთელდა გული წულუღი, ასლა დაკვე ტეცხლთა შრეტად:“

, მე და უსეინ შეიღითურთ აწ ასლა დავიბადენით. 147
ლომო, ქებანი შენიმცა ჩვენ ვითა ვადიადენით,
გინადგან სისხლთა იმისთა დაღვრავე დავიქადენით.
და თავითგან გითხრობ ეველასა თქვენ სმენად დაემზადენით:

ნ. კ. ს. ან დარეჯანის ამბის მბოძა ფატმანისაგან
ავთანდილის წინაშე:

ჩნდ „ამა ქალაქსა წესია დღესა მას ნაწროზობასა,
აწცა ვინ ვაჭრობს ვაჭარი, აწცა ვინ წავა გზობასა.
ყოველნი ჰსწორედ დავიწებთ ვაჭმასა ღამასობასა,
და დიდსა შეიქმენ მუყენი ზურობა დარბასობასა:

ჩნდ „ჩვენ დიდ ვაჭართა ზედა გვამს დარბასს მიღება ძღვენისა,
მათ საბოძკრასა ბოძება ჰმართებთო მსგავსისა ჩვენისა.
ათს დღემდინ ისმის ყოველგან გმა წინწილისა, ებნისა,
და მოედანს ძღვერა, ბურთობა, დგრიალი ცხენთა დგენისა:

ჩნდ „ქმარი ჩემი დიდ ვაჭართა წაუძღვების უსენ წინა
მათთა ცოლთა მე წავასსამ მასწვეველი არათ მინა.
დედოფალსა ძღვენსა უძღვნით მდიდარი თუ გლასა ვინა,
და დარბასს ამოდ გავისარებთ, მსიარულნი მოკალთ შინა:

ჩნდ „დღე მოვიდა ნაწროზობა, დედოფალსა ძღვენი ვძღვენით.
ჩვენ მივართვით, მათ გვიბოძეს, ავავსუნით, ავივსუნით.
ყამიერად მსიარულნი წამოვედით სეზით ჩვენით,
და გვლავ დავსხედით გასარებად, მუნებურნი არ ვიყუქით:

ჩნდ „ბაღსა შიგან თამაშობად სელამოსა გავე ყამსა.
გავიტანე სათუნები, მათი ჭმეკვა ჩემგან კამსა,
მამეკებოდეს მოძღვრალნი, იტყოდინა ტკბილსა კმასა,
და ეძღვრდი და ვემაწვილობდი, ვიცვალეზბდი რიდე-თმასა:

ჩნდ „იქ ბაღსა შიგან ტურფანისა სასლნი ნატიფად გებულნი,
მაღალნი, ყოვლგნით მსედკეულნი, ზღვას ზედან წაკიდებულნი,
მუნ შევიტანენ სათუნნი იგი ჩემთანა სღებულნი,
და გვლავ დავიდევით ნადიმი, დავსხედით ამოდ შეკებულნი:

ჩნდ „ვაჭრის ცოლთა მსიარულმან უმასპინძლე ამოდურად:
ზმასა ზედა უმიზესოდ გავკე რამე უგემურად,
რე შემატევენ, გაიყარა სხდომილ იყო რაღა ჰურად,
და მარტო დავრჩი, სეკდა რამე შემოძეკვა გუფსა მურად:

„უგმოვასკენ სარკმელი და შევაქცივე პირი ზღვასა,
ვისედევიდი, ვიქარგებდი კაეშნისა ჩემგან ზრდასა.

661

შორს ამინდა ცოტა რამე მოცურეკდა შიგან ზღვასა,
და ფრინველად ვსთქვი ანუ მკეცად, სსვად ვამსგავსე მემცა რასა:

„მე შორილამ ვერად ვიცან, მომეასლა, იყო ნავი,
ლრთა კაცთა ტანად შავთა, თვით პირიცა ედგა შავი,
იქით აქით მოხდგომოდეს, ახლავს უხნდა ოდენ თავი,

662

და გამოვიდეს, გამიგვირდეს იგი უცხო სანასავი:

„გამოზიდნეს იგი ნავი, გამოიღეს ბაღსა წინა.

663

მიისედეს მოისედეს, ვინ გვიტყვრეტსო სადა ვინა,
ვერა ნასეს სულიერი, ვერცა რამან შეაშიმა.

და მე იდუმალ ვასედევიდი, სულ-ღებუელი ვიყავ შინა:

„მით ნავიდადმე მათ რამე გარდმოსვეს კიდობახითა.

664

აკადეს, ქალი გარდმოტკდა უცხოთა რათმე ტანიითა,
თავსა რილითა შავითა, ქვეშეთ მოხილი მწვანითა,

და მზესა სიტურთით ეყოფის იყოს მისითა გვანითა:

„რა მოზრუნდა ქალი ჩემკენ, შემოადგეს სსიენი კლდესა,
ღაწვთა მისთა ელვარება ელვარება კმელთ და ზესა.

665

ღავიწუხენ, თვალნი ყოლა ვერ შევადგენ, ვითა მზესა,

და უგმოვისარჩი კარჩი ჩემკენ, მათი ტვრეტა ვერა ჰსცნესა:

„მოვიგემენ ოთხნი მონანი ჩემსა წინაშე მდგომელნი,
უჩვენე. სედავთ, ინდოთა ტყევედ ჰუვანან შუქნი რომელნი,
ჩაეპარენით, ჩადითთ, წუნარად, ნუ ჩქარად მსლტომელნი,

666

და მოგვიდონ, ფასი მიეცით, რისცა იყონ მნდომელნი:

„თუ არ მოგცენ, ნუღარ მისცემთ, წაგვარენით, დაკოცენით.

667

მოიფვანეთ ისი მთვარე, ჰქმენით კარგად, ეცადენით.

ჩემნი ყმანი ზედადამან ჩაეპარნეს, ვითა ფრენით.

და დაევატრნეს, არ მოჰყიდეს, შავნი ვნასენ მეტად წყენით:

„მე სარკმელთა გარდავადგე, რა შევიგენ არ მოჰყიდეს,

668

შეუზასენ. დატკოცენით, დაიპყრეს და თავსა ჰსტრიდეს.

იგი ზღვასა შეასრივნეს, შემოაგდეს, ქალსა ჰსცვიდეს,

და ჩაკვებე, გამოგვკარე, ზღვის პირს სანსა არ დაზმიდეს:

ხრომ

„რა გაიმბო ქება მისი. რა სიტუროფე, რა ნაზობა. ვიფიცავ, რომე იგი მყავ, არა მარტებს მყესა მზობა, ვინ გაიფდის შუქთა მისთა, ვინცა ვით ჭქმნას ნასაზობა.

და მე თუ დამწვავს, აჭა მზა ვარ, აღარ უნდა ამას მზობა“

ხრომ

ესე სიტყვა დასრულნა, ფატმან იკრნა ჰირსა კელნი, ავთანდილსცა აეტირნეს, გარდმოყარნა ცრემლნი ცხელნი. ერომანერთი დაავიწყდათ, მისთვის გაკდეს ვითა ხელნი,

და ღვარძან ზედათ მონადენმან გასწყალნა ფიფქნი თხელნი:

ხრომ

მოიტირეს, უმამან უთხრა. „ხუღარ გასწყუკეტ, გასრულე“ ფატმან იტყვის. „მოვეგებე, გული მისთვის ვაერდგულე, გარდგეოცნე ყოვლი ასო, თავი ამაღ მოვაძულე.

და ზედან დავსვი ტასტსა ჩემსა, შევეგებეთე, გავესულე.“

ხრომ

„გვადრე. მიოსნარ ვინ სარ, მზეო, ანუ შეილი ვისთა ცომთა, ამა ზანგთა სით მოჭეკანდი შენ ჰატრანი ცისა კომთა. მან ჰასუსი არა მიოსნა, მე სიტყვათა ესე ზომთა,

და ას ნაკეტი წყარო ვნასე ცრემლთა მისთა მონაწომთა:“

ფატმანისგან ნესტან დარქჯანბსა კითხვა და მეტნიერობის შეტყობის წდომა:

ხრომ

„რა შეკატირევე კითხვითა, მეტისა საუბარითა, გულ-ამოკრჩვივითა ატირდა მით რამე კმითა წყნარითა, ბრალ-ლადესა ღვარი ნარგისთა, მოსდის გიშრისა დართა,

და მისი მჭვრეტელი დავიწვი, გავეე გულთა მეკდართა:

ხრომ

„მიოსნა. შენ ჩემთვის დედაო, სარ უძჯობესი დედისა, რას აქნეე ჩემსა ამბავსა, ზღაპარი არის ყბედისა, დარბი ვინმე შემსწრობი ვარ უბედოსა ბედისა.

და თუ რაცა მკითხო, ძალიმცა გიგმია არსთა მხედისა:

ხრომ

„გსთქვი. უყამოდ არ წესია მოყვანა და მზისა კმობა, მომეყანელი გაშმაგდების და წაუვა ერთობ ცნობა. კმობს უნდა ვამიერად ხაჯოსა ყოვლსა თხრობა.

და რად არ ვიცი ამა მზისა საუბრისა უყამობა,

„აკვივანე იგი ზირ-მზე, ნაქები და ვერ ვსასკა უქი.
სურვილმან და მზემან მისმან ძლივ დაგმალდი მისისა შუქი,
ჩამოგბურე მრავალ-გეტი სტავრა მძიმე, არ სუბუქი.

ნროს

და ცრემლსა ჭსეტუვს და ვარდსა აზრობს, წამწამთაგან მოქრის ბუქი:

„მოკვივანე შინა ჩემსა იგი ზირ-მზე ტანით ალვით,
მოუგანძე სასლი ერთი, შიგან დავსვი მეტად ძალვით.
არვის უოსარ სუელიერსა, შევინასე ფარვით კრძალვით,

ნროს

და ერთი წანგი ვამსახურე, მე შევიდი ვნასი სალვით:

„გით გაიმბო საკვირველი მე გლას მისი ყოფა ქცევა,
დღე და დამე გაუწევეტლად ტირილი და ცრემლთა ფრქვევა.
შეგეხვეწი, დასდუმდიო, წამ ერთ ჭქონდის ჩემი თნევა,

ნროს

და აწ უმბოლ ვით ვცოცხალვარ, ჭაი ჩემოვის ვაგლას მევა:

„შინა შევიდი, მას წინა ედგის ცრემლისა გუბები,
შიგან მეღნისა მორეგსა ეყარის გაშრის შუბები,
მეღნისა ტბათთ იღვრების სავსე სათისა რუბები.

ნროს

და შუა მოწსა და ავიყსა ჭსჭვირნ მარგალიტნი ტუბუბები:

„უამი ვერ ვპოვე ვითხვისა ნიადაგ ცრემლთა ღვრისაგან,
თუმცა მეკითსა. ვინა სარ, ეგრე გასუელი რისაგან,
მხქეფრად სისხლისა ნაკადი მოხდის ალვისა სისაგან,

ნრო

და მას გორციელი არ გასძლებს სხვა გიდეგასი ქვისაგან:

„არად უნდის საბურავი, არცა წოლა საგებლითა,
მიწვივ ივეის რილითა და მით ერთითა ეახჩითა,
მკლავი მისი სასთუნადად მიიდვის და მიწვის მითა,

ნრო

და ძლივ ვაჭამი ცოტა რამე ათასითა შესვეწითა:

„სხვა გაიმბო საკვირველი რილისა და ეახჩისა,
ვარ მნახავი ყოვლისავე უცხოსა და ძვირ-ფასისა,
მაგრა მისი არა ვიცი ქმნილი იყო, რაკვარ რისა,

ნრო

და სიღბო ჭქონდა ნაქსოვისა და სიმტკიცე სასკედასა:

„მან ტურფამან სახლსა ჩემსა ეგრე დაჭყო ხანი დიდი,
ვერ გავანდეკ ქმარსა ჩემსა, შესმენისა მქონდა რიდი.
ვსთქვი. თუ უთხრობ, ვიცი დარბაზს გამამყლავნებს ისი ფულიდი.

ნრო

და ესე მეყო საგონებლად, გვლავ შევიდი, გვლავ გავიდი:

ნაღ „გსთქვი. თუ არ უთხრა, რა უყო, ჩემგან რა მოეგვარების, არცაა ვიცი რა უნდა, რა ვისგან მოეგვარების.

ქმარი რა მიგზნობს, მოცამკლავს, ველან მომეფარების.

და ვითა დავმალა სათელი, ვინ მზესა დაედარების.

ნაყ „მე გლას მარტომან რა უყო, მიმატებს ტყესლთა დებასა, მო და გაკენდო, ნუ შევალ უსენის შეცოდებასა.

არ გამამუღანოს ვაფიცო. თუ მომტემს იმედობასა,

და სულსა ვერ წასწემენდს, ვერა იქს ფიცისა გაცუდებასა:

ნაყ „მიველ მარტო ქმარსა ჩემსა, ველაღობე, ველატიცე, მერმე უთხარ. გითხრობ რასმე, მაგრა ჰირველ შემომფიცე არვის უთხრა სულიერსა, საფიცარი მომეც მტკიცე.

და ფიცი ფიცა საშინელი, თავიცალ კლდეთა ვიცე:

ნაყ „რაცა მითხრა, სიკვდილადის არვის უთხრა სულიერსა, არა ბერსა, არა უმასა, მოყვარესა, არცა მტერსა.

მერმე უთხარ ყველაგარ უსენს, კაცსა ღმობიერსა,

და მოდი, მამუეკ, აქა სადმე მოგაჩვენებ მზისა ფერსა:

ნაყ „ადგა, ამუგა და წაუედით, შევლენით გარნი სრისანი.

უსენ გაჭკვირდა, გაცაჭკრთა, რა შუქნი სასნა მზისანი.

ჭსოქვა. რა მიჩვენე, რა ვნასე, რანია ნეტარ რისანი,

და თუ გორციელი არისმცა თვალნიმცა მრისსვენ ღვთისანი:

ნაყო „გსთქვი. თუ არცაა მე ვიცი ამისი გორციელობა,

რაცა არ გითხარ მის მეტი მაქვს არა მეცნიერობა.

მე და შენ გკითხოთ ვინ არის, ვისგან ჭსჭირს ისი კელობა,

და ნუთუ რა გკითხრას, ვიფხნეთ, ჭქმნას დიდი ღმობიერობა:

ნაყ „მივედით, გვეჩნდა ორთავე კრძალვა მისისა კრძალვისა.

კვადრეთ, თუ მზეო, საკმილი გვედების შენგან აღისა,

გკითხარ, რა არის წამალი მთვარისა შუქ-ნამკრთაღისა,

და რახ შუქმნისარ საფრანად შენ ფერად მსგავსი ღაღისა.

ნაყო „რაცა ვკითხეთ არა ვიცით ესმა ანუ არ ისმენდა,

გარდი ერდგან შეეწება, მარგალიტსა არ აჩენდა.

გველნი მოშლით მოეკეტნეს, ბალი შეღმა შერაშენდა.

და მზე კეშაშსა დაუბნელა, ზედან რამცა გაგვიოთენდა:

„შეერა დავეარეთ მას-უხი ჩვენ საუბროთა ჩვენითა, ჩრებ
 ვეფხვი ავაზა ჰირ-ქუშად ჭის, წერომა ვერ უგრძენითა.
 კვლავცა ვაწეინეთ, ატირდა მჩქეურად ცრემლისა დენითა.
 და არა ვიტყო, მიმიშეით, ესოდენ გვიოსრა ესითა:

„დავსსედით და მისთანავე ვიტირეთ და ცრემლი ვლამეთ, ჩრებ
 რაცა გვეთქვა, შევინანეთ, სხვამცა რაღა შევიწამეთ,
 ძლივ ვიაჯეთ დადუმება, დავადუმეთ, დავასამეთ,
 და ჩვენ მივართვით სილი რამე, მაგრცა ვერ ვაჭამეთ:

„უსენ იტყვის. ბეურ ათასნი ჭირნი ამან ამიგოცნეს. ჩრებ
 ესე დაწინი მზისად გმარან, გატოგანმცა ვით იგოცნეს.
 უმართლუა ვერ მჭკრეტელმან, თუ ჰატყუნი იასოცნეს,
 და მე თუ შეიღნი მიჩჩვენინან, დმერთმან იგი დამიგოცნეს:

„მას უჭკრეტეთ დიდი სანი, წამოვედით სულთქმა ასით, წრებ
 შეურა გვიჩნდა სისარულად, გაურა დიდად ვივაგლასით.
 ვაჭკრობისა საქმისაგან მოვიცალათ, იგი ვნასით,
 და გული ჩვენი გაუშვებლად დაეტყვევნეს მისით მასით:

უსენისაგან გამუღაგნება ნესტან დარეჯანისა
 მეფის წინაშე:

„რა გარდაკდა სანი რამე, გამოვიდეს დამე დღენი. ჩრებ
 უსენ მითსრა. არ მინასავს ძოღანდღიღვან მეფე ჩვენი,
 მივაზირებ, წავაღ, ვნასავ, უღარბასო, ვუძღვნა ძღვენი,
 და მოვაკსენე დია დმერთო, ბრძანებაა ეგე თქვენი:

„უსენ ცაბაკსა დაწყო მარგალიტი და თვალევი, ჩრებ
 დავეედრე. დარბაზს დაგსუღების დარბაზის ერი მოვრალევი.
 ამა ქალისა ამბავსა მამკალ თუ არ ეგრძალევი.
 და კვლავ შემომიფიცა. არ ვიტყვი, თავსაცა მეცეს გამაღევი:

„უსენ მივიდა, კელმწიფე დასუდა ნადიდად მჯდომელი, ჩრებ
 უსენ არიფი მეფისა და მეფე მისი მდომელი.
 წინა მივიდა, შეიძღვნა, ძღვენი მიართვა რომელი,
 და აწ ნასო მოვრალი ვაჭარი, ცქაფი, უწფელი რომელი:

ნ.კ.თ

„რა მეფემან უსენს წინა სვა მრავალი დოსტაქანი,
კვლავ შესვეს და კვლავ აივსეს სსვა ფარჩნი და სსვა ჭიქანი,
დასვიწუდა იგი ფიცინი, რა მუსათნი, რა მასანი,
და მართლს თქმულს, არა მართებს ევავსა ვარდი, ვირსა რქანი:

ნ.ს.

„უთხრა დიდმან კელმწიფემან უჭკუოსსა, უსენს მთურადსა,
ღია მიგვირს საძღვნოდ ჩვენად სით მოიღებ ამა თვალსა.
მარგალიტსა დიდროვანსა, უმსგავსოსსა ჭპოვებ ღაღსა.

და ვერ გარდვიკდი თავმან ჩემან ძღვენთა შენთა ნათალსა:

ნ.ს.

„თაყვანის-სცა უსენ, ჭკადრა. ჭე მალალო კელმწიფეო,
ზეცით შუქთა მომფენელო, მარჩენელო, არსთა მსეო,
რაცა სსვა მასქს ვისი არის ოქრო გინდა საჭურჭლეო.

და დედის მუცლით რა გამომევა მბოძებია თქვენგან მეო:

ნ.ს.

„ამას გკადრებ, თავმან თქვენმან არა გამართებს მადლი ძღვენისა.
სსვა რამე მყავს სასძლო თქვენი, შესართავი თქვენის ძისა,
მას უცილოდ დამიძაღლებთ, ოდეს ნასოთ მსგავსი მზისა,

და მაშინ მეტად გამრავლოთ თქვენ ბრძანება ნეტარძისა:

ნ.ს.

„რას ვაგრძელებდე, გატყის ფიცი, სიმტკიცე სჯულისა,
უამბო ჰოვინა ქაღისა მჭკრეტთაგან მზედ სასულისა.

მეფესა მეტად იამა, მიეცა ღზინი გულისა,

და უბრძანა დარბაზს მოყვანა სრულ ქმნა უსენის, თქმულისა:

ნ.ს.

„მე აქა ჩემსა ამოდ ვკექ მუნამდის არ მიგვენისა,

შემოდგა ვარსა მეფისა მონათა უსუცესია,

თანა ჭევა მონა სამოცი ვით კელმწიფეოა წესია.

და მოვიდეს, ღია გაკვირდი, ვსთქვი. რამე საქმე ზესია:

ნ.ს.

„ძისაღამეს, ფატმან, მითხრეს, ბრძანებთა მზისა სწოროთა,

დღეს რომელი უსენ შესძენა ქალი, მსგავსი მზეთა ოროთა,

აწ მომგვარე, წავიყვანო, ვლა არ გვინდა გზათა შოროთა.

და ესე მესმა და დამატედეს, ცანი რისხვით ეცა გოროთა:

ნ.ს.

„მე გაკვირვებით კვლავ ვკითხუ. რა ქალი გინდათ რომელი

მათ მითხრეს. უსენ შემოსძენა პირი ელვათა მკრთომელი.

არას მარტებდა, დაესკვნა დღე ჩემი სულთა მკდომელი,

და აკოთხილადი, აღვდებ, ველარა ვერცა ქვე ვიყავ მკდომელი:

„შეველ, ვინსე იგი ტურთა მტირალად და ცრემლ-დასსიმულად. ნ. 67
კვადრე. მზეო, ბედმან შავძინ ვით მიმესთლა სედავ სრულად,
ცა მობრუნდა რისხვით ჩემკენ, იაკარ მყო, ამფსვრა სრულად,
და შეძახინეს. მუჟე გითხოვს. ვარ ამისთვის გულ-მოკლულად-

„მან მიიხრა. დაო, ნუ გიგვირს, ეკე რაზომცა მსელა, ნ. 68
ბედი უბელო ჩემზედა მიწვივ ავიხა მქსელა,
კარგი რამ მჭირდეს გიგვირდეს, აჟი რა საკვირველია,
და სხვა და სხვა ჭირი ჩემ ზედა არ ასაღოა, ძველია:

„თვალთა ვითა მარგალიტი გარდმოჟარა ცრემლი სშირი. ნ. 69
ადგა ასრე გულ-უშიშრად კეფსვი იყო ანუ გმირი,
ღსინი ღსინად არად უჩნდა, მართ აგრევე ჭირად ჭირი.
და მთხოვა, გარე აჯიღითა მოიბურა ტანი პირი:

„შევე საჭურჭლეს რომელსა ფასი არ დაეღებოდა, ნ. 70
თვალ მარგალიტი ავიღე რაცოდენ ამეღებოდა,
თვითო და თვითო თვითოსა ქალაქსა ეფასებოდა:
და მივე, მას წელსა შეკარტვი, შავ-გული ვისთვის ჰკვდებოდა:

„კარქვი. ჩემო, განლა სადმე გეკმარების ესე გვარი, ნ. 71
მათ მოხათა კელთა მივევ იგი პირი მზისა დარი.
ჰსტნო მეფემან, მოეგება. ჰგრეს ცაბლავსა, გაჰკადა ზარი,
და იგი მივა თავ-მოღრეკით, წყნარი, არას მოუბარი:

„ზედა მოატყდა მჭვრეტელი, გაჰკადა ზათქი და ზარები. ნ. 72
ვერ იჭირვიდეს სარაგნი, მუნ იყო არ სიწყნარები,
იგი რა ნასა მეფემან საროსა მსგავსი ნარები,
და გავრთომით უთხრა. სე მზეო, აქა ვით მოიგვარები:

„ვითა მზემან მისნი მჭვრეტნი შეჰქმნა თვალისა მივასველად. ნ. 73
მეფემან ბრძანა გამსადა ნახული მე უნახველად,
ღუთისაგან კიდე ვინმე იყო კაცი ამისად მსახველად,
და მართებს ამისა მიჯნურსა ხელი თუ რბოდეს ასველად:

„გეგრდსა დაისვა, ეუბნა ცკბილითა საუბარითა. ნ. 74
მიიხარო ვინ სარ, ვისი სარ, მოსული ვისთა გვართა.
მან არა გასცა ვასუსი ჰშირითა მზისა დართა,
და თავ-მოდრეკილი დაღრეჯით ქვე ჰზის ცნობითა წყნარითა:

- ჩხ.ს „არ იხმენდა მეფისასა, რასა გინდა უბრძანებდა,
სსკვან იყო გული მისი, სსკვასა რასმე იგონებდა,
ვარდნი ერთგან შეეწებნა, მარგალიტსა არ ალებდა,
და მჭკრეტნი მისნი გააკვირვნა, რასამცა ვინ იასრებდა:
- ჩხ.ს.ს „მეფე ბრძანებს. რა შევიგნათ, გული ჩვენი რათ იკსნების,
ამა რათა კიდევანთა ასრი არა არ იქმნების.
ან ვისიმე მიჯნურია, საყვარელი ეგონების,
და მისგან კიდე არ ვისად ჰსცაღს, ველარცა ვის ეუბნების.
- ჩხ.ს.ს.ს „ანუ არის ბრძენი ვინმე ძალადი და ძალად მხედი,
არცა ღსინი ღსინად უჩანს, არცა ჭირი ზედა ზედი.
ვით ზღაპარი ასე ესმის უბედობა თუნდა ბედი,
და სსკვან არის, სსკვან ჰფრინავს, გონება უძს ვითა ტრედი:
- ჩხ.ს. „ღმერთიან ჰქმნას შინა მოვიდეს ძე ჩემი გამარჯვებული,
ძე დავასვედრო იხი მზე და მისთვის დამზადებული.
მან ათქმევინოხ ნუთურა ჩვენცა ვსცნოთ გაცსადებული,
და მუნამდის მთვარე შეუქცროთომით ჰსჯდეს მზისა მოშორებული:“
- ჩხ.ს. „ველმწიფისა შვილსა გითხრობ, კარგსა ყმასა გულოვანსა,
უებროსა სსკედ და თვალად, შეენიერსა პირსა ტანსა,
მაშინ ღაშქარს წასულ იყო, მუნ დაჰყოფდა დიდსა ხანსა,
და მამა მისთვის ამზადებდა მას მნათობსა და აგვანსა:
- ჩხ.ს. „მოიღეს, ტანსა ჩაატყეს შესამოსელი ქაღისა,
მას ზედა შექი მრავალი, ჩნდა მნათობისა თვალისა,
დაადგეს თავსა გვირგვინი, ერთობილისა ღაღისა,
და მუნ ვარდსა თერი აშვენებს ბროლისა გამჭვირვალისა:
- ჩხ.ს. „მეფენ ბრძანა. მოჰკავსმეთ სსწოლი უფლის-წულისა,
დაუდგეს ტასტი ოქროსა, წითლისა, მალრიბულისა.
აღა თვით დიდი ველმწიფე, ჰატრონი სრისა სრულისა,
და მას ზედა დასვა იგი მზე ღსინი მჭკრეტელთა გულისა:
- ჩხ.ს. „უბრძანა ცხრათა ხადუმთა დადგომა მცველად კარისა,
ველმწიფე დაჰდა ნადიმად მსგავსად მათისა გვარისა,
უბოძა უსენს უსომო მუქათად მის მზიდარისა.
და ჰსცემენ ბუკსა და ტაბლავსა მოხამატებლად ზარისა:

„გააკრძელეს ნადიმობა, სმა შეიქმნა მეტად გრძელი. ს.გ.
 ქალი პირ-მზე ბედსა ეტყვის. „რას ბედი მიძს ჩემი მკვლეელი,
 სადაური სად მოვსუფვარ, ვის მივსვდები, ვისთვის სელი,
 და რა ვქმნა, რა ჟეო, რა მერგების, სიცოცხლე მჭირს მეტად ძნელი
 „კვლავცა იტყვის. ნუ დავაჰგნობ შეენებასა, ვარდის ფერსა, ს.გ.
 ვეტადო რას, ნუთუ ღმერთმან მომარიდოს ჩემსა მტერსა,
 სიკვდილამდის ვის მოუკლავს თავი კაცსა მეცნიერსა,
 და რა მისჭირდეს მამინ უნდა გონებანი გონიერსა:
 „სადუმნი უკმნა, უბრძანა. ისმინეთ, მოდით ცნობასა, ს.გ.
 მოღორებოულსართ დამტარსართ თქვენ ჩემსა ჰატრონობასა,
 დამცდარა თქვენი ჰატრონი ჩემსა თუ ჭლამის სძლობასა,
 და ჩემთვის ბუკსა და ტაბლასა, ცუდათ გლასიცემს ნობასა:
 „არ ვარგვარ თქვენად დედოფლად, ჩემი გზა კიდევანია, ს.გ.
 მამოროს ღმერთმან მამაცი პირად მზე, სარო ტანია.
 სხვასა რას მნუგავთ საქმესა, ჩემი საქმენი სხვანია,
 და თქვენთანა ჩემი სიცოცხლე არ ჩემი შესაგვანია:
 „უცილოდ თავსა მოვიგლავ, გულსა დავიცემ დანასა, ს.გ.
 თქვენ დაგკაცს თქვენი ჰატრონი, სოფელს ვერ დაჭყოფთ სანასა.
 ესე ჭსჯობს მოგცეთ საჭურჭლე მძიმე, მარტყის ტანასა,
 და მე გამაზარეთ, გამიშვიო, თუარე დაიწყებთ ნანასა:
 „შემოისხნა მარგალიტი, შემოერტყა რაცა თვალნი,
 მოისადა გვირგვინიცა გამჭვირვალნი, ერთობ ლალი. ს.გ.
 მისცა, უთსრა. გამოძილეთ, გააჭები გულ-მკურვალნი,
 და მე გამიშვიო, ღმერთსა თქვენსა მიავალეთ თქვენი ვალი:
 „მოხათა მისვდა სინარბე მის საჭურჭლისა ძვირისა,
 დაავიწყდათ შიში მეფისა, ვითა ერთისა გზარისა,
 გამოაზარება დასკვენეს მის უებროსა შირისა, ს.გ.
 და ნახეთ თუ რქრო რასა იქს, კვერონი ეშმაკთა ძირისა:
 „რას რქრო მისთა მოყვასთა არ რდეს მისცემს სლენასა, ს.გ.
 დღედ სიკვდილამდის სინარბე შეაქნევს გბილთა ღრჭენასა.
 შესდის და გასდის აგლია ემდურვის ეტლთა რბენასა,
 და კვლავ აქა სულსა დაახამს დაუშდის აღმა ფრენასა:

- ნსლ
„რა სადუმთა აუსრულეს საქმე მისი საწადელი,
ერთმან ტანსა აღისადა, მისცა მისი ჩასაცემელი,
სხვანი კარნი გამოარნეს, იჯაროდა დარბაზს მსმელი,
და დარჩა მთვარე გველისაგან გაესებული, ჩასანთქმელი:
- ნსლ
„მონანიცა გარდისვეწნეს, გაიპარნეს მასვე თანა.
ქალმან კარსა დამირეკა ფატმანობა ჩემი ბრძანა.
გაკე, ვიტან, მოვეხვივე, გამიკვირდა მეცა განა,
და შინა ყოლა არ შემომეკა რად მსწვეო, შემანანა:
- ნსლ
„მიბრძანა, თავი ვიყიდე მოცემულითა შენითა.
მუქათა ღმერთმან შემოგზღოს მოწყალებისა შენითა,
ველარ დამძალავ, კამიშვი, ფიცსლავ გამგზავნე ცხენითა,
და სადამდის ჭსტნობდეს გელმწიფე კაცთა მომწვევდეს რბენითა:
- ნსლ
„შეკველ ფიცსლავ საჯინიბოს ავსსენ ცხენი უკეთესი.
შეუგაზმე, ზედან შევსვი მსიარული, არ მოკენესი.
ჭკვანდა ოდეს ლომსა შეჯდეს მსუ მნათობთა უკეთესი,
და წაგდა ჩემი ჭირნასული, ვერ მოვიძეე რაცა ვთესი:
- ნსლ
„დღე მიიყარა, კმა გაჭკდა, მოვიდა მისი მდეკარი,
მოიცვეს შინა ქალაქი, შეიქმნა მოსაწყევარი.
მე მკითხეს. ვარქვი, თუ ჭბოთ მუჩ სასლსა სადა მე ვარი,
და მეფეთა ვიყო შემტოდე და მათთა სისსლთა მზღვევარი:
- ნსლ
„მონასეს, ვერა შეიგნეს, შეიქცეს დაწილებულნი,
მას აქათ იგლოვს გელმწიფე და ყოვლნი მისნი ხლებულნი.
დასედენ დარბაზიხ ერთა, შევლენ ის ფრითა ღებულნი,
და მსუ მოგვეშორა მას აქათ ჩვენ ვართ სინათლე კლებულნი:
- ნსლ
„მის მთვარისა სადაობა გვლავ გაიმბო საქმე კვლავი.
აწ უწინა ესე გითხრა რას მექადადა ისი კაცი.
მე გლავ ვიყავ მისი ნეზვი, იგი იყო ჩემი ვაცი,
და კაცსა დასვრის უგულობა და დიაცსა ბოზი ნაცი:
- ნსლ
„მით არ ვჯერვარ ქმარსა ჩემსა, მჭლე არის და თვალად ჩასი.
ისი კაცი ჩაჩნაგირა დარბაზს იყო მეტად სასი,
ჩვენ გვიკვარდა ეძმანერთი, არ მაცვია თუცა ფლასი,
და სეკარძი ვინ სისსლთა მისი შემასვრიტოს ერთი თასი:

„ესე ამბავი მასთანა ვთქვი დიაცურად ხელურად,
ჩემსაკე მოსლვა მის მზისა და გაპარება შელურად.

151

გამყლავნებასა მექადდა არ მოყვარულად, მტერულად,
და აწ ისრე მკვლარსა ვიგონებ, ის თავი ვიკესს მე რულად:

„დამქადდის რაზომჟურცა წავიგიდნით თავის წინა,

152

ოდეს მექმე არ მეგონა მე იმისი ყოფა შინა

მოსრულ იყო, მოსლვა ვთქვა. შენცა მოსველ, შემეშინა

და ამაღ გკადრე, ნუ მოხვალა, მოგაგებე მონა წინა:

„აღარ დაბრუნდით; მოსვედით, შუქნი თქვენ ჩემთვის არენით,

შეიყარებით რჩნივე, ჩემსედან დაიჯარენით,

ამად შეეშინდი, ღონენი ველარა მოვაგვარენით.

და იმას გლას ჩემი სიკვდილი გულითა სწადდა არ ენით:

„თუძცა ისი არ მოგკვლას მისულ-იყო დარბაზს მათა,

153

შემასმენდა ჯავრიანი, გული ეღვა ცეტსლებრ წვითა.

მევე მწყრალი გარდასწმენჯდა, სახლსა ჩემსა გარდაგვითა.

და შეილთა, ღმერთო, დამაჭმევდა, დამქოლვიდა მერმე ქვითა:

„მუქათა ღმერთმან შემოგზღოხს, მადლსა გკადრებდე მე რასა,

რამელმან დამესენ მშვიდობით ამა გველისა მსურასა.

აწ ამას იქით ვნატრიდე ჩემსა ეტლსა და წერსსა,

და აღარ ვიშიშვი ზიკვდილსა, ჰი, ჰი ჩავიჭერ მე რასა:“

ავთანდილ უთხრა. „ნუ გეშის წიგნსაცა აგრე ჰსწერია.

154

მოყვარე მტერი ყოველისა მტრისაგან უფრო მტერია,

არ მიენდობის გულითა, თუ კაცი მეცნიერია,

და ნულარ იშიშვი იმისგან, აწ იგი მკვლარსა იფერია:

„იგივე მითხარ მას აქათ ქალი გაგზავნე შენ ოდეს,

155

რაცაღა გეტნოს ამბავსა ანუ რა მისი გსმენოდეს.“

გვლავ იტყვს ფატმან ტირილით ჯულავ თუაღთა ცრემლი ჰსდენოდეს:

და „წარგდესო, შუქი რამელი მზისაებრ ველთა ჰფეროდეს:“

ამბავი ნესტან დარეჯანის ქაჯთაგან შეშერობისა
ფატმანისაგან მბობა ავთანდილთან:

- გადა საწუთროთ, სიტრუვით თავი სატანს ადარე,
შენი ვერავინ ვერა ჭსტნოს შენი სიმუსთლე სადარე,
პირი მზისაებ სახინო, სად უჩინო ჭყავ სადარე,
და მით ვსედავ ბოლოდ სოფელსა, ოსრად ჩანს ყოვლი სადარე:
- ფატმან იტყვის. „მომეშორა მზე მნათობი სრულად კელთა,
სიტრცხლე და სულდგმულობა, მონაგები ჩემთა კელთა.
მას უკანით გაუწევეტლად დება მჭირდის ცეცხლთა ცხელთა,
და ვერ გაჰაკმე წყარო ცრემლთა თვალთა ჩემთა გარდმომღერელთა:
- „სასლი და შვილი მომძულდა, კვჩი უგულოსა გულისა,
მას ვიგონებდი ძღვიძარე, რა მიმეძინის ლულისა.
უსენ გამტესი ფიცისა მიჩნს უსჯულთა სჯულისა,
და ვერ მიმინალოს სასლოდ ვრულმან პირითა ვრულისა:
- „დღესა ერთსა საღამოს ჟამს, ჩასლვა იყო ოდენ მზისა,
წავდეგ წინა დარაჯაგთა, ვარი მიჩნდა სასაგისა,
ვიგონებდი, სეკდა მკელიდა მისისავე გონებისა.
და ვსთქვი, ვრულისა ზენაარი ყოვლისამცა მამაცისა:
- „მოვიდა სითმე ღარიბი მონა, მოყვითა სამითა,
მონა მონურად მოხილი, სსუანი მგზავრელებ სამითა.
სასმელ-საჭმელი მოიღეს ქალაქს სასყიდი დრამითა.
და ჭსმიდეს, ჭსჭამდეს და უბნობდეს, ჭსსდეს მსიარულნი ამითა:
- „მე უყურებდი, უჭკრეტდი, ჭსთქვეს. ამოდ გავისარჩინით,
მაგრე ჩვენ აქა მოყვასნი უცხონი შევიყვარჩინით.
არცარა ვიცით ვინ ვინა, ანუ სით მოვიარჩინით.
და ჭკამს ერთმანერთსა ამბავი ჩვენიცა უთხრათ ბარჩინით:
- „მათ სსუათა მათი ამბავი ჭსთქვეს, ვითა მგზავრთა წესია.
მონამან უთხრა. ჭე ძმანო, განგება რამე ზესია,
მე მარგალიტსა მოგიძვი, თქვენ ქვრიმა დაგითესია,
და ჩემი ამბავი ამბავთა თქვენთაგან უკეთესია:

„მე ვარც მონა მეფისა მადლისა ქაჯთა მეფობლისა, 666
 მათ მისკდა ტემა სენისა მათისა დამამკობლისა,
 მოგვიკვდა შემწე ქვრივისა, შემწენარებელი ობლისა.
 და აწ შეილთა მისთა და მისი ზრდის უკეთესი მშობლისა:

„დუღარდუსტ არის დიაცი, მაგრც კლდე ვითა ლოდია, 667
 ვისაც არ დაჭკოდს ემა მისი, ვერც ვის დაუკოდია
 მას უსხენ წვრილნი ძმის-წულნი, როსან და ერთი როდია.
 და აწ იგი ქაჯეთს კელმწიფედ ქვე ჭზის, მორტმული წოდია:

„გვესმა ამბავი ზღვათ იქით სიკვდილი დისა მათისა, 668
 შეიჭირვებდეს ვეზირნი, დაჭშალეს ქმნა საღვათისა.
 ვითა კვადროთო დავსება ზირისა კმელთა მნათისა,
 და როშაქ მონაა თაჟადი მონისა ბევრათასისა:

„როშაქ ბრძანა. მოცავინმკლავს, მე ტირილსა არ დაჯხადები, 669
 მინდორს წავალ, ვიძეკობრებ, ალაფითა ავივსები,
 შინა მოვალ შოებული, ადრე ზედა მოვესწრები.
 და მეფე დისა დატირებად წავიდოდეს, წაცავუკები:

„გვითხრა მისთა კელისათა. წავალ, თანა წამომევიით 670
 წავგიტანა მონა ასი ვეულაგაი მისგან რჩევით,
 დღასით მზისით ვმეკობრობდით, დამეთაცა ვიყვნიით თვეით,
 და დიავლეწეთ ქარავანი, ლარი ჩვენკენ გარდმოვდევიით:

„მინდორ მინდორ მოვიდოდით ჩვენ დამესა დია ბნელსა, 671
 დიდი რამე სინათლენი გამოგვიჩნდა შუა ველსა.
 ვთქვეით თუ მზეა, ნუთუ ზეცით ჩამოჭრილი ზედა კმელსა.
 და დაბნეულნი მივეტენით გონებასა ჩვენსა მსჯელსა:

ზოგთა ჭსთქვეს, არის ცისკარი. ზოგთა ჭსთქვეს, არის მთვარეო 672
 მას დარაზმულსა მივმართე, ახლოსცა ვნახე ბარეო.
 შორს მოუარეთ, მივედით, შემოვადეგით გარეო.
 და მით ნათლიდადმე გამოდა გმა ჩვენი მოუბარეო:

„გვითხრა. ვინ სარო, ცხენოსანნო, თქვენ სახელი თქვენი სთქვენიით, 673
 გულანშაროთ მოციქული ქაჯეთს მივალ, მერიდენით.
 ესე გვესმა, მოვადეგით, ალყად გარე მოვეტყენით,
 და ზირ-მზე რამე ცხენოსანი გავიცადეთ თვალთ ჩვენიით:

ნსაჲ „უჭკრიტეთ ზიჩსა მნათობსა ელვანთა მოქალაქეობსა,
 მისი ციმციმი მზისაებრ ეფინებოდა არეებსა,
 ძვირ-ძვირად გვეუბნებოდა სიტყვასა რასმე წუნარებსა,
 და კბილთაგან შუქი შეადგა ზედან გიშრინა სარებსა.“

ნსაჲ „კვლავ ვეუბნით მას მესესა ტბილ-მოუბრითა ენითა,
 არ მონა იყო, ტყუილად, ჩვენ ესე შევიგენითა.
 რომაჲ შეატყო ქალაქსა, გვერდსა წაუდგა ცხენითა.
 და აღარ გაუშვიო, დაჭირვა კვადრეთ გელითა ჩვენითა.“

ნსაჲ „კვლავ ვკითხეთ. გვითხარ მართლად საქმე შენ მსუქებ ნათლისა,
 ვინი ხარ, ვინ ხარ, სით მოხვალ მანათობელი ბნელისა.
 მან არა გვითხარ, გაუშვა წყარო ცრემლისა ცხელისა,
 და რა საბრალთა გავსილი მთვარე ჩანთქმული გველისა.“

ნსაჲ „არცარა ცხადი ამბავი, არცარა დასამალავი,
 არა არ გვითხარ ვინ იყო, ან ვისგან ნამუსთაღავი.
 ქუშ-ქუშად გვეუბნებოდა, გუშტი თავისა მკრძალავი,
 და ვითა ასპიტო მჭკრეტელთა მისით თვალითა მალავი.“

ნსაჲ „რომაჲ გვიბრძანა. ნუ ჭკითხავთ, აწ აგრე არ სათქმელია,
 იმისი საქმე უცხოა, სამბობლადაცა მხელია.
 ბედი მეფისა ჩვენისა არსთაგან სანატრელია,
 და შით რომე ღმერთი მას მისცემს, რაც უფრო საგვირგუღნი.“

ნსაჲ „ესე ღმერთისა მისაგვრელად მისად ჩვენთვის მოუცლია,
 მიუტანოთ არმადანად, დაგვიმადლებს მეტად ღია.
 თუ დავმალავთ, დავმელავნებით, მეფე ჩვენი ამავია.
 და ზირველ მათი შეცადება, შერბე დიდი აუგია.“

ნსაჲ „მივამოწმენით თათბირნი, არ ვადე გავაკიდენით.
 დავბრუნდით, ქაჯეთს მივმართეთ, მას წინა მოვეკიდეთ,
 არცარა კვადრეთ გელ-და-გელ; არცა თუ წაუკიდენით.
 და იგი ჭსტირს, დაწვსა გულ-მღუღრად ჩარცხის ცრემლისა ჭიდენით.“

ნსაჲ „მე რომაჲს კვადრე. გამიშვი, კვლავ ადრე თქვენი მსლებელი,
 აწ გულანმარობ ქალაქსა ვარ საქმის რასმე მდებელი.
 მან გამამიშვა, აქ ხადმე ღარი მიმს წასალებელი,
 და თანა წავიტან, წაგვალ მე მათი ზელა მსწრებელი.“

„მათ კაცთა დიდად იამათ ესე ამბავი მონისა.

ნსა

მე გავიგონე, შერემშრა ნაკადი ცრემლთა ფონისა,
მენიშნა ყოფილი ნიშანი, ვიცან ჩემისა ღონისა.

და ცოტაი ღსენს, მომეცა მსგავსი დრამისა წონისა:

„მოფიყვანე იგი მონა, ახლო დავსვი ჩემსა წინა.

ნსა

ვკითხე. მითხარ ჩას იტყოდი, გაგონება მეცა მინა.

მან იგივე კვლავ მიამბო, რაცა მუნით მომესმინა,

და ამ ამბავმან გამაცოცხლა, სულ-მოხრძავი დამარჩინა:

„მე რინი შავნი მონანი მუყანან სავსუნი გრძნებითა,

ნსა

უჩინოდ მივლენ, წამოვლენ მათითა კელავნებითა.

მოვასხენ, ქაჯეთუ გავგზავნენ, ვარქვი, თუ ნუ დასდგებითა,

და მაცნობეთ მისი ამბავი თქვენითა მოქმედებითა:

„სამ დღე მოვიდეს, მიამბეს, ფიცხლავ ებიჯა გზისადა,

ნსა

მიუგვრიაო მეფისა ზღვას იქით წამოვლისადა.

ვერვის შეუდგან საჭკრეტლად ფუალნი მართ ვითა მზინადა,

და ქვე დაუწინდავს საცოლედ როხან ცოტასა ეძინადა:

„როხანს შეფრთოთო, დულარდუხტს მეფეს უბრძანებია,

ნსა

ჟერ ქორწინებად არა მცაღს, აწ გული ცეტხლანადებია.

შემოვიქცევი, შევიხდლობ, ვინ ცინა მზედ ნაქებია.

და ცინეს დაუსვამს, სადუმი ერთი უასლებია:

„ყოვლნი მცოდნენი გრძნებისა, მას თახა წაუტანია,

ნსა

მით რომე გზა საჭირია, მტერნი საომრად მზანია.

ქვე დაუყრია მოყმები, ვინც უფრო გულთვანია,

და დაეოვნების წასრულა, ჟერეთ ცოტაი ხანია:

„ქაჯთა ქალაქი აქამდის მტერთავან უბრძოლველთა,

ნსა

ქალაქსა შიგან მაგარი კლდე, ძალადი და გრძელია.

მას კლდესა შიგან გვირახბი ასაძრომელი ხვრელია,

და მუნ არის მარტო მნათობი, მისთა შემყრელთა მწველია:

„გვირახბის კარსა ნიადავ მოყმე ჰსცავს არ ჰირ-ხასები,

ნსა

ათი ათასი ჭახუკი დგის ყველაჯაი სასები.

ქალაქის კართა ხამთავე სამათსა სამათასები.

და გულე, გაგსავა ზოფელმან, არ ვიცი და გლახ რას ები:“

- 1160 ესე ამბავი ავთანდილ პირ-მსემან, მაგრა ვაღამან, რა მოისმინა, იამა, სსკა არა გაატყდა მან.
- შესწირა ღმერთსა მადლობა ტურფამან დანაბადამან, და „ამბავი ჩემი სალხინო მითსარო, ვისმანლა დამან:“
- 1161 ფატმანს უთხრა. „საყვარელო, კმასარ ჩემთვის სასურველად. მე ამბავი სანატრელი მამსმინე არ პირ ბნელად. მაგრა საქმე ქაჯეთისა გამაგონე უფრო მრთელად, და ქაჯი ყველა უგორცოა, რამან შეჭმნა კორციელად“
- 1162 „მის ქალისა სიბრალული ამანთებს და მიღებს აღსა. მაგრა ქაჯნი უგორცონი, რას აქნევენ მკვირს ქალსა.“
- ფატმან უთხრა. „მამისმინე, მართლად გსუდავ მანდა მკრთალს, და არ ქაჯნია, კაცნიაო, მინდობიან კლდესა სალსა:“
- 1163 „ქაჯნი სასულად მით ჭქვიან, არიან ერთად გრებულნი, კაცნი გრძნებისა მტოდნენი, ზედან გაკელოვნებულნი. ყოველთა კაცთა მანებნი, იგი ვერ ვისკან ვნებულნი. და მათნი შემბმელნი წამოვლენ დამბრძალნი, დაწბილებულნი:“
- 1164 „იქმენ რასმე საკვირველსა, მტერსა თვალსა დაუბრძობენ, ქართა აღძრვენ საშინელთა, ნავსა ზღვა ზღვა დაამკობენ. ვითა კმელსა გაირბენენ, წყალსა წმინდად დააშრობენ. და ჭსწადდესთ დღესა ბნელად იქმენ, ჭსწადდესთ ბნელსა ანათობენ:“
- 1165 „ამისთვის ქაჯად უკმობენ გარეშემონი ყველანი, თვარა იგიცა კაცნია ჩვენებრვე კორციელანი.“
- ავთანდილ მადლი უბრძანა. „ცეტსლნი დამივსენ ცსულანი, და დიდად მიაძნეს ამბავნი, სიტყვანი აწინდელანი:“
- 1166 გულისთა ღმერთსა აღიღებს, ავთანდილ, ცრემლთა მდენელი. ჭსთქვა. „ღმერთო, გმადლობ, რომელი სარ ჭირთა მამაღსენელი, ყოფილი, მეოფი, უთქმელი, ყურთაგან მოუხმენელი, და წყალობა თქვენი ინქითად არს ჩვენი გარდომიფენელი:“
- 1167 მის ამბისა ცნობისათვის ცრემლით ღმერთსა აღიღებდა. ფატმან კვება თავისათვის, ამად ცეტსლსა კვლავ იღებდა, უმა ნამუსსა ინსეკდა, სიყვარულსა იფერებდა.
- და ფატმან ყელსა ესკოდა, პირსა მსესა აკოცებდა:

მას ღამით ფატმან იამა ავთანდილთანა წოლითა,
ემა უნდო გვარად ესვევის უელსა უელითა ბროლითა.
ჭკლავს თინათინის გონება, ძრწის იდუმლითა ძრწოლითა.

ნსკ

და გული სელ-ქმნილი გასჭრია მკეტთავე თანა რბოლითა:

ავთანდილ მალვით ცრემლისა წვაკს დენად სისხლ-ნარათავისად,
შიგან მელნისა მორეკსა ცურავს გიშრისა ნავისად.

ნსკ

იტყვის. თუ „მნახეთ, მიჯნურნო, იგ ვინა ვარდია ვისად,
და უმისოდ ნესეთა ზედა ვზი ბუღბული მსგავსად ევავისად:“

მუწ ცრემლნი მისგან ნადენი ქვისაცა დასაღბონია,
გიშრისა ტვერი აგუბებს ვარდისა ეელსა ფონია.

ნსკ

ფატმან მას ზედა იხარებს, მართ ვითა იადონია,

და თუ ევაგი ვარდსა იშოვნის, თავი ბუღბული ჭკონია:

გათენდა, ბანად წავიდა, მსე სოფელს შუქ-ნაკიდები,
ღიატმან უძღვნა მრავალი კაბა, ყაბახა, რიდები.

ნსკ

მრავალი ფერი სუნსელი, ტურფა ჰერანგი წმინდები,

და „რაცა გწადდესო ჩაიცივი, მე ნურას ნუ მერიდები:“

ავთანდილ ჭსოქვაჲ „საქმე ჩემი გავაცხადო ამა დღესა.“
სამოსისა ვაჭრულისა ცმა აქამდის დაეწესა.“

ნსკ

მას დღე უოვლი საჭაბუგო შეიმოსა ტანსა მკნესა,

და მოიმატა დაშეენება, დაემსგავსა ლომი მზესა:

ფატმანს ჰური შეეკაზმა ავთანდილის საწვეველად,
ემა შევიდა მოკაზმული, მსიარულად, არ პირ ბნელად.

ნსკ

ფატმან ნასა, გაუგვირდა ვაჭრულისა უმოსელად.

და შემოჭსტინნა. „აკრე ჭსჯობსო, შენთვის ხელთა სასურველად:“

ფატმან მისსა შეენებასა მეტის-მეტად ჭკვირდებოდა,
მან ჰასუსნი არა გასცა, თავის წინა ჭლიმდებოდა.

ნსკ

შეეტყვების არ მიცნობსო, რა რეკნადა, რაგვარ ჭკმობდა,

და თუცა რასმე იფერებდა, მეტი არა გავიდოდა:

ზური ჭსჭამეს, გაიყარნეს, ემა მივიდა მისსა შინა,
ღვინო სმული, მსიარული, დაწვა, ამოდ დაიძინა.

ნსკ

სადამოს ყამს გაიღვიძა, შუქი ველთა მოაფინა.

და ფატმანს უკმო. „მოდი, მნახე, მარტო ვარო თავის წინა:

- 114 ფატმან მივიდა, ავთანდილს კმა ესმა მისგან რხისა.
 იტყოდა. „მომკლავს უტილოდ ტანი ალვისა მოსისა.
 გვერცა დაისვა, ბაღიში მისცა მისისა ნოსისა,
 და ვარდისა ბაღსა უხრდილობს ხრდილი წამწამთა ქოხისა:
- 115 ავთანდილ ბრძანა. „სე ფატმან, ვიცი ეს საქმე შენია,
 დაჭკრთები ამა ამბავსა მართ ვითა გველ-ნაკებენია.
 მაგრან აქამდის მართალი შენ ჩემი არა გსმენია.
 და ჩემნი მომკვლელნი წამწამნი შავნი გიშრისა სენია:
- 116 „გონივარ ვინმე ვაჭარი პატრონი ქარავანისა,
 მე ვარ სხასპეტი მადლისა მეფისა როსტეკვანისა,
 თავადი სპისა დიდისა მათისა შესაგვანისა,
 და მაქვს პატრონობა მრავალი, საჭურჭლე ზარდასანისა:
- 117 „შენ გიცი ჯარგი მოყვარე, ერთგული, მისანდობელი,
 მათ უვიტო ერთი ასული მზე კმელთა მანათობელი,
 იგია ჩემი დამწველი და ჩემი დამადნობელი,
 და მას გამოძგზავნა, დავაგდე პატრონი, მისი მშობელი:
- 118 „რომე შენ ქალი გყოლია მე ძებნად მისეუ ქალისად
 მივლია ყოვლი ქვეყანა, მის მზისა მონაცვალისად,
 მისთვის გაჭრილი მინასავს, წევს ღამი იფერ-ნამკროთაღისად,
 და გამტრედებულად თავისად, მის გულისა და ძალისად:“
- 119 ავთანდილ ფატმანს ყოველი უთხრა ამბავი თავისა.
 ამბავი ცარიელისგან შემოსა კეფესის ტყავისა.
 უბრძანა. „შენ სარ წამალი ჯერ შენგან უნასავისა,
 და ღონე წამქმისა სშირისა, ყოჩის ფრთებრ ნაიფუშავისა:
- 120 „მადი და ფატმან მეწიე, ვეცადით მისა რგებასა,
 უშველოთ, იგი მნათობნი ხუთუ მრეტესე შევბასა.
 ვისც ზსცნობენ კაცნი ყველანი ჩვენსა იწუებენ ქებასა,
 და ხუთუ კვლავ მისუდენ მიჯნურნი ერთმანერთისა სღებასა:
- 121 „მომკვარე, ქაჯეთს გავგზავნო იგივე მონა გრძნეული,
 ქალსა ვაცნობოთ ყველა ამბავი ჩვენგან ცნეული,
 მანცა გვაცნობოს მართალი, ვქმნათ მისი გამოჩხეული.
 და დიკრძანს ჭქმნას, ქაჯთა სამეფო მოგვსმას ჩვენგან ძლეული:“

ფატმან ჰოქვა. „ღმერთსა დიდება, საქმენთ მომხვედეს შორონი, ცა
დღეს რომე მესმნეს ამბავნი უკვდავებისა სწორანთ.“
მოგვარა მონა გრძნეული, შავი მართ ვითა უორანი.

და უბრძანა. „ქაჯეთს გაგვზავნი, წა, გზანთ ვისხენ შორონი:

„აწ გამოხნდების საკმრობა ჩემი შენისა გრძნებისა,
ფიცხლავ დამივსე საკმილო შენ ჩემთა ცეტხლთა დებისა,
მას მშესა ჰგადრე მიზეზი მისისა განგურნებისა.“

და მან უთხრა. „სკადლე მოგართვა უოკლი ამბავი ნებისა.“

წიგნი ფატმანისა ნესტან დარეჯანის წინაშე
მიწერილი:

ფატმან ჰსწერს. „აჰა მნათობო, სოფლისა მშეო, ზენაო,
შენთა შორს მეოფთა უოკელთა დამწველო, ამზრზინაო.

სიტყვა-მტევრო და წყლიანო, ტურფაო, ლამაზ-ენაო,

და ბროლო და ლალო, ოროვე კვლავ ერთგან შენათხზენაო:

„თუცა თუ შენი ამბავი შენ არა მომასმენიე,
მე ეგრეტა ვსტან მართადი, მით გულსა მოვალხენიე,
შენთვის კელაქმნილსა ცარიელს ამბავი მოალხენიე,

და ორნივე მისვდეთ წადილსა, იგი ვარდობდეს, შენაე:

„მოსრულა შენად საძებრად მისი ძმად შეფიტებული,
ავთანდილ, მოყმე არაბი, არაბეთშიგან ქებული,
ხვასვეტი როსტენ მეფისა, ვერ ვისგან დაწუნებული,

და შენ სწერდი შენსა ამბავსა, ლადი, ბრძნად გაგონებული:

„ჩვენ ამისთვის ესე მონა გამოგვზავნეთ თქვენსა წინა.
ვტან ამბავი ქაჯეთისა, მოსრულანცა ქაჯნი შინა.

მანდაურთა მეომართა ანგარიში წვრილად გვინა,

და ვინ არიან მტველნი შენნი, ან თავადი მათი ვინა:

„რაცა იფი მანდაური მოგვიწერე, გამჟღავნე,
მერმე შენსა საყვარელსა ნიშანი რა გაუგზავნე,
შენი ვეკლა აქამდისი ჭირი ლხინსა გაათავნე.

და ღმერთსა უნდეს მოყვარენი შესაფერნი შეგაზავნე:

- 180- „წადი, უსტარო, ისწრაფე, თუ მუგლი გქონდებ ძალები, დაგნატრი. მისვალ, დაგვდების ბროლი, სათი და ლალები. ბედად შენ მჯობსარ, უსტარო, გნასვენ დამწველის თვალები, და შენს უკან ჩემი სიტყვასლე, თუ გესმის არ გებრალები.“
- 181- ფატმან მისცა დაწერილი მას გრძნეულსა კელოვანსა, „ესე წიგნი მიართვიო ქალსა მზისა დასაგვანსა.“ მან გრძნეულმან მოლი რამე წამოისსა ზედან ტანსა. და მასვე წამსა გარდიკარგა, გარდაფრინდა ბანის ბანსა:
- 182- წავიდა ვითა ისარი კაცისა მშვილდ-ფიცსელისა. რა ქაჯეთს შეჭკდა ქმნილ იყო ოდენ ბინდბანდი ბნელისა, უჩინოდ შეკლო სიმრავლე მოყმისა კართა მტველისა. და მას მესესა ჭკადრა სალამი მისისა სასურველისა:
- 183- ცისისა კარნი დასშულნი შეკლნა მართ ვითა ღიანი, შევიდა ზანგი პირ-შავი, თმა გრძელი, ტან-საბდიანი. იგი მზე დაჭკრთა, ეგონა, სამისო რამე ზიანი. და შეჭსტვალა ვარდი ზაფრანად, ლაქვარდის ფერად იანი:
- 184- ქაჯმან უთხრა. „ვინ გგონივარ ანუ აგრე რად დაბნდები, მე ვარ მონა ფატმანისა თქვენს წინაშე ნამგზავრები. ამა წიგნმან გამამართლოს, არ ტყუვილად გეუბნები. და მზისა შუქნი მოიტადენ, ვარდო, ადრე ნუ დაჭსტვენები:
- 185- „შენ ზატრონი არსთა მზე სარ, ქვეყანისა არეული, ალვის ნორჩი, ცისკრის ვარდი მუშკ-სურნელი ამბრეული. ბროლ-ბაღასში, ძოწ-გიშერი, პირ-გავსილი მთვარეული, და ნუ დასტვენები წამ ერთ მოვა ღვთის წყალობა ადრეული.“
- 186- პირ-მზე გაჭკვირდა ფატმანის ამბითა საკვირველითა, ნუშნი გააზნა, შეიძრნეს სათნი გიშრისა წნელითა, მას იგი წიგნი მონამან მისცა თავისა კელითა, და სულთქვამს, ივითსავს უსტარსა, ალტობს ცრემლითა ცხელითა. მონასა ჭკითსა. „მიამბე, ვინ არის ჩემი მძებნელი, ანუ ვინ მიცის ცოცხალი მიწასა ზედან მტკეპნელი.“ მან მოასხენა. „ვიკადრებ, რასაც ოდენ ვარ მცნებელი. და რა წამოხრულ სართ მას აქეთ შენგან ჩვენია მზე ბნელი:“

- „ფატმანის გული მას აქეთ ლახვართა შენასეკია, მას რომე ცრემლი ჭსდიოდეს ზღვათაცა შენართეკია, მე ერთსელ შენი ამბავი მისთვის კვლავ მიმიერთეკია. და ღმერთსა ვიმოწმებ მას აქათ ტირილი არ დამლეკია: „აწ ვინმე მოყბე მოვიდა შეკენიერთა პირითა, მან უთხრა წვრილად ეგელაი თქვენ საჩთ რითაცა ჭირითა. იგია შენი მძებნელი მეღვანეთა, ვითა გმირითა. მე გამომგზავნეს, დამკედრეს სწრაფთა სწრაფითა სშირითა:“ ქალმან უთხრა. „მემართლები, ეძაო, შენი ნაუბარი, ფატმან ჩემი რა იცოდა, ვიყავ ვისი წანაგვარი. უღონოდ არის სადმე ჩემი ცეცხლთა მამდებარი, და მე მიუწერ, შენცა ჭკადრე ვარ ვითამცა გულ-მღუღარი:“

ვიგნი ნესტან დარეჯანისა ფათმანთან მიწერილი:

- „პირ-მზე, ესწერ. აჭა სათუნო, დედისა მჯობო, დედაო, მისგან ტუგე-ქმნილსა სოფელმან რა მიყო ამას ჭსედაო. მე გლას მათ ჩემთა პატრიეთა სხვაცა დამერთო ზედაო. და აწ ვნასე შენი უსტარი, მე დიდად შეიბედაო: „შენ რართა დამკსენ გრძნეულთა, გამიადგილე ჭირები, აწ აქა სრულთა ქაჯთაგან ვარ ასრე დანამჭირვები, ერთსა მცავს ერთი სამეფო ბეკრჯელ ათასი გმირები. და ავად მამისდა თათბირი და ჩემი დანაპირები: „სხვა ამბავი აქაური მეტი რამცა მოგიწერე, ქაჯთა მეფე არ მოსულა, არცა მოკლენ ქაჯნი ჯერე. მაგრა სპანი უთვალავნი მცვენ და მათი სიაღფერე, და რასა ჭქვიან ძებნა ჩემი, არ ეგების დაიჯერე: „გინცალა ჩემი მძებნელი მოსრულა ცუდ-მასურალია, იჭირვის, იწვის, ენთების, ჩემი ჭსწკავს ცეცხლებრ აღია. მაგრა მას ვნატრი უნასავს, მზე ამად არ დამზრალია. და უძისოდ ჩემი სიცოცხლე ვამე რა დიდი ბრალია:

„შენ ამბავი არ გიამბოვი მაშინ, ამაღ დაგიმადლე.
 ვერ იტყოდა ენა ჩემი, თავი ჭირთა გაუკრძალებელი.
 კესვეწები საუფარველსა, შემასკეწე, შემიბრალე,
 და ნუ წამოვა ძეხნად ჩემად, მიუწერე, შეცნასთვალე:

„მე რომ მჭინოს კმარის, ნუ მამკლავს ამისთვისვე სწორითა.
 მას მკვლავსა ვნასავ, მოვკვდები მე სიკვდილითა ორითა.
 ვერას ვინ მარგებს დასტურად, ვიცი არ რამე ჭორითა,
 და არ დაგმორჩილდეს დამქოლვე შავისა ქვითა უორითა:
 „გეთქვა ნიშნისა გაგზავნა აწ ესე გაამყლავნია,
 მისეულთავე რიდუთა ნაკვეთი გამიგზავნია.
 ესენი ჩემთვის მისგამო ტურფანი სანასავნია.
 და თუცა თუ ფერად ბედისა ჩემისა მსგავსად შავნია:“

წიგნი ნესტან დარეჯანისა საუფარველსა წინაშე
 მიწერილი:

„აწ საუფარველსა მიუწერე, გულამოსკენილი, მტარაფი.
 მისმანვე ცრემლმან დაუგვის ვის ედებოდა ვის ალი.“
 დასწერა წიგნი მსმენელთა გულისა გასაგმირალი.
 და ვარდი გააზის, გამოჩნდის მუნ ბრალი გამომჭვირვალის.

„სე ჩემო, ესე უსტარი არს ჩემგან მონაღვაწები,
 ტანი კალმად მაქვს კალამი ნაღველთა ამონაწები,
 მე გული შენი ქალაღდად გულსავე ჩემსა ვაწები,
 და გულო, შავ-გულო, დაბმულ სარ ნუ აესსნები, აწები:

„ხედავთა, ჩემო, სოფელი რათა საქმეთა მქნელია,
 რაზომა ჭნათობს სინათლე ჩემთვის ეგრეცა ბნელია.
 ბრძენნი იცნობენ, სწუნობენ მით მათგან საწუნელია,
 და უშენოდ ჩემი სიტოცსლე ვამე რა დიდი ბნელია:

„ხედავ, ჩემო, ვით გაგვყარნა სოფელმან და უამმან კრულმან,
 ვეღარ გნასე საუფარველი მსიარული მსიარულმან.
 ნეტარ რა ჰქმნას უშენომან გულმან შენმან დალასკრულმან,
 და გატიცხადა დამალული გონებამან უფარულმან:

„შენმან მზემან აქანამდის შენ ცოცხალი არ მეგონე, ტღა
 ჩემი მეთქვა გარდასრულდა სიცოცხლე და ყოელი ღონე.
 აწ რა მესმა შემოქმედი, ვადიდე და ღმერთსა ვმონე,
 და ჩემი ყველა აქანამდის ჭირი ღსინსა შეკაწონე:

„შენი სიცოცხლე მეყოფის ჩემად იმედად გულისად, ტღა
 გულისა ერთობ წყლულისა და ასრე დადაგულისად.
 მამიგონებდე, გასსოვდე მე შენთვის დაკარგულისად,
 და ვსი მსრდელი სიუვარულისა მის ჩემგან დანერგულისად:

„სხვადა ჩემო, ჩემი ამბავი ჩემგან არ მოგეწერების, ტღა
 ენა დაშვრების მოხმენით არვისგან დაიჯვრების.
 ფატმან წამგვარა გრძნეულთა, ღმერთიმცა მას ეტყერების,
 და აწ გვლავ ჭქმნა იგი სოფელმან რაცა მას შეეფერების:

„აწ სოფელმან უფრესი ჭირი ჭირსა მიმისართა, ტღა
 არ დასჯერდა ბედი ჩემი მათ ჰატყეთა მრავალ-გვართა.
 გვლავცა მიმცა შესაზერობლად ქაჯთა მხელად ხაომართა,
 და ბედმან გვიყო ყველაგაი, ჩემო, რაცა დაგვემართა:

„ცისეს ვსი ესომ ძალაღსა, თვალნი ძლივ გარდასწვდებიან, ტღა
 გზა გვირახბითა შემოკა, მცველნი მუნ ზედა დგებიან,
 დღისით და ღამით მოჟმენი ნობათსა არ დაჭსცდებიან.
 და მათთა შემბმელთა დაჭკოცენ, მართ ცეცსლად მოედებიან:

„ნუთუ ესენნი გეგონენ სხვათა მეზრძოლთა წესითა, ტღა
 ნუცა მე მამკლავ ჭირითა ამისგან უარესითა,
 შენ მეკვდარსა განსავ დავიწვი, ვითა აბედი კეესითა.
 და მოგშორდი, დამთმე გულისთა კლდისაცა უმაგრესითა:

„შენ საყვარელო, ნუ სჭმუნავ ჭმუნვითა ამისთანითა. ტღა
 ჩემი სოქვა, სხვათა მიხვდების იგი ალვისა ტასითა.
 არამ სიცოცხლე უშენო, ვარ აქამდისცა ჩანითა.
 და ან თავსა კვადეთა ჩავიქცევ, ანუ მოვიკლავ დანითა:

„შენმან მზემან უშენოსა არვის მიხვდეს მთვარე შენი, ტღა
 შენმან მზემან კერ ვის მიხვდეს მოცავედენ სამნი მზენი.
 აქა თავსა გარდავიქცევ, ანლოს მახლავნ დიდი კლდენი,
 და სული ჩემი შეიკვდრე ზეცით მომხვდენ ნუთუ ფროთენი:

60 „ღმერთსა შემკედრე ნუთუ კვლავ დამკნსას სოფლისა შრომასა,
ცუცხლსა, წყალსა და მიწასა, ჭაერთა თანა ძრომასა.

მაძენეს ფრთენი და აღვფრინდე, მივსვდე მას ჩემსა ნდომასა.
და დღისით და ღამით ვსედვიდე მისისა ელვათა კრთომასა:

61 „მზე უშენოდ ვერ იქმნების, რადგან შენ ხარ მისი წილი,
გაღანამცა მას იასლე, მისი ეტლი ანთუ წბილი,

მუნა გნასო, მანდვე გნასო, განმინათლო გული ჩრდილი,
და თუ სიტყვსლე მწარე მქონდეს, სიკვდილიმცა მქონდეს ტკბილი:

62 „მე სიკვდილი აღარ მიძიმის შემოგვედრებ რადგან სულსა.
მაგრა შენი სიუკარული ჩაუტანე ჩამჩხა გულსა,

მომეგონოს მოშორება მემატების წყლული წყლულსა,
და ნუცა მტირ და ნუცა მიგლოვ, ჩემო, ჩემსა სიუკარულსა:

63 „წადი, ინდოეთს მიძარეთ, არგერა ჩემსა მშობელსა,
მტერთაგან შეიწრებულსა ყოკლგნით კელადუჰყრობელსა,

გულსა აღსინე ჩემისა მოშორებებისა მთობელსა,
და მომიგონებდი მტირალსა შენთვის ცრემლ-შეუშრობელსა:

64 „რაცა ვიჩივლე ბედისა ჩემისა კმა საჩივარად,
ჭსტან სამართალი მართალი გულისა გულსა მივა რად,

შენთვის მოკვდეები, გაკვდეები ყოჩანთა დასაყივარად:
და ვირე ვცოცხალვარ გეყოფი სატირლად და სატიკივარად,

65 „აჭა ინიშნე ნიშანი შენეულისა რიდისა,
გარდმიკვეთისა აღამი, ჩემო, ერთისა კიდისა,

ესელა დამჩხეს სანაცვლოდ მის იმედისა დიდისა.
და რისსკით მობრუნდა ბორობალი ჩვენსედა ცისა შუიდისა:“

66 ესე წიგნი საუკარელსა მისსა თანა მინაწერი,
რა დასწერა გარდიკვეთა მათ რიდეთა ერთი წვერი,

თავ-მოხდილსა დაუშვენდა სისსო, სიგრძე თმათა წვერი,
და აღვისაგან სული მოჭქრის ყოჩნის ფრთათათ მონაბერი:

67 ესე სიტყვა მართალია, და არ ჭორულად, არ სსვა სრულად,
ნესტან დარეკანს უკმობენ ქალს ქართულად, კვლავ სპარსულად,

თავ-შიშველი ყაყაჩოსა ჭკავს, თუც იყო ვარდი სრულად.
და ტარიელის გონებითა, აღვა მკენარი დახასრულად:

- იგი მონა წამოვიდა , გულანშაროს მიმავალი, ჩემი
 წამ ერთ მიჰქდა ფატმანისსა, დღე იარა არ მრავალი.
 რა აკთანდილს გაუსრულდა საქმე მისი სასურველი,
 და კელ-აღზურობით ღმერთსა ჰმადლობს ცნობა-სრული, არა მოუკრალი:
 ფატმანს უთხრა. „გამისრულდა უმად საქმე საწადელი, ჩემი
 დიდი შენი მოჭირვება ჩემგან არის გარდუსდელი.
 წავალ, დგომად აღარა მცალს, დრო მოსრულა შარშანდელი,
 და ფიცსლავ ქაჯეთს მოვიყვანო მათი მომსპობ-ამწვევედელი:“
 სათუნძან უთხრა. „სე ლომო, ცეცხლი აწ უფრო ცხელდების, ჩემი
 მოეშორების ნათელსა, გული ამისთვის ბნელდების.
 ისწრაფე, ჩემი ნუ გაგვა, სელი ეგრეცა სელდების,
 და თუ ქაჯნი მოგესწრებიან, მუნ მისვლა გაგიძლევდების:“
 უმამან ფრიდონის მონანი უგმნა მასთანა სლებულნი. ჩემი
 უბრძანა. „მკვდარნი აქამდის, აწყა ვართ დაცოცხლებულნი,
 რაცა გვინდოდა მისითა სმენითა გაასლებულნი,
 და ჩვენთა მტერთანი გიჩვენე წულულნი მით გაგასებულნი:
 „შიდით და ფრიდონს უამბეთ ამბავი არ ნაცქათავი, ჩემი
 მე ვერა ვნასავ, ვისწრაფი, გზა ჩემი არს ნასწრაფავი.
 მან გააკათოს კმა კათვი, კვლავ უფრო განსაკათავი.
 და თქვენ მოგცე ღარი ეგელაი მე ჩემი ნაალათავი:
 „ჩემსა ზედა დიდი არის კალი თქვენგან დანადები, ჩემი
 მადლსა სხვეებრ გარდავიხდი, თულა ფრიდონს შეგეყრები.
 აწ წაიღეთ ეგელაკაი მეკობრეთა წანადები,
 და ამის მეტსა ვერას მოგცემ, ვიცი ამად გემუნწები:
 „სასელი არ მასლავს, არ მალ მატვს გაცემა საბოძვარისა.“ ჩემი
 მისცა მართ საესე სომალდი რიცხვი ტურთათა ჯარისა.
 უბრძანა. „წადით, წაიღეთ, გზა წავლეთ მისგე არისა,
 და ფრიდონს მიაერთვით უსტარი ჩემგან ძიად ჩათვიცარისა:“

წიგნი ავთანდილისაგან მიწერილი ფრიდონის წინაშე.

- წტნ დასჭწერა. „ფრიდონ ძადალო, სვე სრულა, მეფეთ მეფეო, ლომისა მსგავსო ძალ-გულად, მსეო, შუქ-მოიეფეო. მოკლენილო და მორჭმულა, მტერთა სისხლისა მჩქეფეო, და უმცროსმან ძმამან შორიშორ სალამი დავიეფეო:
- წტგ „ჭირნი ვნასე და მოცამსვდა ნაცვალი ჭირნასულისა, კარგა მოხდომა საქმისა ჩემისა გასრასულისა. მიცნია მართლად ამბავი ჰირისა მსუდ სასულისა, და დამარჩენელი ლომისა მის ქვესგულს დამარსულისა:
- წტდ „იგი მსე ქაჯთა მეფესა ჭყავს, ქაჯეთს ჰატომარია, მუნ მისლვა მიჩანს თამაშად, თუცა გზა საომარია, ნარგიჟთა წვიმა ბრალისა ჭსწვიმს, ვარდი ნაწვიმარია, და ჯერ ქალსა ქაჯნი არ ასლავს, მაგრა სჰა უამარია:
- წტე „გულ-მსიარული ვისარებ, ამაღ არ ცრემლი მძილდების, სადაცა შენ და შენი ძმა სართ მსელი გაადვილდების. რაცა მოგინდეს უცილოდ იქმს, იგი არ ავცილდების, და არ თურე კაცმან დაგიდგას, ვეჭვ კლდეცა გაგილბილდების:
- წტვ „აწ შემინდევ ვერა გნასე, შორს ამისთვის წაგიაჩე, გზა გზა ყოვნა აღარა მცალს, ჰატომრად იგია მოვარე, აღრე მოვალთ მსიარულნი, ჩვენი ნასვა გაისარე, და ამის მეტი რაღა გკადრო, ძმასა მმურად მოეკმარე:
- წტზ „ამა მონათა ჩემსუდა გარდაუკდელი გულია, ამოდ მმსასურეს, თქვენმცა გული ამისთვის სრულია, ქება რად უნდა მას ვინცა თქვენთანა ხან-დასმულია, და მსგავსი ყველაი მსგავსსა ჭშობს, ესე ბრძენთაგან თქმულია:“
- წტწ ესე უსტარი დაჭსწერა, შეჭკრა და წაცასვია მან. მისცა ფრიდონის მონათა ვარდმან და თმითა იამან. შეჭსთვალა სეზირ რაც ჭკამდა სრულად მართ ვითა ჭტიამან. და მათ მარგალიტი უჩვენის მოწისა კარმან დიამან:

ძონასა, ჭპოკა ავთანდილ ნავი მისისა მკარისა,
გამოემართა იგი მზე პირითა სავსე მოვარისა.

სტო

მაგრად დაგდება უმძიმდა ფატმანის გულ-მწუსარისა,
და მისთა გამეყელთა ნაკადი ჩასდის სისხლისა ღვარისა:

ფატმან, უსენ და ძონანი ჭსტირან ცრემლითა ცსელითა.
იტყვიან. „მხო, რა გვიყავ, დაგვწვენ ცუცსლითა ცსელითა,
რად დაგვიბნელენ შენისა მოძოვრებისა ბნელითა,

სტა

და დამცაგვმარსენო კელითა ჩვენითა დამმარსეკელითა:“

წასვლა ავთანდილისა გულახმაროთ, და
ტარიელის შეყრას:

გამოვლნა ზღვანი ავთანდილ მგზავრითა რითმე ნავითა,
პირ-მისარული აცოვრებს მართოდენ მარტო თავითა.

სტა

მას შეყრას ტარიელისა უსარის მით ამბავითა,

და კელ-განზერობილი გულითა არს ღეთისა საესავითა:

მოწურვილ იყო ზაფსული, ქვეყნით ამოხვლა მწვანისა,
ვარდის ფურცლობის ნიშანი, დრო მათის ჰემანისა,
ეტლის ცვალება მზისაგან შეკვდომა საროს ტანისა.

სტა

და სულთქმნა რა ნასა ევაკილი მან უნასავმან სასისა:

არ გვინდა ცა და ღრუბელი ცროდეს ბროლისა ცვარითა,
ვარდთა აკოცა ბავითა მითვე ვარდისა დარითა.

სტა

უბრძანა. „გიჭკრეტ თვალთა გულ-ტკბილად შემსედვარითა,

და მისად სანაცვლოდ მოვილსენ თქვენთანა საუბარითა:“

რა მოეგონის მოყვარე, ჭსდინდიან ცრემლით მწარენი,
ტარიელისკენ იარნა მან გზანი საწყინარენი,
უდაბურნი და უგზონი, უცხონი რამე არენი,

სტა

და სადაცა ნასის, დაჭკოცის ღომ-ვეფხვი მოშამბნარენი:

ქვანთი გამოჩნდა, იამა, იცნა, ჭსთქვა. „იგი კლდენია
სადაა ჩემი მოყვარე და ვისთვის ცრემლი მდენია.

სტა

ღირს ვარძცა ვნახო პირის-პირ, უამბო რაცა მხმენია,

არ მოსრულ იყოს, რაღა ვქმნა, ცუდ ჩემი განავლებია:

ნტკჳ „თუ მოხუცა, უღონოდ შინა სანსა არ დახშიდა,
მინდოვს სადმე წავიდოდა, მკეციხეებ ველოთ ვლიდა.
ჭსჯობს თუ შამბ-შამბ წავიარო.“ იგონებდა, ისეღვიდა.
და ესე ჭსთქვა და მიუქცია, მინდოვთაჲს წამოვიდა:

ნტკზ მანცოვრეებს და იმღერის მსიარულითა გულითა,
მართ სასელ-დებით უევიის, კბითა მით სინარულითა,
ცოტაი წარვლო, გამოხნდა მზე სინათლითა სრულითა,
და შამბისა პირსა ცარიელ დგას კმლითა მომასულითა:

ნტს ცარიელს ლომი მოეკლა, მით კმდალსა სისსლი ჭსცსებოდა.
შამბისა პირსა ქვეითი ჭსდგა, ცსენი არა სლებოდა,
ვივილი ავთანდილისა ესმოდა, ეოცებოდა,
და შეჭსედნა, იცნა, გაიქცა, მისკენ მივბოდა, სლტებოდა:

ნტთ კმდალი გასტყოვრცა ცარიელ, მიჭმართა მისსა ძმობილსა,
ემა ცსენისაგან გარდიჭრა, ჭგვანდა ეტლისა სწრობილსა.
მართ ერთმანერთსა აგოცეს, ჭგვანსა ეელ-გადაცდობილსა,
და ემა შაქრის ივერად გაუკდა ვარდსა სშირ-სშირად ვობილსა:

ნტო ცარიელ მოჭსთქვა ტირილით სიტყვა სატივი, მჭევერები,
სისსლისა ცრემლმან შეელება წითლათ გიშრისა ტევერები,
აღუასა წყარო ცრემლისა მორწყავს საკადი ბევერები,
და „რადგან შენ გნასე, რა მგამა ვატყვი მჭირდეს მე რვები.“

ნტოა ცარიელ ჭსტირს და ავთანდილ სიცილით ეუბნებოდა,
გალიმდის, მოწი გააზის, კბილთაგან ეღვა ჭკრთებოდა.
იტყოდა. „კსტანო ამბავი, შენ რომე გაიმებოდა,
და აწ გაასლდების ევაგელი, ვარდი აქამდის ჭკნებოდა:“

ნტობ ცარიელ უთხრა. „ჭე ძმაო, ემა არს დღეს რაცა მღსენია,
ეოველი ჩემი სალსინო მინასავს, ნასვა შენია.
სსვად ნუ ჭეოს დმერთმან წამალი, არცარა მოგისმენია,
და კანძანცა სოფელს ვით ჭვოვა რაც არა საქმე ზენია:“

ნტოგ რა ცარიელ არ შეჭსჯერდა, ავთანდილცა არ დასწყენარდა,
მის ამბისა დაეოვნება ველარ გასძლო, აუჩქარდა.
გამოიღო რიდე მისი ვინ ბავთა ვარდი ვარდა.
და რა ცარიელ ნასა, იცნა, გამოუღო, შემოკარდა:

წიგნი და კიდე რიდისა იცნა და გაცაშალა მან, სტოღ
 ზირსა დაიდუა, დაეცა ვარდმან ფეერთა მერთალმან,
 სუენი გაეცნეს, მოდრიენა თავი გიშრისა ცალმან,
 და მისნი ვერ გასძლეს ჰატეინი ვერ კაენ ვერცა სალამან:

ავთანდილ უჭვრეტს ცარიელს უსულოდ ქვე მდებარესა, სტოღ
 შეჭფრინდა, შეუღად მიჭმართა, მას ტებილად მოუბარესა,
 ვერა ვერ არგო დამწვარსა სრულად ცეცსელ-ნადებარესა,
 და მისთა ნიშნთა სიცოცხლე მათ მისი მიიბარესა:

ავთანდილ დასჭვდა ტირილად, ჰსტირს კითა შეკინიერთა, სტოღ
 ყოჩანსა გაგლეჯს სშირ-სშირად, აფრთსოობს ბრეფის ჭყრითა,
 გასეთქა ლალი გათლილი ანდამატისა კვერითა,
 და მუნით წყარონი გარდმოკდეს, ძოწსა ვამსგავსე ფეერთა:

ზირსა ისოკს, დაწვთა სისხლი ჩასდიოდა მისსა მჭვრეტსა. სტოღ
 „რაცა ვქმნო, არ უქმნია არცა შმაგსა, არცა რეტსა.
 წყალი სწრაფით რად დავასნი ცეცსელსა ძნელად დასაშრეტსა,
 და ჩქარად ეცეს, ვერ გაუძლებს გული ლხინსა მეტის-მეტსა:

„მე მოკვალ, ჩემი მოყვარე, რა მძართეობს გაწბილებულსა, სტოღ
 თავსა ვაბრალეობ, საქმესა არ დასმით გაგონებულსა.
 ცრუ კაცი კარგა ვერა იქმს საქმესა გაძნელებულსა.
 და თქმულა, სიწყინარე გმობილი, ჰსჯობს სიჩქარესა ქებულსა:“

უცნობო ქმნილი ცარიელ ჰსძეს მსგავსად ნატუნალიზად. სტოღ
 ავთანდილ ადგა, გამოვლნა შამბნი საძებრად წყალისად.
 მან ჰსშოვა სისხლი ლომისა, მოაქვს საგებლად ალისად,
 და მკერდსა დასსა, გავესდა ლაყვარდი ფერად ლლისად:

ავთანდილ მკერდსა დასსა მას ლომსა სისხლი ლომისა, სტ
 ცარიელ შეჭვრთა, შეიძრა რაზმი ინდოთა ტომისა,
 თვალნი ალასუნა, მიეცა ძალი ზე წამოჯდომისა,
 და ლურჯად ჩანს შუქი მოვარისა, მზისაგან შუქ-საერთომისა:

ზამთარი ვარდთა გააკობს, ფურცელნი ჩამოსცვივიან. სტ
 საფხულის მზისა სიასლე დასწვავს, გვაღვასა ჩივიან,
 მაგრა მას ზედა ბუღბუღნი ტურფასა კმასა ჭეივიან,
 და სიცხე ჰსწვავს, ყინვა დასწრობს, წყალუღნი ორჯულეკე ტკივიან:

ჩტბ აგრევე გული კაცისა მოსაგვარებლად ძნელია,
ჭირსა და ღსინსედ ორსედევე ზედან მართ ვითა სელია.
მიწივე წყლულდების, საწუთრო მისი არ ოდეს მრთიელა,
და იგი მიენდოს სოფელსა ვიხცა თავისა მტერია:

ჩტგ ტარიელ ნასა ნაწერი კვლაცა მკვლელისა მისისა.
იკითხავს, თუცა აშთენებს კითხვა წიგნისა მისისა,
დაუყვის ცრემლმან სინათლე, ბნელად ჩასს შუქი დღისისა,
და ავთანდილ აღჭსდგა, დაუწრო თსრობა სიტყვისა მქისისა:

ჩტდ იტყვის. „თუ ნაქმრად არ ვარცა კაცისა გასწავლელისა,
აწ რადღა გკმართებს ტირილი, ჰკამს დაკსნდეთ ქმნად ღიმილისა.
აღსდგე, წავიდეთ საძებრად მის მზისა წასდომილისა,
და ადრე მიგიყვან, მიყვანა არს შენგან მოხდომილისა:

ჩტე „ვითა გკმართებს გასარება ზირველ აგრე გავისარნეთ,
მერმე შეკსნდეთ, გავკმართნეთ, ქაჯეთისკენ თავნი ვარნეთ.
კრძალნი ჩვენნი ვიწინამძღვრნეთ, მათნი სურგნი დავიყარნეთ,
და უჭირველად შემოვიქცეთ, იგი მძროძთა დაკადარნეთ:“

ჩტვ მერმე ტარიელ ამბავსა ჰკითხავს, აღარა ბნდებოდა,
შესედნის, თვალნი ამართნის, შავ-თეთრი ელვა ჰკროებოდა.
მართ ვითა ღალსა მზისავან მას ფერი ესარებოდა,
და ვინ ღირსა თუცა წყალობით ცა მიწივე მობრუნდებოდა:

ჩტზ ავთანდილს მადლი უბრძანა, ქმნა უყო საუბარისა.
„მე შენი ქება ვითა ვსთქვა ბრძენთავან საქებარისა,
ვითა ზე მთისა წყარობა მორწეე ევავილი ბარისა,
და დამწევიდე დენა ცრემლისა ნარგისთა საგუბარისა:

ჩტა „მე ვერა გიყო ნაცვალსა, ღმერთი გარდისდის ციერი,
ზე გარდმთ მისთა შემოგზღოს მუქათა ჩემმაგიერი.“
შესხდეს და შინა წავიდეს, მათ ღსინი ჰქონდათ ძლიერი.
და აწ გავკამლო სოფელმან ასმათ ადრიდგან მშიერი:

ჩტბა ჰკვბისა გარსა ასმათი მარტო ჰზის, არ ბარგოხანი,
შეჭხედნა, იცნა ტარიელ თანა ყმა ჰარმაგოხანი.
ორნივე ტურგად იძღვრდეს, ვით იადონსი მგოხანი,
და მსშინე იცნა, ავარდა შიშველი, ჰერანგოხანი:

აქამდის მიწვიკ კნასა ქვაბს მისლვა მოტირაღისა,
აწ გაუკვირდა დანასკა სიცილით მომღერაღისა.

სტე

ზარდაღებული ავარდა, ცნობა უძს ვითა მთურაღისა,
და არ იცის სმენს ამბისა ჯერ მისგან სასურვაღისა:

მათ რა ნასეს შემოჭყვივეს სიცილით და ტკბილთა ჩენით.

სტე

„სტე ასმათო, მოგვივიდა მოწყალება ღვთისა ზენით;
ვპოეთ მთვარე დაგარგული, რაცა გვწადა იგი ვქმენით,
და აწ გაკვედით ბედისკან ცეტსღთა შრეტით, ჭირთა ლსქნით.“

ავთანდილ ცხენსა გარდაჭკდა ასმათის მოსასვეველად,
მან მიჭყო კელი ალვასა, შტო მოჭყვა მოსარსვეველად,
უელსა და პირსა აგოცებს, არის ცრემღისა მიგრქვეველად.

სტე

და „რა სტანო, რა ჭქმენ, მიაძბე, ვსტირ შენი მრავლე ველად.“

ავთანდილ ასმათს უსტარი მიჭსცა მისისა ზრდიღისა,
ალვისა შტო დამჭენარისა, მთვარისა ფერ-მიკდიღისა.

სტე

უთსრა. თუ „ნასე ნაწერი მის ჰატყე-გარდაკდიღისა,
და მზე მოგვესლა, მოგვეცა ჩვენ მოშორება ჩრდიღისა.“

ასმათ რა ნასა უსტარი, ჭსცნა მისი დანაწერობა,
გაკვირდა, ზარმან აიღო, ათროთლებს ვითა სელობა:
ტროფით თსემამდის გაუსდა მას მეტი საკვირველობა.

სტე

და იტყვის. „რა ვნასე, რა მესმის, არსმცა ამისი მრთელობა.“

ავთანდილ უთსრა. „ნუ გეშის, ეგე ამბავი მრთელია,
ღსინი მოგვეცა, მოგეშორდა ყოველი ჭირი მსელია.

სტე

მზე მოგვესლა, უგუნი ჩემთვის აღარა მსელია,

და ბოროტსა ჭსძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელია.“

ჭინდლო მეფე მსიარული ასმათს რასმე უბრძანებდა.
ერთმანერთსა ესველდეს, სინარული ატირებდა.

სტე

გარდასა ზედან ყოჩნის ბოლო ნამსა თსელსა ავუერებდა,

და გაცნა ღმერთი არ გასწირავს, თუძცა კაცი შეიგებდა:

ღმერთსა მისცეს დიდი მადლი, ჭსთქვეს. „გვიყო რაცა ჭსჯობდა,

სტე

აწყა ვსტანით უარესსა, პირი თქვენი არ გაბრჭობდა.“

ჭინდლოთ მეფე გელ-განზურობით მსიარული ამას ჭკომობდა,

და ქვაბს შევიდეს მსიარულნი, ასმათ რასმე მასპინძლობდა:

ბტმ ცარიელ ეტყვის ავთანდილს. „ისმინე სიტყვა ასეები. ვიამბობ რასმე ამბავსა, მოამბედ სუ გენასეები.

მე ოდეს ქვანსი წაუსვენ დაკოტენ დევთა დასეები.

და მას აქათ მათი აქა ჭსძეს საჭურჭლე ძვირ-ნაივასეები:

ბტო „მე ავრე არა მინასავს, მართ ვითა არა მნდომია, მოდი და გავსნათ, შევიგნეთ საჭურჭლე თუ რაზომია.“
იამა, ადგეს ორნივე, არცა ქვე ასმათ მკდომია,

და დალეწეს კარი ორმოცი, მათგან არ ზედან ომია:

ბუ ჭზოკეს საჭურჭლე უხასო, კვლავ უნასავი ოვალისა,
მუნ იღვა რიყე თვალისა გელ-წმინდად განათალისა,
ხნდის მარგალიტი ოდენი ბურთისა საბურთალისა,

და ვინცა ჭქმნა რიცხვი ოქროსა ვერ ვისვან დასათვალისა:

ბუა იგი სასლი ორმოცივე შიგან იყო გატენილი,
ჭზოკეს ერთი ზარადსანა აბჯარისათვის ასლად ქმნილი.

მუნ აბჯარი ყოვლი იყერი ასრე იღვა ვითა მწნილი,

და შიგან ერთი კიდობანი დაბეჭდილი, არ გაკსნილი:

ბუბ ზედა ეწერა., აქა ჭსძეს აბჯარი საკვირველიო,
ჯაჭკ-მუზარადი, აბჯარი, კრძალი ბასრისა მჭრელიო.

თუ ქაჯნი დევთა შეებნეს იუოხ დღე იგი ძნელიო,

და უმის-ყამისოდ ვინც გაჭკსნის არის მეფეთა მკვლეელიო:“

ბუგ კიდობანი გაჭკსნეს, ჭზოკეს მუნ აბჯარი სამი ტანი,
რასადა ვით შეიმოსენ მეომარნი, სამნი უმანი.

ჯაჭკნი, კრძალი, მუზარადი, საბარკული მათი გვანი

და ზურმუხტისა ბუდებითა იყვნეს, ვითა ლუსკუძანი:

ბუდ თვითომან თვითო ჩაიცვეს, თავის თავს გამოხცდიდიან,
ჯაჭკ-მუზარადსა, აბჯარსა მართ ვერა ვერ მოჭკიდიან.

კრძალი რკინასა მოჭკრიან, ვით ბანბის მკედსა ჭსჭრიდიან:

და მართ უღირს ყოვლად ქვეყანად, შევატყვე არ გაჭყიდიან:

ბუგ ჭსთქვეს. „ესე ნიშნად გვეუოფის, ვართო კარგითა ბედიო.
ღმერთმან მოგესედსა თვალითა ზეგარდმო მონასკელიო.“

აიღეს იგი აბჯარი თავის თავისა ქედითა.

და თვითო მათ ერთი ფრიდონის საძინობლად შეჭკვეს ღვედითა:

ოქროც რამე ჩაიტანეს, მარგალიტი ღარიბები. 6.78
 გამოვიდეს, გამობეჭდეს ორმოცივე საჭურჭლები.
 ავთანდილ ჭსოვია. „ამას იქით დაკამაგრო კრძალთა ნები,
 და ამას ღამე არსად წავალ, რა გათენდეს არ დაქსდგები.“
 აქა, მსატვარო, დასატე მხად უმტკიცესი ძმობილნი, 6.79
 იგი მიჯნურნი მნათობთა სსვისა ვერვისგან სწრობილნი.
 ორნივე გმირნი მოყმენი, მამაცობისა ცნობილნი,
 და რა ქაჯეთს მივლენ გასინჯოთ ომი დასკართა სობილნი:

ტარიელისა და ავთანდილის წასლვა ფრიდონისას:

რა გათენდა, გაემართნეს, წაიტანეს ახმათ თანა. 6.80
 ნურადინის ქვეყანამდი შეიხვიან მათ უკანა,
 მუნ ვაჭარმან ოქროს ფასად ცხენი მისცა, არ უძღვანა,
 და ავთანდილ კმა ყოლათად სსვამცა ვინცა წაიტანა:
 იარქს და ზედან შეჭკედეს ნურადინის მეჯოგეთა, 6.81
 ჯოგი ნასეს, მოეწონათ, ფრიდონისთვის ეაკეთა.
 მუნ ავთანდილს ჰინდო ეტყვის. „გაქნეკ კარგთა სიშმაგეთა,
 და მოდი, ფრიდონს გაულადობნეთ, ჯოგსა მისი მოკადგეთა:
 „ჯოგი წაუღოთ მოსრულნი, ვესმით ჯოგისა წადებად, 6.82
 გამოემართვის საომრად, ველთა სისსლისა დაღებად.
 ანაზღად გვიცნობს, გაჭკრთების, გულსა შეჭლადის დაღებად,
 და ამოა კარგი ღადობა, ღადსა შეეკიქს ღადებად:“
 დაიწყეს ჰერობა ტაიჭთა ფრიდონის უკეთესებსა, 6.83
 მუნ მეჯოგეთა ფანოსი შეეკმნათ, ეკრა კვესებსა.
 უყვილეს. „ვინ სართ, მოყმენო, ვინ იქით საქმესა ზესებსა,
 და ჯოგი მისია ვინ მტერსა ჰკრავს კრძალსა არ აკენესებსა:“
 მათ მშვილდეები დაიწყადეს, მეჯოგეთა გაეკიდნეს. 6.84
 მეჯოგენი მიიფასდეს, კმანი მათნი გაადიდნეს,
 „გვიშველეთო, გვიშველეთო, მეკობრეთა ამოგვწყვიდნეს.“
 და კმა შეიქმნა, შეიყარნეს, ფრიდონს ჰკადრეს, არ დადიდნეს:

ნ⁷⁰⁶ შეეკასმა, ფრიდონ შეჭსჯდა, შეეკასმული გამოვიდა.
 კმა შეიქმნა, შეიყარნეს, რასში ვკლთა დაჭთარვიდა.
 იგი მხენი მოგებეს, ვის წამთარი ვერ დასრვიდა,
 და დაესრუათ წაწაღები, ზირსა მათსა უფარვიდა:

ნ⁷⁰⁷ რა ცარიელ ფრიდონ იცნა. „აწ ვნასეო ვინცა მინა.“
 მუწარადი მოიკადა, გაიღიმა, გაიცინა.
 ფრიდონს უთხრა. „რასა ლამა, ჩვენი მოსლვა რას გეწეინა,
 და ჰურად ავი მასწინძელი მოგებებევი ომად წინა:

ნ⁷⁰⁸ ფრიდონ ფიცსილაჲ გარდაიწრა, დავარდა და თაყვანიჭსცა.
 იგინიცა გარდაუკედეს, მოესვივისეს, აკოტეცცა.
 ფრიდონ ღმერთსა კელადპურობით უსაზომო მადლი მიჭსცა,
 და დიდებულნი აკოტეცდეს, იცნობდიან იგი ვინცა:

ნ⁷⁰⁹ ფრიდონ უთხრა. „რასა ჭსდეკით, მოგელადი უწინარე,
 მე მისა ვარო, სამსასური თქვენი რამცა დავიზარე.“
 ჭკვანდა თუმიცა შეყრილ-იფენეს ორნი მხენი ერთი მოვარე,
 და ერთმანერთი დააშვენეს, გაემართნეს, იქცეს გარე:

ნ⁷¹⁰ ფრიდონის სასლსა გარდაჭკედეს ორნივე, ტურთვად გებულს
 ასლას დაინგამს ავთანდილს მისსა ძმად შეფიცებულსა.
 ცარიელ დაჭსჯდა საჯდომსა ოქსინო გარდაგებულსა,
 და მათ უძღვნეს იგი აბჯარი ფრიდონს ჭაბუკად ქებულსა:

ნ⁷¹¹ უთხრეს. „ჯერ უამად არა გვაქვს სსვა შენთვის არმადანია,
 მაგრა ტურთვანი მრავალნი ქვე სადმე გვისსენ სსვანია.“
 მხრ დაჭსდვა ზირი მიწასა, არ დააყოვნა სსნია,
 და „ხემთვის ამისი ბოძება არს თქვენი შესაგვანია:“

ნ⁷¹² გამოიხვეწეს მას ღამით ფრიდონის მასწინძელობითა,
 აბანოს ჭბასა, აავსნა შესამოსლისა ძღნობითა.
 დაჭმოსნა ტურთვა ტურთვითა ერთმანერთისა მჯობითა,
 და თვალმარგალიტი ღარბი უძღვნა ოქროსა გობითა:

ნ⁷¹³ უთხრა. თუ „ესე სიტყვაა ავისა მასწინძელისა,
 ჭკავს მოსწყენადეს სტუმილობა თქვენ ბრძნისა ვითა ხელისა,
 მაგრა აწ ყოვნა არ ვარგა, წარგლა ჭსჯობს გვისა გრძელისა,
 და თუ ქაჯნი მოგებწრებინ, საეჭვი არს სიძნელისა:

„დიდთა რას ვაქნევთ ლაშქართა, კარგნი გვინდა და ცოტანი. ზუა
სამასი კაცი გვეყოფის, წავიდეთ მართ შიკოტანი.

ხვენ ქაჯეთს ქაჯთა შიკოტანად დაკავსეთ კრძალთა კოტანი,
და მას ადრე ვპოებთ ვინიცა მოგველავს ალვისა შიკოტანი:

„ქაჯეთს ერთხელ გელაც ვუოფილვარ, სასაკოთი თქვენცა გემგრებინს, ზუა
უოვლგნით კლდეა გარეშემო, მტკერი ვერა მოადგების,
თუ იდუმალ არ შიუვალთ ცხადად შებმა არ ეკების,
და მით ლაშქარი არად გვინდა, რასმი ძალვით ვერ მოგვევების.“

იგინიცა დაემოწმეს ამა მისსა ნაუბარსა, ზუა
მუნ დაავლეს ქალი ასმათ, ფრიდონ მიჭსცქმს სახუქარსა.
თვით სამასსა ცხენოხანსა წაიტანდეს, ფრიდონ დაქსა,
და ბოლოდ დმერთი გაუმარჯვეებს უოვლსა პირველ შესაზარსა:

ზღვა გაიარეს სამთავრე ერდგან მძად შეფიცებულთა, ზუა
ფრიდონ გზა იცის, იარეს დღისით და ღამით რებულთა.
ფრიდონ ჭსთქვა. „ვასლავთ არეთა ხვენ ქაჯეთს მინსლებულთა,
და აქათგან ღამით სღვა გვინდა მით არას გამეფავნებულთა.“

ამა ფრიდონის თათბირსა სამნივე ერთგან ჭწმინდიანს, ზუა
რა გაუთენდის დაჭსდგინს და ღამით ფიცსლად კლიდიანს.
მივიდეს, ახნდა ქალაქი, მცველთა ვერ დაჭსთვალვიდიანს,
და გარე კლდე იყო, გუშავთა კმა ჯარვით გაადიდიანს.

უოვლგნით მტრკვალი შიუვალთა, არსით იყო უოვლე პირი. ზუა
სამთა კართა ცხრა ათასი მოუძე სცვიდა ვითა გმირი.
შუა კლდეა ასვრეტილი, ცინე კარგი, არ დუსჭირი,
და გვირახითა შესავალი, ასვრეტილი ვითა სტვირი:

გვირახის კარსა ჭახუგი ათი ათასი მცველთა, ზუა
მათ ლომთა ნახეს ქალაქი, მოვარე დგას, მუნ ნათელთა.
ჭსთქვენ. „კეთათბირთო, ვითა ვსთქვათ აწ გამოარჩევს ძნელთა,
და ასი ათასი აჯობებს, თუ გამოარჩევით მქნელია.“

თათბირი ნურადინ ფრიდონისა, ქაჯეთის ციხეს
რომ მოადგენს:

- ნუღ ფრიდონ ჭსთქვა. „ვიტყვი სიტყვასა, ვეჭვ ჩემი არ დამცდასა,
ჩვენ ცოტანი ვართ, ქალაქი დიდთაგან საომარია,
ზირის-ზირ ომი არ ძალ-გვაქვს, არ უამი საკვესარია,
და ათას წელ ვერსით შეუვალთ თუ ზედ დაგვისშან კარია:
ნუო „ჩემსა სიმცროსსა გამზრდელნი სამუშაითოთ მზრდიდნან,
მასწავლნეს მათნი საქმენი, მასტუნებდნან, მწვრთნიდნან.
ასრე გავიდი საბელსა რომ თვალნი ვერ მამკიდიან,
და ვინცა მჭვრეტლიან ემაწვილნი იგიცა ინატრიდნან:
ნუღ „აწ ვინცა იცით უკეთე შეტყუარცა საგდებელისა,
მას ერთსა ბურჯსა გარდვავდოთ წვერი საბლისა გრძელისა,
მას ზედა გავლა ადვილად მიხანს მართ ვითა ველისა,
და თქვენ ჭირად გიყო შიგნითა ზოუნა კაცისა მრთელისა:
ნუღ „აბჯრითა გავლა არად მხანს, ჭირად გატანა ფარისა,
შიგან ჩავსტები გინგასად, ვეცემი მსგავსად ქარისა,
ღაშქართა დაკოც, გავასვამ, ნასოთ გაღება კარისა,
და თქვენცა მუნ მოდით სადაცა გესმას ზრიალი ზარისა:“

თათბირი ავთანდილისა, ქაჯეთის ციხის შეზარგით
შესვლისა და აღებისა:

- ნუღ ავთანდილ უთხრა. „სე ფრიდონ, მოყვასნი ვერ გიჩივიან,
ლომთა მკლავთაგან იმედი გაქვს, არა წულუღნი გტკივიან.
ჭსთათბირობ ძნელთა თათბირთა, მტერთა ივაგლასივიან,
და მაგრა თუ გესმის გუშაგნი, რა ასლო ასლო ყივიან:
ნუღ „რა გასვიდოდე გუშაგთა ესმის აბჯრისა ჩსეკება,
გიგრძნობენ, თოგსა მოჭკეკეთენ, ამისი ჭკამს დაჯერება.
წაგიკდეს ცუდად ყველანი, დაგრჩეს ცუდილა ფერება,
და ეგე თათბირი არ ვარგა, სსკებრ ვქმნათ თავისა ტერება:

„ჭსჯობს დასდევით დამალულნი თქვენ ადგილსა იდუმალსა, ^{ნულ}
ისი კაცნი არ იჭირვენ მგზავრსა ქალაქს შემავალსა.

საკატროთა შეეკასში, ვიქმ საქმესა მე მუსთაღსა,

და ერთსა ჯორსა გარდაუვიდებ მუხარადსა, ჯაჭვსა, კრძალსა:

„სამთავე შესლვა არ ვარგა თუ გვიგრძნან არ სათუები, ^{ნული}
მე მარტო შევალ ვაჭრულად და კარგად შევეტეუები,
მალვით ჩავიცვამ აბჯარსა, გაენდები გავეტრუები.

და ღმერთმან ჭქმნას, უსკად ვადინო შიგნით სისხლისა რუები:

„შიგნითა მცველთა მოვიცლი, მე უნასკავად ჭირისად, ^{ნული}
თქვენ გარეთ კართა ეცენით, ყოველნი მსგავსად გპირისად,
გლიტოთ დავლევ, გავასვამ, ნასოთ გაღება კარისად.

და თუ რა სსვა ჭსჯობდეს თქვენ ბრძანეთ, ვარ მრჩევლად ამა ჰირისად:“

**თათბირი ცარიელისა, სამთავანვე ციხის
შესდომისა და აღებობისა:**

ცარიელ უთხრა. „მე თქვენი ვსცან გპირთა მეტი გპირობა, ^{ნული}
თქვენსა ძალ-გულსა თქვენივე ჭკავს თათბირობა ჰირობა.

ვიცი გწადსთ ომი ფიცხელი, არ ცუდი კრძალთა ღირობა.

და კაციმცა მაშინ თქვენ გასლავს რა ომისან ჭქმნას გაჭირობა:

„მაგრა იუგენით ჩემთვისცა საქმისა რასმე რჩევითა. ^{ნული}

გმა ესმას, ჩემსა ხელ-ქმნილსა ზედა გარდმოდგეს მზე ვითა,

თქვენ გქონდესთ ომი ფიცხელი, უომრად მნახოს მე ვითა,

და ესე მე დამსვრის, ნუ უბნობთ სიტყვითა თქვენ სათნევითა:

„მაგა თათბირსა ესე ჭსჯობს, ვქმნათ ჩვენი მონაკსენები, ^{ნული}
გავიუოთ ვაცი ასასნი, რა ღამე ჩნდეს ნათენები.

სამთავე სამგნით მიუძაროთ, ფიცხლავ დავსხლიტოთ ცხენები,

და მოგვეგებიან, ვემცრობით, ჩვენ კრძალსა მივსცეთ მძლე ნები:

„ფიცხლავ შეკებნეთ, შეკვარნეთ, ვერ მოგვასწრებენ გარებსა, ^{ნული}
სამთავან ერთი შეუალოთ, სსვა გარეთ ვსცემდეთ გარებსა.

მან ერთმან შიგნით შიგანი მივსცეთ სისხლისა ღვარებსა,

და კელი გვლავ ვასდოთ აბჯარსა, მას ჩვენგან მძლედ ნაკმარებსა:“

- 6-ე-მ
 ფრიდონ უთხრა. „შეძიგია, გამიგია ვიცი მე რა,
 მაგა ცხენსა ჩემუელსა მოასწრობენ კართა ვერა,
 ოდეს გიძღვენ არ-ვიცოდო ქაჯეთს გვინდა ქაჯთა მოხერა,
 და თუაწა ყოლას არ გიძღვნიდი, ჩემი გითხრა სიძუნწე რა:“
- 7-ე-მ
 ფრიდონ ლადი ამისსაგობს საუბარითა ესოდენტა,
 ამასუდან გაიციხეს მათ წულასნთა სიტყვა-ბრძენთა.
 ერთმანერთსა აღაღობნეს, ლაღობათა მათთა მშუენთა,
 და გარდაჭედეს და დაეკაზმნეს, უკეთესთა შეჭსდეს ცხენთა:
- 8-ე-მ
 გვლავ ერთმანერთსა მიუტკეს სიტყვები არ ზირ-მკვასიები
 დასხვეს იგი თათბირა ცარიას განაზრახსები,
 გაიყვეს კაცი ას-ასი ყველაი გმიერთა სასები,
 და ცხენებსა შეჭსდეს, აიღეს მათ მათი ჩაბაღასები:
- 9-ე-მ
 იგი ჭაბუგნი შუქითა ვნასენ მზისადა მეტითა,
 მათ სამთა შვიდნი მნათობნი ჭფარკენ ნათლისა სვეტითა.
 ცარიელ შავსა ზედან ჭზის, ტანითა მით წერწეტითა,
 და დაჭლივნეს მტერნი ომითა, ვითა მჭურეტელნი ჭვრეტითა:
- 10-ე-მ
 ჩემი აწ ესე ნათქვამი მათი სასე და დარია,
 რა ზედა ჭსწვიმდენ დრუბელნი და მათთა აღტყდეს ღვარია,
 მოკა და კევთა მოკრავნის, ისმის ზააჟი და ზარია,
 და მაგრა რა ზღვათა შეერთვის მასინ ეგრეტა წუნარია:
- 11-ე-მ
 თუცა ფრიდონ და ავთანდილ სიკეთე-მიუწითომნია,
 მაგრა ცარიას შემსმელი არ ვისგან მოსანდომნია.
 მზე მნათობთაცა დაჭფარკეს, არცაღა ნათლად კომდნია,
 და აწ იუურები, მსმენელთა, გესმნეს ფიცსელნი ომნია:
- 12-ე-მ
 სამთავე სამად გაიყვეს თვითომან თვითთა კარები,
 თანა ჭყვათ კაცი სამასი, ყველაი გმიერთა დარები,
 მას ღამით უქმნეს სადარნო უცრუო ანახარები,
 და გათენდა, გაჩნდეს, მიჭმარეთეს, თავის-თავ ჭქონდათ ფარები:
- 13-ე-მ
 ზირველ ამოდ მიდიოდეს მგზავრთა რათმე მაგიერად,
 მათ შიგნითა ვერა უგრძნეს, ვერცა დაჭსვდეს გულ-სმიერად,
 გულსა შიშა არა ჭქონდათ, ამოდ ჭსდგეს და ნებიერად,
 და მიდგეს, გარე მიზარადი დაისურეს უამიერად:

ანაზღად ცხენი გაქუსლეს, მათრასმან შეჭქმნა წრიალი, ნუბო
 რა ნასეს, კარნი გაასუნეს, ქალაქით გაჭკდა ზრიალი.
 სამთავე სამგნით მიჭმართეს, თავსა მით უყვეს რიალი,
 და იკრეს ნობსა და დაბდაბსა, შეიქმნა ბუგთა ტკრციალი:

მაშინ ქაჯეთს მოიწია უსასომო რისსკა ღმრთისა, ნუნ
 კრანოს წურომით შემსედგულმან მოიშორა სიტკობო მზისა.
 მათვე რისსკით გარდუბრუნდა ბორბალი და სიმგრკულე ცისა,
 და ველნი მკვლართა ვერ იტკვდა, გაღიადდა ჯარი მკვდრისა:

კაცსა უგრავად დაბნედიის კმა ცარიელის კაფისა, ნუნა
 აბჯანსა ჭფრეწდის, გატუდდეს სიმაგრე ჯავშან-ქაფისა,
 სამგნითვე კართა შეჭსჯანრეს, ჭირნი არ ნასსეს კაფისა.
 და რა ქალაქს შეჭკდეს, შეიქმნა სისარკვე ცისის სწრაფისა:

ავთანდილ და ღომი ფრიდონ შიგნით ერთგან შეიყარნეს, ნუნა
 მტერნი სრულად აწუვიტნეს, სისხლნი მათნი მოელვარნეს,
 უყოლეს და ერთმანერთი ნასეს, დიდად გაესარნეს,
 და თქვეს. „ცარიელ რა იქნაო. “მისად ჭკრეტად თუაღნი არნეს:

ერთმანცა არა იცოდა, კერა ჭსტნეს ცარიელისა, ნუნა
 ცისისა კარსა მიჭმართეს, რიდი არ ჭქონდათ მტერისა,
 მუნ ჭნახეს რიყე აბჯრისა, ნალეწი კრმალთა წვერისა,
 და ათი ათასი ნობათი, უს-ელა, მსტავსი მტკერისა:

ცისისა მცველი ყველაი, იღვა მართ ვითა სნეული, ნუნა
 თავით ფერკამდი დაჭრილი, აბჯარი მუნ დასეული.
 ცისისა კარნი გასსმულნი, კართა ნალეწი სრეული,
 და ჭსტნეს საქმრად ცარიელისად, ჭსოქვეს. „საქმე არს მისეული:“

გზაში დაჭსვდეს შეკანმეული, შევიდეს და გაძვრეს კვრელსა, ნუნა
 ნასეს მზისა შესაყრელად გამოეშვა მთვარე გველსა,
 მუნსარადი მოესადა, შეენის აკვრა თმისი ლელსა,
 და მკერდი მკერდსა შეეწება, გარდაეჭლა ეელი ეელსა:

ესეყოდეს ერთმანერთსა, აგოცნა და ცრემლნი ღვარნენ, ნუნა
 ამას ჭგვანდეს, ოდეს ერთგან მუშთარ. სრულ შეიყარნეს,
 მზე რა კარდსა შემოადგეს, დაშკენდეს და შეჭნი არნეს:
 და აქანამდის ჭირსას-ულთა, ამას იქით განისარნეს:

- ნუნს მათ ერთმანერთსა აკოცეს, ჭსდგანან უელ-გარდაჭდობილნი, კვლავ შეეწებნეს სშირ-სშირად, ვარდი ბაკეთათ ჰობილნი, აწ ესენიცა გავიდეს, შეკრბეს სამივე ძმობილნი,
და მას მზესა მისცეს სალამი, წაჭსდგეს მართ ვითა კმობილნი:
- ნუნს მზე მოეგება ჰირითა, ტურფითა მოცინაჩითა, აკოცა მისთა მშველელთა, ლაღმან ცნობითა წყინაჩითა, მათ მდაბლად მადლი უბრძანა, სიტყვითა მით ნაჩნაჩითა,
და ოჩნივე ერთგან უბნობდეს, ტურფითა საუბარითა:
- ნუნს ცარიელსცა უსალამეს, მას აღვისა მოჩჩსა ვით სეს, მიულოცეს გამარჯვება, ერთმანერთი მოიკითხეს. აჩა ჭსჭირდა, აჩ ინანეს, რომ აბჭარჩი აჩ გაითხეს,
და თავნი მათნი გაალომნეს, მათნი მბრძოლნი იშველეს, ითხეს:
- ნუა სამასისა კაციისაგან ახ სამოცი შეჭყოლოდა, ფრიდონს უმძიმს სპათა მისთა, მაგრან ერთ-გეგმ უსაროდა: მონასეს და აჩ აცოცსლეს, რაცა მბრძოლი დაჩჩომოდა,
და რომე ჭპოვეს საჭურჭლენი, აწმცა თვაღვით ვით ითქმოდა:
- ნუა მოჭკრიფეს ჯოჩი აქლემი, რაცა ვით ჭპოვეს მალეები, სამი ათასსა აჭკიდეს მარგალიცი და თვალები, თვალი ყველაი დათლილი იაგუნდი და ლალები.
და იგი მზე შესვეს გუბოსა, აჩს მათგან განაკრძალები:
- ნუა სამოცი კაცი დააგდეს, ქაჯეთის ცისის მცველია, წამოიყვანეს იგი მზე, მათიღა წაკვრა ძნელია. ზღვათა ქალაქსა დაჭმართეს, თუცა გზა მუნით გრძელია.
და ჭსთქვეს. „ფატმან ვნახოთ, მუქათა გვამს მისი გარდუსდელია.“

მისღვა ცარიელისა ზღვათა მეფისასა:

- ნუა ზღვათა მეფესა წინაშე, გაგზავნა მასარობელი, შექსთყალა. „მოველ ცარიელ, მტერია ძძლე, მოსრკით მსპობელი, ქაჯეთით მოძყავს ჩემი მზე, ჩემი ლასვართა მსობელი, და მწადიან გნახე ჰატვიით, ვითა მამა და მშობელი:

„აწ მე მქვს ქაჯთა ქვეყანა და მათი დანადებია, ს. 100
 მეფეო, კარგი ვეკლავი მე თქვენგან წამკიდებია.
 ფატმანს უგსნია ჩემი მრე, დედებია დასდებია,
 და მისად მუქათად რა გიძღვსა, მიუღს ცუდი საქადებია:

„მოდო, გგსასენ, გაკვირდეთ ქვეყანასა შენსა ვირე, ს. 101
 სრულად ქაჯთა სამეფოსა გიძღვნი, ჩემგან შეიწირე.
 კაცნი შენნი შეაყენენ, ციხე მაგრად დაიჭირე.

და მე ვისწრათვი, ვერა გნასავ, შენ წამოდო, ჩემკერძ ირე: ს. 102
 „თქვენ უბრძანეთ ჩემ მაგიერ უსენ ქმარსა ფატმანისსა,

გამოგზავნოს, იამების ნასვა მისი კსნილსა მისსა, ს. 103
 მისგან კიდე ინატრიდა, ჭვრეტასამცა სსვადლა ვისსა,
 და ვინ მხესაცა უნათლვა, ასრე ვითა ბროლი ფისსა:“

რა კაცი ცარიელისა ესტუმრა ზღვათა მიფლობელსა, ს. 104
 წესია, გული გაჭკრთების ამბავსა გასაკრთობელსა.
 მისცა მადლი და დიდება ღმერთსა, მართლისა მბჭობელსა,

და მამნივე შეჯდა, არ უნდა მისლვა სსვასადა მკმობელსა: ს. 105
 ბარგი აჭკიდა, გააგო ქმნა ქორწილისა მათისა,
 მას მიაქვს რიცხვი ტურფათა, არ სიდიადე სათისა.

ფატმან ჭეავს თანა, იარეს სავალი დღისა ათისა, ს. 106
 და უსარის ნასვა ღომისა და მზისა გმელთა მნათისა:

შორს გაეგებნეს სამნივე დიდსა მეფესა ზღვათასა, ს. 107
 გარდაჭედეს, მდაბლად აკოცეს, გარესწყედეს ჯარსა სზათასა.
 შესასეს ქება ცარიელს, მან მადლი გაუთასა,

და ქალი რა ნასეს, ჭსტრთივალობს შუქსა მას ბროლ-ბავმათასა: ს. 108
 ფატმან სათუნს მისსა მჭვრეტსა, ედებოდა ცეტსლი ნელი,
 მოეხვია, გარდუგოცნა კელი, ფერგი, ზირი, ეელი.

იტყვის. „ღმერთო, გამსასურე, განმინათლდა რადგან ბხელი, ს. 109
 და ვსცან სიმეკლე ბოროტისა, კეთილია შენი გრძელი:“

ქალი ფატმანს ესვეკოდა, ტბილად იტყვის არ გამწყრალი. ს. 110
 „ღმერთმან გული განმინათლა გასუთქილი, გაცამჭვრალი,
 აწ აგრე ვარ გავსებული, წინას ვივავ ვითა მცხრალი,
 და მხემან შუქნი შემამადგნა, ვარდი მით უჩან არ დამწრალი:“

ხუთბ სღვკათა მეფე გარდაიგდის მუნ ქორწილსა მეტად დიდსა,
ქაჯეთიცა დაუმაღლა, არ გაუშვა დღესა, შვიდსა.

ესკად გასცემს საბოძვარსა, საჭურჭლესა ანაკიდსა,
და პერპერასა დაივანტულსა, ზედან სცვეთდენ ვითა სიდსა:

ხუთგ მუნ იღვის გორი ღარისა, სტარისა და ატლასისა
ცარიელს უძღვნა გვირგვინი, ვერ დანადები ფასისა,
იაგუნდისა მრთელისა, ყვითლისა მეტად სასისა,

და კვლავ ერთი ტასტი ოქროსა, წითლისა მართ სალასისა:

ხუთდ ნესტან დარეჯანს უბახა უძღვნა შემეგული ოვალთა,
იაგუნდითა წითლითა, ბადახშითა და ღალითა.

დასსდეს ორნივე ქალ-უმასი, პირითა ელვა-მკრთაღითა,
და მათნი მჭკრეტელნი დაიწვენეს, ცუცხლითა მართ სასლითა:

ხუთე ავთანდილს და ფრიდონს უძღვნა უსაზომო დიდი ძღვენი,
ძვირფასისა უსაგირი, უკეთესი თვითო ცხენი,
თვითო კაბა თვალაინი, უცხო ფერთა შუქთა მიფენი.

და მოაკსენეს. „მადლი რა ვთქვათ, სვიანძცაა დავლა თქვენი:“

ხუთვ ცარიელ მადლსა გარდაიგდის ტურფა სიტყვითა, ენითა.
„დიდად ვიამე, მეფეო, პირველ ნასვითა თქვენითა,
მერმე აგვავსენ მრავლითა ტურფა ფერთა ძღვენითა,

და ვიცი შორისორ არ ჩავლა ჩვენ თქვენი კარგა ვქმენითა:“

ხუთზ სღვკათა მეფე მოასსენებს. „ველმწიფეო, ღომო, ქველო,
მოასსეთა სიტოცხლეო, ვერ მჭკრეტელთა შორით მკვლელო,
მსგავსი თქვენი რამცა მეძღვნა, შევნიერო სანასველო,

და რა მოგშორდე, რა მერგების, საჭკრეტელად სასურველო:“

ხუთდ ცარიელ ფატმანს უბრძანა. „მე თავი შენი მიდია,
დავ, გული შენი ჩემსედა გარდაუკდელი დიდია,
აწ რაცა ქაჯთა საჭურჭლე ქაჯეთით ამივიდია,

და მომიცემია, წაილე, არ ვიდე მამიუიდია:“

ხუთთ ფატმან სათუნ თაყვანი-ჭსცა, ჭკადრებს მადლსა მეტის მეტსა.
„მე, მეფეო, შენი ნასვა მიდებს ცუცხლსა დაუშრეტსა.
რა მოგშორდე, რა ვიქმნები, მე დამაგდებ ვითა რეტსა,
და ახ ნეტარძი მოასსეთა, ვაგლას თქვენსა ვერა მჭკრეტსა:“

ზღვათა მეფეს ეტყვიან ორნივე შუქთა მსაფნი,
გბილსი, ბროლნი და ბაგენი, სადაფთა მოხდაფენი.

ნუბ

„უთქვენათ მეფეთა არ გვინდა ნიშაგნი ნახაგ-დაფენი,
და მაგრა გაგვიშვენ ყამია, წავიდეთ, ვართ მოხწრაფენი:

„შენ იყავ მამა მშობელი და ჩვენი საესავია,
მაგრა ამასტა ვინჯით, გვიბოძო ერთი ნავია.“

ნუბა

მეფემან ჰბრძანა. „არა მშურს სამიწოდ თქვენად თავია,
და რადგან ისწრაფი, არ გვადრო, წა, გიწინამიღვრდეს მკლავია:“

მეფემან ნავი ხომალდი მოკაზმა ზღვისა გიდესა.

ნუბა

გამოემართა ტარიელ, გამურელნი ცრემლსა ჰღვრიდესა,
თავსა იცემდეს, იგლეჯდეს, იმა-წვეკნსა გაიყრიდესა.

და ფატმანის ცრემლთა შედენით, თვით ზღვაჲსა გაადიდესა:

ტარიელისაგან ზღვათა მეფის გაყრა და
ფრიდონისა ს მიხლვა:

გამოგლნეს ზღვანი სამთავე ერთგან ძმად შენაფიცართა,
გვლავ ამტკიცებდეს სიტყვათა მათ ჰირველ დანამტკიცართა.

ნუბ

ჰშუენისთ მიღება და სიცილი მათ მისთა არ უგიცართა,

და ბაგეთათ შუქი შეადგის ზედან ბროლისა ფიცართა:

მუნით კაცი ახმათს თანა მათ გაგზავნეს მასარობლად,
გვლავ ფრიდონის თავადთსა ნაომართა მათთა მოხრობლად.

ნუბ

„მანდა მოვა, მოიმაღლებს მზე მნათობთა მამაგრობლად,

და ჩვენ დამწაღნი აქანამდის, აწ ვიქმნებით დაურობლად:“

იგი მზე შესვეს კუბოსა, იარეს გზა ზღვის ჰირისა,
მიემაწვილარბენ, უხარისთ მათ გარდაკდომა ჰირისა.

ნუბ

მივიდეს სადა ქვეყანა იყო ნურადინ გპირისა,

და მოეგებნინ, ისმოდის კმა სიმღერისა ხშირისა:

მუნ მიეგებნეს ყოველნი ფრიდონის დიდებულეები,
ახმათი ხავსე ღსინითა, ვის ადარ აჩნდა წყლულეები.

ნუბ

ნესტან დარეჯანს მოეჭდო, რომე ვერ გაჰკნისის ცრულეები

და აწ გაუსწრულა ყოველი მან მისი ხაეროგულეები:

- ნესტან დაჩუქვან ესკევის, პირსა აკოტებს პირითა.
 უბრძანა. „ჩემო, ვაგლას მე შენცა აგავსე ჭირითა,
 აწ ღმერთმან მოგვცა წყალობა, ესცან მისი არ სიძვირითა,
 და მე გულისა შენსა ესომსა, არ ვიცი გარღვიკდი რითა:“
- ნესტ. ასმათ ჭკადრა. „მაღლი ღმერთსა, ვარდნი ვნასენ არ დამზრადნი,
 ბოლოდ ასე გააცსადნა გონებამან დაფარულნი,
 სიკვდილიცა სიტოცსლედ მჩანს, ოდენ ვნასენ მსიარულნი,
 და ჭსჯობან ყოვლთა მოყვარულთა პატრონ-ყმანი მოყვარულნი:“
- ნესტ. დიდებულთა თაყვანი-ჭსტეს, მოაკსენეს დიდი ქება
 „რომე ღმერთმან გაკვასანა, გურთსეულ არს მისი ღკთება,
 ჩვენ გვიჩვენა პირი თქვენი, აღარა გვწავს ცუცსლთა ღება,
 და წელულსა მისგან დაკოდილსა, მასვე ძალ-უმს განჩურსება:“
- ნესტ. მოვიდეს და პირი კელსა დასდევს, აგრე გარდაჭკოცნეს.
 მეფე ეტევის. „ძმათ თქვენთა თაჟნი ჩვენიოვის დაიკოცნეს,
 იგი შკება საუკუნოს, ცხადად ჭპოვეს, არ იოცნეს,
 და ეროსა მისვდეს საზიაროდ, დიდებანი იასოცნეს:
- ნესტ. „თუცა მე მათი დაკოცა მტკივის და სატკივარია,
 მაგრა მათ მისვდა უკვდავი, მუნ დიდი საჩუქარია.“
 ესე ჭსთქვა. სელად ატირდა და წვიძა თოვლსა არია,
 და ნარგისთათ იძრვის ბორიო, ვარდსა ჭზრავს იანვარია:
- ნესტ. მუნ ატირდეს ყველაგანი, რა ტირილად იგი ნასეს,
 რაცა ვის რა დაჭკლებოდა მათ ტირილთ სულთქმით ასეს.
 დადუმიდეს და მოაკსენეს. „რადგან ბრძენთა მზეებრ გსასეს,
 და თქვენიო მჭკრეტთა ძღერა მართებსთ, რასათუვისმცა ივავლასეს:“
- ნესტ. „გინ დირსა თქვენსა ეგზომსა ტირილსა, შეჭირკებასა,
 თქვენთუნი სიკვდილი დია ჭსჯობს მიწათა ზედან რებასა.“
 კვლავ ფრიდონ ჭკადრა მეფეს. „ნუ რათ იქმ გამწარებასა,
 და ღმერთიმცა მექთვად მოგიზღავს ათასსა გახარებასა:“
- ნესტ. ავთანდილცა მიუმტკივნა, ეტევის დიდსა სიძმიდილსა
 მათ შეასეს, ქება უოსრეს. „თაჟნი მივსცნეთ აწ ღიმილსა,
 რადგან მისვდა დაკარგული ღომი მზესა წასდომილსა,
 და აღარა ვსტირთ სატიროელსა, აღარ დავსდებთ თქალთა მილსა:“

მივიდეს სადა ქალაქი დიდი მულდანსანსანარია. ნ.უ.მ
 ჭსცემდეს ბუკსა და ტახლავსა, გაჭკდა შათი და სარია,
 დაბდაბისა და ქოსისა ვმა ტურფად შენათსნარია,
 და მოატუდეს მოქალაქენი, დააგდეს მუნ ბასნარია:
 შუკათა მოჭსდეს ვაჭარნი, ყოვლგნით მჭკრეტელთა ვარია, ნ.უ.მ
 შორს უარებდეს სარანგნი, კელთა აქვსთ მათ აბჯარია.
 მოიჯრუბოდეს ჯალაბნი სარანგთა დამხაჯარია,
 და მათად საჭკრეტლად მიშუება მუნ მათგან საჯარია:
 გარდაჭკდეს ფრიდონისსა, სრა ხასკეს მოხაწონები. ნ.უ.მ
 გამოეგება მრავალი ოქროს სარტყელითა მონები,
 თვერკთა სთვერლად ოქროს მართო მათგან არს ხაქონები,
 და თავსა ზურიდეს ოქროსა, სვეტს ჯარი მუნ სარონები:

**ქორწილი ცარაელისა და ნესტან დარეჯანისა
 ფრიდონისსაგან:**

მათ ქალ-ყმთათვის საჯდომი დაედგა თუორ-მოწეული, ნ.უ.მ
 წითელ-ყვითელითა თვალთა სედს კეკლეუცად ფრქვეული,
 ავთანდილისთვის ყვითელი და შავი ერთგან რეული.
 და მოვიდეს, დაჭსდეს მჭკრეტელნი, ვსტან მათი სულ-დალეული:
 მოხსნები მოჭსდეს, ინმოადეს ვმა სიმღერისა ტკბილისა. ნ.უ.მ
 ქორწილი ჭქმნეს და გამრავლდა ძნობა ლარისა ლბილისა.
 ფრიდონის პურად კარგისა, არ მასპინძლისა წბილისა,
 და ნესტან დარეჯანს უშვენის ღიმილი, ჩენა კბილისა:
 მოიღეს ძვენი უსასა ფრიდონის არ ალქატისა, ნ.უ.
 ცხრა მარგალიტი სიდიდით მართ ვითა კვერცხი ბატისა.
 კვლავ ერთი თვალი სამსჯავსო მზისა შუქ-მოხამატისა,
 და მას წინა ღამით ძალ-ედვას მსატვარსა სატკა სატისა:
 კვლავ უძღვება თვითო ფარღული გარდასაყრელი უელისა, ნ.უ.
 მერგვლად დათვლისა თვალისა, იაკუნდისა მორთელისა.
 კვლავ მოაქვს ერთი ტახაკი, მძლედ საჭირავი კელისა,
 და ავთანდილისთვის ღამისა ძველი ფრიდონის ქველისა:

ჩუბი იგი ცაბაკი საკსეა მარგალიტითა სსვილითა.
 ავთანდილს უძღვნა ყველაი, არა სიტყვითა წბილითა,
 აივსო სასლი სტავრითა და ოქსინოთა ლბილითა.

და ცარიელ მადლი უბრძანა ლაღმან სიტყვითა ტკბილითა:

ჩუბი ფრიდონისგან უსაზომო ქორწილია დღესა რგასა,
 ყოველთა დღეთა მიაწმეკედენ უფასოსა ძღვესსა მზასა.
 დღე და ღამე არ გაჭსწვეკედის ჩაგასა და ჩანგი სმასა,

და აჭა მიჭსკედეს შესავერსი ყმა ქალსა და ქალი ყმასა:

ჩუბი ცარიელ ფრიდონს უბრძანა. „დღე ერთ სიტყვები გულისა,
 არს გული თქვენი სახემო უფროსი ძმისა სრულისა.

არ გემუქებების სიტყვებსღე, არცა მოცემა სულისა,
 და მე თქვენგან ვპოვე, მოკვდავმან, ჩემი წამალი წელულისა:

ჩუბი „ავთანდილისგან შენ იცი ჩემთვის თავისა დადება,
 აწ მე მაქვს ნაცვლად მისისა მოკვარებისა წადება.

შენ მიდი, ჭკითსე, რა უნდა, მან ჭქმსას ამისი ცსადება.

და ვითა დამივსო საგმილი, ეგრე მისიცა გმა დება:“

ჩუბი უთხრა. „ძმაო რა გარდისდის შენგან ჩემსა ჭირსასუელსა,
 ღმერთი მოგცემს წყალობასა მისსა ზეცით შესასუელსა,

თუ ვერა ვიქმ საწადელსა შენსა შენთვის გაზრასუელსა,
 და არა ვნასავ სასლსა ჩემსა, არ დაბაზსა, არცა სუელსა:

ჩუბი „აწ მითხარ, ჩემგან რა გინდა, ანუ რათ მოგემძარები,
 ვარჩევ, წავიდეთ არაბოვს, იყავ ჩემიცა მარები,

ტკბილის სიტყვითა გაემართოთ და გრძლითა საომარები,
 და თუ შენ შენს ცოლსა არ შეგროთავ, მე ჩემსა არ ვექმარები:“

ჩუბი რა ფრიდონ უთხრა ავთანდილს ცარიას მოციქულობა,
 მას გაეცინნეს, გაღიძდა, ჭშევენოდა მსიარულობა.

ჭსთქვა. თუ „მეშველი რად მინდა, მჭირს არა ვისგან წელულობა,
 და ჩემი მსე არცა ქაჯთა ჭყავსთ, არცა ჭსჭირს ღსინ-ნაკლულობა.

ჩუბი „ჩემი მსე ცასტსა ზედან ჭზის მორჭმული ღვთისა ნებითა.
 საგრძაღავი და უკადრი, ლალი, არ ვისგან ვნებითა.

არცარა უმძიმს ქაჯთაგან, არცა გრძნეულთა გრძნებითა,
 და მას ზედა შველა რად მისდა, რად მეჭვე რასაწა თსებითა:

„რა მოვა ჩემთვის განგება ზეციით მოსწრულნი ზენანი,
 ღმერთი იწადებს, მომივლენ გულის საკმილთა ლსენანი,
 მაშინვე დამსვდნენ მოკვდავსა მზისა ელვათა ფენანი,
 და უმის-უკამისოდ ცუდია, ჩემგან მიდამო რბენანი:

„მიდი და ჭკადრე ცარიელს ზასუსი ჩემგან თსრობილი,
 მაღლი რად უნდა, მეფეო, სარ რაზომ გინდა ღმობილი.
 ვარ მუცლიდვანსვე დედისა თქვენად სამონოდ შობილი,
 და ღმერთმან მუნამდის მიწა მეოს ვირ მეფე იყო ცნობილი:

„გებრძანსა, შეურა მწადიან საყვარელისა შენისა,
 ებე არს მსგავსი გულისა ღმობიერისა თქვენიისა.
 მუნა მე კრძალი არ მიკვეთს, არცა სივრცელე ენისა,
 და მიჯობს მოლადნა საქმისა მის განგებისა სენისა:

„ესეა ჩემი სწაფი და ჩემი მოსანდომარე,
 ჭინდოეთს გნასო მორჭმული საჯდომთა ზედან მჯდომარე,
 გვერცხვე გიჯდეს მნათობი პირი, ელვათა მკროთომარე,
 და მებრძოლნი თქვენნი მოგესრნეს, არვინ ჩნდეს მუნ მეომარე:

„რა გამისრულდენ ესენი ჩემნი გულისა ნებანი,
 მაშინდა მივაღ არაბეთს, დამსვდეს მის მზისა ხლებანი,
 ოდესცა ჭსწადდეს დამივსნეს ამ ცეცსლისა დებსანი,
 და სხვა თქვენგან არა არ მინდა, მძულან რასაცა თიებანი:“

„რა ფრიდონ ჭკადრა ცარიელს ესე სიტყვანი უმისანი:
 მან ჭბრძანა. „მაგას არა ვიქმ, ამას არ უნდა მისანი,
 ვითა მან ჭპრვა მიზეზი ჩემისა სუფთა დგმისანი,
 და ეგრევე მანცა სამისოდ ნასნეს ძალ-გული ძმისანი:

„მიდი, უოსარ ჩემმავიერ სიტყვა ჩემგან არ ნათნები,
 მე შენისა გამოსრდელისა უნასავად არ დაუდგები.
 ვეჭვ მრავალი დამესოცოს მონა მისგან საყვარლები,
 და ვითოსოვ სოლე შენდობასა, აკეთილა მოვბრუნდები:“

„ესე უთსარ. ამის მეტსა მოციქულთ ნურას ნუო,
 სვალე წასლვა არ დაუშალო, არცა სიტყვა გაკათუო.
 მე არ მიზამს არაბთ მეფე რომე სიტყვა გაკატრუო,
 და ამოდ ვითსოო ქალი მისი, შევესვეყო, შევაგუო:“

ნ. ა. ო

უაძბო ფრიდონ ავთანდილს ცარის მოციქულობა,
„არ დადგებისო, ცუდია შენგან ცდისადა თქმულობა.“
მას დაუძძიმდა, მოედგა კვლავ გულის კვამლ-ალმურობა,
და ასრე ჭკამს რიდი მეფეთა უმათაგან მოკრძალებლობა:

ნ. ა. ო

ავთანდილ მივა მუგლ-მოყრით ცარის შესასვეწელად,
ფერკოთ ესკეკის, აგოცებს, აღარ შეჭსედავს ზე წელად.
ეტყვის. „ამა რაფა შევცოდე როსტის წლეულად მე წელად,
და კვლავ, სუ მიქ ერთგულობისა გამტესლად, დაცამლეწელად:

ნ. ა. ო

„რასაფა ლამი არ მოგცემს, მას ღეთისა სამართალია,
გამსრდელსა ჩემსა ვით ვკადრო მე საქმე სამუგოალია.
მე მისთვის კელი ვით გავძრა, ვის ჩემთვის ფერ-ნამკროალია,
და ვით მოიგძაროს მონამს ვატროსსა ზედან კრძალია:

ნ. ა. ო

„ეგე საქმე მე და ჩემსა საყვარელსა შეგკამდურვებს,
ვამ თუ გაწყრეს, გაგულისდეს, გუშტი გულსა შეაურვებს,
ამბავსაფა დამძვირებს, ჭერეტისათვის მომასურვებს,
და შენდობასა გორციელი კაცი ვერა დამიურვებს:“

ნ. ა. ო

ცარიელ უთსრა სიცილით, მან მსემან შექ-ნათვისმან,
გელი მოჭკიდა ავთანდილს, ამაჭრთა, აყენა მან,
„მიულო კარგი ეველია მომართობამან შენამან,
და მაგრა ჭსჯობს შენცა ვალსინოს ჩემმან შენითა ლხენამან:

ნ. ა. ო

„ღია მძულს მეტი მოყვრისა შიში, კრძალვა და რიდობა,
მძულს გაწყვედლად გუშტობა და სულ-მიძიობა დიდობა.
თუ მოყვარვა გულისა ჭქმსას ჩემკენ მონაზიდობა,
და თვარე მე ჩემდა იგ მისდა, ღია ჭსჯობს კიდის-კიდობა:

ნ. ა. ო

„მე ვიცი გული საშენოდ შენისა საყვარელისა,
არ ეწყინების სტუმრობა შენისა მე შემყრელისა,
რადმცა, რა ვკადრე მეფესა თსრობა რასაფა ჭრელია,
და ოდენ ნასვისა მათისა ნატრა მაქეს სანატრელისა:

ნ. ა. ო

„ამას ოდენ მოვასსენებ მუდართთ და შეპოვნებით,
რომე მოგცეს ქალი მისი მან მისითა მოგონებით.
რადგან ბოლო შეურავვა, სიშორესა ვით ეთხებით,
და დაშკენეთ ერთმანერთი, თავის თავის სუ დასტყუებით:“

რა ავთანდილ ცარიასგან ჭსენო, წახელასა არ დაშლიდა, საგა
 არა ჭკადრა შეტილება, საუბარსა ზედან ჭროვიდა.
 ფრიდონ კაცსა დარსეულსა სათანადო გარდაჭსოვიდა,
 და თანა წაჭყვა, განაღამცა მათთანავე გზასა ვლიდა:

ცარიელისა ქვაბსავე მისლვა მეორედ და
 საჭურჭლეთ ნახვას:

ამ საქმესა დაფარულსა ბრძენი დიუნოს გაცხსადებს, საგა
 ღმერთი კარგსა მოაგლინებს, არ ბორბტსა არ დაჭბადებს,
 ავსა წამ ერთ შემოკლებს, კარგსა სან-გრძლად გააკვლადებს,
 და თავსა მისსა უკეთესსა უსადო ჭყოფს, არ აწადებს:

ფრიდონისით გაქმართნეს იგი ღომნი, იგი მზენი, საგა
 თანა მიჭყავს ზირი მზისა, ქალი მჭურტოთ ამარზენი.
 ჭკიდავს ბრალსა ყოწნის ბოლო დაწყობილი, დანათსენი,
 და მუნ ბალასშსა აშენებდეს სინსტივე, სინასენი:

იგი მზე უჯდა კუბოსა და აგრე არონინებდეს, საგა
 მინადრობდეს ნადირსა, მუნ სისლსა დაადინებდეს,
 სადაცა დაჭსვდის ქვეყანა მჭურტოთა მოაღსინებდეს,
 და მოეგებნიან, ჭსძღვნობდიან, აქებდეს, არ ავინებდეს:

მას ჭგვანდეს თუცა სამყაროს მზე უჯდა შუა მთვარეთა, საგა
 იარნეს დღენი მრავალნი ლაღთა, ბრძნად მოუბარეთა.
 შიგან მათ დიდთა მინდოროთა, ყოვლგნით კაცთ-მიუძმევდარეთა,
 და სად ყოფილ იყო ცარიელ მისვდეს კლდისა არეთა:

ცარიელ ჭბრძანა. „მე მმართებს დღეს თქვენი მასზინძელობა, საგა
 მუნ მივალ, სადა კყოფილვარ, მჭირდა სადამდის სელობა.
 მუნ გვიმასზინძლოს ასმათმან, მას უძს კორცისა გმელობა,
 და მე რომე გიძღვნი ტურფათა, აქოთ ლარისა ჭრელობა:“

მივიდნენ შიგან გარდაჭკდნენ, ქვაბსა მას დიდთა კლდეთასა, საგა
 ასმაოხ უძს კორცი ირმისა, იქმს მასზინძელობა-გვეთასა.
 ამსანაგობდეს, ლაღობდეს წახლვასა მათ საქეთასა,
 და ღმერთსა ჭმადლობდეს შეცვლასა ლხინად ჭირისა დღეთასა:

ნულა მოიარეს ქვაბოვანნი, თამაშობდეს ძსიარულხი.
 ჰუმუნეს იგი საჭურჭლენი ცაწიასგან დაბეჭდულნი,
 ვერცა ვისგან დანათვალნი, ვერცა ვისგან შეგებულნი,
 და არ იტყვიან, არა გვაქესო, იგ ამისთვის გულ-ნაკლულნი:

ნულა უბოძა ტუროვა მრავალი, მათ მათი შესაფერები,
 კვლავ ფრიდონისნი აღაკსნა სხვა ჰუმუნა თუ სხვასალარები.
 აღივსო კაცი უველანი მასინ მათთანა ნარები,
 და მაგრა ჰუმუნს რომე საჭურჭლე ჰუმუნდა კაც-დაუგარები:

ნულა ფრიდონს უთხრა. „ვალი შენი ჩემგან ძნელად გარდისდების,
 მაგრა თქმულა, კარგის-მქმნელი კაცი ბოლოდ არ წაჰსდების.
 აწ საჭურჭლე რაზომიცა აქა ჰუმუნს და ან იდეების,
 და შენი იყოს უეულავაი, შენ წაილე ვითა გსვდების:“

ნულა ფრიდონ მდაბლად თაყვანის-ჰსცა, ჰკადრა მადლი მეტის-მეტი.
 „მე, მეფეო, რად გგონივარ უჭკეო და აგრე რეტი,
 მტერი ყოველი ჩაღად გინანს ვინმცა იყოს ვითა კეტი,
 და ჩემი ლსინი მუნამდისა ვირე ვიყო შენი მჭკრეტი:“

ნულა ფრიდონს კაცნი დააბრუნსა მოსასსმელად აქლემისად,
 ხასლსა მისსა მისაღებლად მის უველასა საჭურჭლისად.
 აწ მუნითგან გაემართენ არაბეთით მივლად გზისად,
 და ავთანდილა გაღუული შესაყრელად მთვარე მზისად:

ნულა მისკდეს არაბთა სამძღვართა, რა ვლეს მრავალი სანები,
 დასკდათ სოფლები, ცისები სშირ-სშირად თანის-თანები,
 მუნ შივან მეოფთა ემოსა ტანსა ლურჯი და მწვანები,
 და ავთანდილისთვის უველანი ცრემლითა არს ნაბანები:

ნულა ავთანდილ იცნეს, გაისმა სის მათგან სისარულისა,
 დაიწყეს ყოველგნით ლაშქართა მოდენს საარულისა.
 თაყვანი-ჰსცემდა სიმრავლე სხვისა პირ-მსიარულისა,
 და ქალი სასიან, „შეკნება, თქვიან, არს მზისა სრულისა:“

ნულა ცარიელ კაცი გაგზავნა წინაშე როსტან მეფესა.
 შე სთვალა. „გკადრებ, მეფეო, სურვილით სიიფეესა,
 მე მოკალ მეფე ინდოთა დარბაზსა თქვესსა სეფესა,
 და გიჩვენებ ვარდსა კოკობსა, უფურცკველ-მოუგრეფელსა:

„მასშინ თქვენ ჩემი გუწეინათ სსსკა მიწისა შესისა ,
 ცდა შეპურობისა ავი ჭქმენ, შემოტევება ცსენისა,
 მე შენთა სპათა კახეკენე ნიშსანი რამე წყენისა,
 და დავეტე მონა მრავალი, მსასური სრისა თქვენისა :

ნ.ე.ბ.

„აწ ამაღ მოვალ წინაშე, დავყარენ ჩემნი გზანია ,
 შემინდლოთ, რაცა შეგცოდეთ, ჭქმნეთ გაწურომისა კმანია.
 ძღვენი არა გვაქეს, გვმოწმობენ ფრიდონ და მისი უმანია,
 და ოდენ ძღვნად თქვენი ავთანდილ მე თქვენთვის მომიტანია :“

ნ.ე.ბ.

რა მიუვიდა მეფესა მასწრობელი უამისა ,
 ვით გაესარნეს ვერ იტყვის ენა ერთისა წამისა,
 თინათინს დაწვთა ემატა ელვა შუქისა სამისა,
 და ბრალსა და ლაღსა აშეენებს მუნ ჩრდილი წარბ-წამწამისა :

ჩ.ე.ტ.

ცაბლასა ჭკრეს და გაინძა სიცილი თქართქარებისა ,
 ლაშქარნი ჭბობდეს მიდამო, ქმნა ჭსწადდათ მათკენ რბენისა.
 დაიწყეს მოსხმა ცსენებთა, მოღება უნაგრებისა,
 და შეჭსსდა სიმრავლე მოყმისა მკლავ-ფიცისელ, გულ-მაგრებისა :

ჩ.ე.ტ.

მეფე შეჭსჯდა, გაეგებნეს თაკადნი და სრულად სპანი.
 ვისცა ესმის, მოვიდიან მას წინაშე სსკვანით სსკანი,
 ვეკლავია ღმერთსა ჭმადლობს, ჯამაღლნეს მათნი კმანო.
 და ჭსთქვეს. „ბორცოსა უმეოფოა, კეთილნია შენთვის მწანია :“

ნ.ე.ტ.

რა ერთმანერთი აუნდათ მიგებულ-მოხსაგებავთა ,
 ავთანდილ ეტყვის ცარიელს სიტყვათა დანაზებავთა.
 „აგერა ჭსედავთ მინდოროთ მტკერითა შენაღებავთა,
 და ამაღ მეღების საკმილი, გულსა ეცსება, ებავთ :

ნ.ე.ტ.

„ისია ჩემი გამზრდელი და თქვენდა მოგებებულა ,
 იქი ვერ მივალ, მრცხუენიან, გულსა საკმილი დებულა,
 ჩემად არაკად სულადგმული კაცი არ გაწბილეებულა,
 და რასაცა მისამთ თქვენ იცით, ფრიდონ თქვენდავე ხლებულა :“

ნ.ე.ტ.

ცარიელ უთხრა. „კარგსა იქმ შენ ჰატრონისა გრძალვასა,
 აწ დასდეგ, იქი ნუ მოხვალ, იქმცა უჩემოდ სალვასა.
 მე მივალ, უთხრობ მეფესა შენგან თავისა ძალვასა,
 და ვეჭვ, ღვთითა ადრე შეგყარო მწესსა მას ტანად ალვასა :“

ნ.ე.ტ.

მუნ დაჭსდგა ლომი ავთანდილ, დაიდგა მტირე კარავი.
ნესტან დარეჯან მუნვე ჭსდგას, იგია მჭკრეტოა მზარავი,
მისთა წამწათა ნიავი ჭქრის, ვითა ქარი არ ავი:

და წავიდა მეფე ინდოთა მისრული, მიუზარავი:

ფრიდონ წავა გაღანამცა, განვლეს ველი დიდსა ხანსა,
ჭსტნა მეფემან ცარიელა მარტო მოვა, მოხრის ტანსა.

გარდაჭსდა და თაყვანი-ჭსტა მას უკადრსა ლომსა ჯანსა,
და ჭსდებოხ ჰატოვსა ინდოთ მეფე, მართ მამისა შესაგვანსა:

ცარიელცა თაყვანი-ჭსტა, მივა კოცნად, სასალამოდ.
მეფე უელსა აკოცებდა მართ ბაგისა დასალამოდ.

გაკვირვებით ეუბნების, არის მისგან სათამამოდ.

და „შენ მზე ხარო, შენი გაყრა არის დღისა შესალამოდ:“

გაკვირვა მეფე მისსა თვალადობა, სიტურფესა,
პირსა უჭკრეტს გაკვირვებით, უქებს მკლავთა სილფესა.

კვლავ ფრიდონცა უსალამა, თაყვანი-ჭსტა მან მეფესა,
და მას მეფესა ავთანდილის ნასვისათვის მოსწრაფესა:

მეფე ცარიას ქებასა დაჭკრებობის, დაელახების,
ცარიელ ეტყვის. „მეფეო, აწ გული შენ გემონების,
მიკვირს თუ ვერე სიკეთე თქვენ ჩემა რად გეგონების,
და რადგან ავთანდილ შენია, სხვა რად ვინ მოგეწონების:

„ნუ გიკვირსო მისი ვერ ნასვა და დაყოვნება სანისა.
მოდო და დავსსდეთ, მეფეო, ამოა კოჩდი მწვანისა,

გადარო მიწეში მისისა თქვენს წინა ვერ მოტანისა,

და ვიჯ რასამე, აწ მძარებებს მოთსოვა მე ფარმანისა:“

დაჭსსდეს მეფენი, მოადგა გარე სიმრავლე რაზმისა,
ცარიელს პირსა ციმციმი ათქს უნათლესი ბაზრისა,
ჭკრეტა ასულებს მჭკრეტელთა, ყოფა-ქცევისა და ზმისა,

და დაუწყო თსრობა მეფესა სიტყვისა ბრძნად ნაკაზმისა:

„მეფეო, თავი მემცრობის მე მისად მოსასხენებლად,
მაგრა მოხული თქენს წინა, ვარ შემამსვეწლად, მქენებლად,
თვით იგი იაჯს, რომელი ჭსხანს მზეებრ შექთა მფენელად,
და ვინ არის ჩემად სიხათლედ და ჩემად გამათენებლად:

„აწ ამას გკადრებთ ორსნიკე სკეწით და შემუდარებით,

სკეწ

დავიწყდეს რომე ზატყენი ჭსჭირდეს ჩვენთავე დარებით,

და არ გაწყენ, გრძელი ამბავი არს ჩვენგან მიუძგუდარებით:

„თქვენთა უყვარსთ ერთმანერთი ქალი მას და იგი ქალსა,

ჩვენ

მით ვიგონებ საბრალსა, მტირალსა და ფერ-ნამკროთალსა.

და რომე მისცე ქალი თქვენი მეღაგ-მაგარსა, გულ-ფიქალსა

„ამის მეტსა არას გკადრებ, არ მოკლესა, არცა გრძელსა.“

ჩენი

ამოიდო კელ-მანდილი, მოინასკვა ზედან ეელსა.

აღჭსდგა, მუკლნი დაუყარსა, იაჯების, ვითა შსრდელსა.

და გაუგვირდა ყოვლსა გაცსა მის ამბისა მომსმენელსა:“

და ცარიელ მუკლ-მოყრილი ნასა მეფე შეუწარდა,

ჩენი

შორს უკუდგა, თაყვანი-ჭსცა, ქვე მიწამდის დაუყარდა.

და თქვენმან აგრე სიმაბლემან, ნასვა თქვენი ჩამადარდა:

„ვით ეგების რაცა გწადდეს, რომე კაცი არ მოგთმინდეს,

ჩენი

და სხვა მისებრივ ვერა ჭზოვოს ცათამდისცა აღცაფრინდეს:

„მე სიძესა ავთანდილის უკეთესსა ვზოვებ ვერა,

ჩენი

თვით მეფობა ქალსა ჩემსა მივეც, აქვს და მას ეფერა.

ვარდი ასლა იფურჩხების, მე ყვავილი დამებერა,

და რამცა ვკადრე შეცილებსა, რასაც იგი ოდენ ჭსჯერა:

„თუ შეგერთო ერთი მონა თქვენთვის არცა მამინ მშურდა,

ჩენი

და დია, ღმერთო, წინაშე ვარ, ესე ჩემგან დადასტურდა:“

და ვინმცა გკადრს შეცილებსა, უშმაგომცა ვით მოგმდურდა.

და დია, ღმერთო, წინაშე ვარ, ესე ჩემგან დადასტურდა:“

ჩენი

და ვინმცა გკადრს შეცილებსა, უშმაგომცა ვით მოგმდურდა.

და ვინმცა გკადრს შეცილებსა, უშმაგომცა ვით მოგმდურდა.

და ვინმცა გკადრს შეცილებსა, უშმაგომცა ვით მოგმდურდა.

ნოჲჲ ცარიელ ფრიდონ გაჭვსავსა, მის უმისა მოსაუყვანელად.
 შეჭსთვალა. „მოდი, გიბრძანებს, იგი შენ ვისთვის სხან ხელად,
 ჭირნი გარდაჭსდეს, მოგაკლდა ცრემლი ღაწვისა მხანელად,
 და სულარ ეშიშვი სიკვდილსა, შენი დამწველია ნელად.“

ნოჲჲჲ ფრიდონ შეჭსჯდა, ავთანდილის მასარობლად გაექანა,
 ესდეს დიდი სინარული გაესარნეს მასცა განა.
 წავიდა და წამოუძღვა, მოიყვანა, მოჭყვა თანა,
 და მაგრან ირცხვის მევისაგან, შუქი ბნელად მოეყვანა:

ნოჲჲჲჲ მეფე აღჭსდგა, მოეგება, უმა გარდაჭვდა, რა მივიდა,
 კელთა ჭქონდა კელ-მანდილი ჰირსა მითა იფარვიდა,
 მსუ ღრუბელსა მოჭთარვოდა, ქუშდებოდა, ვარდსა ზვრიდა,
 და მაგრან მისსა შეკნებასა რამცა ვითა დაჭთარვიდა:

ნოჲჲჲჲჲ მეფე კოცნასა ჭლამოდა, აღარა ცრემლი ჭსდენიან.
 ავთანდილ ფერკთა ესევეს, შუქი ქვე დაუფენია.
 უბრძანა. „აღჭსდგე, ნუ ირცხვი, შენ ზნენი გამოგჩენია,
 და რადგან მერჩიო, ნუ მერცხვი, გაე, რასაღა გრცხვენიან.“

ნოჲჲჲჲჲჲ მოესვია, გარდაჭკოცნა მან ჰირისა არე მარე.
 „დამივსეო ტეცხლი ცხელი, მაგრან წყალი არე მარე.
 ვინ გიშერი დაჯგოგა და წამწმისა არე მარე,
 და გვალე, შეგყრი, ლომო, მსესა, თავი მისკენ არე მარე.“

ნოჲჲჲჲჲჲჲ მეფე უელსა ესვეოდა მას ლომსა და ვითა გმირსა,
 ასლოს უზის, ეუბნების, აკოცებს და უჭკრეტს ჰირსა,
 იგი მსუ და კელმწიფობა ასრე მისვდა, ვითა ღირსა,
 და მსშინდაა ღსინი ამო, რა გარდიკდის კაცი ჭირსა:

ნოჲჲჲჲჲჲჲჲჲ უმა მეფესა მოასხენებს. „მიკვირს სხვასა რად რას ჭბრძანებ,
 რად არ გინდა ნასუა მზისა ანუ რადღა აგვიანებ,
 მიეგებვი მხიარული, სასლსა თქვენსა მოიუყვანებ,
 და შემოიმოს შუქთა მისთა, ნათლად გარე მოიყვანებ.“

ნოჲჲჲჲჲჲჲჲჲჲჲჲ ცარიელსცა მოაგსენა, შეჭსსდეს, ქალსა მიეგებნეს,
 მათ სამთავე გოლიათთა მზისა ფერად ღაწვნი ჭლებნეს.
 მიჭსდეს მათსა საწადელსა, იგი ჭპოვეს რაცა ჭსმებნეს,
 და კელი ჭკადეს კმაღთა მათთა, არა ცუდად წელთა ებნეს:

მეოვემ ქალსა უსალამა, მან შორით გარდაკროთმილმან,
დაუეუნა თვალნი ელვამან მისთა დაწვითაგან კროთმილმან.

სეოგ

გამოეგება, აკოცა გუბოსა შიგან ვდომილმან,

და დაუწყო ქება მეოვემან თვით ვერას ვერ მისდომილმან:

ეტყვის. „მზეო, ვითა გაქო, ნათელო და დარინო,
შენთვის გელნი გონებანი არა ცუდად არინო.

სეოდ

მზინო და მოვარინო, ეტლად რაო დარინო,

და თქვენ საჭვრეტლად აღარ მინდით, არ ვარდნო და არ იანო:“

გაჭკვირდეს ყოველნი მსედველნი მისთა ელვათა იუნასა,
ვით მსემან დაჭყუნა მჭვრეტელთა თვალნი სათლისა ჩენასა,
მისგან დამწვარნი მიჭსტინან გუელი ჭვრეტითა ლხენასა,

სეოდ

და სითცა გამოჩნდის იქმოდეს ჯარნი მუნითკენ რბენასა:

შინა წავიდეს ყოველნი შეჭსდეს თავისა დარებანდ.

სეოდ

ჭქონდეს შეიღნივე მსათობნი მის მზისა დასადარებანდ,
არ მიიგდომის სიტურთვე, არს მათგან მიუმსვდარებანდ,

და აღრე მივიდეს მეფისა სასლად სამყოფად არებანდ:

შევიდეს, ნასეს თინათინ მჭვრეტთა მომცემი ჭირისა,
სკიპტროსან-გვირგვინოსანსა, ჭშვენოდა ცმა შორთფირისა.
მოხრულთა ზირსა შეადგა ელვა მისისა ზირისა,

სეოდ

და შევიდა მეოვე ინდოთა, იგი მზე მსგავსი გმირისა:

ცარიელ და ცოლმან მისმან ქალსა მდაბლად უსალამეს,
მოეგებეს, აკოცეს და საუბარი დაამეს.

სეოდ

იგი სასლი გაანათლეს, არ ნათელი შეაღამეს,

და ბროლ-ბაღასში გააღაწვეს, და გიშერი აწამწამეს:

თინათინ სედა აწვია ტასტსა მეოვესა ზეთასა.

სეოდ

ცარიელ უთხრა. „შენ დაჯე, ჭსწადიან ბჭესა ბჭეთასა,
დღეს ტასტი შენი შენ გმარებეს მეტად ყოველთა დღეთასა,
და მე ლომი ლომთა დაგისვა გვერდსა შენ მზეთა მზეთასა:“

ერთავე კელი მოჭვიდეს და დასვეს ტასტსა თავისსა.

სეოდ

გვერცა დაუსვეს ავთანდილ, სურვილსა მოეკლა ვისსა,
უნასავსა და ნასულსა ჭსჯობს ყოველსა სანასავისსა,

და ნუ ეჭვ მიჯნულად მათობრსა, ნუძცა თუ რამისს და ვისსა:

ნოვა. ქალი შესწბა, გაუგვირდა ავთანდილის გვერცხა ჯდომს, ოერი ჭკრთა და გაუფიცსდა შედაგამო გულმან კრთომს. მეფე ეტყვის. „შვილო, ჩემგან გაქვს სირცხვილი თუ რაზომს, და ბრძენთა უთქვამსთ, სიევარული ბოლოდ მისი არ წასდომს:

ნოვა. „აწ, შვილნო, დმერთმან თქვენი მოგცესთ ათას წელ დღეთა გრსკე, სვიანობა, დიდობა, კვლავ ჭირთა გარდუგდელობა. [ძელობა, ცამცა ნუ შეგცვლისთ, მოგკვდებისთ, თვით მისებრ შეუცვლელობა, და თქვენიო გელთა მეღირსოს მიწათა შემომერელობა:“

ნოვა. მართ მეფემან სზათა ბრძანა ავთანდილის თაყვანება. „ესეაო მეფე თქვენი, ასრე იქმნა ღვთისა ნება, დღეს ამას აქვს ტასტი ჩემი, მე სიბერე ვითა სხება, და ჩემად სწორად მსასურებდით, დაიჭირეთ ჩემი მცნება:“

ნოვა. ლაშქარნი და დიდებულნი მოდრკეს, მდაბლად ეთაყვანეს, მოაკესეს. „მიწად ვექმნეთ, ვინცა მიწად მიგვიყვანსეს. მოწილ ქმნილნი დაგვადიდნეს, ურწი მკვდართა დაგვავანსეს, და მტერთა მკლავნი შეაძუნტნეს; გულნი ჩვენსი აგულვანსეს:“

ნოვა. ცარიელც უთსრა ქებითა იმედისა გათავება. ქალსა ეტყვის. „შემიურისართ, აღარა გწვავს ცუცხლოა დება, ქმარი შენი ძმაა ჩემი, მწადს აგრევე თქვენი დება, და ორგულთა და შემცილეთა შენთა მე ვქმნა გათულიება:“

აქა ქორწილი ავთანდილისა და თინათინისა
 ანაბთ მეფისაგან:

ნოვა. მას დღე ავთანდილ კელმწიფე ჭზის და კელმწიფე ზენია, მასთანა მჯდომისა ცარიელს ჭშეენიან სინასენია. ნესტან ჯარ ასლავს თინათინს, ვით მჭკრეტოა ამარჩინოა. და ჭვავს, თუცა მოდრკა ქვეყანად, შეურილან ორნი მზენია:

ნოვა. დაიწეს მორთმა ზურისა ლაშქართა მის მესავისისა, ზროსა და ცხვარი დაკლული არს, უმრავლესი ხავსისა. შეიქმნა ძღვნობა ძღვენისა მათისა შესამსგავსისა, და მათ ყოველთა შუქი ანათობს ჰირისა მზისა მსგავსისა:

იაგუნდისა ჯამები, იუვის ლაღისა ჭიქები,
კვლავ უცხო იყრთა ჭურჭელთა ჭხსდის უცხო-უცხო სიქები.
მის ქორწილისა მსახები გაცი ბქმენტაგან იქები,

ს. 20

და მჭკრეტელთ, გულსა ეტყოდნი ნუ აესხნები, იქ ები:

მუტრიბნი მოხჭდგეს, ყოველგნით ისმოდის გამა წინწილისა,
შეყრით ჭქეს გორი ოქროთა და ბადანშინისა თლილისა,
მსმელთათვის წყარო ღვინისა ასგან ჭხდის მსგავსი მილისა.

ს. 21

და ბინდით ცინკრამდის სმა იყო, გარდაჭკდა უამი დილისა:

არა დარსა უსაბოძერო, არ კოჭლი და არ საშუარი,
მოდიოდა მარგალიტი მოფანტული, მონაყარი,
გაბედითდა წასაღებლად ატლასი და ოქრო მუარი.

ს. 22

და სამს დღეს იყო ჭინდლოთ მეფე ავთანდილის ვით მსყარი:

სვალისა მეფე არაბთა კვლავ ჰურობს, არ ღაფაღია.
ტარიელს უთხრა. „შენი მსე საჭკრეტლად სატურთაღია:

ს. 23

მეფე სარ ყოველთა მეფეთა და ეგე დედოფაღია,

და ჭკამს ყურსა გეგდღოს საყვარლად ჩვენ თქვენი ნატურთაღია:

„აჲ, მეფეო, არ ეგების ჩვენი სსდომა თქვენად სწორად.“

ს. 24

საკელმწიფო საჯდომი და სხვა დაუდგა ტასტი შორად,
ქვემოთ დაჭხსნა ავთანდილ და მისი ცოლი მათად სწორად,

და პირველ ძღვენი ტარისათვის მოიღიან, იდვის გორად:

არაბთა მეფე მასშინძლობს, იქმს ღდენ მასშინძლობასა,
ზოგჯერ მათ ახლავს, ზოგჯერ მათ არ იემობს კელმწიფობასა.
გაჭსტემს და უქებს ყველანი უსობს, იეფობასა.

ს. 25

და ფრიდონ ჭჷის ახლავს ავთანდილს ჩვეულა ვით მეფობასა:

მეფესა ქრძითურთ ჰატევი ჭქონდა ჭინდლოთ ქაღისა,
სიყვარული და ჩუქება ვით სიძისა და სძალისა,
რომე ჭხძღვნა არა ეგების თქმა არცა ნათაღისა,

ს. 26

და თვითთ სვიპტრს და პორფირი და გვირგვინები თვაღისა:

კვლავ უძღვნა ძღვენი ორთავე მსგავსი მათისა ბედისა,
ათასი თვაღი ნაშობი რომანუღისა დედღისა,

ს. 27

კვლავ მარგალიტი ათასი მართ ვითა გვერცხი ბატისა,

და ათასი ცხენი ტაიჭი სინდიდით მსგავსი ქედისა:

- ფ.ჟ. ფრიდონს უძღვნა ცხრა ტახაგი მარგალიტი თავ-შედგმული, ცხრა ტაიჭი ძვირ-ფასისა უნაგროთა შეკასმული: ჭინდით მიეუ თაყვანი-სცემს ლადი, ბრძენი, არ მასმული, და მადლი ჭკადრა ფსიზელურად, თუცა იყო ღვინოსმული:
- ფ.ზ. რას ვაგრძელებდე, გარდაჭკდეს დღენი ერთისა თთვისანი, თამაშობდიან, არ აყუნეს ყოლა გაყრანი სმისანი. ცარიელს ჰსძღვნიან უცხონი თვალნი ლაღისა ქვისანი, და მათ ყოვლთა მათნი ელვანი ჰფარვენ მართ ვითა შხისანი:
- ფ.ფ. ცარიელს ჰგვანდის ვარდსა და იყვის ფიფქისა მთოველად, ავთანდილ როსტენს წინაშე გაგზავნა დასათხოველად. შეჭსთვალა. „შენი სიხსლე კმა ჩემად ლსინად ყოველად, და მტერთა აქვსთ ჩემი სამეფო, ვიცი მუნ შიგან მძოველად:
- ფ.ფ. „უცუბნი მოსრნის მტოდნეთა ცოდნამან კელოვნებამან, ვეჭვ მოგცეს თქვენცა დაღრეჯა ჩემმან რასაცა ვნებამან. წავიდე, ავი არ მიყოს მე აქა დაყოვნებამან, და აღრე კვლავ გნასნე მორჭმულნი, ინებოს ღვთისა ნებამან:“
- ფ.ჟ. როსტევან ჰკადრა. „მიეფო, რად ხარ რასაცა რიდიოთ, რაცა გიჯობდესთ იქმოდით, გასჭურეტდით, გაიცდიდით. ავთანდილ თანა წამოგეყვს, წადით ლაშქრითა დიდით, და თქვენთა მტერთა და ორგულთა დაფრეწდით, დაცასჭრიდით:“
- ფ.ჟ. ავთანდილ უთხრა ცარიელს ესე სიტყვები ორები. მან უთხრა. „აგრე ნუ უბნობ, შეცეკ ბროლისა ყორები. ახალ შეყრილსა მოვარესა, მყო, ვით მოეშორები.“
- და ავთანდილ უთხრა. „მაგითა შენგან არ მოვიღორები:“
- ფ.ჟ. „არ დია გინდა დამაგლო, წასვიდე ჩემად მხრასავად, ცოლი უეკარსო, გამწირა, იყო ამისად მსასავად. მე დავრჩე შენი გაყრილი თავისა მე ვაგლასავად, და გაცსა მოყვრისა გაწირვა ახ მოუხდების ახვად:“
- ფ.ჟ. ცარიელს უგავს სიტყვილი ბროლსა ვარდითა ფრქვევასა. უბრძანა. „ვიტყვი უშენოდ შენისა უფრო მე ვასა, რადგან გწადიან წამამეყვ, დამწამებ ნურას თნეკასა.“
- და ავთანდილ ბრძანებებს ლაშქართა ყოვლგნით მისთანა წვეკვასა:

შეჭყარსა სჰანი არაბეთს, აღარა სანსა ზმუღია.

ნქ

გაცი ოთხმოცი ათასი ყველაი დაკაზმუღია.

გაცსა და ცხენსა ეძოსა აბჯარი სვარაზმუღია.

და არაბთა მეფე მათითა გაყრითა ნადეკელაჰმუღია:

ერთმანერთისა გაყრილნი ქალნი ორნივე დობილნი,

ნქ

ერთმანერთისა დად ფიცნი სიტყვისა გამონდობილნი,

მკერდითა მკერდსა შეკრულნი, ყელითა გარდაღდობილნი,

და ჰსტირადეს, მათთა მჭკრეტელთა გულნიცა ესსენეს წდობილნი:

მთვარე ცისკრისა ნიაცსა რა თანა შეესწოროსა,

ნქ

ორნივე სწორად ნათობენ, მოშორდეს მოეშოროსა.

არა თუ იგი მოშორდეს მართ ცამან მოაშოროსა,

და მათდა საჭკრეტლად მჭკრეტელმან ჰკამს თავი იქედგოროსა:

მათდავე სასუდ რომელსა ესენი დაუბადიან,

ნქ

იგივე გაჭყრის სიშორე არა თუ ნებით სწადიან,

ვარდსა ჰსწებენ და აზობენ, ჰსტირან და ცრემლნი ჩაჰსდიან,

და მათთა გამყრელთა ყველათა სიტაცსლე არ იქადიან:

ნესტან დარეჟან თქვა. „ნეტამც ყოლე არ შემოგმცნებოდი,

ნქ

მსინა გამყრელი გაყრითა აწ ასრე არ დავსდნებოდი,

ამბავსა სცნევედი, მაცნევედი, წიგნითა მეუბნებოდი,

და ვითა მე შენთვის დამწვარვარ, აგრე შენ ჩემთვის დნებოდი:“

თინათინ უთხრა. „სე მსეო, შენთა მჭკრეტელთა ლსინებო,

ნქ

რამცა გაგწირე თუ ვითა გაყრასა მოვითმინებო.

ღვთისაგან დღეთა თხროვისა ნაცვლად სიკვდილი ვინებო,

და აგრემცა მივა რაზომსა ცრემლსა მე დავიდიანებო:“

კვლავ აკოცეს ერთმანერთსა, გაიყარნეს იგი ქალნი.

ნქ

ქვე დამდგომიან წამავალსა კერ მოსწევიცა ყოლე თვალნი,

იგი იჭკრეტს უგუღმავე, ედებოდა ამით აღნი,

და რომე მწადდეს, კერ დავსწერენ მე სიტყვანი ნათათანი:

როსტან მათითა გაყრითა სელთაგან უფრო სელდების,

ნქ

ათასჯერ იტყვის ვაგლასსა, არ სულთქმა უერთხელდების.

ცხელი ჰსდის წყარო ცრემლისა მართ ვითა ქვაბი ცხელდების

და ცარიელ არის დადრეჟით, ფიფქი ნასდების, თსელდების:

614 „ცარიელს ვარდსა დაუტყულებს მეფე სვეენით და კოცვით იტყვის. თუ „თქვენი სიასლე მინსს აქამდისცა რცებით, რადგან მოგშოწდი დავრჩები ჰატიყთა გასარცებით, და შენგან მოგვეცა სიტოცსლე, შენგანვე დავიგოცვით:“

615 ცარიელ შეჯდა მეფისა გამყრელი, გამოძსლამე, სრულად ლაშქართა ჰსდლოდა ცრემლი მინდოართა სალამე, მსე შენ გელმისო სომძად და თავი შენ მას აღამე. და უბძანა. „თქვენთვის მტირაღსა ყოლა რად მინსდეს სალამე:“

616 გაემართეს და წავიდეს დია სპითა და ბარგითა, ცარიელ, ფრიდონ, ავთანდილ თავითა მეტად კარგითა, კაცი ოთხმოცი ათასა ჰყვა ცხენებითა ვარგითა, და მიუღენ სამნივე გუღითა ერთმანერთისა მარგითა:

617 სამთავე ვლეს, ღმერთმან მათებო სსკა ნუჩა ნუ დაბადოსა, მოეკებინას, მტეობა ვერავინ დაიქადოსა, მინდოჩსა შინა სადილად გარდაჰსდეს უდილადოსა, და ვითა მართებდათ ჰპურობდეს, ღვინოსა ჰსეკმდეს, არ დოსა:

618 ცარიელს და ცოლსა მისსა მისვდა მათი საწადელი, შვიდი ტასტი საკელმწიფო საშეკბელი, გაუცდელი. მათ ჰატიყთა დაავიწეებს ლხინი ესე აწინდელი, და ყოლა ლხინთა ვერ იამებს კაცი ჭირთა გარდუხდელი:

619 თვით ორნივე ერთგან მსხდომნი ნასეთ, მსეცა ვერა ჰსჯობდეს ბუკსა ჰკრეს და მეფედ დასვეს, ქოსნი კმასა დაატკობდეს, მიწსტეს კლიტე საჭურჭლეთა, თავთა მათთა მიანდობდეს. და ესეაო მეფე სვენი იზასდეს და ამას ჰკმობდეს:

620 ავთანდილ და ფრიდონისთვის ორნი ტასტნი დამძადნეს, ზედა დაჰსდეს კელმწიფურად, დიდებანი უდიადნეს. ღმერთმან სსვანი კორციელნი მათებრნილა რა დაბადნეს, და ამბობდიან ჭირთა მათთა, ყველასა გაუცსადნეს:

621 სძა, პურობა, გასარება ჰქმნეს, ჯაღაბი გაადიდეს, ვითარცა ქორწინობა ჰკამს ეგეთსა გარდიკდიდეს, მათ ოთხთავე თავის-თავის ძღვენსა სწოწად მიართმიდეს, და გლასათათვის საბოძვარსა, საჭურჭლესა ერთგან ჰყრიდეს:

სრულნი ჭინდონი ავთანდილს და ფრიდონს მწედ კადოდანს. ჩქ
 „თქვენგან გვჭირს კარგი ყველაი,“ მართ ამას მოიტყოდიან,
 ვითა პატრონთა ჭსჭერეტდიან, რაც სწადდისთ მას იქმოდანს,
 და სადარბაზობლად ნიადაგ მათ წინა მოვიდოდანს:

ჭინდოთ მეფე უბრძანებდა ახმათს მისსა შეკლამილსა. ჩქ
 „რაცა შენ ქმენ, არ უქნია არ გამზრდელსა, არცა ზრდილსა,
 აწ ჭინდოეოს სამეფოსა მეშვიდესა ერთსა წილსა,
 და ზედან დაგვამ, შენი იეოს, გემსასურებდი ტკბილი ტკბილსა:

„ვინცა გწადდეს ქმრად შეირთევ, სამეფოსა ეპატრონი. ჩქ
 მუნიდადმე გემსასურებდი, თავი შენი დაგვამონე.“
 ახმათი ფერსნი გარდუგონსა. „შენგანაო ჩემი დონე,
 და მონებისა უკეთესი რამც ვიშოკვე, რამც ვიქონე:“

ერთგან სამთავე ძმობილთა დაჭყენეს ცოტაი დღენია, ჩქ
 თამაშობდიან, უსასო მიუღიოდისთ ძღვენიან,
 რა მარგალიტი ღარიბი, რა უკეთესი ცხენია,
 და მაგრა ავთანდილს სურვილმან დადრეჯა დაახენია:

ცარიელ ჭსტანა ამა ყმისა ცოლისათვის მოესურვას. ჩქ
 უბრძანებდა. „გული შენი გაღანამცა მამემდურვას,
 აწ ვაგლას მე ჭირნი შენნი გონებამან შვიდი თუ რვას,
 და მოგშორდები, ღსინი ჩემი საწუთრომან დამიშურვას:“

გვლავ ფრიდონცა დაეოსოვას. „წავიდეო სასლსა ჩემსა, ჩქ
 ზედასჟედა დავსტკეპნიდე დარბაზსა და ამა თემსა,
 სამსასურსა მიბრძანებდი უსუტესი ვითა მრწემსა,
 და თქვენთვის ასრე მამსურდების წყაროსათვის ვით ირემსა:“

როსტკეპნისთვის წაატანა ძღვნად ტურფები: ჯუბახები. ჩქ
 გვლავ ჭურჭელი თვალთა თლილთა, არ გოვსები, არ ჯამები.
 „ჩემმაგიერ მიუტანე, წაო, ნურას მეურჩები.“
 და ავთანდილ ჭსტქვას. „არა ვიცი მე უშენოდ ვით დავრჩები:“

ქალსა ქალმან გაუგზავნა ყაზახსა და ერთი რიდე, ჩქ
 რომე ჩაცმა-დაბურვასა ვინ ღირს იეო მათგან. კიდე
 ერთი თვალი წამლებელსა, ვერა ჭსტქვას თუ ცუდად კზიდე,
 და ღამე მხეებრ განასათლის, ჩნდის სადაცა შესედვიდე:

ჩქვ ავთანდილ შეჯდა, წავიდა ცარიას გაესალამა,
იგი ორნივე გაურისა დაწვა ცეცხლისა ალამა,
ხრულად ჭინდლნი მიჭსტირან, ცრემლმან მინდორი დალამა.
და ავთანდილ იტყვის. „ამკვლავ, სოფლისა მან სამსალამა:“

ჩქთ ერთგან ფრიდონ და ავთანდილ იარსეს დღენი მცირენი,
გზამან გაუარნა, წავიდეს თავის თავ ანატირენი.
კარგად მოუხდეს მათ მათნი საქმენი დანაპირენი,
და ავთანდილ მიჭკდა აჩაბეთს, ნასა არ ცრუდნი ჭირენი:

ჩქლ გამოეგებნეს აჩაბნი, სამეფო დააშეგნა მან,
ნასა მსუ მისი, მიჭრიდა მისთა სურვილთა წყენამან,
მისთანა ტასტსედ დავეჯდა, აღსინა მჭკრეტთა ღსენამან,
და გააკლმწიფა გვირგვინი ზეცით მოხრულმან ზენამან:

ჩქლ მათ სამთავე კელმწიფეთა ერთმანერთი აჩა ჭსძულდეს,
ერთმანერთისა ნასვიდიან, საწადელი გაუსრულდეს,
ბრძანებისა შემცილენი მათთა კრძალთა დავეწულულდეს,
და მოიმატნეს სამეფონი, გააკლმწიფდეს, გამოარჭმულდეს:

ჩქლ ეოულთა სწორად წყალობასა ვითა თოკლსა მოათოკდეს,
ობოლ-ქვირენი დაამდიდრეს და გლასაგნი არ ითხოვდეს,
ავთა მქნელნი დააშინეს, კრავნი ცხვართა ვერა ჭსწოკდეს,
და შიგან მათთა საბრძანისთა თსა და მგელი ერთგან ჭსძოკდეს:

ჩქლ გასრულდა მათი ამბავი ვითა სიზმარი ღამისა,
გარდაჭკდეს, გაუღეს სოფელი, ნასეთ სიმუსთღე უამისა,
ვის გრძლად ჭგონია მისთვისცა არის ერთისა წამისა.
და ვსწერ ვინმე მესნი მეღექსე მე რუსთველისა დაბისა:

ჩქლ ქართულთა ღვთისა დავითის ვის მსუ ჭმსასურებს სარებლად,
ესე ამბავი გავღექსე მე მათად საკამათებლად,
ვინ არის აღმოხსავლეთით დასავლეთს ზართა მართებლად,
და ორგულთა მათთა დამწველად, ერთგულთა დამამაგრებლად:

ჩქლ დავითის ქნარი ვითა ვსოქენე სიჩალსე, სისაფეთანი,
ესე ამბავნი უცხონი უცხოთა კელმწიფეთანი,
პირველ ზნენი და საქმენი, ქებანი მათ მეფეთანი,
და კბოკე და ღექსად გარდავსოქვენ, ამითა ვილსაფეთანი:

ესე ასეთი სოფელი არ ვიხსენებ, მისი დასახლება და წამწამისა მსწრობელი.
 რასა ვის ექებთ, რას აქნევთ, ბედია მაყივნებელი,
 და ვის არ შეუცვლის კარგია, ორისაგ იუოს მსლებელი,
 ამირან დაჩუქანის ძე მოსეს უქია სონელსა,
 აბდულ მესია შავთელსა, ლექსი მას უქეს რომელსა,
 დილარგეთს სარგის თმოგველსა, მას ენა დაუშრომელსა,
 და ტარიელ მისსა რუსთველსა, მისთვის ცრემლ-შეუშრობელსა:

დასახრული კეფსკის-ტყაოხნისა.

ნაწას სოფელს ნუზალა საყდარზედ დაწერილი ლექსი.
 ჩვენ ვიუავით ცსრანი ძმანი: ჩარჯონიძე-ჭარსილანი,
 რას ბაყათარ, დავით-სოხლან, ოთხ სამეფოთ მებრძოლანი.
 ფილაროზ, ჯადაროზ, საყურ და გიორგი მტერთა რისხვით შემსუდვარნი.
 ჩვენნი ძმანი ისაკ, რომანოზ და ბასილ, იქმენ ქრისტეს კარგი
 უმანი.
 ჩვენ გუჭირავს მიძვალთა მოძვალთა ოთხის ვუთხის ვიწრო გზანი,
 კასარზედ სიმაგრე მაქუს და საბაყო, აქ მიჭირავს სიღის კარი.
 საჩილოს მოიბედე, სააქაოს კარგა მდგარი.
 ბქროსა და ვეცხლის მიწა აბდენი მაქუს, ვითა წყალი.
 ჭავკასიონი დავიპყარ, ოთხს სამეფოს გაუემკლავდი,
 ქართველს ბატონს და მოვსტაცე, არ დავაგდე ჩემი გუარი.
 მაძუდა, ფიცით მიღლატა, მან დაიდვა ჩემი ბრადი:
 ბაყათარ წყალსა მიეცა, აღისოცა ოხთა ჯარი:
 ვინც ესე ლექსი ისილთო, მცირედ ბძანეთ შენდობანი:

მძარ მეფემ რომ სალიფაზე გაიმარჯვა, სასულის ღუთს-მშობელს
 დროშა და მანიაკი მიართვა, ეს იამბიკო სუთუელი ოცდასუთ
 ლექსად აღსწერა.

ცასა ცათსა დამწეები ღმერთ-მთავრობა,
 ძე საუკუნობს პირველი და კუალადი,
 სულმან ღუთისმან სრულ ჭყო აროდეს ქმნადი,

სამებით სრულმან ერთითა ღუთაებითა,
მიწით ჰირმშოსა ჰირველისა კაცისა:

შენ მიერ მის თვის დრკუისა მის განძებო,
როს დრკუი მისდრკა უვნები ვნებისადმი,
ივნო და ვნება ჰირველი უვნებელაჲყო,
შენგან შობილმან ჩვენ ღირს-გუჲსა აღმოშობად,
ბნელით, ნათელსა, ნათლითა მსედველობად.

შენგან ქალ-წულა, რომელსა შენ თვის დავით
როკვიდა ძისა ღუთისა ქედ შენდა ყოფად
მე თამარ შიწა ესე შენი და მერმე
ცხებულობასა ღირს-მეავ და თხსობასა.

ედემს ღადიჩად სამსრით უკუჲს და ჩრდილოთ

შუა მფლობელი იაკარს შენდა კმრომელობ,
საღიფას დროშას, თანავე მანიაკსა
შევრთე ცრუ სჯულთა მოძღუროსა დასოდ მსღვანო;
ვით დავით ეფრემის ძეებრ მოიხსარმან,
მოიხრთისა, მოხრნა სულტანთა ათაბაგი:

ირასს ებრძოლნეს ჩუჲს მიერ სჯათა მისთა,
ჩვენნი მსედარნი, მოსაკი შენნი, სძალა,
მოხწულნეს, მოხწუვიდნეს აჯარის ნათესავნი,
მუნით მოხმულთა ნიჭთაგან ერთსა ამას
შენდა შევხწირავ, მიოსე ძეებრ ღმერთი:

ამბიგო ესე თქმელი რუსთველის მიერ, ზედა-წარწერილ-არს საცხ

ზედა სასულის ღუთის-მშობლისასა:

ქალწულებრივთა ჰისსლთა შენთაგან სძალა,
თბედ საიდუმლოდ ზენაჲსა განებით,
ძის ღუთისა ქედ მეშუ იქმენ, არსთა მაცლ-აგნად.
მე თამარ მქენი ცომთაგან დავით-ებრთათ,
მსაკვე, შემსაკვე, მადიდე, აღმამაღლე.

აწ მეცა გელ-გუჲსა შემკობად საცხა შენსა
დედისა ძითურთ, და მეცა ძითურთ მფარევედ.

ქართული სიმღერები.

1. ბესარიონ გაბა-შვილის ნათქვამი მუსხანბაზი სუთ-შაი-
რად, თითო შაირი ცხრა ტაეპია და თითო ტაეპი ათი მარ-
ცვალია.

სევდის ბაღს შევექ შენაღონები,
მოკრეფავდ მსურდა ვარდის გონები.
ვარდმან შემრისხა თავ მომწონები,
ისარი მტყორცა დასამონები,
სრულად მიმიღო ყოვლი ღონები:
მითხრა. „იფიქრე გულს ნაქონები,
„მისთვის იქმნებო დასაყონები:“
გერ მივსუდი მასვილ-ტანაწონები,
მისთვის შევიქმენ ცრემლთა ფონები:“

იასა ვკითხე, მუნ იდგა ნაზი:
„ვარდსა რა უქმენ კართა სარაზი,
„ამაყად მწერალი ვნასე ღამაზი:“
მანცა განმაგლო:“ გარეგან გაზი,
„შენგან გვანხია გულეხსა საზი,
„სიხარულიდამ დაბლა კერძ დაზი,
„შენს გულსა ჰკითხე, მიაპყარ გაზი,
„შენის გონებით იქნები რაზი,
„ჩვენ დაგვთმეო და სხვას ემონები:
რა ია გამიწერა ნარგავს შივმართე,
სისხლის ცრემლთა სიტყუანი დაკრთე;

ვეუბნებოდი:“ შენ წარმიმართე,
 ,,იწროს გზის ჰოვანად გზები გაქჴს ფართო,
 ,,ჩემსა ნუგეშსა ხელი შემაართე,
 ,,ვარდს მამუდარე, ალერსი ჩართე,
 ,,შავ გუფსა ღსინი შენ მოუხართე.
 ,,შემომითვალეს, რა უკუდმართე,
 ,,რად მომიგონე მოუგონები:“

ნარგიზი ვნახე შეუბრალებითა,
 ცრემლსა სცუარვიდა მორიდებითა:
 მითხრა. ,,ყარობო, მონაწებითა,
 ,,ვარდი მით არის გუფ-დაკლებითა,
 ,,რომ შენი იყო თავ-დადებითა.
 ,,შენ რისთვის დასთმე სხვისა ხლებითა,
 ,,თავი მოსწონდა, ჳუჴანდი ნებითა.
 ,,რად გიკვრს გასწერეს ცეცხლ-მოდებითა,
 ,,ნაცვალი მოგჩუდა დანასსოკები:“

დავბრუნდი უავღუნით შეუბრალები,
 ბაღის კარს დაკვექ შენაძალები,
 ცრემლით ამეკსნეს მწირნი თუალები.
 ვიყავ ბედისა დამაბრალები.
 ვინცა მნახვიდეს დამაშუარალები,
 შეიქნებოდენ ჳირ ნაკრძალები.
 მუც მომხუდა სოფლის მკლეელი ბრჭალები,
 მიჯნური სიკუდილს არ ვემალევი,
 თავი მაქვს მისთვის შენაწონები:·

2. ბესარიონ გაბა-შვილის ნათქვამი.

ტანო ტატანო, გუფ-წამტანო, უცხოდ მარებო,
 ჳილფო კავებო, მომკლავებო, კერ საკარებო,
 წარბ წამწამ თვალნო, მისათვალნო, შემაწარებო ვ

ძაწ ლაღ-ბაგეო, დამდაგეო, სულთ-წამარებო,
პირო მთვარეო, მომიგონე, მზისა დარებო:

თვალთა ნარგიზი, დამდაგისი, შეგ შეენის მწკელად,
ეელსა ბროლებსა, უტოლებსა, გველი გუჟა მტველად.
გესსნეს სალები, მაკრძალები, ამარტის კელად,
ნარინჯნი ორნი, ტოლნი სწორნი, მიქმოდენ სელად,
მიწვეკედენ შენად შესამკობლად, დამამწარებო:

აღვაო, გესსნეს ჩრნი ნორჩნი მოსარსეკელნი,
მკლავნი მომკლავნი, თითნი თლილნი მოსასეკელნი
ზარითსა წელსა დაეკვრებეს ქვეყანად მკლელნი,
ოდეს გნასეკდი, შევიმაცნი ათასნი წელნი,
აწ დამღვიან ყოვლნი დღენი, უცხოდ ვარებო:

ბაგე მდუმრად გაღლერსებ, ბაგეო ვარდო,
თვალთა ჭსურთან სიღვა შენი, კეკელა მარდო,
გუელსა სწუურთან დამაშვრალსა, რას შეკათვარდო.
თუცა შენ დაგთმო, ვინლა კჭპოვო, სად გავიზარდო,
უშენოდ სიღვა არ ვასი მსურს, შევიზარებო:

შენმა გონებაჲ მიმამზგავსა მიღუულ მთვარეს,
სიტოცსლის ნაცვლად, მოვანატრი სიკვდილსა მწარეს:
მოდით მიჯნურჩო, მსოფლიურჩო, მოკლეთ ჩემს არეს
მეჭდარი მიჯნური დამიტირეთ, დამფალთ სამარეს:
კაჲ სიტოცსლეო, უკუელმართო, დანაცარებო:

3. ბესარიონ გაბა-შვილის ნათქვამი თეჯლიში.

შავნი შაშვნი შავს გაღიას შემსხდარნი,
სუფთად მსმობნი, სმა ღარიბად მსტკინავნი.
მჩნობლად მხედნი მით ერთითა პირითა,
მათებურად საღ-გულთ ამატკინავნი:

გაზათსულის შემოსვლისა მხმობელნი,
აჲ ვარდ ზამბახთა მასარაბელნი,

სსჭა უჭავილთა და სსჭა ამბავთ მთხრობელნი.

შავ საკულ მოხილნი, ქუფრად მბზინავნი:

ერთი ერთის მიმდევარნი, ერთ-პირნი,
ორნი ერთის შესაპყრობლად მომზირნი,
საშიშარად შარას თჳალ შემაჭვირნი,
სან მოწყენით, ხანცა ლხენით მღიმარნი:

შემოკებით, მოდით ვნასოთ ვინ არნი,
ორნი ტოლნი, შავ-მოხითა მზინარნი.
არ მოწყენით, მომდევარნი, მღიმარნი,
მიჯნურისა ცრემლის დამადინარნი:

4. ბარამ ბარათოვის ნათქვამი შაბადა ანუ გაფი.

ექა მთიები მთენია,

შუქი მისხივე შენია.

შენი ბუზეკი მამწყენი,

ჩემს გულსა მოხალსენია:

ჯი კვიზაროზ ქება მსმენი.

შენია ეთერთა ველი,

ვარდა ძე გან სოველი.

მნათნი გეტრფიან ყოველნი,

რადღენს გხლებენ ზენია:

ექა მთიები,

შენ ვარდა მისისაო,

სხივნი შენ გქონან მზისაო,

მარდო კეთილ დღისაო,

შუქი ქვე დაგიფენია:

ექა მთიები,

მარისი ჭრილობს გულებსა,

შენ ჭკუნამ სეკდა რგულებსა.

ასპიროზ ალსენს წყლულებსა,

მე აღარ ცრემლი მდენია:

ექა მთიები,

გული შენა გტრფის, გონება,

მითა ვქენ შენი მონება.

ბარამი შენ გემონება,

ყოველ უამ, ყოველი დღენია:

5. მზეჭაბუკ ორბელიანისაგან თქმული ბატონის შვილის ქეთევანის ძეობაში გიორგი რომ დაეზადა.

ადმეგულ ხრასა, უცსოდ მზასა, მზეკ, შინ შემოდო.

ვხედავ ლომსა, მზის ნაშობსა, მზეკ, შინ შემოდო.

ვეფსე ნაკვეთით, უსაზომსა, მზეკ

მკვირცხლსა ყრმასა, თვალად გამსა, მზეკ

ედემურს მტილს მონაუჭნსა, მზეკ

სტკენს ბუღბული ამოდ გამასა, მზეკვ

უსმეთ ქნარსა, დასაწყინარსა, მზეკვ

სადავითოდ მონატანსა, მზეკვ

ვარდი შლილობს, ფერებს ცვლილობს, მზეკვ, შინ შემოდით.

სუნნი ფშვიან, ხმიან, ზდიან, მზეკვ, შინ შემოდით:

ნაზნი სვიან, ზიან ზმიან,

ერთად ჰკრთიან ძმიან დიან,

კენარ ციალ, იტანციან,

ზრო აღვიხა ტანი სძრიან, მზეკვ, შინ შემოდით:

აწ ვიძასოთ პირველ ნათქვზე, მზეკვ, შინ შემოდით.

ვინ მწოლარობს ფარღულს ტასტზე,

სსივებს აკრთობს, სტვირფავს წამზე,

მით მზიდველობს ნათელსა მზე,

დარაზმულან მნათნი ცაზე,

ციმციმებენ ძეობაზე, მზეკვ, შინ შემოდით:

გადიადდა სინარულდ, მზეკვ, შინ შემოდით,

ვის მოუა ღამით რული,

წალგოტი ფშვის განკარგული,

ვაჟი იშვა სასელ სრული,

მენე ჭახუგი, არა მკდღური

მხეცის მხვრელი, კლდე საღ-გული,

ძეობას ვიუაე მზისსა, მზეკვ, შინ შემოდით:

ვაჟის მამა შინ დაეხწრა, მზეკვ, შინ შემოდით.

ჰკვირობს დიდად, ეს რა მესწრა,

ჰკამდა ირემნი მომესრა,

ერმა მეშვა უცხო ჰა ესრა, მზეკვ, შინ შემოდით:

ასლ-შობილი ერმა მოასხენებს მამასა:

მამავ, აწ მე ვინადირებ, მზეკვ, შინ შემოდით.

ვისვის მოველი კლდის მთის ძირებს,

ადგისრულე დახაპირებს,

მხეცს დაუტებ შუბის პირებს,

ირმებთ დედას მე ვატირებ,

დაკავიწყებ ჰირველს ძვირებს,
 სიამოვნებს დაგისშირებს,
 რაც არ გალხენ, არ გაწეინებ,
 ბევრს მოგართმევ, ვინადირებ,
 ჰირმშოს ძმასა გაკაკვირებ,
 შენს გუროსეკას მოვიბირებ, მსევ, შინშემოდირ:

6. ზაალ ბარათოვის ნათქვამი მუსხანბაზი.

ბუღბული მწუსარეობს, ვარდი შემომწურაღია,
 ნარგიზს გზავნის წამლისთვის, თუძცაღა მკურნაღია:
 ჰკადრე ჩემ მაგიერად, სიტყვა შესაბრაღია:
 „რა მოგშორდი მუნითგან, ვარ, ვჭსთქო ეშხით მოჭრაღია.
 „თუ გუშტობას სელსა ჰყოფ, მაშ მიჭხური მწურაღია,
 „თითონ იას დასძახის, მინდილი ფერამკერთაღია:“

„თუძც შენ მოგშორდებოდი არ მენასა მახისი,
 „გაფურჩინილი სუმბული, გარდაშლილი თმანისი:“
 ტუქსვით მითხარ. „გა ჩემგან, არ შესმინა სმანისი,
 „გიჰაროზ წელზედ გშეენის შკენიერად ცმანისი,
 „შენგნით კიდე განთქმული ქება მოუგაღია:“

„ფანჯრიღამ დამენასვე, ფარღას ნუ მოიფარებ,
 „მონად შეიღნი მნათობნი, მოკლენ თუ დაიბარებ,
 „ეშხით მგზებარესთანა მისლვას ნუ დაიზარებ,
 „ნათელ ცსებულს ჰირზედა რიღეს ნუ მოიფარებ.
 „კოფიცავ განსო, მოვრჩები შენგნით შენაწყაღია:“

„არნი ვარღნი ბმულობენ მიჭხურთა მენოსეღია,
 „ჭერეთ თავ-მოუსარნი, მიჭხურთათვის მწკეღია.
 „უკვდავების წყარო ჰხდის, მართ ვინ ხართ მსმეღია,
 „ქკეენის მნათი მზე არის, მარად ჩაუსვლეღია.
 „მზე ვჭსთქვა, თუ ანუ მოვარე მიღეული მცხრაღია:“

„სიეკარეღის ღმერთა ხარ, ზააღისთვის დასნად.

„კოფიცაჲ, სოფელს გაკშორდე თუმიც გნასო გვიანად,
 „თაკ-მოდრეკით გთხოვ ნაზო, ერთხელ მნასო მწიანად,
 „სურნელებით სავსე ხარ, თავით, ტანით, თმინად,
 „სავსე პირსუდ გისდება შავი ინდის საღია:“
 ბუღბუღი მწუსარეობს,

7. დიმიტრი თუმანოვის ნათქვამი გაფიქვი

ასალ აღნაგო სულადა,
 ედემში აღმოსულადა,
 ჩემს ეტლსედ დახერგულადა,
 სიტოცსლეს შენგან მოკელი, უკუ-
 დაკება ხარ ცხოველი:
 ორის კვირისა შივარყო,
 ნათელ ბრწეინვაღევ არეო,
 ანგელოსთ მიწევი მდარეო,
 სიტოცსლეს
 პირის გამკამით ეღვარებ,
 შვენებით მეტრფეს ასარებ,
 ნაზის ქცევით მიმოარებ,
 სიტოცსლეს.
 საუკუნოდ მაქვს სურვილი,
 ტრფივლებისა წყურვილი,

გონების ჭკრეკით სურვილი,
 სიტოცსლეს,
 ბუნების სატო, შემკულა,
 ცისკარო, მჩობლად დართულა.
 ბეზიკო, ეშხით მორთულა,
 სიტოცსლეს,
 მთის ვარდო, ნამით ტრეულა,
 ყვავილთ კელმწიფად რჩეულა.
 კეთილ ფშვით მარად ჩვეულა,
 სიტოცსლეს,
 შმაგო, მიჯნურა და კელო,
 თერაყის ტურფად შემსმელო.
 სატრფოვ, ქვეყნისა დამწველო,
 სიტოცსლეს შენგან მოკელი, უკუ-
 დაკება ხარ ცხოველი.

8. - სასე შენე როს ვისილო,
 მრისხანეო წარბ შესრილო,
 წარბთა მტკვერით თვალთ მარხდილო,
 გააჯები შემიბრალო,
 ვარდო შლილო, არა მზრალო,
 ჯი კეკელავ ჩემთხს მწყრალო.
 უმსერდ, სჭკრეტ სამს დროსა დღეში,

გქონან შენთხს ებ ნუგეში,
 არ შეიცვლი სასხეს მზეში,
 გააჯები შემიბრალო,
 დრო სწარმოებს, გამკობს სრულად,
 შეიცვალას, გეპურას მტრულად,
 მაშინ რა ვჯეო გნასო ზრულად:
 გააჯები შემიბრალო,

სომ გსმენიან სსვათ მკულებს,	ვიტყვი წესია ის იამე,
მათ სსხეთა ბებკულებს,	გეაჯები შემიბრალო,
ვფუცავ შენც ის ბეკულებს,	ჭკავს არა გწადს სისარული,
გეაჯები შემიბრალო,	მისგამო გაქვს დაფარული,
ვიცი შემდგომ მოიგონებ,	ეკ სსხე მხედ მომივარული.
მაგ შეგნებას, რომელს ვმონებ,	გეაჯები შემიბრალო,
მოჭყავ ნება, ნუ იუოვინებ,	აჭა გული იძღვენ მონად,
გეაჯები შემიბრალო,	სსვათა თვსცა დასაღონად,
ოდეს დრო გაქვს ის იამე,	მტანჯავს მსხემსა გასაგონად,
გულს რომ გქონან ის იამე,	გეაჯები შემიბრალო,

9. სსხე შენი შემსხევა, მებადა,
 სრულ განმძარცვა რაცდა ცნობა მებადა.
 ვატომობას მიმცა დაუსრულებულსა,
 მღერად ოსრვა, ლსინად გლოვა მებადა:
 მე მოგმართე შენ მკურნაღად დანაგულს,
 შენ წამლის წილ მუის მომაჰყარ დანაგულს.
 ზილფინი რეკვით უარის თქმის მსასენის,
 მიჩვენებდენ ბალახშის კარს დანაგულს:
 გული ჩემი მუჯამარი სხალი,
 სურვილს აკმევს სიუვარულის სხალი.
 არ ვიკვიროვო მამა რა ვჭყო ბედ-კრულმან,
 იგი გტროფობდა შენ მასვილი სხალი:
 რა მესშირა შენთა ისრებთ მაღება,
 მეტმან ცრემლმან ლაყვარდის ფერ მაღება,
 გლას ჰერობილი ამას ვაებს ვალაღებს,
 გერ განერა ესრეთ ვითაც მაღება:
 რადგან სწავლისა გაქვს შენ სურვილი,
 გონება აჰყარ მღვიძრად ჭურვილი,
 ცნობა გიბრწყინდეს სისლით ბურვილი,
 და განტამოროს გულის წურვილი:

Handwritten marks and signatures in the right margin, including a large flourish at the top and another at the bottom.

ვაუკაცნო, მოდიოთ დაგლიოთ,
სჯობს რომე ღვინო დაგგლიოთ,
ომამდინ სისხლად იქცევა,

მერმე ბრძოლაში დავთსიოთ:

რა ომის ცეცხლი ასტყუდება,
ბრძენო სიფუთსილით წასდება,

მაგრამ ღლეული მაშინვე,

ან მოჭკლავს, ან შეაკუდება:

ჭკვიანო, ნუ შურები უბედვით,
შენ წინ ვერ მიხუჯალ გაბედვით,
ომამდისვე გულს გაისეთქ,

განსაცდელს წიწასწარ სედვით:

დაკვსხნათ ცოდნის ძეხასა,

ღვინო სჯობს უოუულს მცხებასა.

ბრძენი სულ სიკუდილსა აფიქრობს,

და ღოთი გამარჯვებასა:

ბერებო, თქვენც მეთანსმებით,

ღვინის ქებისა სხენებით,

რჯულის თჯ მანც დაგლიოთ,

მაჭმადის გამოჯაკრებით,

ამა ზოთელისა ცსოკრება
ვეცხლით არ მოაზოკება,
მდიდანნი ბუკნი უოფილან

ოსრათ რჩენიათ ქონება:

მაშ მოდიოთ ისევე ღვინითა,

დრო გავატაროთ ლსინითა,

ქეიფი მანც მოგვიკა,

გოგრითა ვსვათ, თუ ჩინითა:

როს დაკვსწრათ გაზათსულსა,

ველს დავსხდეთ მწუხანით მოსისლა,

ჩვენ წითელს ღვინოს ვეწათენეთ,

ვარდი ვანებოთ ბუღბუღსა:

ჯ საუკარლისა ვერ მნახო,

როდემდის იგლოვო ასო,

საბ შენც ჩვენთან ჩაღლივე,

თუ რომ შენც არ შეძოხძასო:

ზათსულს ღამე თუ დილითა,

ვერ ვინ ვერ იშკებს გრილითა,

ჩვენ სიცხე ვერას დაგვაკლებს,

ვსთურეთ გავატაროთ ძილითა:

12. ვისილე საუწარლად ედემის ვარდი, ვიშ რა გვიამა,
 სურნელებით საგსე გეკელი მარდი, ვიშ რა გვიამა.
 ატმოსფეროვანი, მისის შესათვარდი, ვიშ რა გვიამა.
 სიხარული მობრძანდა, ეშხით მწველი მობრძანდა, გვამთა სუ-
 ლი მობრძანდა,
 თმა სუმბული მობრძანდა, დასშო ამით ჩვენნი გულთა ბუკრა-
 ნი, ვიშ რა გვიამა.
 აღმოხდა ნათელი ამოს დილისა, ვიშ რა გვიამა,
 იგი მნათი კარსკულავი განთიადისა, ვიშ რა გვიამა.
 უტყენა მდელათა ფშუა მუშე ამბრისა, ვიშ რა გვიამა.

ბანაკანთ სელმწიფა ჰირველ შობითა, ვიმ რა გვიამა.
 გუზიდონობს იგი ღასჭარ სობითა, ვიმ რა გვიამა.
 მაგრამ ნუგეშსა გჭეტემს წუნარად სმობითა, ვიმ რა გვიამა.
 ედემის წაღყოტსა ვარდნი შლილობენ, ვიმ რა გვიამა.
 მამთჭარე სასეზედ საღნი ყრილობენ, ვიმ რა გვიამა.
ყარბნი ურთიერთ მასედე ცილობენ, ვიმ რა გვიამა:
 სახლი ყუკვილი აღმოჩენილა, ვიმ რა გვიამა.
 ნარგოზი მასთანა აღარ ჩენილა, ვიმ რა გვიამა.
 საფოდელოს ვეღთა ია თენილა: . . . სინარული . . .

13. გამტოცნა სოფელმან, მოუშორდი მხესა,
 დღენი ჩემნი წარვლენ ბნელად და ბნელად:
 რაყიფად შემექმნა ბედივე ჩემი,
 სიცოცხლესღა გზოვებ ძნელად და ძნელად:
 მე უნუგეშოს მძაროებს მართლად ვაებად,
 კსტიროდე დავრბოდე ველად და ველად.
 მიჯნურთაგან რა გსურს, წუთო სოფელა,
 ყოველთ მოღუქსეთა დამდუმებელა:
 მე მონა შექმნილვარ ანტუანეტისა +)
 იგი სსვისთვის გჭედება და მე მისთვის:
 არ იქნა არ შეგჭსჭდა ჟამი შეერისა,
 ორთავ სიცოცხლე გჭხანს მწარად და მწარად!
 არც დღეა ჩემთვის დღეთ — არც ღამა ღამე
 მოდით მეგობარნო მიშველეთ რამე!!
 ჩემსა საყვარელთან წასჭლა მინდა მე
 თუ წავალ ის მამკლავს — თუ არა ვჭედები!!!

ვისილე ტურთა გვიპაროს წვლილი, ნაზად ზრდილია,
 მას თანა ბმულნი ორნი ნარინჯნი უცხო სიღნია,
 ვის მიეფინოს მის სუნსელება ანუ ჩრდილია,
 მის ტრფიალთა თვის ესოდენ მტირე დიდი ღსინია:

+ 163- ვაჩიანტით:
 მე მოთარ შექმნილვარ ანტუანეტისა
 ვისთვისაა.

ბრძენთათვის სილვად კმა საყოფელ არს მის შვენებანი,
 ვითარცა ნასოს გულმან დაგულმან მის გონებანი.
 ენა დასტკებების, რაჟამს წარმოხსთქვას მისნი ქებანი,
 ვითა ძღეროდეს ვარდსა ბუღბუღი იადონია.

შვიდთა მთიებთა უმჯობეს ბრწყინავს კეკელა მარდი,
 მის მოყუარესა რა უნდა სჭირდეს მსოფლური დარდი,
 სრულად მისსა არს სამოთხის ბაღისა, გაშლილი ვარდი,
 მის სურნელობა ჯავს-მისსა, ილი, დარჩინია:

მას ცრფილაებენ მჭკრეტელთა გულნი და გონებანი,
 სანატრელი არს მისის ალერსის გაგონებანი.
 არა ვის ძალუძს სრულად მის ქების მოგონებანი,
 თუნდ ერთად შეკრბეს ანგლო ძრანცია, ჩინ მახინია:

მრავალთა სწყურის მისის ეშისა სილვა, ცრფობანი,
 ტკბილ-არს დიდთა თვის მარადის მისი მოჩილებანი
 მას ეკადრება ყოვლის საუნჯით მორთული ბანი,
 მისი საცმელი დიბა და სტაკრა ზარჩინია:

ელვარეს ლაწვსა, სსივ მოფენილსა შვენის ბაკენი,
 მარგალიტ კბილინი, ტურფად წუობილნი აღმას მბაძკელნი.
 ბროლისა ყელი, ტან ლელწამ წელი მიჯნურთ მდაგკელნი.
 იგი არს სტეფან ~~ფერმანგელისა~~ ოქალთა ჩინია:

15. მ უ ს ა ნ ბ ა ზ ი .

გრონოსის დარად, დასადარად აღმობწყინდები,
 ედემად სარობ, შროშანი დარობ, ქუფურად ბზინდები.
 გაშვასუბ მთვარედ, ყოველს არედ, არ დაბინდდები.
 ეს გვიკვირს, სიღამ მიგვიზიღამ მშვილდ რაინდები.
 ლალ ბროლ შეთხზულა, ბაგით მკულა, წუნარ მოღიმდები:
 მხათი მდიდარი, სარ ცისკარი განთიადისა,
 ლაწვისა ხაღნი არს მრავალნი, ნარსარადისა.
 ცრფილთ სასურა, და საწყურა, დღე მარადისა,

ღსინო და შკებაჲ, და გონებაჲ გულისთადისა,
დაუვიწყარო, ირემთ წყარო, ტკბილ მოდინდები:

ნეტარ ვინ ღირსა ტან ალვისა სელ-შესებასა,
თუ ღრო გასტახებს, არ ინახებს მისსა თხებასა.
მრავალსა ჭირსა, დასატირსა, ისხნის ვნებასა,
ჩვენ ამა თმენით, მივეცემით უფსკრულებასა.
ვინცა გებრალვის, და გეწყალვის, მუნ დასდგინდები:

დისკო ცთომილო, მნათო ზრდილო, მწკავს ციაგები,
ასპიროზ დარო, ტანად სარო სარ ანაგები.
კარსკელავთა რაზმო, შენაგაზმო, ბრძენთა განგები,
ვითარნო ჩემნო, და საჩემნო, გამოკობს ბაგები
მნათობის წესად, უაღრესად, აღმოსხინდები:

სუნბულთა თმანი, ფეროვანი, ბროლს უელს გშკენიან,
მწკელობს თვალები, ხალები, ღაწკს მოჭტენიან.
კავძან კაწაწმან, მოხაღაწკმან, გვიგზნო გენია,
ცრემლი გვაჭკუროს, მან განჭკურნოს, ესდენ სენია,
მსწრაფელ განუგეშებს ბუღალ ოღლან ნუ მოსწყინდები:

16. ს ტ ი ს ნ ა ა ლ ე ბ ა ს ა ფ ო თ ი ს ა ს ა ბ ე კ ლ ა რ ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი
ს ა გ ა ნ , 1 8 1 0 წ ე ლ ს ა .

განსაცვიფროთ და დიდთა სოფლისა შემთსკევათა,
მაიძულეს მოხუცი, წერისა შეჩვევათა,
გაკვასისა მცხოვრები მუნებურად თქმევათა,
ვიტევი ვითთა ქებასა და სხუა გზისცა ძლევათა.
ჩემი არის ეს კალი წილად შესასკედარი:

იბრძევის ჩრდილო დასავლით, დღეს გამოჩნდეს მხედარი.
მარხის კელზედ შაკ ნისლმან დაბინდა დღე დარი,
ჭკრგინეკნ ცანი, ჭსწვიმს მუხი, კაცთა მოხაწყევდარი.
აღმური ჭიფარავს მზესა, სისხლისა სასკედარი,
მთა და ბორცვი ირეკვა, ვინდა ვისსა მწედ არი.
სულ დგომელნი ზარ-განსდილან, ამად მძრწოლარედ არი.
იბრძეს ჩრდილო

ქართლს ესე ბრძოლანი გესმინ სშირ ჩვეულსა,
 რად გოთქაჲმს გორასუედ მჯდომსა, ესთა ნისლ მოსკეულსა,
 იდიდე, თუ აზიას ვერც სად გნასვენ ძლეულსა.
 განიფრთსკე და უჭრეტდი ცის-ქვეშეთს არეულსა.
 ჭსძლევეს ყოველთა როსსია და უმეტეს მსნედ არი
 იბრძვის ჩრდილო.

მე დიად ქართლს ბერი, გასსოვლა ვისმე ოდეს,
 თუ ჩემი ძველად სიმსნე, ძეგლად იწერებოდენ.
 ოდესმე ვიეონიდა ცუდად შემდეგებოდენ.
 აწ შემწედ მყავს როსსია, და ვინლა მერეოდენ,
 განვიღვიძო, ბედიცა ჩემსავე მსარედ არი:
 იბრძვს ჩრდილო დასავლით, დღეს გამოჩნდეს მსედარი
 რა სამსარ ჩემოვს მბობა ქვეყნის აღშოფოთებისა,
 საკმაო ჩემდა ოდენ ძენი მყუანან ნებისა
 მათი ვსთქუათ და ვისაროთ, მისმინეთ სმა ქებისა.
 შატვი შედვა დღედმდე, დიდ კავკასის მთებისა.
 აწე შორეულნიცა ცნობად მოსწრაფედ არი
 იბრძვის ჩრდილო,

მეთუ დაგებრდი მყუანან ძენი მოსაწონები,
 ერთმან ერანსა სძლია, სულ წაუღო ღონები.
 შავი ზღვით გასზიადმდე ოზურა ვითა მონები.
 მეორემ შარიველთა დასცა სისხლის ფონები,
 გასწევიდა მამაცურად ძალის მოიძედარი:
 იბრძვს ჩრდილო.

დღეს მიზოვეს დიდება ძეკთა ჩემთა ძველები,
 თუ თამარ დიდის დროსა მკლავნი მქონდეს გრძელები,
 უკროზა ვერ მიცნობდა, არც პოლშისა ველები.
 დუნახის მოსძარცვეს ორსავ მსარეს მკველები,
 გალეულს მდეკარსაცა, ვჭგონებ უქმნან მცხედარი,
 იბრძვის ჩრდილო.

საიმპერატორად სასლი დიდებულები,
 განიზრახვიდა, თუ ვინ აღმისარდოს წულები.

ჭმრავს მწირი ძე ჩემი, ბრძენი და დიდ სულები,
მიანდუნეს და ესთა ჭრჭკვეს: „უწვეროთენ ჩხვილი გულები,
„საქმე აცან სამეფო, მსულად მისასკედარი.“
იბრძვის ჩრდილო

ერთავ აწვივძან ჭკერს მალაადრე მფრინჭალემან,
ვის ვულკან მესთა უძღვის, კაცთა ვი შეიბრჭალემან,
სამსედრო მართლ-მსახურულად ბრჭკვალთო მტკერთა მძალემან,
ძე ჩემი ღირს იჩინა მან ბედისა მტრულემან.
არ კმა სასიქადულად, ბევრნი მოწამედ-არი.
იბრძვის ჩრდილო

ჭკითსუთ კვალად კოლსიდას, იმოწმეთ ზღვის კიდები,
ძანის მდინარემ გითხრასთ, საქმე რაღ ჭქმნეს დიდები.
ორბეთით ძეთა ჩემთა, დასდკეს სიმსნის სიდები,
შავს ზღუას გარნი შეჭკვლიჯეს, სსუათა მოხარიდები.
ჭსძლივეს მტერი, რაი ჭქმნეს მათი დასაყუჭდარი.
იბრძვის ჩრდილო

იაზონ, ძენი ჩემნი, შეუდგენ შენსა გუალსა,
კოლსიდას გრძნებით შეკრულს და ვერხით მოუვალსა,
შენ ვერძი რქრას მატყლით წაჭკუარე ვეშინს თუალსა.
ესრეთ ძენი ჩემნი მიუდგუნ როსსიის ძალსა,
კოლსიდის სიმაგრენა, დაჭსორგუნეს და ქკედარი,
იბრძვის ჩრდილო

დაღისტანის კალთებსა ახსრკსლა ორბეთელნი,
ამაყოზა მათი და დაჭსტეს მტრობის კედელნი,
უელზედ სრმაღნი დაჭკიდეს, ვით სრდაღთა საგდებელნი.
ოდესმე ჭსტეს ანათას რსმაღი იგი მკვეთელნი.
ესე უჭმნიან ბევრჯელ, არ თუ მეორედ არი,
იბრძვის ჩრდილო

იქმნებოდალა სადმე სასელი ქართულლობა,
თუ თქუნს არ გეჭმნათ სიმსნით მამულისა მტველობა,
მარილად განიხმა თქუნნი ახრკვნებით ქველობა.
მეცადინობდით, ძენო, განაასლეთ ძველობა.

მრავალი ქმენით ბეკრჯელ საქმე გასაბედარი.
იბრძვის ჩრდილო
ანდერძი.

მოხუცისა მამისა ისმინეთ მცნება ძეთა,
მამულსა ერთ-გულებდით, სისხლი დასოსივეო მსნეთა
დიდი ძიფლობელი გივისთ ძეთა თჯნოაც ამცნეთა,
იმიერ სასელი და მტერთ რისსჯა მიაგეთა.
ძმათ სიუჭარული თქუწნში მსეებრ მცნინჯარედარი,
იბრძვის ჩრდილო

დაასრულნა სიტყუასი, ქართლოს ადვიდა მოასა,
ნისლმან გარემოიტუა, დავშითი მე მთის კალთასა,
მუსლნი დაუდგენ, გუთსარ: „მეტყვი რადას სსჯათასა,
მისმან მამშორებულმან სულ-თქმანი გაათასა,
საკმაო ჩემდა თქმა და გული მდუღარედ არი,
იბრძვის ჩრდილო დასავალით, ღღეს გამომდეს მსედარი:“

17. თბილისის ადებანჯელ მესტვრული ლექსი.

ნეტარ ქება როგორ ითქმის ამ თბილის ქალაქისა,
ზამთარი არის ბროლისა, ზაფხული ზურმუხტისა,
გარს ახვევია ბაღები, ჩარსი უბრუნავს წყლისა,
შიგ წისქვლები უბრუნავს, გარშემოუვლის წყალა.
ქალაქში ახანოები, ბადალი სმელეთისა,
ძირიდან აშენებული, აუზები არს ქვისა,
მაღლიდან გადასკელი, წითელი აგურისა,
გვერდიდან ფანჯარები, სანათურია მზისა,
ვინც შუკა აგრევე გახდის, როგორც თოვლია მთისა
ქალი და რძალი გამოდის, ვითა ყუჩაკილი ხისა:
დუქნები ბეკრი დამართეს სასხდომი ბაულებისა
ქვეშ ქუჩები დატანეს, სარბენი არი გზისა
წინ ნათხარი ორმოები ნაგები სარდაფისა,
ხოის ლახინი ბეკრია და ფარჩა ბეზირჯნისა.

საუდარიც ბეკრი ააკეს ამ თუთარი ქვითგირისაო
 ხატი და ჯვირი შიგ არის, საღორცავია ღუთიჭო.
 ხერი და მღუდელი ამდენი, როგორც რომ წვიმა წყლისაო,
 საზინაეპი აწუვია მოჭრილი თამას სნისაო:
 ერეკლე ბატონი იჯდა ბადალი სმელეთისაო.
 ასტირდა ცა და ქვეყანა მის თუთარ არ მოდის დარია:
 სოჯასანი წამოვიდა, თუენიდან მომავალი,
 ამდენი ჯარი მოუდის, არ გადასწუდება თუალია.
 შიგ და შიგ საზღალი მისცა, მასკი აართო მსარია:
 შუშის სან წიგნი დასწერა, ერეკლეს გაუგზავნა,
 თაკადები დაერხივენ, ერთად მოახან მსარია:
 საუდრიდან გამოსხვენი ეს დიდი ძელი ჯვარია,
 ზოგი მოუგლავს ტყვიასი, ზოგი მიწას შუეჭამია,
 ურჯულოს სელში ნუ ჩაკვერი, ისეუ შენ მოგვემარია.
 წინ ერეკლეს გამოუძღვენს, ვითომ ირემი სარია.
 ასე მოჭქანდა ლაზლავი, ვით საომარი სმალია.
 დუშეთში რომ შემოვიდა, ცხენს მოიგოგებს ხელაო:
 დაჯდა და წიგნი დასწერა
 „ეს რუს-სემწიფეს მიძირთვით, მან გადავიტოსო სელაო,
 „სოჯასანი ჩამოვიდა ქალაქი შეამტყუარაო,
 „მე აქედგან მომქცია, ისეუ მიშეკლე შესაო:“
 გადავიტოსა რუსსემწიფემ მუსლზედ დაიდვა ხელაო.
 „ვაი შენ, თბილის ქალაქო, რა მხელი საქმე ჭქენია,
 „საზინაეპი დაჭკარგე და ოქროები ბეკრია:“
 იარანლებს დამიძასეთ, ჯარი შევეაროთ ბეკრია,
 ზოგი ბოლოზედ წავიდეთ, დაუმონაოთ მტერია,
 ზოგი დარბანდსეთ გავიდეთ, ორად გაუწყოთ გემია.
 სოჯასანი დავიჭირეთ, ძალღვიით დავსტრათ ეელია:
 ქალაქი დავიმოწიფეთ სულ საქართველო ჩვენია:
 ეს ამისი გამოძქმელი სიტყვების ჩამომთვლია,
 ეველანი ერთად დაგლოცოსო, რაც ქვეყანაზედ ღვდელია.
 მისი მადლი შეგაწიოსო მცხეთას რომ ხატი სვენია:

18. თქმული ეს ლექსი თამარ მეფესედ კათალიკოს ჰატრიაქის მეფის ძის ანტონისაგან დავითიან ხატვატოვანისა.

ამისსა ბრალსა ნათელსა აყაყი შუა რეოდა,
 ლაღსა ნათელსა ნაწებსა ხატე შვენებით რეოდა:
 მისნი სიტყურთუ კეკლუტნი მნათობთა გარდარეოდა,
 და კარდი სამბასი წალგოტსა მის მიერ მისა რეოდა:

19. ქვემოთ დაწერილნი ლექსნი იმერეთს და სხათაბავოს, ახლანდელს ახალციხის უეზდის მეძვედრეთა მრავალთა იქიან დაწიარად:

I, დავით აღმაშენებელისა.

როს ნაჭარმაგებს მეფენი შვიდნი მე ჰურად დამესსნეს
 თურქნი, სხარსნი და არაბნი სამზღვართა გარე გამესსნეს;
 თევზნი ამერთა წყალთაგან იმერთა წყალთა შთამესსნეს.
 აწე ამათსა მოქმედსა გულზედან სელნი დამესსნეს:

II, თამარ მეფისა.

უბის ავაგე საუდარი, უწულოსა წყალი ვადნე.
 ისხანს დავსდეკ ბეგარა, სტამბოლს სარაჯა ავიდე.
 თეთრს ზღვაში რკინა ჩაკაგდე, სმელათი ჩემსკენ მოვიგდე.
 ამდენის საქმის მოქმედმან ცხრა ადლი ტილო წავიდე.

894.63

h 846